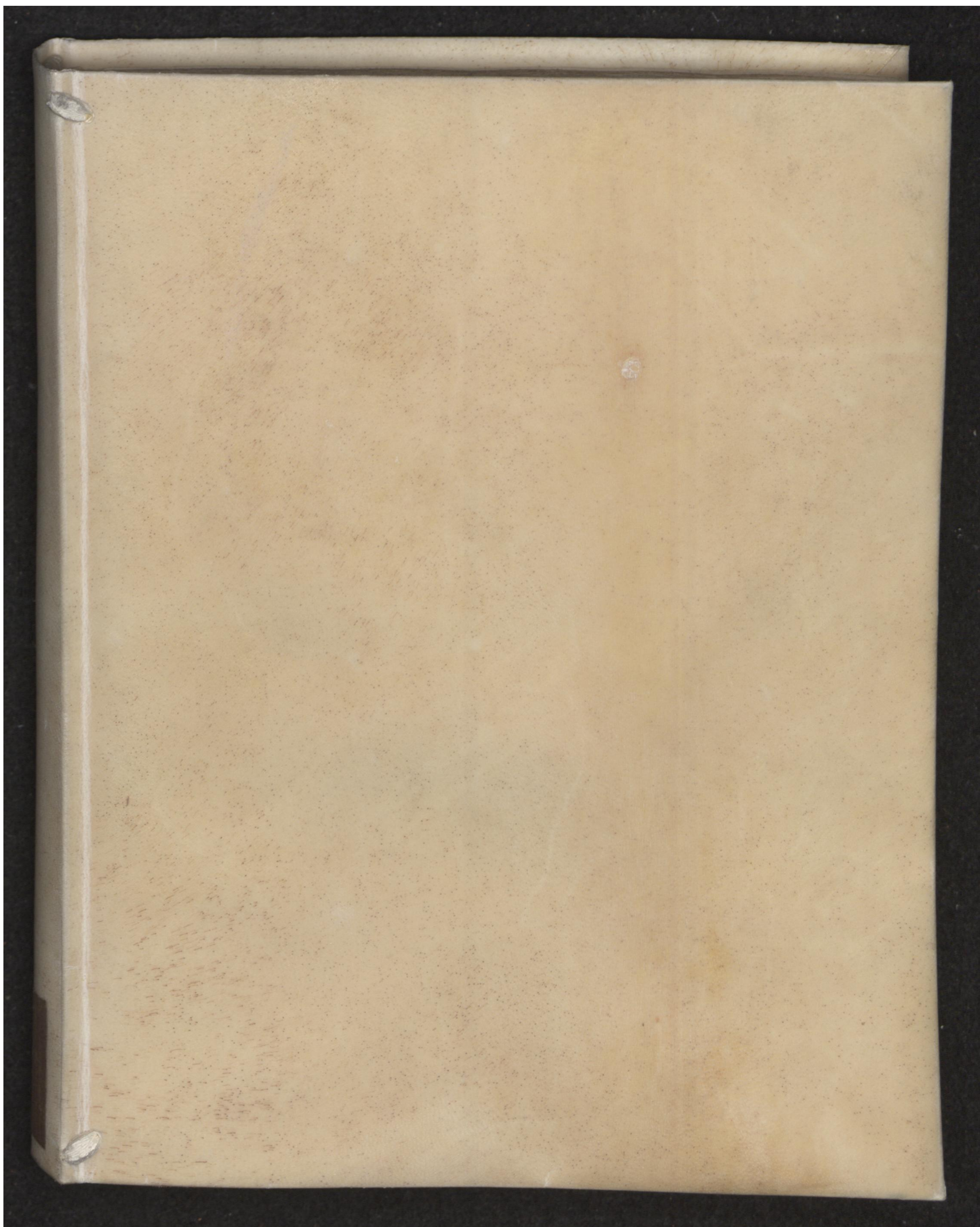

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

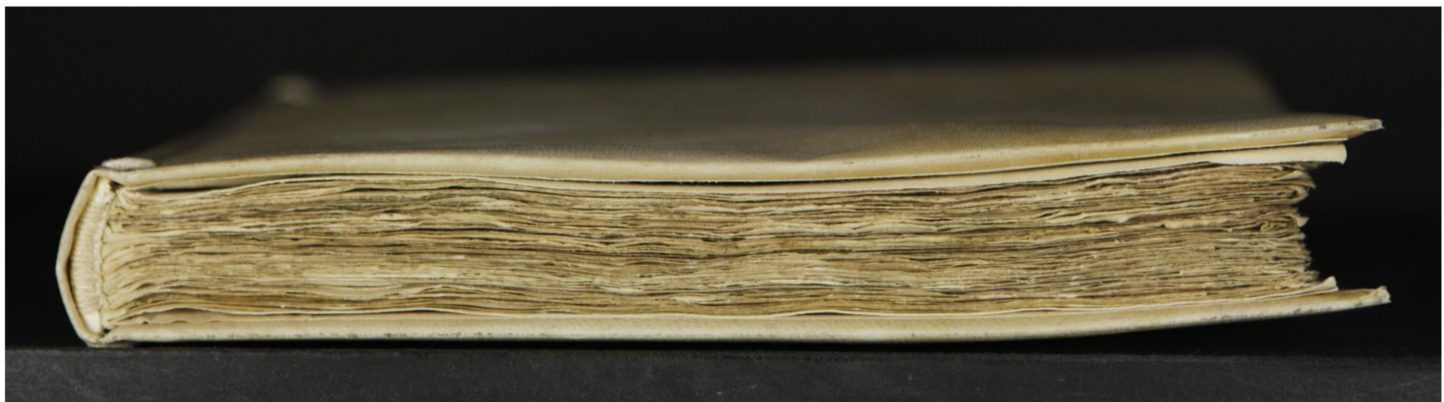

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

1. 6. 479

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

HIPPOCRATIS MAGNI ΟΡΚΟϹ, SIVE JUSJURANDUM.

Recensitum, & libro commentario illustratum,

A

JOANNE HENRICO MEIBOMIO.

XV
HIPPO
MEIB

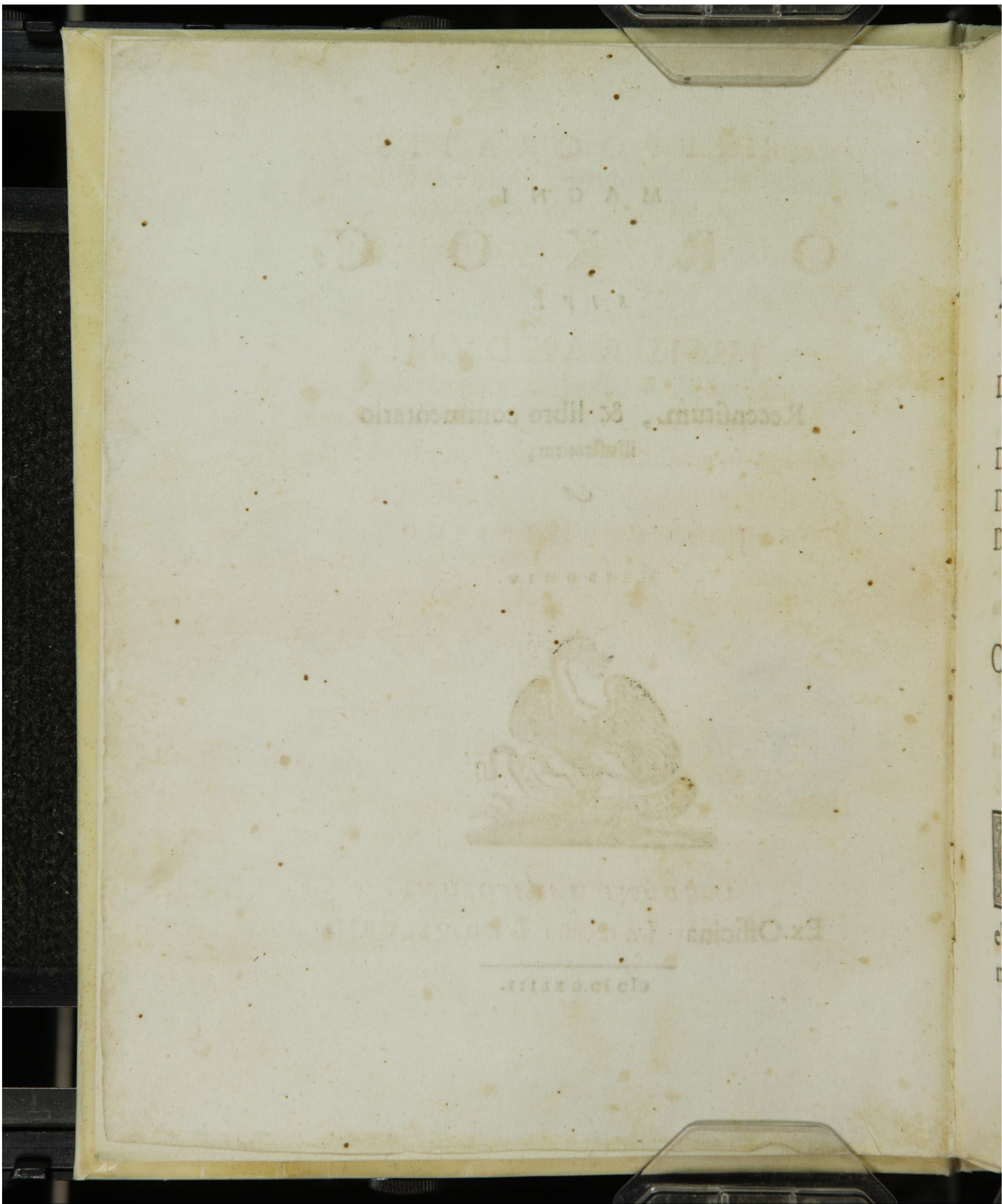

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officina IACOBI LAUWIICKII.

CIƆ IƆ CXLIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

II

MAGNIFICIS, NOBILIBUS, AMPLISSIMIS VIRIS,

D. CHRISTOPHORO GEHRDES/ I. V. D.

D. HENRICO VVEDEMHOVIO,

D. OTTONI BROKES/

D. ANTONIO COLERO, I. V. D.

CONSULIBUS;

TOTIQVE

ORDINI SENATORIO,

REIP. LUBECENSIS;

DOMINIS ET AMICIS MEIS HONORANDIS,

S. P. D.

ANNI hodie ſunt ſeptendecim, & quod excurrit, Conſules Ampliſſiſimi, Senatores graviſſimi, quum illuſtris Guelforum Academia Jubileum ſuum, ſive diem natalem quinquageſimum auſpicatura, metu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

grassantis militis, hostiliumque direptionum, repente dissipari cœpit, coetusque Scholasticus, & Collegæ fere omnes in loca tuta se recipere, donec tempestas illa aut sedaret, aut Deus meliorque fortuna benigniore vultu communis patriæ res adspectarent. Mihi in trepidatione illa non licebat esse tam felici, ut cum cæteris statim fuga me periculo subducerem. Exspectandus erat nutus Serenissimi Principis, FRID-HULDERICI, cujus vices commodum sustinebam, magistratumque Scholasticum tempore turbatissimo, ut poteram, administrabam. Habita tamen licentia, ut me quoque cum meis in locum tutiorem reciperem, Suerinum diverti, ad socerum meum, V. CL. IOANNEM OBERBERGIUM, Consiliarium & Procancellarium Megapolitanum. Verum, quum & ibi mox omnia turbare viderentur, nec tempestas desævire, novus hospes Vestræ Reipublicæ accessi; certus animi fortunam in ea periclitari, & quid de me porro fata decernerent præstolari. Vix pedem intra urbem posui, & undique mox clara mihi signa benivolentiæ & adfectus singularis adfulsere, nec saltem à civium præcipuis, sed maxime à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

me à vobis,qui ad clavum ſedendo non niſi rectam ſtatuebatis Reip.navem. Nec vero amore tantum ac benivolentia venientem excepiſtis, hærentem foviſtis; ſed biennio nondum elapſo, nihil tale cogitantem, ad capeſſendum locum Medici Reip. Ordinarij, ultro invitaſtis, & luculentiori quidem ſtipendio, quam ante cuiquam alij obtuleratis. Neque nunc etiam ceſſat me fovere veſtra iſta benivolentia, non tam merito meo, quod ſentio quam ſit exiguum, quam benefico animi mihi bene cupientis impulſu. Igitur rationem mihi rerum mearum ineunti, & occaſionem quærenti,qua obſervantiam ergaVos meam poſſem conteſtari, Ælij Ariſtidis Sophiſtæ illud occurrit,quo dicebat: *Templa DIs eſſe conſecranda, Viros eximios librorum dedicatione honorandos*. Quod ſequuturus, quum nihil aliud eſſet ad manum, IUSJURANDUM HIPPOCRATIS, libro commentario illuſtratum, veſtro nomini, ô eximij virorum, inſcribere & dedicare animus impulit. Exiguum id ſcio eſſe munus, & nullam partem favoris demerendi, aut gratiæ exſolvendæ: pignus tamen erit, & debitæ in vos obſervantiæ ac cul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

tus, publicum & ſincerum monumentum. Accipite igitur id Conſules Senatoreſque magni, & inprimis Tu, CHRISTOPHORE GEHRDESI, qui caput hodie es, & agmen ducis ſanctioris Conſilij, & fere unus ex primis favitoribus mihi ſuperas, & ut diu ſuperſis, precor. De tuis virtutibus non meæ eſt jurisdictionis, nec hujus loci, ſententiam ferre. Gaudent omnes, & credunt, TE Superûm favore huic Reip. in id reſervatum, ut novus Atlas fulcias ejus cælum, periculoſo hoc tempore, quo fatalis calamitas, & vis major, toti Romano Imperio incumbit. DEUS OPT. MAX. Te, Collegas, Senatoreſque ad unum omnes, Reip. bono ſalvos incolumeſque ſervet, ut ſalutaribus ei conſilijs in civilium bellorum his flammis præeſſe, & ſartam tectam in poſteros feliciter transferre poſſitis. LUBECÆ proprid. KAL. Martias. ANNO CIƆ IƆ C XLIII.

Magnif. Nobil. Amplit.

Veſtræ

addictiſſimus

JOAN. HENRICUS MEIBOMIUS.

BENI-

BENIVOLO LECTORI S.

SAnctissimum Hippocratis Iusjurandum, benivole Lector, mihi quidem dignum semper visum fuit pleniori aliqua enarratione, è qua Medicinam facturus discere posset, quis in artis exercitio esse deberet. Prægnans siquidem est materiarum, & multa paucis includit, quæ à nemine hactenus pro rei necessitate fuerunt explicata. Nam quæ Theodorus Zuingerus, Ioannes Heurnius, Ioannes Obsopœus, Petrus Memmius, Franciscus Ranchinus, Viri Clarissimi, in id notarunt, in universum pauca admodum sunt, & concisa. Quæ vero Henricus Monantholius in idem scripsisse, Præfat. in Mechanica Aristotel. commeminit, aut superiori seculo Blasius Hollerius, & non ita pridem Franciscus de Franciscis commentati sunt, nec videri huc usque à me, nec investigari potuere. Operæ igitur precium me facturum putavi, si laborem eum mihi sumerem, à quo & fructus in plures manare, & mihi tædium leniri posset, quod ex continuis fere perambulationibus ægrotorum, in populosa urbe, animo obrepit. Nec tamen plane adcuratum quid, numerisque omnibus absolutum exspectaveris, sed tale, cui nihil aliud temporis à me potuit impendi, quam occupationibus, quas dixi, & quarum multitudine distringor, fas erat suffurari. Quod si cui prolixior fuisse fors videbor, quam res postulaverit, is sciat non Notas in Iusjurandum, me

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

conſcripſiſſe, ſed Commentarium, *aut potius* Diſcurſus. *Sciat nunquam nimis inculcari cuiquam id poſſe, quod in vita ſequi debeat. Si cui etiam nimius fuiſſe videar in Etymologiis, aut aliis minutiis, cum eo non magnopere contendam. Nec tamen id feci ſine exemplo ſummorum Scriptorum, Platonis, Ariſtotelis, Philoſophorum Principum; Varronis, Ciceronis, Romanorum illius doctiſsimi, hujus eloquentiſsimi: cum quibus hac equidem in re malim errare, quam cum eo, qui iſta reprehenderit, bene ſentire. Hoc vero ſemper cavi, ne quid à quoquam ſumerem, cujus non ſimul adſcriberem nomen; ne quem laude ſua videar intervertiſſe. Tu boni iſta, Lector, conſule, &, ſi faveris, alia propediem à me exſpecta, ubi vitam mihi prorogarit Deus. Vale.*

ἹΠΠΟΚΡΑΤΟΥϹ

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

ΟΡΚΟϹ.

HIPPOCRATIS

MAGNI

JUSJURANDUM.

Ὄμνυμι Ἀπόλλωνα ἰητρὸν. καὶ Ἀσκληπιὸν. καὶ Ὑγείαν. καὶ Πανάκειαν. καὶ Θεοὺς πάντας, καὶ πάσας, ἵστορας ποιεύμενος, ἐπιτελέα ποιήσειν, κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμὴν, ὅρκον τόνδε, καὶ ξυγγραφὴν τήνδε. ἡγήσασθαί μὲν τὸν διδάξαντά με τὴν τέχνην ταύτην, ἶσα γενέτῃσιν ἐμοῖσιν, καὶ βίου κοινώσασθαι· καὶ χρεῶν χρηΐζοντι μετάδοσιν ποιήσασθαι· καὶ τὸ γένος τὸ ἐξ ἑωυτέου ἀδελφοῖς ἶσον ἐπικρινέειν ἄρρεσι· καὶ διδάξειν τὴν τέχνην ταύτην, ἢν χρηΐζωσι μανθάνειν, ἄνευ μισθοῦ

Per Apollinem Medicum, & Æsculapium, Hygeiamq; & Panaceiam, & Deos Deasque omnes jurejurando adfirmo, in testimonium eos citans, me, quantum judicio & viribus valuero, jusjurandum hoc, atque hanc ex scripto sponsionem, plene observaturum. Præceptorem quidem, qui me hanc artem edocuit, Parentum loco habiturum, eique alimenta impertiturum; & ad usum necessaria subministraturum; ejusque posteros pro germanis fratribus reputaturum. Eosdem insuper, si hanc artem addiscere volent, absque mercede

& syn-

& syngrapha edocturum. Præceptionum quoque, & auditionum, totiusque reliquæ disciplinæ, cum meos, & ejus, qui me edocuit, liberos participes facturum, quique præterea, nomen suum professi, in legem medicam jurarint: aliorum vero neminem. Victus quoque rationem, quantum viribus & judicio valuero, salutarem præscripturum: ab omni vero noxa & injuria vindicaturum. Neque precibus adductus, cuiquam medicamentum mortiferum propinabo; neque ejus rei auctor ero. Pariter neque mulieri pessum ad fœtus corruptionem subjiciam. Sed castam & ab omni scelere puram, tum artem, tum vitam meam præstabo. Neque vero calculo laborantes secabo, sed magistris, ejus rei peritis, id muneris permittam. In quascunque autem ædes ingressus fuero, ad ægrotantium ingrediar salutem, alienus ab omni injuria voluntaria, & corruptela, cum alia, tum præsertim rei veneriæ, in corporibus mulierum, aut virorum, sive liberorum, sive servorum. Quæ vero inter curandum, aut etiam medicinam minime faciens, in communi hominum vita, vel videro, vel audiero, quæ in vulgus efferri non decet, ea arcana esse ratus, silebo. Hoc igitur jusjurandum

καὶ ξυγγραφῆς. Παραγγελίης τε, καὶ ἀκροήσιος, καὶ τῆς λοιπῆς ἁπάσης μαθήσιος μετάδοσιν ποιήσασθαι, υἱοῖσί τε ἐμοῖσι, καὶ τοῖσι τοῦ ἐμὲ διδάξαντος, καὶ μαθηταῖσι συγγεγραμμένοις τε, καὶ ὡρκισμένοις νόμῳ ἰητρικῷ· ἄλλῳ δὲ οὐδενί. Διαιτήμασί τε χρήσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων, κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμήν· ἐπὶ δηλήσει δὲ καὶ ἀδικίῃ εἴρξειν. Οὐ δώσω δὲ οὐδὲ φάρμακον οὐδενὶ αἰτηθεὶς θανάσιμον. οὐδὲ ὑφηγήσομαι ξυμβουλίην τοιήνδε· Ὁμοίως δὲ οὐδὲ γυναικὶ πεσσὸν φθόριον δώσω. ἁγνῶς δὲ καὶ ὁσίως διατηρήσω βίον τὸν ἐμὸν, καὶ τέχνην τὴν ἐμήν. Οὐ τεμέω δὲ οὐδὲ μὴν λιθιῶντας· ἐκχωρήσω δὲ ἐργάτῃσιν ἀνδράσι πρήξιος τῆσδε. Εἰς οἰκίας δὲ ὁκόσας ἂν ἐσίω, ἐσελεύσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων, ἐκτὸς ἐὼν πάσης ἀδικίης ἑκουσίης, καὶ φθορίης, τῆς δε ἄλλης, καὶ τῶν ἀφροδισίων ἔργων, ἐπί τε γυναικείων σωμάτων, καὶ ἀνδρώων, ἐλευθέρων τε καὶ δούλων. ἃ δ' ἂν ἐν θεραπείῃ ἢ ἴδω, ἢ ἀκούσω, ἢ καὶ ἄνευ θεραπείης κατὰ βίον ἀνθρώπων, ἃ μὴ χρὴ ποτε ἐκλαλέεσθαι ἔξω, σιγήσομαι, ἄρρητα ἡγεύμενος εἶναι τὰ τοιαῦτα. Ὅρκον οὖν μοι τόνδε ἐπι-

τελέα

τελέα ποιέοντι, καὶ μὴ ξυγχέοντι, εἴη ἐπαύρασθαι καὶ βίου, καὶ τέχνης, δοξαζομένῳ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον· παραβαίνοντι δὲ καὶ ἐπιορκοῦντι, τ᾽ἀναντία τουτέων.

ΤΕ´ΛΟΣ.

ſi religioſe obſervem, nec violem, proſpero ſucceſſu tam in arte, quam vita mea fruar, & gloriam immortalem ubivis gentium conſequar. Quod ſi idem tranſgrediar, & peierem, iſtis contraria mihi obveniant~.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Idem

JUSJURANDVM,

Latinis versibus expressum,

A

SCÆVOLA SAMMARTHANO,

SILVARUM Lib. I.

TE per ego hîc, Phœbe ô, Medicæ pater artis & auctor,
Teque per hîc juro, non inficiande parenti,
Asclepi, & geminas, dulcissima nomina, natas,
Hygeiam Panacenque, Deosque Deasque per omnes,
Quos testes appello, fore, ut, dum vita manebit,
Quæ nunc conceptis statuo promittere verbis,
Illa sequar vigil, & servem indefessus ad unguem,
Promissique fidem res ut jurata sequatur.
Qui me hanc instituit puerum præceptor ad artem,
Ille mihi patris instar erit: non segnius illum
Usque colam ac ipsos, qui me genuere, parentes.
Illum ego fortunas comitem complectar in omnes;
Illi, cum sors dura feret, miseratus, egeno
Succurram totis opibus, tota arte juvabo.
Nec minus & fratrum instar erunt, quos pectore toto
Certus amem, firmoque mihi quos fœdere jungam,
Tum nati illorum, tum qui nascentur ab illis.
Quorum si quis erit, pulchro qui incensus amore
Virtutis, nostras animum convertat ad artes,
Hunc ego gratuito, & nulla mercede docendum,
Suscipiam. quin & quovis genitore creati,

Omnia

Omnia me discent omnes præcepta magistro;
Omnibus unus ero ductor; Phœbeia princeps
Castra sequar, duce me vestigia figere discent:
Si modo militiæ dederint sua nomina nostræ.
At Sacris, Thymbrae, tuis quicunque teneri
Abnuerint, procul hinc illos, procul esse jubebo.
Omnibus hoc unum studiis, operaque fideli
Curabo, ut victus ratio quæcunque salubris,
Nec producendæ fuerit male congrua vitæ,
Hanc ego præscribam bonus, & contraria damnem:
Ut, quantum potero, maneant me vindice tuti
Mortales, fatique furens injuria cedat.
Non ego, vel pretio, vel iniqua petentis amici
Adducar precibus, cuiquam ut lethale propinem
Pharmacon, aut alius quisquam me auctore propinet.
Nec vero mulier, temerati damna pudoris
Si qua sit, abjecto cupiat quæ extinguere fœtu,
Huic ego subjiciam pessos, animamque latentem,
Conscius, & nondum viventia membra necabo.
Faxo mihi sceleris purissima vita nefandi
Semper eat, castique decus sine labe pudoris,
Nec mihi sanctum ullo vitietur crimine munus.
Vesica inclusus misere quos calculus angit,
Haud ego sustineam crudeli excidere ferro.
Ecquis enim furor est, qua sanas vulnera dextra,
Hac eadem miseris membris infligere vulnus,
Sævumque infando sanare dolore dolorem,
Et lethum ut fugias, aliunde accersere lethum?
Scilicet has verset cadens operarius artes,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Durum hominum genus, & pietate insigne cruenta.
Me quæcunque domus venientem exceperit, omni
Viderit hoc cura satagentem, ut, quæ ægra jacebant
Membra, toro dulci arte levem, mentesque dolore
Oppressas recreem verbis solatus amicis.
Femina virve fuat, nullo discrimine habebo,
An domini, an servi: neque amor me cœcus habendi
Interea, aut Veneris coget male-sana libido.
Sive vacem officio, seu quidvis moliar unquam,
In vita si forte hominum quid videro, quod sit
Celandum, celabo libens, linguamque fideli
Corripiam freno, nec grata silentia rumpam:
Nec secus, atque meæ fidei commissa, tenebo
Arcana, & tacito sub pectore clausa recondam.
Sic mihi divini faveat bona Numinis aura,
Sic fortuna meis accedat prospera rebus,
Quæque mihi merces suscepti optata laboris,
Laude vehar, vigeatque meum per secula nomen;
Ut me nulla dies violantem hæc viderit unquam:
Sin minus, & vano perjuria turpia mendax
Ore loquar, dubiique ferant hæc irrita venti,
Nulla mihi ex animo succedant vota, sed atrox
Me miserum sævis merset Fortuna procellis,
Tristiaque invisæ capiant me tædia vitæ.

VARIÆ LECTIONES IN TEXTU Græco Jurisjurandi.

Υγείαν) al. Υγίαν.
Καὶ Θεοὺς πάντας καὶ πάσας) al. καὶ Θεοὺς πάντας τε καὶ πάσας.
item, Θεούς τε πάντας καὶ πάσας.
Ποιεύμενος) al. ποιούμενος.
Ἐπιτελέα) al. ἐπιτελές.
Ἡγήσασθαι) al. ἡγήσεσθαι.
Ἴσα) al. ἴσα καὶ.
κοινώσασθαι) al. κοινώσεσθαι.
ποιήσασθαι) al. ποιήσεσθαι.
ἐπικρίνειν) al. ἐπικρινέειν.
ἣν) al. ἢν.
Παραγγελίης) al. παρακλήσιος.
Ποιήσασθαι) al. ποιήσεσθαι.
Χρήσομαι) al. Χρήσασθαι.
Εἴρξειν) al. εἴρξω.
Φθορίης) al. Φθορῆς. item, πλάνης.
ἀνδρώων) al. ἀνδρείων. item, ἀνδρῶν.
ἐν θεραπείῃ) al. ἐν θεραπηΐῃ. item, ἐν θεραπίῃ.
θεραπείης) al. θεραπηΐης. item, θεραπίης.
ἐκκαλέεσθαι) al. ἐκλαλέεσθαι.
οὖν) al. μὲν οὖν.
βίου) al. βίον.
τέχνης) al. τέχνην.
ἀνθρώποις) al. ἀνθρώποισιν.

GLOS-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

GLOSSÆ

Ab Illustrissimo

JOSEPHO SCALIGERO

in vetustissimis Reginæ Galliarum codicibus repertæ,

Et Cl.

JOANNI HEURNIO, communicatæ, quas Glossarum, aut Excerptorum Scaligeri nomine aliquotiens citamus.

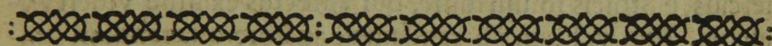
Ἵστορας, μάρτυρας. ἐπιτελέα, ἐντελῆ. ἀψευδῆ. ξυγγραφὴν, συμφωνίαν. μετάδοσιν, κοινωνίαν. εἴρξειν, ἐμποδίσειν. εἰσίω, ἐσέλθω. φθορῆς, βλάβης. ξυγχέονται, παραβαίνονται. ἐπαύρασθαι, ἐπαπολαῦσαι. ἴσα καὶ γεννήτησιν, γενεῦσιν, ἢ συγγενέσιν. οὕτως Ἀττικῶς λεγόντων· ὡς καὶ Φιλήμων ἐν Κόλακι φησὶν· Ἀλλ' οὐδὲ γεννήτην δύναμαι εὑρεῖν, οὐδένα τῶν τοσούτων, καὶ ἀπείλημμαι μόνος. Καὶ Ῥίνθος ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀττικῆς συνηθείας φησὶν· Οἱ μὲν οὖν ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς, φυλέται λέγονται· οἱ δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς φρατρίας, φράτορες. οἱ δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους, γεννῆται.

IN

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

IN HIPPOCRATIS MAGNI ΟΡΚΟΝ, SIVE JVSJVRANDVM, Commentarius.

CAPVT PRIMVM.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ]

SVMMARIA.

1. *Auctoris intentio.* 2. *De auctore libri an quærendum.* 3. *Hippocrates multi.* 4. *Cujus Hippocratis filij ut fatui traducantur.* 5. *Cardanus notatus.* 6. *Hippocrates professione medici.* 7. *Hippocrates Magnus.* 8. *Hujus Genealogia.* 9. *A Reineccio & Henningesio dissensum.* 10. *Hippocratis Magni laus.* 11. *An ejus sit Jusjurandum.* 12. *An idem Galeno notum.* 13. *Galeni commentarius in Jusjurandum suppositititius.* 14. *Galenum videri agnovisse Jusjurandum.* 15. *Auctor Commentarii in Aphorismos Hippocratis, Oribasio adscripti.* 16. *Testimonium de Jurejurando*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Scribonii Largi. 17. Sorani Ephesii. 18. Erotiani. 19. D. Hieronymi, & Greg. Nazianzeni. 20. Theod. Prisciani. 21. Suidæ. 22. Arabum. 23. Hippocrates Iurisiurandi auctor. 24. Quibus illud præscriptum? 25. & quam ob caussam.

Nū. 1.
VSJVRANDVM, cui antiquitas Hippocratis nomen præscripsit, plenum succo & sanguine sinceræ integritatis, & pietatis, quæ in Ethnicum cadere queat, non fucatæ, in omnium versatur ore & manibus. Hoc enarraturus, ante quam circum ipsum ingrediar, paullum ad carceres subsistere, & de Auctore quædam præfari, ac quis fuerit, qui illud discipulis sectatoribusque præscripserit, adcuratius paullo inquirere,
2. operæ pretium esse duxi. Quanquam enim nescius non sim, Senecam Philosophum lib. de brevit. vitæ. cap. XIV. dicere, eorum esse de libri auctore agere, qui *litterarum inutilium studiis detinentur, & operose nihil agunt.* Tamen neque hoc sum nescius, è Stoicis ipsum fuisse, qui adfectus exsuisse videri volebant. Ego vel eam ob caussam de auctore quærendum censeo, quod valde hoc faciat ad Lectorum adfectus conciliandos, quos tam varie concitari experientia testis est, ut illorum sæpe, quibus minus favent, etiam recte dicta aut scripta fastidiant. *Et sunt non nulli*, inquit, Polybius lib. III. *qui non tam scripta ab auctore, quam ipsum amplectuntur auctorem*; ac sæpe, ut Seneca ipsus ait, Epist. XII. *non quid dicatur æstimant,*
3. *sed à quo.* Extitisse autem Hippocratis nomine plurimos, non ignorare poterit, qui veterum auctorum scripta vel obiter inspexerit. Nam & *Mathematicum* hoc nomine fuisse, & quadraturæ circuli inveniendæ impendisse operam, Aristoteles lib. VII. Eudemior. cap. XIV. & Elench. Sophist. lib. I. cap. X. & Plutarchus in Solone, sunt auctores: atque *alium* Atheniensium in bello Peloponnesiaco Ducem Thucydides Hist. lib.

IV. &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

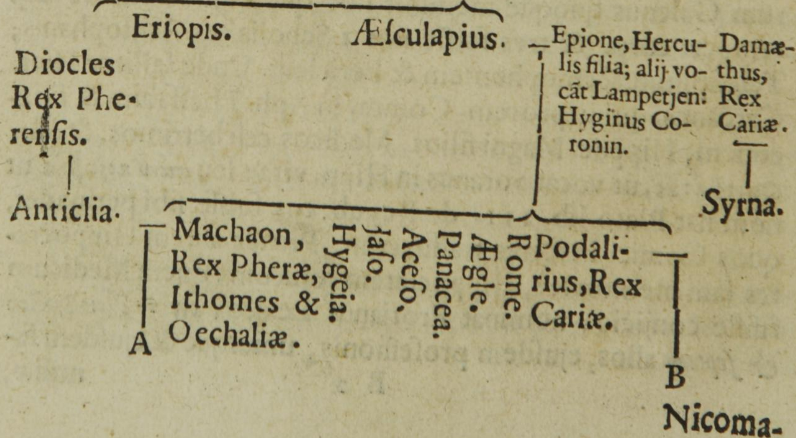
iv. & Pausanias in Laconicis & Bœoticis: *alium*, Lacedæmoniorum in Chalcedone præfectum, Plutarchus in Alcibiade: *alium*, Xenodici filium, Capyos fratrem, ex Thebanorum Regum familia, Scholiastes Pindari: *alium*, Apollodori filium, Phasonis fratrem, Plato in Protagora: *alium*, Smyndiritis Sybaritæ patrem, Herodotus lib. vi. & Athenæus Dipnosoph. lib. xii. inculcant. Livius lib. xxxiv. *alium* meminit, qui Syracusis prætor, & Annibalis fuerit partium: *alium* in Stratonis Lampsaceni testamento fit mentio, apud Laërtium lib. v. *alius* qui Mindaro Lacedæmoniorum Duci fuerit ab epistolis, apud Xenophontem in Paralipom. lib. i. *Hippocratem Aramiteum*, cujus filius Atyanas in Olympijs periodo vicerit, memorat Phlegon Trallianus in Olympicis, apud Photium. Cod. xcvii. *Duos alios*, patrem & filium, quorum hic in Siciliæ urbe Gela tyrannidem occuparit, habent Herodotus lib. vii. Thucydides lib. vi. & Pindari Scholiastes in Pythijs: quibus accedat, quem *Pisistrati Atheniensis patrem* faciunt Herodotus lib. i. Demosthenes in Orat. contra Midiam, & Plutarchus in Solone. Adde *Megaclis filium*, Alcmæonidem, ex Herodoto lib. vi. & Pindari Scholiaste: *atque illum* cujus filios, ut fatuos tra- 4.
ducunt Eupolis, Comicus antiquus, apud Suidam in τοῖς Ἱπποκράτους, & Aristophanes in Nubibus act. iii. sc. iii. quorum Galenus quoque meminit lib. quod animi mores seq. temper. corp. & tres fuisse notat Scholiastes Aristophanis; Telesippum, Demophontem & Periclem. Unde fallitur Hier. 5.
Cardanus, qui in procem. Comm. in Aph. Thessalum & Draconem, Hippoc. Magni filios, Medicos celeberrimos, & ἐπιφανεστάτους, ut vocat Soranus in Hipp. vita: seu πάνυ κομψοὺς ut nominat Plato lib. iii. de Repub. eos fuisse sibi persuadet, quos Comici in scenis traduxerint. Præter autem Hippocrates jam memoratos, Hippocratem Ionicum, quem Medicum fuisse conjicio, nominat Erotianus Lexico, in τελμιοφυεῖς: *& septem* alios, ejusdem professionis, uniusque & ejusdem familiæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

6. miliæ, genere Coos, & ſcriptis editis celebres, recenſet Sui-
7. das. Ex ultima hac Hippocratum Pleiade, qui ſecundo fuit loco, omnium clariſſimus, reliquos longo intervallo poſt ſe reliquit, atque ut Lucretius de Epicuro, lib. III. loquitur,

——— ——— ingenio ſuperavit, & omnes
Præſtrinxit; ſtellas exortus ut æthereus Sol:

ut *Divini* etiam, & *Magni* cognomen apud poſteros invenerit. Ortus is fuit ex illuſtri & regia *Aſclepiadarum* familia, ſi paternam reſpicias proſapiam; ſin maternam, *Heraclidas* generis agnovit auctores; decimuſque nonus fuit ab Æſculapio, ut Soranus in vita Hipp. ex Eratoſthene, Pherecyde, Apollodoro & Ario Tharſenſi computat; vel decimus octavus, ſi
8. Pæto in Epiſt. ad Artaxerx. Perſ. Reg. fides arbitranda. Schema nobiliſſimæ familiæ, ex probatiſſimis auctoribus collectum, Cl. Reinerus Reineccius noſter, Hiſtor. Juliæ part. I. regno XXVI. & Hieron. Henningeſius in Tabb. Genealog. exhibuerunt, quod non uno in loco auctum, demerendæ gratiæ eorum, qui antiquitatis ſunt amantes, ſubjungo.

A

Nicomachus I. Rex Pheresis, scripsit in Medicina.	Gorgasus, Rex Pherensis.	Alexanor, in Sicyonia divinos honores meritus.	Sphyrus Argis templum Æsculapio dedicavit.	Polemocrates; huic Argis honores habiti post mortem.

Ex Nicomachi Regis posteris, quorum series ignoratur, post Iↄcc. fere annos originem duxit Aristotelis pater, Nicomachus.

*	*	*
Hermias, Aternensium Tyrannus.	Nicomachus II. Amyntæ II. Regis Macedoniæ Medicus.	Phæstias, ex Æsclepiadis orta.

Pythias. — Aristoteles, natus anno I. Olymp. xcix. — Herpylis. — Arimneste. — Arimnestus.

N. N. vel Nicanor. — Pithyas. — Nicomachus III.

Erasistratus Iuliates, Seleuci Regis Medicus.

B

Hippolochus.
Sostratus I.
Dardanus.
Crisamis I.
Cleomyttades I.
Theodorus I.
Sostratus II.
Gisamis II, Rex.
Cleomyttades II.
Theodorus II.
9.

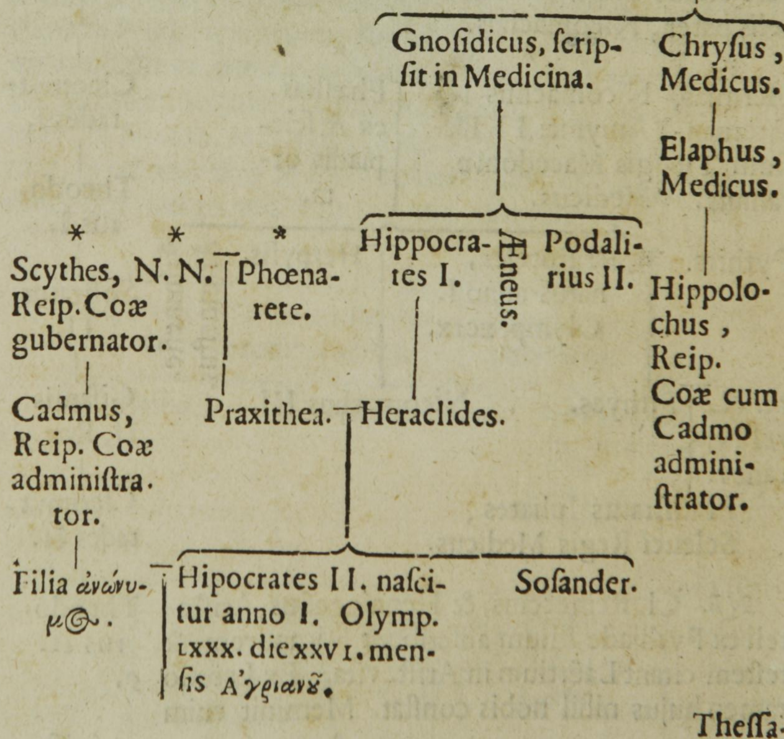
NB. Cl. Reineccius, & Henningesius, Aristoteli ex Pythiade filium adscribunt Nicanorem, & testem citant Laërtium in Arist. vita. Ex Laërtio tamen hujus nihil nobis constat. Meminit enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

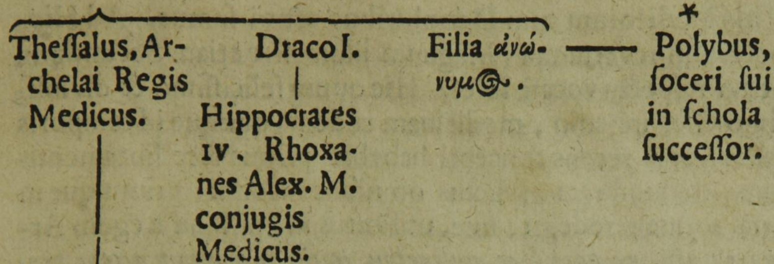
Aristoteles Nicanoris apud Laërtium, non ut filij, sed ut futuri generi, cui filiam Pythiadem destinarit. Hoc vero & Joan. Grammaricus testatur Aristotelem cavisse testamento, ut filia Nicanori Acharnensi elocaretur. Ex Nicanore autem hoc, & Pythiade, ut puto, natus fuit Erasistratus. Alij tamen plures Pythiadem habuisse maritos scribunt, ut Metrodorum, ex quo natus sit Aristoteles II. & Proclem, ex Demarathi Regis Lacedæmoniorum familia, cui Proclem & Demarathum fuerit enixa.

Sostratus III.

Nebrus, ὁ διασημώταλ@ τῶν Ἀσκληπιαδῶν, ut vocat Stephanus Cous.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Gorgias. Hipporates III. Draco II.

Draco III. Rhoxanes Medicus.

Celebrantur præterea ex *Asclepiadarum* familia non pauci alii, quorum tamen cum superioribus connexionem in cognationis serie ignoramus; ex quibus subsequentes notavimus.

* Thymbræus.

Hippocrates V. Praxianax.

Hippocrates VI.

* Anchitus.

Pausanias.

Neque excludendi sunt ab eadem familia, quos Dioscorides in præfat. libb. de re medica, & Epiphanius Cyprius Panarij, sive de Hæresib lib 1. in pr. recensent, *Julius Bassus*, *Niceratus*, *Petronius*, *Niger*, *Diodotus*: neque *Xenophon Claudij* Imp. Medicus, cujus Tacitus lib. XII. Annal. meminit: aut *Praxagoras*, quem τὸν ἀπ' Ἀσκληπιοῦ Galenus, lib. I. Meth. Med. cap. III. Jo. Tzetzes vero in Chiliad. Coum vocat, & ab ipso Hippocrate, una cum filijs artem ait edoctum: vel *Critodemus* Alexandri M. Medicus castrensis, τὸ γένος τῶν Ἀσκληπιαδῶν, ut Arrianus lib. VI. testatur, de quibus omnibus & singulis in Vitis

10 Vitis Medicorum cum Deo pluribus acturi sumus. Ad Hippocratem revertamur, Magnum illum, sive etiam Secundum, ut avi respectu vocari solet. Hic quum felicissimo & divinissimo esset ingenio, medicinam rudem, quæque id temporis instar fœtus recens concepti habebat, primis fere lineamentis tantum adumbrata, felicius omnibus excoluit, primusque in artis formam redegit, sive, ut Pœtus in Epist. ad Regem Artaxerx. ait, *ex parvis ac vulgaribus initijs in magnam artem provexit.* Medendi insuper præcepta, scriptis accuratis comprehensa, posteris reliquit; *quod multos cuperet esse medicos, qui servare possent*, ut S C. Atheniense de ipso loquitur. Fuitq; Scriptorum ejus tanta ab omni ævo auctoritas, ut fidem ipsorum, perpetua experientiæ comprobatione firmatam, etiamnum oraculi instar omnes κατασπαζώμεθα (ut Suidæ verbis utar, in voce Ἱπποκρ.) ὡς θεοῦ φωνὰς, καὶ οὐκ ἀνθρωπίνου προελθούσας ἐκ στόματος. *veneremur ut Dei voces, neque ex humano ore progressas.*

11 Inter ea itaque Hippocratis scripta, præsens etiam jusjurandum, sive ὅρκος, communiter hactenus referri consuevit. A Jacobo tamen Segarra, Comm. in lib. II. Gal. de natur. facult. cap. III. Io. Baptista Silvatico, Controvers. Med. LXXXII. Garsia Carrero, Comm. in libb. Gal. de loc. adf. disp. LXXVI. cap. IIX. Hieron. Mercuriali, in princ. prælect. Patavin. nonnullisque alijs, natalium eidem controversia movetur. Legitimum enim Hippocratis Magni fœtum negant, ea potissimum de caussa, quod nec à Galeno, nec alio quopiam veterum scriptorum, hoc nomine citetur, aut mentio ejus fiat. Ego vero à communi opinione nullus discedo, tum λέξεως ratione, quæ ab Hippocratica non abit, tum argumentis non parvi momenti alijs, quæ me moveant, inductus. Primo enim, jusjurandum hoc, si Hippocratis Magni non sit, antiquissimi tamen esse scriptoris, nec ipsi negant, qui vulgatæ opinioni adversantur. Et Mercurialis quidem, etsi ab Hippocrate editum non credit; vero simile tamen esse concedit, ab Hippocrate

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

ore vel ſcripto auditoribus propoſitum, & ab his exceptum, alijs per manus deinde traditum, atque ea ratione, ut pleraque alia rara, ad nos perveniſſe, & pro germano nunc fœtu paſſim cenſeri. Hippocratis vero Magni eſſe, an Galenus meninerit, 12
non certo liquet, quum ex ſcriptis ejus plura perierint, nec ad noſtram ætatem pervenerint. Extat quidem *Galeno* adſcriptus 13
Commentarius in Iusjurandum Hippocratis, quem *Ioannitius*, ſive *Hunein*, Medicus Syrus, ex Græco Arabicè vertiſſe dicitur, & Notis illuſtraſſe, cujus etiam fragmentum nobis nuper dedit vir longiore vita digniſſimus, Ioan. Elichmannus, in Reſp. de vitæ termino, ad Orientalium Doctorum mentem. Verum Commentatorem iſtum, quantum quidem ex fragmento ipſo colligi datur, Galenum non eſſe, vel juramento contendere paratus ſum. Quæ enim ibi adferuntur de Æſculapij ſublatione ad Angelos in columna ignea, ac parte ejus mortali à Deo τρισμεγίςῳ igne perdita, partiſque immortalis adſumptione, animæque elevatione in cœlum, minime Galeni doctrinam aut λέξιν ſapiunt. Neque enim tam religioſe is loqui amat de Deo, nec Angelos ullibi nominat, de animæ vero ſubſtantia maxime eſt dubius, ut & eam ſe interdum ajat ignorare, interdum temperamentum eſſe, aut temperamento inſervire adfirmet, interdum temperamentum eſſe neget. Si quis tamen,
miſſo pſeudo-Galenico hoc Commentario, exactius perpenderit locum illum, qui eſt lib. x. de ſimpl. med. facult. in princ. 14
facile in eam mecum deveniet ſuſpicionem, Galenum in Hippocratis Jusjurandum quaſi digito ibi intendiſſe. Ut enim nihil religioſius in ὅρκῳ ſuo ejurat Hippocrates, quam veneni exhibitionem, & abortus procurationem, tanquam ea, quæ artem vitamque ſanctam contaminent: ita Galenus medicamenta ἀγώγιμα & παθοποιὰ ſeu θανάσιμα, hoc eſt, *abortum mortemque conciliantia*, exhibere aut alios docere, ſummum ſcelus, injuriam & impietatem eſſe cenſet, ut ex Hippocratis Iurejurando etiam verba quædam mutuaſſe videri queat. Locum in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

15 tegrum inſpicere & conſiderare Lector poterit. Eſto tamen, Galenus jurisjurandi Hippocratici non meminerit, meminere tamen alij, inter quos forte agmen ducere poſſet *Auctor Commentariorum in Aphoriſmos Hippocratis*, quæ *Oribaſio* vulgo tribuuntur; qui ſtatim in veſtibulo ſui operis Hippocrati Aphoriſmorum Auctori, etiam τὸν ὅρκον adſcribit. Vetuſtiorem autem Commentatorem illum non Oribaſio tantum, ſed etiam Galeno, immo vetuſtiſſimum fuiſſe, ex eo conijcere quis poſſet, quod monente *Evergete*, ſe ſcripſiſſe notat. Qui quidem, ſi Ptolomæus eſſet Evergetes, Ptolomæi Philadelphi F. Rex Ægypti, floruiſſet ſane ante natum Salvatorem annis CCXLV. ante Galenum fere quattuor ſeculis. Verum quum in dubium hic multa vocari poſſe videam, nihil nunc quidem decerno; ad-
16 curatius de eo alibi acturus. Itaque ſuccenturiatum ipſi do *Scribonium Largum*, Galeno citra dubium antiquiorem. Verba ejus in hanc rem ſunt in Epiſtola præliminari ad C. Iulium Calliſtum. *Hippocrates*, inquit, *conditor noſtræ profeſſionis, initia diſciplinæ ab jurejurando tradidit: in quo ſanctum eſt, ne prægnanti quidem medicamentum, quo conceptum excutitur, aut detur, aut commonſtretur à quoquam Medico*. Ubi primum notari oportet, *Hippocratem* à Scribonio vocari *conditorem medicæ profeſſionis*, ne quis alium intelligi putet, quam Magnum illum, quem Medicinam in artis formam redegiſſe diximus. Quemadmodum alias quoque ubicunque ſimpliciter Hippocratis nomen apud rei medicæ ſcriptores uſurpatum legimus, non de alio quam Magno illo intelligi ſolet. Exprimuntur deinde ipſa jurisjurandi Hippocratici verba, ne de alio ὅρκῳ, quam præſenti, loquutus videri queat. Neque obſtat, quod Epiſtola illa Scribonij, in nonnullis libris Corn. Celſi nomen ſibi præſcribat. Neminem enim cum Marſilio Cagnato Variar. Lect. lib. III. cap. XIV. fore arbitror, qui vel unam tantum Celſi pagellam legerit, cui non Scribonij potius, quam Celſi epiſtola ea videatur. Accedit, quod in fine Scriboniani operis Calliſti iterum

fiat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

fiat mentio, cui epiſtola ipſa inſcribitur. Argumento enim hoc
eſt, unum eundemq; eſſe & operis, & præfixæ epiſtolæ aucto-
rem, & uni eidemq; & librum & epiſtolam eſſe inſcriptam. Sit
tamen Celſi epiſtola, & erit tanto antiquior. Celſus enim D.
Auguſti ævo vixit, quod vel ex Columella liquet, qui ſub Ti-
berio floruit, & Celſi, ut ſuperioris non ſemel meminit. At
Scribonius, ut pluribus docet Cagnatus, vixit ſub Claudio
Imp. circa annum à nato Salvatore quinquageſimum, integro
fere ſeculo ante Galenum, qui ſub Trajano & Hadriano pri-
mum effloruit, & Scribonium ſæpe citat in libris de compos.
medicam. κατὰ τόπους, & alibi. Nam quod Caſpar Barthius vir
eruditiſſimus, & amicus olim noſter, Advers. lib. XXXIX. cap.
XVI. ex Scribonio Siburium, aut Deſignatianum, paulloque
ſuperiorem Marcello tantum facit, qui circa annum CCCC. vi-
xit, in eo fruſtra eſt, & pluribus rem totam in Vitis Medico-
rum diſputabimus. Scribonio accedat *Soranus Epheſius*, junior 17
ille, ut puto, qui, Suida atteſtante, vitas & ſectas Medicorum
conſcripſit, ſenioris Sorani, quem Trajani & Adriani Impp.
ætas florentem vidit, ni fallor, gentilis, & Galeno jam ſenectu-
tutem agente nobilis. Is in vita Hippocratis, quæ ex ejus de
Vitis opere ſola ſuperat, ἀφθόνως, inquit, τοῖς ἐπιτηδείοις ἐδί-
δασκε τὴν τέχνην μετὰ προσήκοντος ὍΡΚΟΥ. hoc eſt: *Candide &
liberaliter Hippocrates ſtudioſos artem docuit, debito interveniente*
IUREJURANDO. Quod quidem jusjurandum nemo aliud
fuiſſe, quam præſens hoc noſtrum, credo adfirmabit. *Erotia-* 18
num præterea adde, quem nonnulli Neronis ævo vixiſſe vo-
lunt, Marſilius vero Cagnatus, operis laudati lib. II. cap.
XXIIX. Galeno recentiorem facit; qui in procem. Lexici Hip-
pocratici, ubi catalogum recenſet librorum, quos vere Hip-
pocratis dici adſeverat, τοῦ ὅρκου expreſſe meminit, & cum Le-
ge, libro de Arte, & de Veteri Medicina, ad artis præcepta per-
tinere ait. Non dicam nunc, *Divum* quoque *Hieronymum*, Ga- 19
leno ducentis tantum annis poſteriorem (ut qui imperante

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Constante, Imp. Constantini M. filio, anno CCCXLII. in lucem prodijt) & D. Gregorium Nazianzenum, Hieronymo σύγχρονον, Iusjurandum Hippocrati tribuere. *Hippocrates*, inquit Hieronymus, Epist. III. ad Heliodorum, *adjurat discipulos suos, antequam doceat, & in verba jurare compellit; extorquetque sacramento silentium; sermonem, incessum, habitum, moresque præscribit*. Nazianzenus vero eandem ob caussam Hippocra-
20 tem *Adjuratorem* vocat, Orat. funebri Cæsarij fratris. Neque aliter sensit Medicus ille, ex Methodicorum Secta, sive *Octavius* est *Horatianus*, seu potius *Theodorus Priscianus*, quem sub Theodosio, aut Gratiano Impp. floruisse, inde liquet, quod præceptorem laudet Vindicianum, Valentiniani Imp. ἀρχιατρὸν, qui circa annum CCCLX. in vivis fuit. Verba, quæ huc faciunt, sunt lib. IV. Gynæciorum ad Victoriam, cap. VI. *Abortivum nulli dare fas est: Vt enim Hippocratis attestatur oratio, tam diri reatus conscientia Medicorum innocens officium non decet maculari.* Quæ verba quidem nisi ad præsens Iusjurandum referas, haud scio, quo in loco alio in eam sententiam ab Hippocrate
21 simile quid fuerit prolatum. Quibus omnibus accedat *Suidas*, qui sub Friderico II. Imp. circa annum CIↃ. CCL. floruit, &
22 inter Hippocratis libros τὸν ὅρκον primo loco recensuit. Consimilis demum & *Arabum* fuit opinio, ex Græcis hausta, Iusjurandum nempe non alius quam Hippocratis esse fœtum, quod vel ex *Avenzoare* ostendo, qui seculo integro Suida superior, sub Friderico I. seu Barbarossa vixit. Is lib. II. Theisir. tract. I. cap. V. *quilibet*, inquit, *Medicus tenetur observare præcepta Hippocratis: quæ sunt, quod Medicus non debet discipulum docere, nisi prius jurare ipsum faciat, ne utatur medicinis mortiferis, vel venenosis ullo modo.* Nec recentior forte fuerit Avenzoare Arabs ille, quem, mentito Galeni nomine, in præsens Iusjurandum commentatum, paullo ante dixi: sed videantur in hanc rem quædam etiam apud Ioan. Obsopœum. in præf. opusc. quorund. Hipp. quæ separatim edidit; Ioh Heurnium, in princ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Comm. in ὅρκον Ioh. Raphaëlem Moxium, lib. 11. meth. med. morb. ac gravid. per venæ sect. cap. xv. & Franc. Ranchinum. Comm. ad Jusjurandum Hipp. Itaque apud me quidem cer- 23
tum est, ὅρκον non alterius esse auctoris, quam Hippocratis Magni, qui præ cæteris, ut dixi, Medicinam excoluit, & princeps in artis formam redegit: quique vere est magnus ille hujus disciplinæ Oceanus, ut Homeri versibus ex Iliad. φ, utar,

Ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ, καὶ πᾶσα θάλασσα,
Καὶ πᾶσαι κρῆναι, καὶ φρείατα μακρὰ νάουσι.

Ex quo sane omnes primum fluvij, & mare totum,
Fonticulique omnes surgunt, puteique profundi.

Quibus autem, & cui fini Jusjurandum hoc auctor præscri- 24
pserit, haud difficile est conjectare. Norat sapientissimus senex medicinam rem sacram esse, quam non nisi initiatis tradi, nec ab alijs quam pietatem professis tractari optortebat. Quum vero duplex haberet discipulorum genus, aliud tironum, & qui primum arti animum adplicare gestiebant; aliud eorum, qui in eadem jam progressus fecerant, & vel exercere eam, vel profiteri, ac docere alios cogitabant. Illi nomina sua scribæ medico dare, & juramento se obstringere cogebantur; quod νόμον ἰητρικὸν Hippocrates vocat, ut infra cap. xii. docebimus. Ab his vero, artem jam exercituris, in qua multa occurrunt non aliis revelanda, quamque pie tractari par erat, silentium, pietatem, atque id genus alia stipulabatur. Faciebat au- 25
tem hoc, ut tanto arctius eos constringeret, interveniente Numinis attestatione, & invocatione in jurantis pœnam, si fallerent ac pejerarent. Nam ut Vlpianus Rhetor ait, in enarrat. Demosth. contra Midiam. πιστότεροι οἱ ὅρκοι τῶν ἁπλῶς λεγομένων· *Plus jurijurando fidei habetur, quam simplici adsertioni.* Ut propterea, dicente Cicerone lib. iii. de Offic. *Nullum vinculum ad adstringendam fidem majores arctius esse voluerint:* quod

hoc nempe sit ὕστατόν τε ἐν ἀνθρώποις, καὶ ἐχυρώτατον τῆς εἰς ἀλλήλους πίστεώς τε καὶ ἀληθείας ἐνέχυρον· *Ultimum inter homines, & firmissimum, & fidei mutuæ & veritatis pignus*, ut est apud Procopium, Persicor. lib. II.

CAPUT SECUNDUM.

ὍΡΚΟΣ.]

SUMMARIA.

1. Ὅρκος, ὅρκιον. 2. Ὅρκου *etymologiæ diversæ*. 3. *Iusjurandum, jurandum*. 4. *Iuppiter* ὅρκιος. 5. *Erynnies, perjurii vindices*. 6. *Iuppiter* ἐπώμοτος. 7. *Dius Fidius*. 8. *Sacramentum*. 9. *Sacramenti etymon*. 10. *Iuramen*. 12. *Valla notatus, & Panormitanus*. 12. *Dejurium*. 13. *Voculæ* De *significatio in compositione diversa* 14. *Iusjurandum quid?* 15. *Aristoteles explicatus*. 16. *Religio*. 17. *Obstringi & exsolvi religione*. 18. *Mynsingeri scrupulus*. 19. *Sub affirmatione negatio aliquando inclusa*. 20. *Aristoteles illustratus*. 21. *Franc. Philelphus laudatus*. 22. *Iuramentum* ἔπακτον, ἐπώμοτον, καθώμοτον, ἀπώμοτον. 23. *Iuramentum abnutivum, adnutivum*. 24. *Iuramentorum apud ICtos differentiæ*. 25. Ὅρκος *Hippocratis ad quam differentiam referendus?*

1. QUOD communiter Græci ὅρκον, Iones ὅρκιον di-
cunt, id Latini *Iusjurandum*, *jurandum*, *juramen*, *ju-
2. ramentum*, *sacramentum*, *dejurium* adpellant. Ὅρκον
quidem Eustathius refert veteres censuisse dictum ἀπὸ τοῦ ὅρου, seu *limite*, quod ὁρίζωσίν τι ὁμολογητικῶς ὀμνύοντες· *determinent aliquid qui definitive jurant*. Ipse vero ἀπὸ τοῦ εἴργειν, quod est *cogere*, derivat; aut quia is qui jurat, καθείργνυταί πως οἷς ὁμολογεῖ· *cohercetur quasi, aut compellitur ad ea præstanda, quæ jurando adfirmat*. Alij ἀπὸ τοῦ ἀρκεῖν deducunt, id est, *sufficere*, quod liti-

litibus finiendis sufficiat, *maximumque sit earum expediendarum remedium*, ut Gajus I C. vocat, L. 1. D. de jurejur. & sit πάσης ἀντιλογίας πέρας ἐς βεβαίωσιν· *finis omnis controversiæ ad certitudinem*, ut cum D. Paullo loquar, ex Epist. ad Hebræos cap. VI. sive ἀπὸ τοῦ ἀρκεῖν, quod est βοηθεῖν, *juvare*, ut notat Auctor Etymologici. ὥσπερ γὰρ βοηθήματι αὐτῷ χρῶνται οἱ ἀδικούμενοι, inquit: *Pro remedio eo utuntur, qui injuriosi sunt in alios.* Jo. Guiliel. Stuckius lib de sacrific. Gentil. pag. XCI. ὅρκον dici putat, quasi *orcum*, quod iurisjurandi violatores ad orcum sint detrudendi, qua opinione ut abundet per nos licet. Latinis *jusjurandum* dictum alij volunt, quod *justum jurare* oporteat. At Apuleio lib. de Deo Socr. jusjurandum est quasi *Iovis jurandum*, cujus originationis testem laudat Ennium. Exstat hujus versus in hanc rem apud Ciceronem lib. III. de Officijs. 3.

Fides alma, apta pennis, jurandum Jovis.

cui Turnebus Adversar. lib. VI. cap. XVII. & Lipsius lib. I. Elector. cap. XIIX. addunt alium Nævij.

Ius sacratum, Iovis jurandum sagmine.

Nam simpliciter etiam *jurandum* pro jurejurando veteres dixisse, ex Tacito colligimus, qui eadem voce usus est Annal. lib. IV. *Tanta contentione, ut & jurando obstringeret è Repub. id esse.* Quemadmodum & Ammianus Marcellinus lib. XVI. *Id se nec sperare, nec adipisci velle, jurando affirmans* lib. XVII. *Iurandi exsecratione restituere universos promisit.* lib. XXIII. *Trajanus fertur aliquoties jurando dicta consuevisse firmare.* Et Ælius Spartianus in Ælio Vero. *Vt suæ satisfaceret & voluptati, & jurando.* Cæterum jusjurandum quasi Iovisjurandum dixerunt, quod per attestationem summi numinis, quod Iovem suum esse gentilitas credebat, jurandum censerent. Atque ex hoc Iovis defluxit epitheton, ut ὅρκιος seu *jurator*, diceretur, aut etiam ἐφόρκιος, quod nominis habet Hesychius in Lexico. Per eum Hippolytus jurat apud Euripidem: 4.

Νῦν

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Νῦν δ' ὅρκιόν σοι Ζῆνα, καὶ πέδον χθονὸς,
Ὄμνυμι·
Per Horcium tibi Iovem, & terræ solum,
Dejuro.

& Neoptolemus apud Sophoclem Philoctete.

—— Ζῆνα δ' ὅρκιον καλῶ.
—— *Jovem Horcium testem voco.*

Τοῖς ὅρκοις enim ipsum præsidere voluerunt, & perjuria vin-
5. dicare; quanquam horum vindictam Hesiodus, ἐν ἔργοις, Eryn-
nibus transcribat, easque ὅρκου τιννυμένας, seu *perjurij vindices*
vocet: quæ Homero etiam Iliad. τ. sunt,

—— —— αἵθ' ὑπὸ γαῖαν
Ἀνθρώπους τίννυνται, ὅτις κ' ἐπίορκον ὀμόσσῃ·
—— —— *quæ tellure sub ima*
Castingant meritis hominum perjuria pœnis.

6. Sophocles non alio sensu in Trachinijs Jovem vocat ἐπώμοτον,
seu ὅρκου ἐγγυητὴν, sive *sponsorem*, ut explicat Suidas, aut τοῦ ὅρκου
ἔφορον, seu *præsidem*, ut habet Scholiastes Thucydidis Hist. lib.
7. I. videturque idem fuisse, quem Romani vocabant Δία Πίστιον,
& *Dium Fidium*, cui easdem etiam partes resignabant. Erat
olim Iovis Horcij signum in Olympiæ curia, specie maxime
formidanda, utraque manu fulmen tenens, ante cujus pedes ta-
bula visebatur ænea, cum incisis elegis, quibus à perjurio de-
terrebantur homines, ut auctor est Pausanias in Eliacis prior.
8. Iusjurandum vero alio etiam nomine *sacramentum* dici monui-
mus, & testis est Cicero lib. III. Offic. quo sensu Horatius
perfidum sacramentum pro *perjurio* sumpsit, lib. II. Carm. Ode
9. XVII. Derivat autem sacramentum Varro lib. IV. de L. L. *à*
sacro, quasi *sacræ rei*, ut ait, *arctissimum vinculum, non profanan-*
dum. Et juxta Owenum Epigr. lib. II. Ep CXXX.

Sacramenta vocant sacra juramenta Latini.

10 Ex eodem vero fonte & *juramen*, qua voce usus est Guntherus
in Ligurino, lib. III. & IIX. & *juramentum* suas derivationes
sortiun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

sortiuntur. Ita enim Isidorus lib. different. quem Barthius citat Adversar. lib. XXXII. cap. I. & MS penes se habuit: *Iura antiquitus ad res divinas pertinebant, unde juramentum est, velut sacramentum.* Ineptit enim Laur. Valla, dum lib. VI. Elegant. 11
cap. XXXVII. juramentum *à jure manente* deducit; nec minus ipso Panormitanus, in rubr. tit. de jurejur. qui *jurũ* quasi *astringimentũ* dici voluit. Demum vero jusjurandum etiam *dejurium* 12
vocabatur, à *dejero*, quod est, *valde juro.* Quanquam enim 13
τὸ *de* in quibusdam, quicum componitur, minuendi vim habeat, tamen in plurimis etiam significationem vocis intendit, ut pluribus ostendere possem, nisi facere id jam pridem occupassent viri doctissimi, Io. Bernartius Notis ad Statium lib. I. Thebaid. & Achilleid. Frid. Taubmanus Notis ad Plauti Epidic. act. I. sc. I. Christ. Becmanus in Origin. L. L. in voce pleo. & Sam Dresemius Notis ad Iof. Iscani lib. I. de bello Troj. Ad nostram mentem hoc sensu loquitur Plautus Casina act. III. sc. IV.

Per omnes Deos & Deas dejuravit.

& Rudente act V. sc. II.

Dejura te mihi argentum dare.

Item Apuleius lib. IX. Metam. *Idque dejerans confirmat per omnia divina numina.* & lib. X. *Dejerant utrique, nullam se prorsus fraudem, nullam denique surreptionem factitasse.* Apud Agellium quoque Noct. Att. lib. VII. cap. XIIX. *Dejurio vinctum esse*, est, *jurejurando obligatum teneri.* Sed videamus quid sit jusju- 14
randum. Scio enim hoc varie disputari apud ICtos, & ab alijs *invocationem divinam* aut *obtestationem* dici, ab alijs etiam per *contractum*, ab alijs item aliter definiri. Nobis pro nostro instituto sufficere poterit ea jurisjurandi definitio, quæ est apud Aristotelem, lib. Rhetor. ad Alexand. cap. XIIX. & omnia complecti videtur, quæ ad naturam jurisjurandi pertinere putantur. Ait autem Philosophus, ὅρκον εἶναι μετὰ θείας παραλήψεως φάσιν ἀναπόδεικτον· *Iusjurandum esse cum veneratione divina adser-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

15 *adsertionem, quæ demonstratione non indigeat*. Paullo aliter eam
effert, & quasi explicat, Clemens Alexandrinus Stromat. lib.
VII. & juramentum ait esse ὁμολογίαν καθοριστικὴν μετὰ προσπα-
ραλήψεως θείας. *adsertionem definitivam cum divina venera-
tione*. Nec aliud vult Ciceronis illa definitio, quæ est lib. III.
de Offic. quod fit *adfirmatio religiosa, Deo adhibito teste*. Est
nempe jusjurandum φάσις, sive ὁμολογία *adsertio* aut *adfir-
matio* de re aliqua, eam videlicet ita habere, vel non habere,
ita præstitum iri, vel non iri. Neque tamen simplex tantum est
adsertio, sed ut recte addit Cicero, *religiosa*, aut ut Clemens
& Aristoteles, μετὰ θείας προσπαραλήψεως, *cum divina vene-
ratione*, ut quæ fiat interveniente numinis supremi, fal-
sam contestationem vindicantis, invocatione. Unde Philo lib.
de Decalogo, *jusjurandum* vocat *testimonium Dei de rebus dubiis*:
& lib. de Special. leg. *in re ambigua Dei testis citationem*. Et
Simplicius Comm. in Epicteti Enchirid. cap. XLIV. ait, jusju-
randum μάρτυρα τὸν Θεὸν καλεῖν, καὶ μεσίτην αὐτὸν, καὶ ἐγγυητὴν ἐφ᾽
οἷς λέγει, παρέχεσθαι. *Deum citare testem & sequestrum, ac sponsorem*
16 *facere eorum quæ dicuntur*. Ea caussa etiam Paullus IC. jusjuran-
dum *religionem* dixit L. XXIV. D. de juram. idque ut Lactantius
quidem lib. IV. cap. XXIV. voluit, *quod jurejurando mens juran-
tis ligetur & religetur*: seu potius, *quod juramentum jurantem re-
ligione obstringat*, hoc est, *conscientiæ scrupulum moveat*, ob nu-
17 minis contestationem adhibitam. Erat enim *religione obstrin-
gi*, nihil aliud Romanis, quam *conscientiæ metu terreri*: quem-
admodum vicissim *religione exsolvi* dicebatur is, *cui metus iste
adimeretur*, ut pluribus docet Budæus in annotat. prior. in
Pandect. Originationes alias aliorum, videre Lector poterit
apud Stuckium, lib. de sacrific. Gentil. in pr. quas non tran-
scribo. Sunt tamen qui definitiones laudatas sugillent, vel
ea de caussa, quod generis loco sola adfirmatio sit posita, quum
tamen tam super rei negatione, quam adfirmatione, juramen-
tum exigi & præstari soleat, ex L. III. §. III. D. de Jur. &

L. V.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

L. V. Cod. de jurejur. atque inde juramentum aliud *adfirma-*
tivum aliud *negativum* ICtis dicatur. Sane hic ſcrupulus Cl. 18
Mynſingerum noſtrum impuliſſe videtur, ut Comm. ad §. xi.
Inſtit. de action. juramentum per adfirmationem & negatio-
nem ſimul definierit. Facile tamen fuerit litem hanc compo- 19
nere. Adfirmatio enim, ut in prolatis definitionibus ſumitur,
implicitam ſibi habet negationem, eademque ratione hic uſur-
patur, qua in *pacti* definitione verba *dandi* & *faciendi*; quæ non
ea tantum ibi notant, quæ dantur aut fiunt, ſed & quæ non dan-
tur, vel non fiunt, ut docet Weſembecius in paratitl. D. de pact.
num. 11. De adfirmationis vocabulo rem ita habere, vel ex hac
ipſa formula jurisjurandi Hippocratici, quam ſub manibus ha-
bemus, liquere poſſit. In ejus namque exordio, jurans ſpon-
det vel adfirmat, ſe omnia obſervaturum & facturum, quæ ſit
promiſſurus; quæ ſane adfirmatio eſt. Aſt ubi ad ſpecialiora
devenitur, adfirmative primum adſerit ſanctimoniam vitæ ſe
velle ſervare, præceptores venerari, &c. mox negative iterum
promittit, non exhibiturum ſe medicamentum mortiferum
aut abortionis, &c. nihilominus utraſque adſertiones, & per
adfirmationem & negationem factas, ad eandem & primam
illam adfirmationem generalem reducere oportet. Quare et- 20
jam Ariſtoteles, quaſi iſtam dubitationem ſubor ituram prævi-
derit, ubi de adfirmatione proprie loquitur, & uti ea ſimplici-
ter negationi opponitur (ut in libris de interpretatione) ſem-
per vocabulo κατaφάσεως ad *adfirmationem* ſignificandam uti-
tur, quemadmodum per ἀπόφασιν *negationem* intelligit. Iu-
ramentum autem ſimpliciter φάσιν, ſive *adſertionem* dicit, ac
ſi ſub una eademque voce, & καταφασιν & ἀπόφασιν compre-
henſam, aut intellectam vellet. Quod forte & doctiſſimus in- 21
terpres advertit, Fr. Philelphus, atque idcirco φάσιν non *ad-*
firmationem dicere voluit, ſed *dictionem*, ut & *negans* & *adfirmans*
ſub ea adſumi poſſet. Adi, ſi placet Setſerum tract. de juram.
quem, dum hæc commentaremur, noſtræ ſententiæ adſtipulan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

tem invenimus, lib. 1. cap. 1. num. x. De differentiis vero juramentorum aliquid addere, vel eam ob caussam operæ pretium puto, ut constet ad quam speciem Hippocraticum referri
22 debeat. Invenio autem apud veteres, juramentorum tres potissimum differentias fuisse in usu, à Suida, in voce ἔπακτος notatas. Aliud nempe ipsis fuisse ἔπακτον, aliud ἐπώμοτον, aliud κατώμοτον, ubi tamen pro ἐπωμότῳ Auctor Etymologici, & Harpocration in Lexico, substituunt ἀπώμοτον. Quæ species ut inter se differant, non ita liquet. Juramentum ἔπακτον quidem ab Isocrate, in parænesi ad Demonic. exponi videtur *jusjurandum delatum, & ab alio impactum, non sponte susceptum.* Unde à Suida quasi ἀλλαχόθεν ἐπιφερόμενον, καὶ μὴ αὐθαίρετον, ἀλλ' ἐφ' ὃν ἕτερος ἄγει, *ab alio delatum, nec ultroneum, sed ad quod alius cogit*, vocatur. At mox ab alijs Suidas id dici ait: ὃν ἄν τις αὐτὸς ἑκὼν ἑαυτῷ ἐπάγηται, τουτέστιν αἱρεῖται· *Quod quis ipsemet sua sponte sibi offert, & ultro recipit.* Ἐπώμοτον vero ὅρκον, Æmylius Portus, Notis ad Suidam, ait esse, *quo quis se, vel alium jurejurando astringit:* Κατώμοτον, *quod quis contra se, vel alium jurat.* Ab omnibus his differt ὅρκος ἀπώμοτος, quem Hesychius vult esse, *quando accusatus juramento negat fieri posse, ut se judicio sistat, & adversarius contra jurat.* Suidas tamen (in τῇ ἱερᾷ κεφαλῇ) formulam ἀπωμότου ὅρκου esse putat, qua juratur, μὰ τὸν δί' οὔ· at
23 κατωμότου formulam, ναὶ μὰ τὸν δία. Quo sensu Ioan. Meursius, ex Glossis veteribus τὸ κατώμοτον Latine dicit *Adnutivum*, τὸ ἀπώμοτον *Abnutivum*. Quicquid sit; si omnes differentias excutias, nullam reperies ad quam rectius Iusjurandum Hippocratis referri queat, præter eam, quæ ἐπώμοτος appellatur. In eo enim Hippocrates Medicum futurum in verba jurisjurandi concepta adstringit, & jurans ipse sciens volensque & animo deliberato, eadem in se recipit, sancteque omnia sine dolo aut fraude ser-
24 vaturum promittit. Apud ICtos hodie aliter & varie juramentorum differentias constitui videmus, dum aliud *juramentum in lite* dicunt, aliud *extra litem*; quorum hoc quidem vel *confirma-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

firmatorium ipsis vicissim est, vel *promissorium*; ad quod rursus *fidelitatis* & *adsecurationis* juramenta referunt: illud vero esse ajunt vel *injiciendæ religionis* caussa; vel *controversiæ finiendæ*, & in varias vicissim differentias subdividunt. Quas, quia nostro instituto parum faciunt, pluribus non attingo. Hoc saltim monuisse sufficiat, Hippocraticum jusjurandum, si omnes differentiæ istæ excutiantur, ad nullum aliud quam id, quod *extra litem & promissorium* vocant, referri posse. Hoc enim ICtis est illud, *quod ad fidem sancte adstringendam præstatur, & in quo fides verbis conceptis in futurum tempus religiose promittitur*, cui fini Hippocraticus ὅρκος ab Auctore olim discipulis præscriptus.

CAPUT TERTIUM.

Ὄμνυμι Ἀπόλλωνα.]

SUMMARIA.

1. *Jurisjurandi Hippocratici tres partes.* 2. Τοῦ ὀμνύειν ἔτυμον. 3. ὅρκον διδόναι. 4. *jusjurandum dare.* 5. *dicere.* 6. *facere.* 7. *patrare.* 8. ὀμνύειν ὅρκον, *pleonasmus.* 9. ὁρκωμοσία, ὁρκωμοτέειν. 10. *Pleonasmi Græcis familiares.* 11. *Attestatio Numinum in jurejurando Hippocratico,* 12. *Caussa multitudinis Deorum apud Gentiles.* 13. *Caussa alia.* 14 *Macrobii sententia de DIS veterum plurimis.* 15. *Item Philippi Cluverii.* 16. *Sententia & propositum Auctoris.*

PRælibatis hisce ad jusjurandum ipsum progredimur, quod tribus potissimum partibus absolvi pridem nos docuit Cl. Zuingerus, in Tabulis ad Hipp. 1.
In priori, tum forma, tum materia jurisjurandi proponitur. Etenim & DI Medici, & in universum simul omnes, in testimonium citantur, atque omnia subscripta κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν, seu *pro posse ac nosse*, sancte servanda promittuntur.

In altera, articuli ipsi plenius enarrantur, qui à Medico
Asclepiadeo, sive origine & nativitate talis sit, sive adoptione
& instituto, requiruntur, ipsumque servare convenit. Tertiam
absolvit *κατάρα*, seu *imprecatio*, qua juraturi, si jusjurandum ser-
vent, felicia quævis, sin fallant, diras capiti suo, & contraria
omnia imprecantur. In singulis partibus explicandis ductum
Hippocratis & textum sequemur. Inquit igitur, Ὄμνυμι Ἀπόλ-
λωνα, *Iuro Apollinem*. Ὅρκον Græcis esse id, quod *jusjurandum*, mo-
2. nuimus. Ὀμνύναι vero, ὀμνύειν, & ὀμνύσθαι, Latinis est, *juramen-
tum præstare*, seu *jurare*. Voces Græcas ab Hebræo *Amen*,
quod est *verum dixit*, *adfirmavit*, deducunt Io. Guil. Stuckius,
de sacrif. Gentil. pag. XCII. & Paullus Cypræus de jure Con-
nub. part. I. cap XIV. §. XXV. summ. II. Auctor Etymologici
ab ὁμοῦ καὶ νεύειν, vel ἀπὸ τοῦ ὄμμα νεύειν derivat, quod juran-
tes iis, quæ jurant, oculis annuant. Sunt qui ἀπὸ τοῦ ὀμνύειν
esse putent Latinum *omen*, & *ominari*; quod jurantes vel sibi,
3. vel aliis, bene maleve ominentur. Græci alias ἀντὶ τοῦ ὀμνύειν
dixere ὅρκον διδόναι. Homerus Iliad. τ. ἔμπης δέ τοι ὅρκια
δώσω. Xenophon Hellespont. lib. I. ὅρκους ἔλαβον καὶ ἔδοσαν.
4. & alij alibi. Nec alio modo Latinis dictum est, *jusjurandum
dare*. Plautus Amphitr. act. III. sc II.

Mane, tuo arbitratu jusjurandum dabo.

Mostellaria act. V. sc. I.

Quin jusjurandum pollicitus est dare, si vellem, mihi.

& Terentius Adelphis act. II. sc II.

—— —— *Dabitur jusjurandum, esse te
Indignum injuria.*

5. Cæsari idem est, *sacramentum dicere*, lib. I. de bello civili.
Milites Domitianos sacramentum apud se dicere jubet. qua loquu-
6 tione & Horatius utitur lib. II. Carm. Ode XVI. Seneca, si
MSS. exemplaribus fides arbitranda, dixit *juramentum facere*,
lib. II. de Clement. cap. I. *O vocem in concionem omnium
mortalium mittendam! in cujus verba principes regesque juramentum
faci-*

faciant. In fœdere Tulli Hoſtilij, cum Albanis percuſſo, apud 7.
Livium, lib. I. dicitur *juſjurandum patrari*. Vocabulo autem
ὀμνύειν Græci nunc ſolo utuntur, nunc cum vocula ὅρκος
conjuncto, & eleganti pleonaſmo ὀμνύειν ὅρκον dicunt, ſeu *jurare* 8.
juramentum. Ita Homerus Iliad. α.

—— Καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι.

& Odyſſ. δ.

—— ὤμοσα καρτερὸν ὅρκον.

& ſæpe alibi. Heſiodus quoque ἔργων α.

—— ἐπὶ δ' ὅρκον ὀμεῖται.

quem loquendi modum paſſim deinde uſurpant alij. Sunt 9.
vero qui utramque voculam in unam coaleſcere ſinunt, &
ὁρκωμόσιον & ὁρκωμοσίαν *juſjurandum* dicunt, & ὁρκωμοτεῖν
jurejurando jurare. Exempla ſunt apud Platonem in Phæ-
dro, D. Paullum in Epiſt. ad Hebr. cap. VII. Sophoclem in
Antigone, &c. Similes autem pleonaſmo iſti ſunt alij, tam 10
apud Græcos quam Latinos, non minus elegantes. Nam ea-
dem loquendi formula Euripides, Iphigenia in Aulide, ait
ὄνειδος ἐξονειδίζειν, *probrum exprobrare*: Homerus Iliad. λ.
χρεῖος ὀφείλειν, *debitum debere*; Antiphanes apud Athenæum
Dipnos. lib. IV. ζῆν βίον, *vitam vivere*; Iſocrates alicubi ἀσ-
θενεῖν νόσον, *ægrotare morbo*; Horatius lib. III. Ode XIX. & lib. I.
Epiſt. XVI. *pugnata bella*; & Epodon Ode I. *militari bellum*;
Seneca in conſolat. ad Marciam, *agere opus*. Nec alio loquendi
modo Hippocrates in hoc ipſo ὅρκῳ utitur, quando χρεῶν
χρηΐζοντα vocat eum, qui *rebus ad uſum neceſſarijs indigeat*. Sed 11
pergamus ad alia. Nos qui veræ religioni nomen dedimus,
ſacris litteris edocti, per unius veri vivique Dei nomen atque
in eo uno ſoloque, ſi neceſſitas ferat, jurandum ſcimus. At
Hippocrates, Vir animi quidem devoti, & numinis, quod eſſe
noverat, colentiſſimus; quia tamen, quodnam id eſſet, igno-
rabat, pro ævi ſuperſtitione per Deos, quos plurimos gentilitas
agnoſcebat, & novos ſibi ſubinde fingebat, ὅρκον ſuum, cætera
ſanctiſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

sanctissimum, concepit conscripsitque. Nominat in primis Apollinem & Æsculapium, atque hujus filias, præsides Medicinæ præstitesque habitos, quos non Deos nos scimus, sed homines fuisse. Quia vero arte medica atque ope, dum in vivis fuere, plurimis mortalium operam suam in morbis demulcendis aut averruncandis commodarunt, tractu temporis ob bene merita divinos honores, & crescente superstitione, numinis
12 cultum sunt consequuti. Non alia enim ex caussa Deorum illa gentilium multiformis multitudo maximam partem originem traxit, quam quod eos, qui rudi adhuc ævo, vel usum aliquem rerum prius ignotarum alijs commonstarent, aut artis alicujus jacerent primordia, aut meritis singularibus plurimos sibi devincirent, tanquam quibus supra alios aliquid deberetur, summis honoribus mactarent, & superstitiose colerent, tandem etiam, præsertim ab obitu, pro Dis adorarent. Tangit id Plinius nat. hist. lib. II. cap. VII. verbis elegantibus, quæ adscribo: *Deus est mortali juvare mortalem, & hæc ad æternam gloriam via. hac proceres iere Romani: hac nunc cœlesti passu cum liberis suis vadit maximus omnis ævi Rector, Vespasianus Augustus, fessis rebus subveniens. Hic est vetustissimus referendi bene merentibus gratiam mos, ut tales numinibus adscribantur.* Et Cicero lib. I. de Nat. Deor. *Suscepit vita omnium, consuetudoque communis, ut beneficijs excellentes viros in cœlum fama ac voluntas tolleret. Hinc Hercules, hinc Castor, hinc Æsculapius, hinc Liber.* Et lib II. de Legg. *Divos*, ait, *& eos qui cœlestes semper habiti sunt, colunto, & illos, quos merita in cœlum vocaverint, Herculem, Liberum, Æsculapium, Castorem, Pollucem, Quirinum.* De quibus vere & Horatius Carm. lib. III. Ode III.

Hac arte Pollux, & vagus Hercules
Innixus, arces attigit igneas, &c.
Hac te merentem, Bacche Pater, tuæ
Vexere tigres, indocili jugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit.

Nec

Nec diſſimulat Chryſoſtomus ad cap. XII. Epiſt. II. ad Co-
rinth. *εἰδωλολατρεῖαι*, inquit, *τὴν ἀρχὴν ἐκράτησαν, τῶν ἀνθρώπων
ὑπὲρ τὴν ἀξίαν θαυμαζομένων· Idolorum cultus obtinuerunt, quum
homines ſupra meritum in admirationem venirent.* Adi etiam ſi pla-
cet Lactantium lib I. cap. IIX. Minucium Felicem in Octavio,
Cyprianum de Idol. vanit. Primæ huic occaſioni tam multi- 13
formium Deorum, accedebat mox altera, qua credere vix po-
terant homines, artem aliquam, quæ mortalium uſui eſſet ne-
ceſſaria, ſummaque utilitate & excellentia ſe commendaret, ab
hominibus potuiſſe inveſtigari. Deorum potius munus eſſe
cenſebant, è cœlo demiſſum, eamq; ob cauſſam aut primos in-
ventores Deorum numero adſcribere, aut cuilibet arti peculia-
rem, qui ei præeſſet, ejuſve inventionem ſibi vindicaret, Deum
effingere ſatagebant. Iſte igitur bene merendi de mortalium
genere conatus; iſte res præclaras DIS inventoribus adſcri-
bendi, Deoſque artibus præſtituendi mos; Apollinem quo-
que & Æſculapium, Hygeian & Panaceian cœlo olim ſacra-
vit, & Deos Deasque fecit, ut Hippocrates eos omnes, tan-
quam medicæ artis inventores, patronos ac tutelares, in diſci-
pulorum adjuratione voluerit invocari. Nec tamen ſum ne- 14
ſcius Macrobium Saturn. lib I cap. XVII & XX. hæc aliter ex-
plicare, & contendere, per Apollinem, Æſculapium, Hygeiam-
que nihil aliud voluiſſe veteres ſignificare, quam Solem aut
Lunam Rem totam uberius tractat Phil. Cluverius German. 15
antiq. lib. I. cap. XXV. & ſeqq. & prolixius demonſtrat, priſcos
omnes Deum unum ſummumque omnium conditorem, ex a-
vita majorum traditione non quidem ignoraſſe, ut Deum ta-
men non coluiſſe, atque ad creaturas, Solem Lunamque po-
tiſſimum, qui magis in oculos incurrebant, ſe convertiſſe, &
utrumque ſidus, alijs ſubinde appellationibus nominantes, di-
vino cultu proſequutos. Cui ſententiæ, ut non prorſus refra- 16
gor, ita heic tamen loci de Apolline Medico, cæteriſque, quos
nominat Hippocrates, paullo plenius quæ de ipſis, qua tales

habiti fuere, auctores scriptis consignarant, quæque in rem præsentem, ac jurijurando Hippocratis illustrando, facere aliquid posse videbantur, operæ pretium duxi adnotare.

CAPUT QVARTUM.

Ἀπόλλωνα ἰητρὸν.]

SUMMARIA.

1. *Apollines quattuor, vel sex.* 2. *Tertius inter eos, medicinæ inventor.* 3. *Ab eo medicina ars Apollinea.* 4. *& Phœbæa.* 5. *Apollinis nomen unde?* 6. *item Phœbi.* 7. *Apollo Medicus.* 8. *Apollo Paan.* 9. *ars pæonia.* 10. *Pæan hymnus.* 11. *Apollo ἀκέσιος.* 12. *cognomina & epitheta varia alia.* 13. *ejus in morbis invocatio.* 14. *Apollini sacrum apud Athenienses Gymnasium.* 15. *Eidem sacer numerus septenarius.* 16. *Apollini divinandi munus tributum.* 17. *Prognosis medica.* 18. *Ἀπολλώνια templa Apollinis.* 19. *Apollinis medici simulachrum.* 20. *quur imberbi facie pingatur?* 21. *apud Syros vero barbata?* 22. *quid additi serpentes notent?* 23. *item arcus?* 24. *& lyra?* 24. *quur Gratiis comitatus?* 25. *medicus χαρίεις, seu gratiosus.*

1.
Pollines, si Ciceroni credimus, lib. III. de Natura Deor. *quattuor* fuere. *Primus* Athenarum antiquus custos, Vulcano natus; *alter*, Corybantis filius, in Creta editus; *Tertius*, Jove & Latona prognatus; *Quartus*, Arcas, quem Arcades, quod leges ipsis dederit, *Nomium*, & *Nomionem* vocarunt. Hunc Clemens Alexandrinus in Protreptico, ex Aristotele Sileni filium facit; & ex eodem Aristotele addit *quinctum*, natione Lybin, Ammone genitum; & ex Didymo Grammatico *sextum*, Magnetis ἔκγονον.
2. Qui tamen tertius in his est, atque alio nomine *Phœbus* appellatur, is esse semper olim habitus fuit, qui primus omnium,

aut

aut certe inter primos Musicen, Poësin, & Medicinam excoluerit. De Medicinæ inventione ipse apud Ovidium lib. I. Metam. fab. XIII. gloriatur:

Inventum medicina meum est, opiferque per orbem
Dicor, & herbarum est subjecta potentia nobis.

Hoc sensu Q. Serenus, cui Sammonici cognomen vulgus tribuit, lib. de re med. in rem præsentem ipsum invocat:

Phœbe salutiferum, quod pangimus, assere carmen,
Inventumque tuum prompto comitare favore.

Ovidius *medicæ opis repertorem* nominat, lib. I. de remed. Amor. Horatio in Carmine Seculari est,

Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus.

Pindaro in Pythijs, Ode IV.

Ὁ βαρειᾶν νόσων
Ἀκέσματ᾽ ἄνδρεσσι καὶ
Γυναιξὶ μήδει.
Qui gravium morborum
Remedia viris &
Mulieribus præstat.

Hunc στρύχνον μανικὸν, seu δορύχνιον herbam invenisse, & Æsculapio traditam, à se *Apollinarem* dixisse, auctor est Apuleius ille, cujus de virtutibus herbarũ exstat libellus, cap. XXII. 3.
Ab eodem Ovidius lib. III. Trist. El. III. medicinam *artem* vocat *Apollineam*:

Nullus, Apollinea qui levet arte malum, est. 4.

Et lib. III. Fastor. *Phœbeam*.

Vos quoque, Phœbea morbos qui pellitis arte.

quæ Nonno Dionys. lib. XXVII. XXIX. & sæpe alibi, est φοιβὰς τέχνη. Callimachus in Hymno Apoll. Apollinẽ ait esse, ex quo

Ἰατροὶ δεδάασιν ἀνάβλησιν θανάτοιο.
Addiscunt medici properantem sistere mortem.

Ipse Hippocrates Epist. ad Philopoem. Apollinem artis me-

dicæ πατέρα vocat. Dictum autem Ἀπόλλωνα voluit Eusebius
lib. III. de præp Evang. cap. I. ὡς ἀπελαύνοντα, ἢ ἀπαλλάττοντα
τὰς νόσους, *tanquam abigentem, aut pellentem morbos*. Auctor
Etymologici ἀπὸ τοῦ ἀπολύειν τοὺς ἀνθρώπους τῶν κακῶν deducit, *quod homines à malis liberet*, sive *morbis*. Latinis dictus
creditur ab *apellendo*, apud Macrobium Saturnal lib. I. cap.
XVII. quod mala morbosque aspelleret. Ea etiam caussa
peculiari epitheto Atheniensibus, ut auctor est Pausanias in
Atticis, ἀλεξίκακος, seu *malorum depulsor*, salutabatur; qui Sophocli, in Oedipo Tyranno, est ἀλεξίμορος, Aristophani in
Pluto, act II. sc. III. & act. IV. sc. III. ἀποτρόπαιος, Euripidi
in Hercule fur. ἀπότροπος: Latinè *Averruncum* dixeris. Huic
Athenienses ab oraculo Dodonæo bovem immolare jussos, te-
6. stis est Demosthenes Orat. advers. Midiam. *Phœbi* nomen
παρὰ τὸ φῶς & βίος sunt qui deducant: à *lumine* videlicet &
7. *vita*, ut Φοῖβος sit, quasi φώβιος, seu *lux vitæ*. Hippocrates in
præsenti jurejurando Apollinem ἰητρὸν, sive *medicum* invocat,
de quo cognomine etiam est apud Livium, Lib. XL. ab arte,
quam olim professus, cujusque postea patrocinium ipsi crede-
batur commissum. Eoque respectu in sacris Romanis Apolli-
ni acclamabatur à Vestalibus, *Apollo Medice, Apollo Pæan*,
8. ut est apud Macrobium laudato loco. *Pæan* vero idem, aut
Pæon, ob eadem artis officia dicebatur, ἀπὸ τοῦ παύειν τὰς ἀνίας,
sive â *sedandis doloribus*, quo sensu ab Orpheo in hymnis dici-
9. tur κακὰ παύων, *mala lenens*. Hinc medicina dicta *ars pæonia*;
hinc inditum *Pæoniæ* herbæ ab inventore nomen & *medicamenta
pæonia* vocata, quæ essent *salutaria*. Nec dubitavit Clemens
Alexandrinus lib. I. Pædag. cap. VI. salutarem baptismum,
quo abluimur à peccatis, vocare φάρμακον παιώνιον· quemad-
modum idem etiam paullo ante, cap. II. τὸν λόγον τοῦ πατρὸς
vocarat μόνον ἀνθρωπίνων ἰατρὸν ἀῤῥωστημάτων παιώνιον· *uni-
cum humanarum ægritudinum medicum pæonium*, seu *salutarem*.
10 Παιὰν vero dictus est etiam hymnus ἐπὶ παύσει λοιμοῦ, sive
pesti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

pesti sedandæ cantari solitus, ut meninit Scholiastes Aristophanis in Pluto. Qui vero Latinis erat *Apollo Medicus*, is Eleis 11
dicebatur ἀκέσιος ut in poster. Eliacis commeminit Pausanias: Euripidi Andromacha, ἀκέστωρ· ἀπὸ τοῦ ἀκέσασθαι, quod est ἰάσασθαι, *sanare:* unde ἄκεσις, ἴασις, *sanatio*; ἀκέσματα, ἰάματα, *medicamenta*; ἀκέστης & ἀκέστωρ, ἰατρὸς, *Medicus*, apud Suidam & Pollucem lib. IV. cap. XXV. Idem Apollo Nonno in 12
Dionysiacis, est ἀκεσίμβροτος, ἀπὸ τοῦ ἀκέσαι βροτοῖς, sive *ab hominum sanatione*. Orpheo in hymnis, quemadmodum & Sophocli in Oedipo Tyranno, ἰήιος audit, seu *sanator*, ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι, & σωτὴρ, ἀπὸ τοῦ σώζειν, quasi *servator*; Euripidi in Rheso σωτήριος: cui ex oraculo sacra ab Athieniensibus facta, auctor est Demosthenes, Orat. advers. Macaratum. Plinius *Sosianum* vocare videtur, lib. XXXVI. cap. V. Apud Homerum Iliad. υ. λαοσσόος, à *populo servando* cluet; qui Arcadibus in Lycæo & monte Cotylio, apud Pausaniam in Atticis ἐπικούριος erat, sive *auxiliator*. Milesiis & Delijs idem erat οὔλιος, apud Strabonem lib. XIV. qui id nominis deducit ab οὔλειν, quod esse ait ὑγιαίνειν, unde & οὐλὴ, *cicatrix*. Et οὔλιον interpretatur, ὑγιαστικὸν, παιωνικὸν, ἰατικὸν, *salutiferum*, *medicum & sanatorem*. Huic Theseum immolasse, quum in Cretam ad Minoem duceretur, auctor est is, quem aliquotiens iam diximus, Macrobius, qui & Deum *Sospitalem* appellat, à *sospitando*, sive sospitatis humanæ procuratione. In Epigrammatis Græcis lib. I. βιοδώτης, & *vitæ dator* indigitatur: item νηπενθὴς, ἠπιόχειρ & ῥυσιπόνος, *à leniendis doloribus & laboribus in morbis:* Nonno Dionys. XXIX. & XL. ὀδυνήφατος, atque ἰδμων τέχνης λυσιπόνου.
Apollinem porro hunc Medicum sanitatem sibi dari precantes 13
invocabant, cum acclamatione ἰὴ Παιὰν, ἰὴ Παιὰν, *sana Pæan, sana Pæan*. Qua intentione apud Plautum, Mercat. act. IV. sc. I. eidem supplicat Dorippa:

Apollo quæso te, ut des pacem propitius,

Salutem & Sanitatem nostræ familiæ,
Meoque ut parcas gnato: parce propitius.

Hoc frequens postmodum fuisse inscriptiones testantur antiquæ, cum solenni formula, pro *salute sua* aut *aliorum*. Talis illa, quæ Legiuni exstat, opido Insubrum.

SACRUM
NUMINI
APOLLINIS
L. NÆVIUS
SECUNDINUS
PRO. SALUTE. SVORUM
T. V. M. V.
V. S. L. M.

14 Eidem Apollini Medico Athenienses *Gymnasium* dedicarunt, quod ab eo, cui sanitatem acceptam ferebant, vires quoque ad certamina suppeditari persuasum habebant, ut est apud Plu-
15 tarchum in Sympos. lib. IIX. cap. IV. Eidem *numerus septenarius* sacer erat, non tantum, quod septima mensis die natus ferebatur; quod tradit Hesiodus in Theogon. Proclus in Timæum Platonis, lib. III. & Plutarchus loco dicto, cap. I sed quod, ut Censorinus lib. de die natali, cap. XIV. ait, morbos animi Musica & numeris lenire ac sanare consueverit; seu potius, quod septenarius numerus decretorius sit in Medicina, & tum secundum annorum septenarios ætas mutetur, tum dies septenarii morbos judicent, quod uti apud Medicos vulgatissimum est, ita vide præter eos, ipsisque adde, doctissimum Io.
16 Meursium, lib. de Denario Pythagor. cap. IX. *Divinationem* insuper Apollini tribuebant, qua non præsentia tantum sciret, sed & præterita in memoriam sibi revocaret, & futura prospiceret.

—— —— *Novit namque omnia vates,*
Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur,

Ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Ut Virgilius ait lib. iv. Georg. sive, ut ante ipsum Homerus Iliad. α.

Ἤδη γὰρ τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα·

De hoc nempe gloriatur Apollo ipse, apud Ovidium Metam. lib. i. fab. xiii.

—— *Per me quod eritque, fuitque,*
Estque, patet.

Hinc epitheta *fatidici*, *veridici* apud Poëtas. Hoc monere vult Arabs ille Commentator in Jusiurandum, cuius ab initio meminimus, quando Æsculapium ait *fingi filium Apollinis, quod medicus opus habeat divinatione, nec deceat destitui eum cognitione rerum quæ contingunt in futuro:* hoc est, *præcognitione medica*, ut Arabem explicat Ioannitius Syrus in Notis. Immo Hippocrates ipse, Epist. ad Philopoem. Ἰητρικὴ, inquit, καὶ μαντικὴ πάνυ ξυγγενέες εἰσίν· ἐπειδὴ καὶ τῶν δύο τεχνέων πατὴρ εἷς Ἀπόλλων, ἐὼν σοφὸς καὶ ἐσσομένας νούσους προαγορεύων, καὶ νοσέοντας, καὶ νοσήσοντας ἰώμενος. *Medicina & divinatio magnam inter se cognationem habent: quandoquidem duarum artium unus est Apollo, qui & præsentes & futuros morbos prædicebat, & ægrotantes atque ægrotaturos curabat.* Respexere enim veteres hoc ipso ad *prognosin medicam*, sive πρόνοιαν, ut vocat Hippocrates, in princ. Prognost. additque per eam, ex collatione omnis generis signorum ad invicem, τά τε παρεόντα, καὶ τὰ προγεγονότα, καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, in morbis intelligi, morborumque eventus præsagiri posse. Prognosis nempe medica est, quæ doctum medicum secernit ab indocto, facitque ut res ægrotantium magis agnoscere credatur, majoreque cum fiducia homines sese ipsi suosque committere audeant. Ea munitus medicus, dum futura ut præsentia intuetur, non plus quam præstare potis sit, promittet, & quod rei palmarium est, nunquam in agendo aberrabit, nec cum vulgo animum dejiciet, si instante crisi omnia in corpore perturbentur, nec ea die, qua crisin futuram prospicit, generoso utetur auxilio, aut aliud quid circa ægrotos aget, ob quod reprehendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

queat. Itaque & vulgi calumnias evitabit, ſi omnia prædixerit, ac tum ſibi, tum arti auctoritatem conciliabit, admirabilemque omnibus ſe reddet, quod non una vice Galenus ſe feciſſe gloriatur, lib. de præcognit. ad Poſthumum. Sed ad Apollinem.
18 Ejus templa vulgo dicebantur Ἀπολλώνια, quorum paſſim plurima habebat, novis ſubinde cognominibus, locorum ratione, in quibus erant erecta, honoratus, ut *Amazonius*, *Ægyptius*, *Lycius*, *Pataræus*, *Parrhaſius*, *Thymbræus*, *Delius*, vocaretur. Celebratiſſimum tamen omnium fuit *Delphicum templum*, de quo inter alia prodidit Pauſanias, in Phocicis, Hippocratem æneum hominis ſceleton in ipſo dedicaſſe; ſeu μίμημα κατεῤῥυηκότος ἤδη τὰς σάρκας, καὶ τὰ ὀςᾶ ὑπολειπομένου μόνα· *effigiem hominis, cui diuturniore morbo carne conſumpta, ſola ſupereſſent oſſa.* De templo vero, quod in *Co* inſula habuit, Dion meminit lib. I. quod in eo, ad aram ipſius, morbi morborumque medelæ ad ſanitatis redintegrationem examinari conſueverant, & morbi genus & ſymptomata deſcribi. Fuit in eodem jus vetuſtum a yli, quod firmari ſibi Coi à Tiberio Imp. rogarunt, ad annum Urbis DLXXVI, ut apud Tacitum eſt, Annal. lib. III. *Romæ* Apollini Medico graſſante peſtilentia pro valetudine populi Romani templum votum, & ædem à M. Fulvio locatam, meminit Livius lib. IV. &, XL Quin & à *Celtis*, quorum magna pars fuerunt Germani veteres, majoreſque noſtri, Apollinem cultum, ſimiliterque opinionem de ipſo habitam, quod mor-
19 bos depelleret, auctor eſt Cæſar, belli Gall. Comm. VI. Extat Apollinis Medici ſimulachrum marmoreum Romæ in hortis Pontificis ſecretis, loco quem *Belvedere* vocant; excellens arti-
20 ficis Græci opus. Viſitur ibi *Apollo* facie juvenili & *imberbis*, ſiniſtra fragmentum tenens arcus, clune altero ad ſaxum reclinis, ad cujus dextrum latus ſerpens ab imo ſurſum adrepit. Facies juvenilis eſt, & imberbis, quod Medicinæ beneficio perpetuam juventutem agere, & eandem hominibus quoque procurare, & floridam ſemper vigentemque corporis habitudinem

elargiri

elargiri creditus fuerit, sive quod facies illa optimam sanita-
tem, corporisque robur denotet, Medicusque id agere etiam
in semetipso moneatur, ut commoda sit habitudine, & ex Hip-
pocratis consilio lib. de Medico. εὔχρως, ϗ εὔσαρκος, *boni
coloris, bonæque habitudinis*, quod alios curare vix posse putetur,
qui ipse invalitudini sit obnoxius, sed subinde Menandri illud
audire cogatur:

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

Aliis medens, & ipsus ulceribus scatens.

Lucianus tamen in dial. de Dea Syria, morem apud Sy- 21
ros fuisse tradit, ut *Apollo barbatus* pingeretur, quod illi
prudentiam respicerent, quæ in Medico requiritur, & fere
non nisi ætate adquiritur. Prudentiam eam & *serpens* ad- 22
ditus notat; nisi malis veteres censuisse, medicinæ benefi-
cio quasi revirescere homines, atque in vigore conservari,
non secus ac serpentes solent, deposita quotannis pelle, &
senectutis veluti exuvijs. Ex serpentum vero genere, licet
Dracones præcipue Æsculapio fuerint sacri, tamen & Apol-
lini eos dicatos, & in Epiro sacros fuisse, auctor est Ælianus
de animal. lib. XI. cap. II. & Draconis specie Apollinem ap-
parere solitum, ex Suetonio discimus, qui in Octavio, cap.
XCIV. Augustum Imp. Apollinis filium ex eo creditum scribit,
quod Atia mater ejus, quum in Apollinis templo obdormi-
visset, à Dracone irrepente compressa fuerit, & Draconis veluti
depicti maculam corpori impressam, toto deinceps vitæ tem-
pore gestarit. Caussam, quur Dracones Apollini sacri fuerint,
dicam mox in Æsculapio. *Arcum* sinistra tenet, tum ob jacu- 23
landi peritiam, qua excelluisse fertur, & Pythonem serpen-
tem interfecisse; tum vero quod puniturus homines, vi sua,
veluti sagittis, pestem noxiis immittat, unde apud Homerum
Iliad. α.

Τόξ' ὤμοισιν ἔχων, ἀμφηρεφέα τε φαρέτρην;

Arcum humeris gestans, circumtectamque pharetram:

item ἀργυρότοξος, & ἑκήβολος. & ἑκατηβελέτης, ab arcu, & jaculandi peritia adpelletur. Ita autem pestem Græcis ad Trojam immisisse, ob Chrysen sacerdotem suum ab Agamemnone contumelia affectum, fabulatur idem Poëta. Lydij hanc ob caussam Apollinem λοίμιον, seu *pestilentialem* coluerunt, sublata pestilentia sic nuncupatum. Eundem Siculi ad Pachynum promontorium eximia religione venerabantur, & *Libystinum* vocabant, quod Lybes Siciliam invasuros, peste immissa, ad unum pene omnes necasset, ut Macrobius refert, loco sæpius adducto. Hinc adclamationes invocantium solennes, ut hostes feriret, ἴε Παιὰν, ἴε Παιὰν, *feri Apollo*, *feri Pæan*. Huc respicit Archilochus apud eundem Macrobium:

Ἄναξ Ἄπολλον, καὶ σὺ τοὺς μὲν αἰτίους
Σήμαινε, καὶ σφᾶς ὄλλυ' ὥσπερ ὀλλύεις.
Tu vero nunc, Rex ô Apollo, noxios
Ostende, eosque perde, perdere ut soles.

Vocabant autem ab Apolline percussos, aut morbis inustos, ἀπολλωνοβλήτους. Cæterum sinistra arcum tenet, non dextra, quod promptior crederetur ad bonos juvandum, quam
24 malis nocendum, teste eodem Macrobio. Alias & *Lyra* eidem adpingi solebat, sive ob Musices & carminis inventionem: aut forte, quia Musica etiam ad morborum curationes facere posse videretur, quod Medicorum olim plurimi & præstantissimi, Democritus, Pythagoras, Theophrastus, Cælius Aurelianus, adfirmarunt, nec sacris litteris adversatur, ut docte ostendit
25 Balduinus Ronsseus Epist. Med. xv. In Delo vero simulachro ipsius additæ conspiciebantur *Gratiæ*, quas Χάριτας Græci dicebant, citharam, tibias & fistulam manibus tenentes; sive ad
26 eandem Musices & carminis inventionem notandam; sive quod Medicum oporteat esse *gratiosum*, quem Hippocrates lib. de elegant. Aristoteles lib. 1. Eth. cap. ult. & Archidamus apud Plutarchum in Apophthegm. Lacon. χαρίεντα, & χάρισι διαλθέωδμον, hoc est, *gratiosum & gratijs delibutum*; Theocritus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

critus Idyl. XXIIX. χαρίτων ἱμεροφώνων ἱερὸν φυτὸν, ſeu *Gratiarum ſuaveloquentium ſacrum germen*, vocarunt. Verum, quos proprie medicos χαρίεντας veteres dixerint, alibi ex profeſſo docuimus.

CAPVT QVINCTUM.

καὶ Ἀσκληπιὸν.]

SUMMARIA.

1. *Æſculapii Ciceroni tres.* 2. *Æſculapius Hippocratis.* 3. *Hujus mater Coronis, Phlegyæ F.* 4. *vel potius Arſinoë Meſſenia.* 5. *quæ primum Coronis dicta.* 6. *Pater incertus.* 7. *Sed Apollo creditus.* 8. *Sacerdotum Apollinis fraudes.* 9. *Medicina olim Regum Principumque propria.* 10. *Æſculapius recens natus expoſitus.* 11. *Ejus nominis etymon varium.* 12. *Præceptores.* 13. *In factitanda medicina ſolertia.* 14. *laudes & præconia.* 15. *uxor & liberi.* 16. *fulmine ictus creditus.* 17. *de quo dubitatur.* 18. *quando divinis honoribus coli cœptus.* 19. Ἀσκληπιεῖα. 20. *Templa Æſculapii plurima.* 21. *Templi Romæ condendi occaſio.* 22. ἐγκοίμησις, *ſeu incubatio.* 23. *Æſculapius quur barbatus?* 24. *& apud Phliaſios imberbis?* 25. *ejus baculus nodoſus.* 26. *Draco illi quur additus?* 27. *& canis?* 28. *Æſculapio capra immolari ſolita.* 29. *& gallina nigris roſtris & pedibus, digitiſque imparibus.* 30. *& gallus.* 31. *Æſculapii ſimulachrum.* 32. *cur pectore nudum, corpore reliquo tecto.* 33. *Veſtitus medicus apud antiquos.* 34. *Æſculapius palliatus.* 35. *Item coronatus, & pileatus.* 36. *In Æſculapium hymnus.* 37. *Quur per Pæonem, Deorum Medicum, jusjurandum non conceperit Hippocrates?*

Vem Ἀσκληπιὸν Græci dicunt, Latini *Æſculapium* 1
vocant. Eo nomine tres olim fuiſſe Cicero eſt auctor,
lib. III. de Nat. Deor. primum Apollinis filium;
alterum ſecundi Mercurii fratrem; tertium Arſippo
& Arſinoë prognatum. Quis vero horum is ſit, quem teſtem 2

hic invocat Hippocrates, ut Medicinæ præſtitem & parentem alterum, non ita facile fuerit determinare. Qui tamen Apollinis audit filius, communiter is eſſe putatur, quem Medicinæ præeſſe fabuloſa voluit gentilitas. Itaque de ipſo, quæ prodita invenimus, paucis delibabimus. Et ſunt primo, inter
3 quos Homerus Hymno in Æſculap. Pauſanias in Corinth. Diod. Siculus lib. IV. cap. IX. Apollonius Argonaut. lib IV. Hyginus fab. XIV. XCVII. CCII. & CCLI. qui illum *Coronide*, Phlegyæ bellatoris acerrimi filia, editum putant, & quidem
4 Epidauri, ut Pauſanias narrat. Alii matrem ipſi fuiſſe contendunt *Arſinoen Meſſeniam*, ex regia Perieris, Regis Meſſeniorum, ſtirpe genus ducentem, adeoque Perieris ex Leucippo filio neptem. In poſteriorem hanc opinionem potius, quam in priorem inclino, cum Cl. Reinero Reineccio, Hiſtor. Iul. part. I. regno XXVI. quod Auctores fere omnes Æſculapium non *Epidaurium*, ſed *Meſſenium* fuiſſe teſtentur, inter quos Tranquillus de Viris illuſt. Lactantius divinar. Inſtitut. lib. I. cap. XX. Ariſtides apud Scholiaſten Pindari, Pythior. Ode III. pluresque alij. Indicio maxime eſt, quod partem Meſſenes, Ithomen & Oechaliam, Euryto olim regnatam, Homerus Iliad. β. Æſculapij filijs paruiſſe tradat: Pauſanias etiam, in Meſſeniacis, Meſſenes regnum penes Neſtorem totum fuiſſe aiat, exceptis ijs populis quibus Æſculapij filij imperarint. Non aliunde autem imperium illud ad ipſos devolutum credimus, quam ab Æſculapij ex materna ſtirpe progenitoribus, præcipue quum ipſe non arma tractarit, ſed medicinam, pa-
5 trem vero, ut mox dicemus, habuerit incertum. Cui addi poteſt, quod Scholiaſtes Pindari, loco adducto, ex Ariſtide notat, Arſinoen, dum virgo eſſet, Coronidis nomine appellatam, quod procul dubio opinioni alteri de Coronide, Phlegyæ filia, anſam præbuit. Atque ita de Coronide Meſſenia ſentire Aſclepiadem, Poëtam antiquum, idem Scholiaſtes Græcus Pindari notat, qui ſequens ejus diſtichon recitat, in
quo

quo Æsculapio etiam soror tribuitur *Eriopis*:

Ἡ δ᾽ ἔτικεν Μεγάροις Ἀσκληπιὸν, ὄρχαμον ἀνδρῶν,
Φοίβῳ ὑποδμηθεῖσα, ἐϋπλόκαμόν τ᾽ Ἐριώπιν.

Rex hominum Megaris fuit hac Æsclepius ortus,
(Dum Phœbo miscetur amore) & pulchra Eriopis.

Mater igitur Æsculapij Arsinoë fuerit Messenia; de patre vero res est incertissima. Nam stupro illam compressam scriptores ad unum quidem omnes testantur: at stupratoris mentio- 6
nem non aliter faciunt, quam quod Apollini Deo flagitium 7
fabulose adscribant. Ipsum tamen hominem vilem atque ignobilem fuisse, regium puellæ genus vix admittit. Itaque quod Apolline progenitus credebatur, Cyrillus lib. VI. contra Julian.
sacerdotes Apollinis id facinus patrasse conjecit. Reineccius 8
noster, loco laudato, cui iterum facile adsensero, à quopiam ex optimatibus compressam mavult, procurantibus tamen flagitium sacerdotibus, Apollinemque patrem, ut culpæ auctor esset honestior, adserentibus. Ea enim fraude olim complures, qua virgines, qua matronas illaqueatas, virginitatem & pudicitiam posuisse, exemplis aliquot Reineccius ibi probat. Quibus addi potest quod Æschines Epist. x. de Cymone refert, qui Callirhoën sub specie Scamandri fl. stupravit: & de Rhea à Marte compressa Prudentius ait, lib. I. contra Symmachum:

Crediderim generosæ aliquem stirpis, sed eundem,
Moribus infamem, compressa virgine per vim,
Se dixisse Deum, ne stuprum numinis ullus
Objicere auderet turpi miseræve puellæ.

Quam fraudem etiam Semele metuens, apud Ovidium Metam. lib. III. fab. VI. Jovi se sollicitanti non immerito reponit,

——— ——— multos
Nomine Divorum thalamos iniisse pudicos.

Fieri tamen etiam potuit, ut stupratori forte nomen Apolli- 9
nis esset atque iisdem ille studijs occuparetur, quorum Apollo præses fingebatur. Medicina enim illo ævo fere non nisi intra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Regum Principumque palatia colebatur, ut ex Æliano hist.
10 anim lib. II. cap. XIIX. alijsque plurimis satis liquet. Cæterum Pausanias in Corinth. Æsculapium recens editum à matre expositum scribit, atque à cane custoditum, à capra enutritum: Aresthanam vero pastorem, quum & illum, & hanc, sæpius à grege abesse adverteret, atque eos quæsitum aliquando iret, puellum reperisse, à quo, quum propius accessisset, cœlestis flamma effulserit. Ut fabulæ fides constaret, non defuere, qui nomen Æsculapij à voculis Hebræis *Ez* & *Keleph*, sive *Esch* & *Keleph* derivarent: apud quos *Ez capram*, *Esch ignem*,
11 *Keleph canem* significat. Alij vero, ut est in Etymologico, & apud Eustathium, Homeri interpretem, & Tzetzen Chiliad. VII. cap. XCVII. nomen id Græcæ originis esse rati, Ἀσκληπιὸν dictum putarunt, quasi μὴ ἐῶντα τὰ σκέλη ἐσκληκέναι, *non sinentem ossa arescere, aut resiccari*; ἢ ὡς οὐ σκέλλεσθαι ἐῶντα καὶ θνήσκειν τοὺς ἀνθρώπους, non *sinentem interire homines ac mori*; aut, ut Phurnutus ait, ἀπὸ τοῦ ἐσλῆσθαι, καὶ ἀναβάλλεσθαι, τὴν κατὰ τὸν θάνατον γινομένην ἀπόκλησιν, *ab excludendo & repellendo factum per mortem interitum*; aut ἀπὸ τοῦ ἀσκελῆ φυλάσσειν τὰ νοσήματα, ut vult Suidas in Ἀσκληπιάδαι· *quod corpora integra servaret & salva*: aut denique παρὰ τὸ ἀσκεῖν ἠπίως τὰς νόσους, *quod leniter tractaret morbos*: sive, ut Mercurialis legit, lib. IV. de re Gymnast. cap. VII. παρὰ τὸ ἠπίως ἀσκεῖν τοὺς νοσοῦντας; *quod leniter exerceret ægrotos*. A *leniendo* certe Lycophroni in Cassandra ἤπιος, *mitis*, Orpheo in hymn. ἠπιοδώτης, *donans mitia*, seu *mitigator* audit. Atque ad hanc originationem respexit Cælius Aurelianus, in præf. lib. I. Tardar. passion. ubi ait: *Græci Asclepium nomen sumpsisse dixerunt, quod dura curando primus superaverit vitia*: hoc est, quod τὰ σκληρὰ vitia, seu *difficiles morbos*, primus superaverit, sive *mitigaverit*, atque ἤπια reddiderit. Male autem heic loci τὸ *nomen* Barthius Adversar. lib. XII. cap. XXV. in *numen* convertendum censet. Neque enim Cælius agit de Æsculapij adsumptione in Deorum numerum, sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

ſed de nominis apud Græcos etymo: quod notaſſe etiam vidi Cl. Thomam Reineſium Var. Lect. lib. III. Auctor tamen Etymologici, prius *Apium*, ſive ἤπιον vocatum commemorat, poſtquam vero *Aſclen* quendam, Epidauri tyrannum, ὀφθαλμιῶντα ſanaſſet, dictum fuiſſe *Æſculapium*. Galenus 12
lib. I. meth med. cap. I. Auctor introduct. cap. I. & communiter plerique, ſub Apolline patre Medicinam didiciſſe volunt. At Cyrillus ab Ægyptijs ſacerdotibus edoctum adſerit. Homerus Iliad. δ. Pindarus Nemeor. Ode. III. alijque, Chironem habuiſſe præceptorem notant. Et Pindarus quidem ait, ab Apolline traditum Chironi, *διδάξαι πολυπάμονας ἀνθρώποισιν ἰᾶσθαι νόσους*, *ut* ipſum *doceret multinocuos mortalium ſanare morbos*. Ex qua opinionum diverſitate hoc iterum colligo cum Reineccio, & proxime veritatem eſſe cenſeo, Æſculapium litteris primum, & Medicinæ rudimentis, apud Apollinis patris, ut credebatur, ſacerdotes imbutum; Chironem Centaurum deinde adjiſſe, præcipuorum Græciæ Principum, Herculis, Iaſonis, Achillis, in Medicina præceptorem, eiuſque ductu uberiorem artis cognitionem indeptum, in Aegyptum trajeciſſe, omnium artium primævam matrem, atque Api operam dediſſe, quem inter ſacerdotes illic principem, & naturalis Philoſophiæ maxime peritum fuiſſe, Cyrillus commemorat. Ex quo factum porro, ut in Græciam reverſus, artemque paſſim exercens, pro *Aegyptio*, aut *Memphitano*, ut Cyrillus ipſum vocat, haberetur: quod Scaligero patri etiam contra Pauſaniam placuiſſe video, Comm. in lib. II. Ariſt. de plantis. Argonauticæ inſuper expeditioni interfuiſſe, & cum Græcorum primoribus, qui ſimul omnes, ut alibi oſtendo, medicinam callebant ad rapiendum *vellus aureum* profectum, auctor eſt ex Apollonio Rhodio Clemens Alexandrinus, Strom. lib. I. Aureum enim vellus nihil aliud fuiſſe, ſi Poëtarum nugæ ſeponantur, quam librum in membrana ſcriptum, quo auri faciundi ars contineretur, Suidas (in δέρας τὸ χρυσόμαλλον) putavit, & rationibus non nul-

lius

lius momenti conatus eſt ſtabilire Sennertus noſter, lib. de
13 conſ. & diſs. Chym. cum Ariſtot. & Gal. cap. III. Cæterum Æſculapius *natura*, ut inquit Diod. Siculus lib. IV. cap. IX. *ingenioque præclarus, medicinæ opera impenſa, plurima hominum valitudini utilia invenit.* Adeoque peritia artis excelluit, ut quamplurimos ſanitatem deſperantes liberarit à morbo, ac ea cauſſa creditus ſit defunctorum nonnullis vitam reſtituiſſe.
14 Hinc Martiali lib IX. Ep. XIIX. ſalutatur,

Latonæ venerandu' nepos; qui mitibus herbis
Parcarum exoret penſa, breveſque colos.

Et à Q. Sereno in prœm. præcept. Medic.

—— potens artis, reduces qui tradere vitas
Norit, & in cœlum manes revocare ſepultos.

Pindarus in Pyth. Ode III. vocat,

Τέκνον Ἀνωδυνίας
ἅμερον γυιαρκέος Ἀσκλαπιὸν
ἥρωα, παντοδαπῶν ἀλκτῆρα νούσων·
Filium ſuavem Incolumitatis
membri-vegetæ, Æſculapium
heroëm, omnigenum averruncum morborum.

Homerus in Hymnis

Χάρμα μέγ' ἀνθρώποισι, κακῶν θελκτῆρ' ὀδυνάων·
Delicias hominum, depulſoremque malorum.

Ovidio lib. XV. Metam. fab. L. & LI. *Deus opifer* eſt, & *ſalutifer*; Statio Papinio lib. III. Silvar. Carm. IV. *Deus mitis, & maximus ægris auxiliator, & feſtinantia ſiſtens fata.* Hippocrates Epiſt ad Philopoem. Θεὸν θεραπεύοντα vocarat: Ariſtophanes in Pluto, act. III. ſc. I. παιῶνα εὐδαίμονη, καὶ μέγα βροτοῖσι φέγγος. *Medicum benignum, & magnum mortalibus lumen.* Apud Arnobium lib. I. & VII. *cuſtos* audit *ſanitatis & præſes*; *ſalutis dator, valetudinum peſſimarum propulſator, prohibitor & extinctor.* Inter eos vero, quos graviter decumbentes reſtituit, & à mortuis reſuſcitare creditus eſt, Plinius lib. XXIX. cap. I. Tyndaridem

ridem recenſet: Pauſanias, in Corinthiacis, Hippolytum, Theſei filium, quem

——— ad ſidera rurſus
Ætheria, & ſuperas cœli veniſſe ſub auras,
Pæonijs revocatum herbis,

Virgilius quoque meminit, Æn. lib. VII. *Senem* quendam *pecunioſum* excitaſſe, Plato auctor eſt, lib. III. de Rep. De *Androgeone*, Minois filio (quem Hyginus tamen, in Ophiucho, *Glaucum* vocat) Propertius lib. II. Eleg. I. ait:

Et Deus exſtinctum Creſſis Epidaurius herbis
Reſtituit patrijs Androgeona focis.

Orpheus *Hymenæum*, Steſichorus *Capaneum* & *Lycurgum*, Epiphanius *Eurycleam*, alii alios reſuſcitatos meminere. Ob maximam vero illam in medendo felicitatem & experientiam, à Triſtmegiſto apud Auguſtinum lib. IIX. de Civit. Dei cap. XXVI. *primus Medicinæ inventor* audit: & cui, ex oraculi teſtimonio apud Porphyrium lib. de Philoſ. reſpons.

——— tota medendi
Ars, cui ſeſe omnis pariter ſapientia debet.

Suidas *rei Medicæ auctæ* encomio celebrat; Plutarchus Sympos. lib IIX. quæſt. XIV. ἰατρῶν ἡγεμόνα vocat; Lucianus in Tragopodagra πολυμαθῆ: Tertullianus Apolog. cap XXIII. *medicinarum demonſtratorem*; Arnobius lib. I. *medicaminum repertorem*. Corn. Celſus in proœm. lib. I. ait, ipſum *rudem & vulgarem ſcientiam paullo ſubtilius excoluiſſe, atque ideo in Deorum numerum receptum*: unde, ut Triſmegiſti verbis ex Auguſtino utar, *omnia hominibus infirmis adjumenta præſtet numine nunc ſuo, quæ ante ſolebat medicinæ arte præbere*. Uxorem habuit *Epionem*, Herculis filiam, 15
ex qua filios ſuſcepit duos, *Podalirium* & *Machaonem*, vel ex Homero ſatis notos; filias quinque, aut ſex potius, *Hygeian*, *Panaceian*, *Iaſo*, *Aceſo*, *Aeglen* & *Romen*, de quibus mox quædam notamus. Fulmine ictum fere omnes notant, & quidem, ut Plato 16
voluit, loco adducto, quod divitem pecunioſum auro illectus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

ex lethali morbo restituerit. Nec aliter sentit Pindarus in Pythiis, Ode III. At Plinius lib. XXIX. cap. I. & Virgilius lib. VII. Æn. ob mortuos resuscitatos id contigisse ajunt:

Quod pater omnipotens, aliquem indignatus ab umbris
Mortalem infernis ad lumina surgere vitæ,
Ipse repertorem medicinæ talis & artis
Fulmine Phœbigenam ad Stygias detruserit undas.

Cyrillus ictum scribit, quod lucri cupidus fuerit, & consilijs turpibus obnoxius, omnem circumierit orbis regionem, studiumque omnibus venale prostituerit, ac tandem etiam Deum se nominarit, & mortuos resuscitari abs se posse credi voluerit. Ejusdem fuere sententiæ Eusebius lib. III. de præp. Evang. Tertullianus Apolog. cap. XIII. Septimius lib. XII. contra gentes: & Arnobius contra easdem, lib. IV. Homerus è contra, Iliad. δ. & κ. ἰητῆρα vocat ἀμύμονα, *medicum irreprehensi-*
17 *bilem.* Mihi suspectum etiam illud fit de fulminis ictu, ut facile credam rem totam ab ijs effictam, qui Æsculapium Deum credi quam maxime cupiebant. Fulmine enim icta, olim sacra erant omnia, ipsique fulguriti, D I censebanrur. Docet id Artemidorus Daldianus Oneirocrit. lib. II. cap. IIX. οὐδεὶς γὰρ κεραυνωθεὶς ἄτιμός ἐστιν. ὅθεν γε καὶ ὡς Θεὸς τιμᾶται. *Nemo enim fulguritus infamis est: itaque ut Deus colitur.* Ita Zoroastrum, fulmine ictum, vulgus tanquam amicum Dei, fulminis ad cœlum vehiculo sublevatum adoravit, teste Clemente Romano in libris Anagnoseωn. Semelen a Naxiis propterea ante Bacchi ortum fulmine ictum credi, ut non ex mortali, sed duobus Diis prognatus, statim à natali immortalis naturæ consors fieret, auctor est Diodorus Siculus lib. V. cap. III. & de Æsculapio Auctor Commentarii in Iusjurandum Hippocratis, Galeno adscripti, cuius ab initio meminimus, *vulgatum* ait *esse, quod sublatus sit ad Angelos in columna ignea: quodque partem ejus mortalem Deus fulmine icerit, partem vero mortis non capacem, ad se vocarit, animamque in cœlum elevarit.* Nec alio respiciunt Minu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

cius Felix in Octavio, & Cyprianus de Idolor. vanit. quando *Aesculapium, ut in Deum surgeret, fulminatum* ajunt. Cæterum di- 18
vinis honoribus post Trojanum demũ bellum coli cœpisse, ex eo colligit Theodoretus, serm. IIX. quod Hom. Iliad. ε. curatorem vulnerum Martis, nõ Aesculapium faciat, sed Pœonem. At triginta octo annis, postquam apud Argivos regnasset Hercules, divinitatis honore cultum, ex Apollodori Chronologia scribit Clemens Alexandr. Stromat. lib. II. Ex quo vero in 19
Deorum numerum receptus, sive ut de Claudio in Apocolocynth. ait Seneca, *Deus esse jussus est*, templa ipsi plurima exstrui cœpere, quæ Suidas in Ἀσκλήπιον, Plutarchus quæst. Rom. LXXXVI. Pausanias in Atticis, & passim alibi, Ἀσκλήπιδα, Ἀσκληπεῖα, Ἀσληπίεια, & Ἀσκληπιεῖα vocant; qua formatione Græci recentiores dixere Ἀποστολεῖον templũ Apostolo cuidam sacrum, ut est in Menologio Græcorum: & Μιχαήλιον apud Niceph. Callistum lib. VII. cap ult. Divi Michaelis Archangeli templum. Victruvius *Aesculapium* latine dixit, in præfat. lib. VII. quo sensu Latinis *Minervium* est, & *Dianium*, pro Minervæ Dianæve templis. Quanquam Ἀσκλήπεια etiam dicerentur certamina & festa in Æsculapii honorem instituta, ut est apud Pollucem Onomast. lib. I. sect. I. cap. XXXII. Talia fuerunt illa, quorum meminit Æschines in Orat. κατὰ Κτησιφῶντος, & illa quæ celebrabantur Smyrnæ & Epidauri, quæ aliquando Septimius Publius citharœdus vicit; ut patet ex Marmore, quod tertium est inter Arondeliana, quæ Cl. Io. Seldenus nuper publicavit. Inter templa vero Æsculapii, primum nobi- 20
lissimumq; fuit *Epidaurium*, ad Epidaurum Peloponnesi oppidum, à quo distabat V̄.M̄. passuum, *donis dives, quæ ægri remediorum salutarium mercedem sacraverant Deo*, ut de ipso loquitur Livius lib XLV. Alterum ab hoc fuit *Coum*, in Co insula, Hippocratis patria, ἔνδοξον, καὶ πολλῶν ἀναθημάτων μεστὸν, *clarum, & multis donariis refertũ.* Celebratur & *Argivum*, quod Argis Sphyrus, Machaonis filius, Æsculapii nepos, dedicavit. Aliud Sphyri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

frater, Alexanor, in Sicyoniam profectus, in Titane monte condidit. Nobile etiam ac dives *Siracusanum* fuit in Sicilia, Dionysii Tyranni direptionibus magis celebratum. Inter alia donaria in eo mensa erat aurea, quam cùm auferre decrevisset Dionysius, morisque esset id temporis in convivijs sumpto cibo, *Boni Dæmonis*, sive *Genij* circumbibere *poculum*, & deinde mensas tollere; poculum Boni Dæmonis Æsculapio præbibit,& continuo auferri mensam iussit, referente Athenæo lib. xv. Memoratur præterea *Tergamenum*, in Pergamo, Asiæ opido, Galeni patria, quo religionem Archias, Aristhæchmi filius, convulsione membrorum sanatus, traduxit; *Ægæense*, quod temporibus Constantini M. funditus eversum, reditu omni Christianis adsignato, Cassiodorus refert in Hist. Tripart. & Historia Miscella lib. VII. *Carthaginense*, quod Appianus de bello Pun. ait, fuisse μάλιστα τῶν ἄλλων ἐμφανές τε καὶ πλούσιον, *præ cæteris nobile & dives*. Habuit vero & alia multa, de quibus videri, præter Pausaniam, possunt Strabo lib. IIX. Polybius Hist. lib. I. & in Eclogis lib. x. Plutarchus in Pompeio. Philostratus in Apollonio, Lucianus in Icaro Menippo, &c. De Ægæensi, Pergameno & Epidaurio etiam Q. Serenus meminit, quando Æsculapium compellans, ait;

Qui colis Aegeas, qui Pergama, quique Epidaurum:

statimque subdit;

Qui quondam, placidi tectus sub pelle draconis,
Tarpeias arces, atque inclyta tecta petisti.

21 Nam Romani serius Aesculapium colere cæperunt. Quum enim gravi pestilentia urbs laboraret, Q. Fabio Gurgite, & D. Iunio Bruto Scæva Coss. Anno V. C. CCCCLXI. & S. P. Q R. juberetur, consulto oraculo, librisque Sibyllinis, pesti expiandæ Æsculapium Epidauro accersere; triremem cum legatis, quorum princeps Q. Ogulnius, eo miserunt. Epidauriis, quod Deum suum inviti dimitterent, cunctantibus, draconem ferunt prodiisse, sive anguem ingentem, perq;

mediam

mediam urbem ad Romanorum triremem perrexisse, atque in Ogulnii tabernaculo in gyrum circumvolutum se composuisse. Istum anguem Romani Æsculapium esse rati, cui dracones ac serpentes sacros sciebant, magna cum veneratione Romam advexerumt. Iamque triremis in Tiberi erat, prope insulam, quum anguis é navi in illam prosiluit,

—— & finem, specie cœleste resumpta,

Luctibus imposuit, venitque salutifer Urbi;

ut Ovidii utar verbis, Metam. lib. xv. fab. LI. Id Romani conspicati, templum in insula novo Deo dedicarunt (hodie S. Johannis Colevitæ vocatur) ubi sub serpentis deinceps imagine coleretur. Meminere Livius lib. x. Cicero lib. III. de Nat. Deor. Florus Epit. Livii lib. XI. Valer. Maximus lib. I. cap. IIX. Orosius lib. III. cap. XXII. Aurel. Victor de Viris illustr. cap. XXIII. plurimique alii. In Æsculapii hoc templo 22
Romæ quemadmodum & in cæteris, incubare solebant ægroti, responsum super valitudine, & remedium, sive per somnium, sive vigilantes à Deo accepturi, quam *incubationem* Latini, Græci dicebant ἐγκοίμησιν. In eodem remedia monstrata, aut somniata, in tabulis notare, gratias publice agere, & vota solvere solebant, de quibus omnibus ac singulis alibi plenius egimus. Pingebatur autem *Aesculapius* in delubris ac templis *barba-* 23
tus. Hinc Luciano, in Iove Tragœdo, βαθυπώγων dicitur, καὶ εὐγένειος, *ingenti promissaque barba præditus*, & in Carmine Libero Epigr XXXVI. est.

Intonsa semper Aesculapio barba.

Hæc quum Epidaurio Æsculapio esset aurea magni ponderis, & Philosophicæ densitatis, Dionysius Tyrannus, cuius paullo ante memini, auferri eam jussit; quod adfirmaret, non convenire filium barbatum conspici, cujus Apollo pater esset imberbis, ut est apud Ciceronem lib. III. de Nat. Deor. Val. Maximum lib. I. cap. I. Lactantium lib. II. cap. IV. & Arnobium. lib. VI. Barbæ autem illa prolixitate, sunt qui ve-

teres innuiſſe velint, requiri in Medico multarum rerum uſum & experientiam. Πολλῶν γὰρ ἔμπειρον δεῖ εἶναι ἰατρὸν, *multarum rerum uſum habere oportet*, dicebat Hippocrates lib. de artic. ἡ δὲ πεῖρα σφαλερὴ, *experientia autem difficilis* lib. I. aph. I. ideoque non niſi longo tempore adquiri videtur, nec facile niſi in ſenem aut provectioris ætatis hominem cadere: qualem Apuleius Metam. lib. v. vocat *ſenectutis prolixæ beneficio multis experimentis inſtructum*. Itaque huc reſpiciunt Poëtæ quando Ducibus ſuis Medicos adiungunt ſenes; ut quando Æneæ apud Virgilium Æn. XII. præſto eſt *longævus Iapis*, Hannibali
24 apud Silium Italicum lib. v. *Synalus ſenior*. Phliaſii tamen, ut Pauſanias auctor eſt in Corinth. Æſculapium *imberbem* coluere: eodem forte reſpicientes, quo illi, qui Apollinem im-
25 berbem venerabantur, ut ſupra diximus. Præter barbam Aeſculapio adpingebatur *baculus nodoſus*. Ovidius lib. XV. Metam. fab. I. *agreſtem* vocat, cui draco ſive ſerpens circumvolvebatur. Apud Epidaurios vero, ut Pauſanias refert, ſcipionem manu tenebat altera, altera caput draconis premens. Meminit utriuſque, tum baculi, tum ſerpentis Apuleius Metam. lib. I. *Diceres*, inquit, *Dei baculo, quod ramulis ſemiamputatis nodoſum gerit, ſerpentem lubricis amplexibus inhærere*. Baculo nodoſo Feſtus lib.
26 IX. artis difficultatem notari auctor eſt. Anguem vero, ſive ſerpentem, aut draconem, alii alias ob cauſſas additum cenſent. Plinius lib. XXIX. cap IV. id factum credit, quod multa ſerpenti remedia inſint. Feſtus lib. IV. dracones Deo Medico ſacros voluit, quod vigilantiſſimi ac perſpicaciſſimi generis animalia exiſtimentur; vigilantia autem maxime Medicum deceat. Ἀπὸ τοῦ δέρκειν enim dicti ſunt dracones, hoc eſt, *à videndi acuitate*: convenitque Medicos vigilantiſſimos & oculatiſſimos eſſe, ut mentis acie penitrare in morbis poſſint, & quaſi oculis uſurpare

—— ——. τά τε ὄντα,
Ὅσσά τε πρόσθεν ἔην, ὅσα τ' ἔσσεται ὕστερον αὖθις,

ut

ut loquitur Orpheus, sive Onomacritus, de Proteo, in Hymno, aut ut Empedocles apud Aristotelem lib. I I. Metaph. cap. I V.

—— Πάνθ' ὅσα τ' ἦν, ὅσα τ' ἔσθ', ὅσα τ' ἔσται ὀπίσσω :

Quæ fuerunt, quæ sunt, & quæ ventura trahuntur:

qua de re etiam in Apolline diximus. Alia adhuc sententia est Macrobii, Saturn. lib. I. cap. XX. & Scholiastis Aristoph. in Pluto, qui dracones simulachris Æsculapii & Salutis additos censuerunt, quod uterque Deus præstare crederetur, ut hominum corpora infirmitatis pelle deposita in pristinum vigorem revirescerent, non aliter ac draconum solent, singulis annis senectutis pelle exuta, quam nunc *senium*, nunc *senectutem* appellat Plinius, Græci *leberida*. Apud Epidaurios teste 27
Pausania in Corinth. simulachro Æsculapii etiam *canis ad pedes decumbens* adpingebatur, sive itidem ad vigilantiam denotandam, huic animali peculiarem; sive quod lingua canum ad ulcera sananda plurimum valeat, ut nuper voluit doctiss. M. Zuerius Boxhornius, Animadvers. ad Quæst. Rom. Plutarchi; sive quia infans à cane enutritus putabatur; quæ forte caus- 28
sa etiam fuit, quur Pausanias *capris* ipsi sacra fieri voluerit. At Servius Comm. ad lib. I I. Georg. Virgilii, id ideo factum putavit, quod capra, Plinii testimonio, lib. I I X. cap. L. nunquam sine febri esse feratur. Phocenses tamen prope Tithoream quibusvis hostiis, præterquam capellis Æsculapio facere consuevisse, testatur Pausanias in Phocicis. Alexander ab 29
Alexandro Genial. dier. lib. I I I. cap. X I I. incertum ex quo auctore, refert in sacrificiis Aesculapio *gallinas* etiam oblatas, easque *non luteis rostris aut pedibus*, ut quæ Plinio lib. X cap. L V I. minus puræ videntur, *sed nigris digitisque imparibus*. Et gallinas quidem ipsi immolatas putat Ioan. Pierius Valerianus, Hieroglyph. lib. X X I V. *quod salubritatis illæ sint indicium; carnemque habeant levissimæ digestionis, ac proinde languentibus commodam:* sive, ut Henricus Smetius ait, Miscellan. lib. I. in princ.

— in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

—— infirmo hæc volucris quia cocta cerebro
Conferat, & lapſas renovent ea prandia vires.

Nigras vero ad hoc ſeligi ſolitas, ideo crediderim, quod nigri coloris animantia ſaniora & puriora judicarent. Hanc enim ob cauſſam Ariſtoteles lib. III. hiſt. an. cap. XXI. fuſcarum mulierum, Rhaſes lib. ult Contin. tract. II. cap CLXXII. & Meſue Tract. de ſimplic. cap. IX. caprarum nigrarum, Aëtius vero tetrab. I. ſerm. II. cap. LXXXIIX. univerſim brutorum animalium nigrorum lac quovis alio ſalubrius cenſuerunt. Digitos denique in iis impares maluiſſe putarem, quod *numero Deus impare gaudeat*, ut vult Virgilius in pharmaceutria: ſive *ea ſuperſtitione*, ut inquit Cenſorinus lib. de die natali, cap. de annis Rom *qua impar numerus, plenus & magis fauſtus habebatur*: ſive, quod Plutarcho, in Numa, atteſtante, ex Pythagoræorum dogmate, DIs ſuperis imparia, inferis paria jubebantur offerri.
30 Potiſſimum tamen *gallus* immolari Aeſculapio ſolebat, ſive ob huius etiam animalis vigilantiam; ſive quod divinæ beneficentiæ, morborum omnium curatrici, diem, hoc eſt, vitæ lumen ſe debere veteres teſtarentur, quod Cælio Rhodiginio placet, Antiq Lect. lib. XVI. cap. XII. Gallos vero gallinaſque plurimas Æſculapio immolatas vel illud docet, quod Pierius Valerianus adfirmat, adhuc ſuo tempore magnam copiam pedum gallinaceorum Romæ fuiſſe effoſſam, juxta cippum, in quo Aeſculapij ſtatua ſteterat, loco qui hodie Vivarium, appellatur. Ex Æliano demum Hiſtor. var. lib. V. cap. XVII. colligo *paſſeres* etiam Aeſculapio ſacrari ſolitos. *Athenienſes* enim *Atarben*, ut ait, *quod Æſculapio ſacrum paſſerem*
31 *uſque ad necem verberaſſet, morti adiudicarunt.* Viſitur Romæ hodieque in ædibus Farneſianis Aeſculapij ſtatua è marmore. Ei pectus nudum, corpus reliquum toga tectum, barba denſa & fruticoſa, baculus in ſiniſtra nodoſus, cui ima parte ſerpens flexuoſe implicatur. Simile fere ſimulachrum fuit, quod idem habuit in Titane monte, cuius etiam ut Pauſanias in

Co-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Corinth. refert, sola se facies, manus atque imi pedes ostendebant: partes cæteræ lanea tunica alba & pallio velabantur. De serpente, baculo & barba, quid sibi velint, liquet. Deum 32
vero *pectore nudum* effictum arbitror, ut animi puritatem & morum sanctimoniam Medico colendam notaretur, corpus vero toga amictum, ut, castitatis idem admoneretur, & εὐσχημοσύνης, vestitusque decori, qui, ut Hippocrates lib. de Elegant. monet, *non tam ad superfluam curiositatem, quam optimam existimationem, & animi moderationem sit comparatus; neque plus iusto sumptuosus, ut arrogantiam præ se ferat, neque nimium vilis, aut sordidus*, ut monet Galenus VI. Epid. sect. IV. comm. IX. Quali vestitu Medicum uti debere, idem etiam Hippocrates, lib. de Medico, præceperat. Ζητεῖται γὰρ, inquit, ὁ νοσέων οὐ καλλωπισμὸν, ἀλλὰ τὸ ξυμφέρον· *quærit enim æger, non quod visui arridet, sed quod prodest.* Peculiarem autem olim *habitum* 33
fuisse *Medicorum*, multa me docent. Albricus Phliosophus lib. de Deor. imagin. ubi de Aesculapio agit, *Eius imago*, inquit, *erat homo quidam cum barba valde prolixa, indutus habitu Medici.* Eum Medici habitum Virgilius Aen. lib XII. & Statius Papinius Silvar. lib. I. vocant *Pæonium*, à Pœone Deorum Medico. Fuit autem pallium, quale in statua Aesculapii ex- 34
pressimus. Quod si Clementi Alexandrino credimus, Medici eam ob caussam Aegyptiis dicti fuerunt παστοφόροι, seu *palliolati*, aut *pallium gestantes*, Stromat. lib. VI. ubi etiam pallium morosius ordinatum Aesculapio tribuit, quod & Tertullianus facit lib. de pallio, cap. IV. Medicinam enim facturi, aut opus aliquod aggressuri, pallium retorquentes, se succingebant, ne cui id ipsis esset impedimento. Vnde Virgilius, loco quem dixi, Iapidem Aeneam curaturum, introducit *retorto succinctum amictu*, & quidem, ut addit, *Pæonium in morem*, id est, *medicum*. Statius etiam Papinius de Apolline & Aesculapio, Rutilium Gallum sanaturis, ait:

—— *ritu se cingit uterque Pæonio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Ovidius lib. VII. Metam. fab. II. de Medea, medicinæ perita, & medicamina collectura, quibus Aeſonem reiuveneſcere faceret: *Egreditur tectis veſtes induta recinctas.*

De Synalo, Annibalis Medico, Silius Italicus lib. V.

——— *intortos de more accinctus amictus.*

35 In Nummis antiquis, apud Angelum Abbatium tract. de viperis, Aeſculapius non palliatus, tantum viſitur; ſed & *pileatus* & *coronatus*. Et Scholiaſtes quidem Ariſtophanis in Pluto, auctor eſt Aeſculapium fere ſemper olim coronatum depingi ſolitum, quod debellator eſſet, victorque morborum. Coronam enim victoriæ indicinam eſſe, & præmium, præſertim ſi ſit è lauru. Quanquam Io. Pierius Valerianus Hieroglyph. lib. L. ſub fin. Aeſculapij caput laurea redimitum putet eam ob cauſſam, quod multorum lauri arbor ſit remediorum. Pileus inſigne libertatis eſt, tum privatæ, tum publicæ. Privatæ, ut quando ſervi olim libertate donati, dicebantur *ad pileum vocari*, & pileati ſequebantur patronos. Publicæ, ut quando Caſſius, Brutus, & coniurati, Cæſare interfecto pileum lanceæ impoſuerunt, auctore Appiano lib. II. bellor. civil. aut mortuo Nerone plebs univerſa pileis caput tecta exultavit, ut eſt apud Aur. Victorem in Nerone. Regum etiam Aegypti & Aethiopiæ geſtamen fuiſſe pileum notat Diodorus Siculus lib. IV. Et Lucianus in Toxari, πιλοφορικοὺς vocat τιμιωτέρους, & *honoratiores*. Vt hinc colligas per pileum artis medicinæ liberalitatem & eminentiam denotari. Sunt tamen qui Aeſculapium ideo pileatum pingi arbitrentur, ut admoneremur, maxime eam partem corporis tegendam muniendamque, in qua mentis quaſi ſit ſedes, animique & rationis habitaculum.

36 Verum ut de Aeſculapio finiamus, extat vetuſtus atque elegans; ſive Orphei, ſive Onomacriti, quod vult Clemens Alex. lib. I. Strom. & Philoponus Comm. ad lib. I. Ariſt. de an. aut alius antiqui auctoris, in Aeſculapium hymnus, cuius partem, quia meretur, non pigrabor adſcribere.

Ιητὴρ

Ἰητὴρ πάντων, Ἀσκληπιὲ, δέσποτα Παιὰν,
Θέλγων ἀνθρώπων πολυαλγέα πήματα νούσων.
Ἠπιόδωρε, κραταιὲ, μόλοις κατάγων ὑγίειαν.
Καὶ παύων νούσων χαλεπὰς κῆρας θανάτοιο.
Αὐξιθαλὴς, κοῦρε, ἀπαλεξίκακ', ὀλβιόμοιρε,
Φοίβου Ἀπόλλωνος κρατερὸν θάλος ἀγλαότιμον.
Ἐχθρὲ νόσων, Ὑγίειαν ἔχων σύλλεκτρον ἀμεμφῆ.
Ἔλθε μάκαρ σωτὴρ, βιοτῆς τέλος ἐσθλὸν ὀπάζων.

hoc eſt, ut ad verbum Latine reddidi:

Qui ſanas omnes, Aſclepi, regie Pæan,
Morborumque graves lenis mortalibus æſtus,
Mitia dans, fortis venias, promuſque ſalutis.
Vim validam ſiſtens morborum & fata retardans.
Florens atque vigens, Deus averrunce, beate.
Eximium germen Phoebi genitoris, acerbus
Morbi hoſtis, Divam thalamo complexus Hygeian.
Soſpes ades ſancte, & vitæ da fata ſecunda.

Aut ſi mavis legere illuſtriſſimi Ioſ. Scaligeri interpretationem, verſibus antiquis.

Cunctorum, Aſclepi, Iuturne, ſalutifer, alme,
Morborum omnigenum mulcens contagia iniqua,
Mulciber excellens, ades huc comitatu' ſalute,
Mortiferæ cohibens incendia peſtilitatis;
Veſticipor, Verrunce, rei largitor opimæ,
Februi Apollineris viridans & honora propago,
Morbi perduellis, conjuxque Salutis amoenæ;
Huc ades, ô ſoſpes, ævi dans proſpera fata.

Quærat autem hic aliquis, quur Hippocrates, poſt Apollinem non Pœonis, 37

Πάντων ἰατροῦ τῶν ἐν οὐρανῷ θεῶν,

ut Lucianus vocat in Tragopodagra; ſed Aeſculapij faciat mentionem? *An quod Apolline profecta Medicina Pœoni Deorum, Æſculapio hominum cauſſa concredita fuit? ut proinde non tam Pœonis,*

 quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

quam Aesculapii hic ratio fuerit habenda? quod putat Theod. Zuingerus in Tabulis ad hunc locum.

CAPUT SEXTUM.

Καὶ Ὑγείαν, ϗ Πανάκειαν.]

SUMMARIA.

1. Nominis Hygeiæ significatio triplex. 2. Sanitas apud Romanos. 3. in ὅρκῳ Hippocratis legendum ὑγία. 4. Æsculapii filii. 5. filiæ. 6. inter has Ῥώμη, seu Valentia. 7. Filiæ unde appellatæ. 8. omnes Medicinam doctæ, & professæ. 9. Æsculapius εὔπαις. 10. Fœminæ ad Medicinam admissæ. 11. Hygeiæ cultus & templa. 12. Salus apud Romanos. 13. Natalis Salutis, Porta Salutaris, Vicus Salutaris. 14. Hygeia cum Patre culta. 15. etiam sola. 16. Μετάνιπτρον Ὑγείας. 17. Salutis augurium. 18. Simulachrum Hygeiæ. 17. & habitus matronalis. 20. In eam hymnus Ariphronis. 21. & Orphei. 22. Meditrina & Meditrinalia. 23. Hygeia cum Minerva culta. 24. Minervæ cognomina. 25. Minerva Medica. 26. Minervæ in morbis supplicatum. 27. Minervæ draco sacer. 28. Guidus Pancirollus notatus. 29. à M. Zuerio Boxhornio dissensum. 30. Hygeia Orpheo Æsculapii uxor. 31. Panacea. 32. Nepenthes Helenæ. 33. Panacea herba. 34. Panacea Paraelsistarum. 35. Panaceæ cultus. 36. Quur duas tantum in jurejurando nominarit filias Æsculapii Hippocrates? 37 Quur filios ejusdem præterierit?

1 Ὑγείας, sive Ὑγιείας vocabulum in triplici significatu usurpatum invenio. Communiter quidem pro *constitutione* sumitur *corporis viventis, ejusque partium secundum naturam, quæ actionibus edendis sufficiat*, ut Galeno definitur lib. de diff. morb. cap. 11. Deinde, ut Athenæus ait, Dipnos. lib. III. Ὑγίεια καλεῖται, ἡ διδομένη ἐν ταῖς θυσίαις μᾶζα. *Hygieiam appellant mazam, quæ in sacris dabatur degustanda:* sive ut Hesychius habet, & Auctor Etymologici; Ὑγίεια sunt ἄλφιτα οἴνῳ

καὶ

καὶ ἐλαίῳ πεφυραμένα. καὶ πᾶν τὸ ἐκ θεοῦ φερόμενον, εἴτε μύρον, εἴτε θαλλός; *farinæ vino & oleo ſubactæ: & quicquid è Deorum fanis aſportatur, ſive unguentum, ſive oleæ ramus.* Moris enim erat apud veteres, ut qui Deorum templa adirent, domum aliquid referrent bonæ ſcævæ gratia, ſive libi fruſtulum, ſive unguenti quidpiam, aut frondem virentem; ſive etiam libi aliquid deguſtarent; omne id valetudini conducere perſuaſi. Atque in ſacris etiam Pop. Rom. *Sanitas* aliquando dabatur, 2
ſed præmij loco: rituſque alius erat, de quo adi Plinium lib. XXVII. cap VII. Denique Ὑγεία ſive Ὑγίεια filia eſt Æſculapij, unum olim ex tutelaribus Medicinæ numen, qua notatione id vocabulum ab Hippocrate hoc loco ſumitur. Habent autem exemplaria quædam Ὑγείαν, alia Ὑγείην, Ego cum Obſo- 3
pœo præfat. opuſc. Hipp. legendum cenſuerim Ὑγίην. Id enim Ionica poſtulat dialectus, qua Hippocrates uſus. Quanquam non neſciam Ælianum putare, Hiſtor. Var. lib. IV. cap. XX. Hippocratem Dorice loquutum, in gratiam vero Democriti Ionica lingua ſuos conſcripſiſſe libros. Sed nec aliter ſcriptum invenio apud Pauſaniam in Atticis. τοῦ δὲ Διοτρεφοῦς πλησίον θεῶν ἄγαλμά ἐστιν, Ὑγίας τε, ἣν Ἀσκληπιοῦ παῖδα εἶναι λέγουσιν, καὶ Ἀθηνᾶς; *Proxime ad Diotrephis ſtatuam poſita ſunt Deorum ſigna, Hygiæ, quam Aeſculapij filiam dicunt, & Minervæ.* Neque aliter habet inſcriptio vetus, quam Albæ Iuliæ exſtare ex Siglero notat Ianus Gruterus in Inſcript.

ΚΥΡΙΩ. ΑCΚΛΗ
ΠΙΩ. ΚΑΙ. ΥΓΙΗ
ΘΕΟΙC. ΕΠΙΚΟΥΡΙΟΙC
ΜΑΡ. ΜΕΜΜ. ΛΟΝ
ΓΟS. ΒΕΝΕΦ. ΕΥΧΗC
ΧΑΡΙΝ. ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Diximus autem cap. ſuperiori, uxorem Æſculapio fuiſſe *Epionen*, Herculis filiam. Ex ea igitur filios ſuſcepit duos, *Machaonem* 4

& *Podalirium*, qui Agamemnonem ad Troiam sequuti, classem XXXII. navium eo adduxerunt, ut Homerus auctor est, Iliad. β. simul etiam arte medica commilitonibus suis opem ferentes, quod ex eodem Homero non uno in loco videre est, & Corn. Celsus. lib. I. confirmat. A bello vero Troiano Machaonis posteri regnum Pherense tenuerunt, & Messenes partem: at Podalirius in Cariam profectus, *Cyrna* Damæthi Regis filia in uxorem ducta, inque Cariæ regnum adscitus, idem in posteros suos transmisit. Filias Aesculapius, ut communiter
5 numerantur, quinque habuit; *Aceso* & *Aeglen*, solo nomine ex Suida notas; *Iaso* Plinio memoratam lib. XXXV. cap. XI (neque enim *Iason* ibi intelligendus, quod putavit doctissimus Dalechampius in Annot) atque ara, Pausaniæ in Attic. testimonio, apud Oropios honoratam; *Hygeiamque* & *Panaceian*
6 vel præsenti Hippocratis ὅρκῳ celebratas. Quibus addo Ῥώμην, quæ Latinis est *Valentia*, à qua Romæ Urbi nomen impositum voluit *Marinus*, sive *Marianus*, Lupercaliorum vetus Poëta, cujus versus apud Servium ad Eclog. I. Virg. leguntur, quos ita, Varro nostri seculi, Salmasius in Exercit. Plin. ad Solin. in pr. digerendos & concipiendos docet:

Roma ante Romulum fuit,
Et ab ea nomen Romulus
Acquisivit * * * *
Sed Diva flava & candida,
Roma Aesculapi filia,
Novum nomen Latio facit.
Hanc conditricis nomine
Ab ipso omnes Romam vocant.

7 Filiabus autem omnibus, quod Aristophanis Scholiastes in Pluto notat, ab artis officijs vel emolumentis Pater nomen indidit. Hygeia enim *Salus* est Latinis, sive *Sanitas*: Aceso & Iaso dixeris *sanatrices*, illa enim ab ἀκέσαι, hæc ab ἰᾶσθαι dicta est:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

eſt: Aegle *ſplendorem* notat *corporû*, bonamque habitudinem ex
ſanitate profectam: Panaceia omnium morborum ſanationem
promittit. Rome ipſa, ſive Valentia, *membrorum robur & ar-
tuum*, validaſque vires deſignat. Theod. tamen Zuingerus,
Tabulis in ὅρκον, Aeglen non ad habitudinem corporis bonam
refert; ſed *ad gloriam & exiſtimationem*, quæ Medicum inſequi-
tur & concomitatur. Lector judicet. Filias inſuper omnes, 8
non ſecus ac filios, artem docuit Aeſculapius, atque ita docuit,
ut non minus atque ipſe in ea excelluerint, ob inſignia etiam
in mortales merita numero tandem Deorum adſcriptæ, aris 9
ſtatuiſque fuerint honoratæ. Ea cauſſa Aeſculapius, apud Ari-
ſtophanem in Pluto, actu III. ſc. I. ob liberos doctrina arte-
que celebres, atque ut verbo dicam, patriſſantes, felici epi-
theto εὔπαις vocatur. Ἀναβοάζομαι, inquit Comicus, τὸν εὔ-
παιδα, καὶ μέγα βροτοῖσι φέγγος Ἀσκληπιὸν; *Pulchriliberum ſo-
nabo, maximum mortalium lumen Aeſculapium*. Licebat enim 10
olim & fœminis exercere medicinam, quod & *Ocyrrhoën* Chi-
ronis filiam factitaſſe, & *Oenonem* Nympham, ex Ovidio con-
ſtat, Metam. lib. II. fab. XIII. & Epiſt. Heroid. de pluri miſ-
que aliis paſſim eſt in hiſtorijs. Ac tamenetſi, ut Hyginus nar-
rat, fab. CCLXXV. Athenienſes aliquando hoc abolitum vo-
luerint, decretoque caverint, ne mulier aut ſervus Medicinam
faceret; tamen neceſſitate coacti fuerunt permittere, ut ex fœ-
minis, quæ ingenuæ eſſent, ſaltim quoad parturientium affe-
ctus, aut ejus partis, qua ſunt fœminæ id quod ſunt, artem
medicam addiſcerent. Nos alibi pluribus hac de re pertracta-
vimus: revertamur ad Hygeiam. Eam ab Athenienſibus & 11
Megarenſibus Numinis cultu honoratam, Pauſanias auctor eſt
in Attic. ſub fin. Epidauri vero templum habuiſſe, & apud Co-
rinthios, Argivos, & in Titane monte, teſtis idem eſt in Co-
rinth. & apud Aegienſes eidem templum dedicatum ab Eury-
pylo, poſtquam ab inſaniæ morbo evaſiſſet, notat in Achaicis.
Romæ Saluti, quæ eadem cum Hygeia, ædes locata eſt, anno 12

V. C.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

V. C. CCCCXLIX. à C. Junio Bubulco Prætore, quam idem Cos. bello Samnitum voverat, ut meminit Livius lib. IX. & X. Haut tamen ſcio, an ædes hæc eadem fuerit, cum Salutis templo, quod Onuphr. Panuinius in Deſcript. Vrb. Rom. cap. XIII. in Vrbis Regione VI. in monte Quirinali collocat, & S. Vitalis eſſe putatur, de quo Ovidius lib. I. Faſtor.

Ianus adorandus, cumque hoc Concordia mitis;
Et Romana Salus, araque Pacis erit.

13 Quidquid ſit, diem dedicationis templi Cicero lib. IV. ad Attic. Epiſt. I. *natalem Salutis* vocat. Feſtus Pompeius etiam *Portam Salutarem*, quod prope ædem Salutis eſſet, dictam ſcribit. *Vicum* vero *Salutarem*, ab eadem appellatum, in X. Vr-
14 bis regione collocat P. Victor lib. de Vrbis Reg. Habuit vero & aliud Romæ templum Hygeia, ſive Salus, ſed cum Patre Aeſculapio ipſi commune, in quo iiſdem uterque ſacris colebatur: cuius reliquias Pomponius Lætus lib. de antiq. Vrb. Rom. duos illos fornices eſſe putavit, qui Romæ prope templum D. Mariæ Novæ, ad finem fori Romani, in horto con-
15 ſpiciuntur, vetuſtate collapſi. Hygeiæ autem huic, nunc ſoli, nunc una cum Aeſculapio Patre ſolenniter ſupplicabatur, additis formulis, *pro ſalute Dominorum, liberorum, ſuorumque omnium*, votaque ſolvebantur, ut inſcriptiones ſuperſtites oſtendunt, quarum exemplum unum aut alterum ſubſcribo.

Albæ Iuliæ, teſte Zamoſcio in Analect. Antiq. Daciæ cap. VII.

AESCVLAPIO. ET. HYGIÆ
L. SEPT. NIGRINVS. PATRO
COLL. FABR. COL. APVL
PRO. SALVTE. SVA. ET
SVORVM. POSVIT

Ibidem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Ibidem.

NVMINI. AES
CULAPI. ET. HY
GIAE. PRO. SA
LVTE. DO
MINOR. NN
AVG
ANTROCIVS
VERNA. IPSOR
EX. DISP. POS

Item in Tranſilvania, teſte Wolffg. Lazio lib. XII. Comm. Reip. Rom. Cap. II.

HYGIAE
AVG
MIL. LEG. VI
VOTVM
SOLVIT

Et Adrionapoli, teſte eodem.

ΖΩΣΙΜΟΣ. ΟΝΗΣΙΦΩΝΤΗΣ
ΚΑΙ. ΤΡΕΙΤΩΝΙΣ. ΥΠΕΡ. ΤΟΥ
ΥΙΟΥ. ΟΝΗΣΙΦΩΝΤΟΣ
ΑΣΚΛΗΠΙΩ. ΚΑΙ. ΥΓΕΙΑΙ.

Eidem porro Hygeiæ apud veteres moris erat à cœna pocu- 16
lum libare, quod μετάνιπτρον, ſive μετανίπτριδα Υγείας vocabant. Ita Polluci lib. VI. μετάνιπτρις poculum eſt, quod ſumebant poſtquam laviſſent; hoc enim eſt μετὰ νίπτρον, *poſt lavationem*: idque ſacrum habebatur Hygeiæ, ut *cratera* Iovi Σωτῆρι, aut

bono Genio. Hinc Callias in Cyclopib. apud Athenæum lib. XI.

Καὶ δέξαι τήνδὶ μετανιπτρίδα τῆς Ὑγιείας;
Accipe sis istam diæ metaniptrida Hygeiæ.

Et Philetærus in Æsculapio:

Ἐνέσεισε μεστὴν ἴσον ἴσῳ μετανιπτρίδα·
Μεγάλην, ὑπειπὼν τῆς Ὑγείας τοὔνομα;
Quatiens repletam, par pari, metaniptrida,
Magnamque, Hygeiæ nomen eloquutus est.

Item Nicostratus in Anterosa, apud eundem lib. XV.

Μετανιπτρίδ᾽ αὐτῷ τῆς Ὑγιείας ἔγχεον·
Divæ illi Hygeiæ infundito metaniptrida.

17 Augurij quoque speciem habebant Romani, quam *Salutis augurium* vocabant, Dion Ὑγιείας οἰώνισμα. Id observabatur in Æsculapii templo in Tyberis insula, & nefas erat fieri, quotiens fiebat, alia die, quam qua nullus exercitus ad bellum sit profectus, nullus hostis in aciem prodierit, aut pugna fuerit inita. Neque enim aliter purum augurium capi posse putabant. Explorabant autem hoc augurij genere, concedantne DI, ut populo vel Reipub. salus postuletur; quasi nefas esset eam prius, quam concedatur, petere, ut est apud Dionem lib. XXXVII. Hoc augurium post bella Syllana à Pompeio M. revocatum, auctor est idem Dio: iterum vero bellis civilibus intermissum restituit D. Augustus, teste Suetonio in Octav. cap. XXXI. & Dione lib. LI. post denuo intermissum annis XXV. renovavit Claud. Imp. ut Tacitus memorat Annal. lib. XII. Eruditissimus tamen Casaubonus Animadvers. ad Sueton putat Dionem sine ratione Salutis augurium Græce Ὑγιείας οἰώνισμα appellasse; quod Salus hic sit non Ὑγίεια, sed Σωτηρία,
18 ut ipsa etiam Dionis verba videntur insinuare. Simulachro insuper Hygeiæ sive Salutis, non secus atque Æsculapij, *serpentes* olim, aut *dracones* addi solitos, Macrobius refert, Saturn. lib. I. cap. XX. quod & ipsa præstare crederetur, ut hominum corpora,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

pora, infirmitatis pelle deposita, in pristinum vigorem restituerentur, ut dracones adsolent; singulis annis senectam cum pelle exuentes. Quam ob caussam Proclus Lycius non immerito *ἀγλαόδωρον* Hygeiam appellat, seu *pulchridonam* aut *pulchra donantem*. Romæ in hortis Cardinalis Estensis marmoreum monstratur Hygeiæ simulachrum elegantissimum. In eo habitu matronali, stolam induta, & vitta caput revincta conspicitur, pede dextro lapidi innitens, dextra manu offam tenens in patera, eamque serpenti, brachio manuique sinistræ circumvoluto, libandam porrigens. Ubi de habitu matronali 19
& vitta notandum, ijs castitatem, modestiam & vitæ morumque integritatem ac sanctimoniam significari, quod de Æsculapij etiam toga monuimus. Neque aliter Hygeiæ habuit in Titane monte simulachrum, quod undiquaque velatum fuisse lacinijs vestis Babylonicæ, Pausanias in Corinth. testatur. Et simili fere semper habitu est in nummis, quorum duos habet Angelus Abbatius tract. de viperis. In quibus viperam dextra tenet; sinistra pateram. In Gordiani nummo serpenti pateram lambendam præbet. Subscribitur in omnibus simulachro, *SALUS AUGUSTA*. At in nonnullis Antonini nummis Hygeia in sella sedet, pro pedibus serpentem habens, qui partim in orbes se conspirat, partim per virgam illi obtentam flexuoso meatu subreptitat. Circumscriptio est: *SALUS ANTONINI AUG*. Exstat apud Athenæum lib. ult. *hymnus elegantissimus* sive *Pæan*, ut ipse nominat; aut *ᾆσμα*, ut simpliciter vocat Max. Tyrius, in princ. Diatribæ XLI. Eum Hygeiæ olim inscripsit Ariphron Sicyonius: estque *jucundissimus & plenissimus Gratiarum*, J. Cæs. Scaligeri judicio, lib. I. Poët. cap. XLIV. dignusque omnino qui adscribatur: 20

ΥΓΙΕΙΑ πρεσβύστα μακάρων,
Μετὰ σοῦ ναίοιμι
Τὸ λειπόμενον βιοτᾶς.
Σὺ δέ μοι πρόφρων σύνοικος εἴης.

Εἰ γάρ τις ἢ πλούτου χάρις, ἢ τεκέων,
Τᾶς τ' εὐδαίμονος τ' ἀνθρώποις
Βασιληΐδος ἀρχᾶς, ἢ πόθων,
Οὓς κρυφίοις Ἀφροδίτας ἄρκυσι θηρεύομεν·
Ἢ εἴτις ἄλλα θεόθεν ἀνθρώποισι τέρψις,
Ἢ πόνων ἀμπνοὰ πέφανται·
Μετὰ σεῖο, μάκαιρα ΥΓΙΕΙΑ,
Τέθηλε πάντα, καὶ λάμπει χαρίτων ἔαρ,
Σέθεν δὲ χωρὶς οὔτις εὐδαίμων.

Latine hunc ita reddideris ad verbum:

O Dia Dearum, HYGEIA,
Fac tecum exigam,
Quod superat ævi,
Teque benivolam habeam mihi contubernalem.
Nam, si quid in divitijs est gratiæ, aut liberis,
Aut, quem beatum prædicant mortales,
Regio principatu, aut desiderijs,
Quæ clandestinis Veneris cassibus venamur:
Aut siqua alia divinitus hominibus voluptas,
Aut à laboribus est recreatio:
Tecum, ô Diva HYGEIA,
Illa omnia florent, Charitumque ver renidet,
At te seorsum nemo beatus.

21 Nec minus elegans in eandem exstat Orphei, aut Onomacriti hymnus, ex quo desumpsisse etiam aliqua videri queat Ariphron:

Ἱμερόεσσ', ἐρατή, πολυθάλμιε, παμβασίλεια,
Κλῦθι μάκαιρ' ΥΓΙΕΙΑ, φερόλβιε, μῆτερ ἁπάντων.
Ἐκ σέο γὰρ νοῦσοι μὲν ἀποφθινύθουσι βροτοῖσιν,
Πᾶς δὲ δόμος θάλλει, πολυγηθὴς εἵνεκα σεῖο,
Καὶ τέχναι βρίθουσι· ποθεῖ δέ σε κόσμος, ἄνασσα,
Μοῦνος δὲ στυγέει σ' ἀΐδης ψυχοφθόρος αἰεί·
Εὐθαλής, εὐκταιοτάτη, θνητῶν ἀνάπαυμα·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Σοῦ γὰρ ἄτερ πάντ' ἐστὶν ἀνωφελῆ ἀνθρώποισιν.
Οὔτε γὰρ ὀλβοδότης πλοῦτος γλυκερὸς θαλίῃσιν,
Οὔτε γέρων πολύμοχθος ἄτερ σέο γίνεται ἀνήρ.
Πάντων γὰρ κρατέεις μούνη, καὶ πᾶσιν ἀνάσσεις.
Ἀλλὰ θεὰ μόλε, μυστιπόλοις ἐπιτάρροθος αἰεί,
Ῥυομένη νούσων χαλεπῶν κακόποτμον ἀνίαν.

Eum nos Latinis versibus ita ad verbum transferre voluimus:

Suavis, amata, virens lætum, super omnia regnans,
Diva SALUS, *opibus pollens, audi inclyta mater.*
Tu morbos miseris prohibes mortalibus: omnes
Per te ædes florent, in te lætantur: amœnæ
Per te artes augent. Te reginam expetit orbis.
Te violens odit Pluto, cui funera curæ.
Exoptata, vigens, hominum prædulce levamen.
Te sine in humana prorsus nihil utile vita.
Divitiæ nec enim quidquam præstare potissunt
Te sine, nec cuiquam sine Te venit alba senectus.
Cunctos imperio premis una, & cuncta gubernas.
Tantum ades, & tibi devotis, Diva auxiliatrix,
Morborum gravium tristes defende labores.

Aut si hic quoque mavis divinum Scaligerum audire:

O fœcunda SALUS, *& amabilis, omnibu' regnans,*
Huc adsis Meditrina opulentifer, omniparensque.
Pestilitas ex te omnis abit mortalibus ægris,
Cuncta lepore tuo viridant vitulantia tecta,
Dædalaque ars; te mundu' cupit, perculsu' sua vi.
Tantum odit te DIS, *vitai pessima finis.*
O cupiunda, veges, solamen amabile rerum.
Te sine nulla seni usurpanda in fine senectæ
Gratia: sola omnes captas, sola omnibu' regnas.
Sed tu blanda tuis præsto adsis Diva Camillis,
Avertens pestes, morborumque agmina amara.

Cæterum de *Meditrina* Dea apud Romanos, an cum Salute, 22

aut Hygeia eadem fuerit, adfirmare non certo possum; sanitatis tamen eam præstitem fuisse, nullum dubium. Ejus sacra dicebantur *Meditrinalia*, & celebrabantur V. ID. IIXBR. Varro lib. v. de L L. *Meditrinalia dies dictus, à medendo, quod, ut Flaccus Flamen Martialis dicebat, hoc die solitum vinum novum & vetus libari, & degustari medicamenti caussa. Quod facere solent etiam nunc multi, cum dicunt: Novum vetus vinum bibo: novo veteri morbo medeor.* & Festus. *Meditrinalia dicta hac de caussa. Mos erat Latinis populis, quo die quis primum gustaret mustum, diceret ominis gratia: Vetus novum vinum bibo, veteri novo morbo medeor. A quibus verbis etiam Meditrinæ Deæ nomen coeptum,*

23 *ejusque sacra Meditrinalia dicta.* De Minerva certum est, eam cum *Hygeia* ijsdem & communibus sacris coli consuevisse, cumque hac illam sanitati, ut numen tutelare præstitutam, atque ita, ut veteres loquebantur, Θεοὺς συννάους καὶ συμβώμους fuisse. Colligere hoc est ex Pausania, in Atticis, ubi ait: Τοῦ δὲ Διοτρέφους πλησίον Θεῶν ἀγάλματά ἐστιν, Ὑγίας τε, ἣν Ἀσκληπιοῦ παῖδα εἶναι λέγουσιν, καὶ Ἀθηνᾶς ἐπίκλησιν, καὶ ταύτης Ὑγιείας; *proxime ad Diotrephis statuam posita sunt Deorum signa, Hygiæ, quam Æsculapij filiam dicunt, & Minervæ, cui itidem Hygieiæ, id est Sospitæ, est cognomentum.* Et in Arcadicis. Ἱερὰ δὲ Ἀσκληπιοῦ τέ

24 ἐστι καὶ Ἀθηνᾶς. *Fana vero illis sunt Æsculapij & Minervæ.* Et Hygeiam Minervæ cognomentum esse notavit Suidas, in voce ὑγιείας ἀθηνᾶς· & Auctor Etymologici. Atque huic Minervæ Hygeiæ, Aristides ait, ab Atheniensibus dedicatam aram. Ea autem fuit in Arce Athenis, ut meminit Plutarchus in vita Periclis, Atheniensium Principis quem scribit apposuisse hoc titulo simulachrum, quum unus ex opificibus Parthenonis è tecto delapsus, remedio à Minerva in somnis indicato, à mortis discrimine fuisset ereptus. Cujus historiæ etiam meminit Plinius lib. XXII. cap. XVII. & remedium illud in somnis commonstratum tradit fuisse *Parthenium* herbam, id nominis ab inventrice ἀειπαρθένῳ sortitam: cujus etiam, inventum

idem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

idem Plinius lib. XXIV. adfirmat fuiſſe *Argemonen* herbam. Cæterum Pauſanias de Acharnis agens, ait βωμὸν apud hos quoque fuiſſe, ſive aram, Minervæ Hygeiæ. Nec dubito eandem eſſe *Minervam Pæoniam*, à Pœone Medico aut à ſanando dictam, cui ſtatuam Athenis in porticu dedicatam, non longe à Piraica porta, & apud Oropios in templo Amphiarai aram poſitam, docet idem Pauſanias: & meminit Plutarchus in Lycurgo, eidem extra urbem fuiſſe templum. Minervæ inſuper Σωτείρας & Λαοσσόου meminit Heſychius: Ὀφθαλμίτιδος, & Ὀξυδερκοῦς, Pauſanias in Corinthiacis & Laconicis: quæ Lycurgi oculo altero ſervato, & caligine ab oculis Diomedis pugnaturi abſterſa, ſic fuerunt appellatæ. Medicamenta inſuper aliquot paſſim apud Medicos exſtant Græcos, quæ & Ἀθηνᾶς & Σωτείρας Ἀθηνᾶς inſcriptiones præſe ferunt. Romæ 25
etiam *Minervæ Medicæ* templum in quincta Urbis Regione
dedicatum Pub. Victor refert in Urbis Rom. Region. Addo 26
inſcriptionem vetuſtam, quæ non longe à Trebia exſtare dicitur, qua Minervæ ob reſtitutam ſanitatem beneficio medicamentorum ejus, gratiæ aguntur. Eam habet Briſſonius Formul. lib. 1. & Aldus Manutius in Ortograph.

MINERVÆ
MEMORI
COELIA. IVLIANA
INDVLGENTIA
MEDICINARVM
EIVS. INFIRMITATE
GRAVI. LIBERATA
D P.

Quin & apud Athenienſes Minervæ, non ſecus atque Æſcu- 27
lapio & Hygeiæ, ſacer erat draco, quod Comm. de Iſide & Ozir.

Oſir. docet Plutarchus. Hunc Arcis cuſtodem dicebant, & placentis mellitis honorabant. Ariſtophanes Theſmophor. οἰκουρὸν ὄφιν vocat; & meminit ejuſdem Heſychius in Lex. & Herodotus in Vrania. Niſi velis *Minervam Medicam* eſſe quam Cicero lib. III. de Nat. Deor. *Apollinis matrem* facit. Non
28 audio itaque hic Guidum Pancirollum, qui lib. de Region. Vrb. Rom. in Reg. VI. *Minervam Medicam* dictam ſuſpicatur à veſte ſericia ſive peplo, quo erat induta; ac veſtem ſericiam à Medis Medicam dici, ex Cæl. Rhodiginio notat, Lect.
29 antiq. lib. x. cap. XVI. Nec facere poſſum cum eruditiſſimo Marco Zuerio Boxhornio, qui Quæſt. Roman. I. vulgi licentia ſubinde factum putat, ut quæ numinis alterius propria erant, alteri attribuerentur. Id vero & Minervæ accidiſſe, atque ita vel per errorem in adducta Inſcriptione eam præſidem Medicinæ dictam vel Inſcriptionem ſuppoſititiam eſſe. Quanquam enim illud interdum fieri conſueviſſe facile conceſſero: faciunt tamen argumenta & auctoritates, quas adduxi, quo minus hac in re à ſemel concepta opinione recedere queam, & Medicinæ Præſidio Minervam exauctorare, niſi aliud edoctus
30 fuero. Verum de Hygeia nec illud prætereundum; omnes quidem eam filiam facere Æſculapij; Orpheum tamen in hymno, cuius partem præcedenti capite dedimus, eam Æſcu-
31 lapij σύλλεκτρον & *contboralem* indigetare. Altera porro filiarum Æſculapij, per quam diſcipulos adjurare Hippocrati placuit, eſt *Tanaceta*. Dictam ita, quod omnibus mederi queat modo meminimus. Eſt enim à πᾶν & ἄκος. Unde πανακὲς dicitur, quod *ad omnia eſt ſalutare*. Strabo Geogr. lib. VI. de rivulo ex Calchantis & Podalirij ſacellis in Daunia profluente. Ρεῖ δ' ἐξ αὐτῶν ποτάμιον πανακὲς πρὸς τὰς τῶν θρεμμάτων νόσους; *Ex iis pro-*
32 *fluit rivus ad omnes cutis morbos ſalutaris*. Qua ratione & τὸ νηπενθὲς Helenæ, quod in vino Ulyſſi exhibuit, Odyſs. δ. ab Athenæo lib. V. πανακὲς vocatur & emplaſtris antidotiſque quibuſdam *panaceæ* nomen tributum legimus apud Galenum lib.

lib. VII. κατὰ τόπους. cap. V. Aëtium tetrab. IV. ſerm. III. cap.
XIII. & XIV. & Nic. Myrepſum ſect. I. cap. CCXXIIX. &
CCCXLIV. Apud Callimachum Hymno Apoll. comæ Apollinis
dicuntur ſtillare non λίπος, ſed ipſam πανάκειαν. Quin & 33
herbæ ſunt hoc nomine non paucæ, inter quas & illa, quam
Virgilius Æn. lib. XII. *odoriferam*: Lucanus Pharſal. lib. IX.
potentem vocat; *ipſo nomine*, ut ait Plinius lib. XXV. cap. IV.
omnium morborum remedia promittens. Demum & Paracelſici hoc 34
ſeculo medicamentis ſuis operoſioribus & πολυχρήστοις, cum-
primis univerſali illi, quo morbos ad unum omnes, nulla ha-
bita indicantium aut contraindicantium ratione, percurari
poſſe gloriantur, *panaceiæ* nomen tribuunt. Quale tamen
medicamentum an detur, videre Lector poterit, apud Cl.
Sennertum de Cons. & diſſ. Chym. cum Ariſtot. & Galen.
cap. XIIX. Brunon. Seidelium lib. de morb. incurabil. ſub
fin. Mich. Doringium de Medic. & Med. lib. I. part. II.
ſect. V. claſſe III. cap. V. quæſt. V. Mart. Rulandum in pro-
gymnaſm. quæſt. LI. Io. Freitagium Noct. Med. cap. LXXII.
quum noſtri non ſit inſtituti eam rem nunc diſputare. De 35
Panaceia vero, Æſculapij filia, vix plura habemus dicere,
quod ſolo fere nomine ex Suida, Plinio, & Hippocratis hoc
loco ſit nota. Quamvis ex eo, quod Hippocrates per ipſam
diſcipulos ſuos adiurare voluit, liquere facile queat, eam &
ſancte olim habitam, & in honore cum Hygeia ſorore, ſi non
pari, non tamen nullo fuiſſe, iiſdemque cerimoniis & ritibus
Deæ in morem cultam. Quemadmodum & Pauſanias in
Atticis refert, apud Oropios ara eam cum Hygeia & Iaſo
honoratam: quam poſtremam etiam comitem cum Panaceia
Parenti in curandis ægris facit Ariſtophanes in Pluto act.
III. ſc. II. Quærat autem aliquis, quur divinus Senex dua- 36
rum hic tantum filiarum faciat mentionem, perque eas ſolas
diſcipulos adiuret? An quia illæ reliquis natu maiores? an
quia per iſtas, duas præcipuas medicæ artis partes ex fine de-

I ſumptas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

ſumptas, indicare voluit; per Hygeiam nempe ſanitatis integræ conſervationem, per Panaceiam amiſſæ reſtitutionem? Per reliquas enim emolumenta maxime atque utilitates,
37 quas ex medicina percipimus, intelligi videntur. Quur vero filiabus maluit, eam tribuere auctoritatem, quam filiis? An quod prolem maſculam ſuis ſibi virtutibus gloriam parare, ac cœlum meritis aperire, par eſſe putaret; illas vero in parentis gratiam, gratique animi teſtandi, ac poſteros ad ſimilem benemerenti gratitudinem præſtandam invitandi cauſſa mactare iſto honore voluerit? ut Petro Memmio viſum Comm. ad hunc locum. An vero, quod Theod. Zuingero in Tabulis ad Iusjur. Hippocrat. placuit, & qui illum ſequitur, Heurnio, Notis ad ὅρκον, quod per filios Æſculapij ipſoſmet artifices medicos ingenioſa exprimere voluit antiquitas: per filias vero ea, quæ in ipſis requirebantur officia, quæque conſequebantur ornamenta: quorum & adeptio & poſſeſſio Deorum benignitare obtineretur & confirmaretur.

CAPVT SEPTIMVM.

Καὶ θεοὺς πάντας, καὶ πάσας, ἵστορας ποιεύμενος.]

SUMMARIA.

1. Lectio in textu varia. 2. Hippocratis intentio. 3. Jurandi formula per Deos Deasque συλλήβδην *omnes. 4. formulæ aliæ, ubi post aliquot primum nominatos deinceps jurabatur per omnes. 5. aliæ, per Deos Deaſque plurimas promiſcue teſtatas. 6.* DI ἵστορες *invocati. 7.* DI μάρτυρες. *8. jurare* DIS *attendentibus. 9.* DIS *judicibus. 10.* ἐπικαλέειν & ἐπικαλεῖσθαι θεούς. *11. D. Paulli jurandi formula.*

In

IN quibusdam Editionibus hic legitur, Θεὺς τε πάντας καὶ πάσας. Basileensis habet, καὶ Θεὺς πάντας τε καὶ πάσας. Lectio ubique bona est, nec sine exemplo bonorum auctorum; sensus idem. Invocatis autem nomina- 1
tim Apolline & Æsculapio, Hygeia & Panaceia, DIs Deabusque præsidibus Medicinæ, pro seculi more per Deos Deasque omnes cæteros una nunc opera discipulos Hippocrates adjurat, omnesque invocat testes & conscios. Atque id, tum ne præterire ailquem, aut cuipiam Deorum quid derogare videatur, homo devotus; tum ut jusjurandum tanto augustius & religiosius habeatur, majoremque juranti terrorem incutiat. Quî enim Deorum quenquam propitium se habiturum speret, aut in vindicando perjurio residem, si sciens volensque omnes fefellerit, fidemque jurisjurandi per universos datam violarit? Et fiebat id usitato solennique apud ueteres ritu. Ju- 3
raturi nempe, nunc συλλήβδην, atque uno complexu, nemine nominatim compellato, Deos Deasque jurando invocabant. Demosthenes orat. adversf. Conon. ὀμνύω τοὺς Θεοὺς, τὰς Θεάς, ἅπαντας καὶ πάσας. Longus sophista lib. IV. de amor. Daphn. & Chloës. κατὰ πάντων ὤμνυε Θεῶν. Plautus Casina, act. III. sc. V.

Per omnes Deos & Deas deieravit.

Terentius Andria, act. IV. sc. II.

Per omnes tibi adiuro Deos.

Apuleius Metam. lib. IX. *Idque deierans etiam confirmat per omnia divina numina.* Virgilius lib. VII. Æn.

—— —— Per sidera juro,
Per superos & si qua fides tellure sub ima.

Alias vero, post insignium aliquot Deorum nomina contestata 4
per omnes universim jurabant, ut docet Servius ad lib. I. Georg. Virg. *Post specialem invocationem,* inquit, *transit Poëta ad generalitatem, ne quod numen prætereat. More Pontificum, per quos veteri ritu in omnibus sacris post speciales Deos, quos ad ipsum sacrum,*

quod fiebat, necesse erat invocari, generaliter omnia numina invocabantur. Exemplum est in hoc Hippocratis jurejurando; & luculentius aliud in fragmento fœderis in Creta reperto, quod est apud Gruterum in Inscription. pag. D V. Ὀμνύω τὰν ἑστίαν, καὶ τὰν * ἀορέτερον * καλενι Δίκταιον, καὶ ἥραν, καὶ Ἀθηναίαν Ὠλερίαν, καὶ Ἀθηναίαν Πολιάδα, καὶ Ἀθηναίαν Σαλμωνίαν, καὶ Ἀπόλλωνα Πύθιον, καὶ Λατώ, καὶ Ἄρτεμιν, καὶ Ἄρεα, καὶ Ἀφροδίταν, καὶ Κόρητας, καὶ Νύμφας, καὶ Κύρβαντας, καὶ Θεὼς πάντας καὶ πάσας; Per *Vestam juro, & * * * Dicteum, & Iunonem, & Minervam Oleriam, & Minervam Poliada, Minervamque Salmoniam, & Apollinem Pythium, & Latonam, & Dianam, & Martem, & Venerem, & Curetas, & Nymphas, & Corybantas, & Deos Deasque omnes.* Item aliud in Smyrnæorum & Magnetum fœdere, apud Ioan. Seldenum, in Marmor. Arondel. Ὀμνύω Δία Γῆν, Ἥλιον, Ἄρη, Ἀθηνᾶν Ἀρείαν, καὶ τὴν Ταυροπόλον, καὶ τὴν Μητέρα, τὴν Σιπυληνήν, καὶ Ἀπόλλω τὸν ἐν Πάνδοις, καὶ τοὺς ἄλλους Θεοὺς πάντας καὶ πάσας. *Iuro per Terram, Solem, Martem, Minervam Martiam, Dianam, Matrem Sipylenem, Apollinem in Pandis, & reliquos Deos Deasque omnes.* Et in formula jurisjurandi, quo fœdus sanciverunt Hannibal & Xenophanes, Philippi Macedonum Regis Legatus, quæ est in Eclogis ex Polybij lib. VII. *Et est fœdus hoc ictum coram Iunone atque Apolline: coram Dea Carthaginensium, Hercule & Iolao: item coram Marte, Tritone, Neptuno: coram DIs expeditionis comitibus: Sole etiam, Luna & Tellure: coram fluviis, pratis & aquis: coram omnibus DIs qui Carthaginem imperio tenent: coram DIs universis qui Macedoniam & reliquam terram Græciam imperio suo obtinent: coram DIs omnibus præsidibus rei bellicæ, qui huic sanciendo fœderi præsentes interven-*
5 *rint. Virgilius lib. XII.*

—— —— Terram, mare, sidera juro,
Latonæque genus duplex, Ianumque bifrontem,
Vimque Deum infernam, & diri sacraria Ditis.

Iuvenalis Sat. XII.

Per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Ter Solis radios, Tarpeiaque fulmina jurat,
Et Martis frameam, & Cirrhæi spicula vatis;
Ter calamos Venatricis pharetramque puellæ,
Perque tuum, Pater Ægæi Neptune, tridentem:
Addit & Herculeos arcus, hastamque Minervæ;
Quidquid habent telorum armamentaria cœli.

Euripides Medea:

Ὄμνυ πέδον γῆς, πατέρα θ' ἥλιον πατρὸς
Τοὐμοῦ, θεῶν τε συνθεὶς ἅπαν γένος;
Iura solum terræ, & Solem patrem patris
Mei, Dearumque insimul totum genus.

& paullo post:

Ὄμνυμι γαῖαν, ἡλίου τε φῶς λαμπρὸν,
Θεούς τε πάντας;
Dejuro terram & fulgidum Solis jubar,
Deosque cunctos.

Idem Cyclope:

Μὰ τὸν Ποσειδῶ, τὸν τεκόντα σ', ὦ κύκλωψ,
Μὰ τὸν μέγαν Τρίτωνα, καὶ τὸν Νηρέα,
Μὰ τὴν καλυψώ, τάς τε Νηρέως κόρας,
Μὰ θ' ἱερὰ κύματ', ἰχθύων τε πᾶν γένος;
Non per tuum Patrem, ô Cyclops, Deum maris,
Magnumque per Tritona, perque Nereum,
Ter & Calypso, filiasque Nerei,
Fluctus sacrosque, & omne piscium genus.

Sed pergit Hippocrates, & addit, ἵστορας ποιεύμενος. Ἵστορας ποιεῖσθαι, Isocrati in Evagora, & alibi, est μαρτύρας ποιεῖν. Ἵστορας enim, μάρτυρας explicant Schedæ Nobilissimi Ios. Scaligeri, ex MSS. Regiis excerptæ, quas Heurnius ab ipso habuit, & ad hunc locum exhibuit; & Hesychius in Lexico. Συνίστορας ὅρκων, dixit Philodemus Anthol. lib. VII. Vnde Hesychio συνίστωρ, μάρτυς. Pro ποιεύμενος, libri alij habent ποιούμενος; quanquam illud ut Ionicum, magis probem. So-

 lenne

lenne autem & hoc juraturis erat, ut usitata formula Deos ἵςορας & μάρτυρας, *testes* & *conscios* jurisjurandi invocarent. Ita Atheniensium Ephebi, ut est apud Stobæum in Sermon. juramentum, quo se legibus convenientem vitam acturos jurabant, verbis solennibus finiebant: ΙϹΤΟΡΕϹ ΘΕΟΙ ΤΟΥΤΩΝ. Et sacramentum militare Epheborum Atheniensium apud Pollucem, lib. IIX. cap. IX. hac formula claudebatur. Ἵςορες Θεοὶ, Ἄγραυλοι, Ἐνυάλιος, Ἄρης, Ζεὺς, Θαλλὼ, Αὔξω, Ἡγεμόνη. *Testes Dii sunto, Agrauli, Enyalius Mars, Iupiter, Nutritia Terra, Diana.*
7 Homerus Iliad. α. invocatis DIs pluribus, addit: Ὑμεῖς μάρτυροι ἐςε. & Iliad. ξ. Νῶϊν ἅπαντες Μάρτυροι ὦσ' ὑπένερθε Θεοί. *Numina sub terris sint testes.* Galenus lib. III. de Crisib. cap. X. Ἴσασι Θεοὶ, καὶ καλείσθωσαν μάρτυρες; *Norunt hoc Di, vocatique sint testes.* Euripides Hippolyto:

Τὴν τοξόδαμνον Ἄρτεμιν μαρτύρομαι;
Spiclis domantem testor Artemin feras.

Item Supplicibus:

Ζεὺς δ' ξυνίςωρ, οἵ τ' ἐν οὐρανῷ Θεοί;
Hoc Iupiter sit testis, & DI cælites.

Homerus Iliad. ο. Odyss. ε. & hymno Apollinis:

Ἴςω νῦν τάδε γαῖα, καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον ςυγὸς ὕδωρ;
Noverit hoc tellus, quodque est supra omnia, cælum,
Et Stygis infernalis aquæ.

Virgil. Æn. lib. IX.

——— *Cælum hoc, & conscia sidera testor.*

& lib. XI.

Vos æterni ignes, & non violabile vestrum
Numen testor.

Item lib. XII.

Esto nunc Sol testis, & hæc mihi terra precanti;
Et Pater omnipotens, & tu Saturnia Juno.

8 Paullo alia est formula illa apud Plinium Secundum, Panegyr. Traiani:

Traiani: *Iurat in legem attendentibus DIS*; & apud Senecam 9
Rhetorem Controverſ. lib. VII. in præfat. *DI immortales rerum judices adeſte*. Plato lib. II. de L L. & Herodotus lib. III.
dixerunt ἐπικαλέειν, & ἐπικαλεῖσθαι Θεοὺς: qua formula uſus eſt 10
etiam D. Paullus, Epiſt. II. ad Corinth cap. II. verſ. XIV. 11
Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν Θεὸν ἐπικαλοῦμαι, ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχήν; *Ego Deum teſtem invoco, in animam meam.* Sed pergamus.

CAPUT OCTAVUM.

Ἐπιτελέα ποιήσειν, κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμὴν, ὅρκον τόνδε, καὶ ξυγγραφὴν τήνδε.]

SUMMARIA.

1. Ὅρκος τέλειος, & τελευτᾶν ὅρκον. 2. *Sacrificium perfectum.* 3. ἐπιτελέα ποιεῖν ὅρκον. 4. ξυγγραφή. 5. συμφωνία. 6. χειρόγραφον. 7. *Syngrapha, Syngraphus.* 8. *Stipulatio.* 9. *Stipulatio & Syngrapha differunt.* 10. *Mens Hippocratis.* 11. κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν. 12. εἰς δύναμιν, εἰς δυνατόν. 13. *pro noſſe ac poſſe.* 14. *Secundum intelligentiam.* 15. *Sincero ſtudio.* 16. Trewlich vndt mit beſtem fleiß. 17. παντὶ σθένει. 18. *Ratio & cauſſa dictarum formularum.*

Ὅρκος τέλειος veteribus dicebatur *jusjurandum perfectum*, quod omnibus obſervatis cerimonijs præſtitum erat: & τελευτᾶν τὸν ὅρκον, erat *jusjurandum religioſe præſtare* ſeu *perfecte*. Ita capio Homerum Iliad. ξ. & Hymno Apoll. 1

—— ὄμοσέν τε, τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον.

Hoc ſenſu Virgilius *ſacrificium perfectum* vocat, quod rite per- 2
actiſque omnibus cerimonijs exſolvitur, quando Æn. lib. III.
de Ænea ait, quod fuerit — *perfecto lætus honore*;

nempe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

nempe *sacrificio*, quod honor est Deorum, ut explicat ibi Servius.
3 At ἐπιτελέα ποιεῖν ὅρκον, ut modo loquitur Hippocrates, non est, *solenniter præstare jusjurandum*, sed *sancte servare*. Itaque Glossæ Scaligeri, jam ante nobis laudatæ, ἐπιτελέα ὅρκον explicant ἐντελῆ, ἀψευδῆ, hoc est, *verum, nec fallax jusjurandum*. Eandemque ob caussam Nonnus Dionys. lib. XLVII. juramentum amantium fallax, ἀτέλεστον vocat, similique ratione apud Herodotum lib. I. εὐχὴν ἐπιτελέεται, non est, *votum dare*, sed
4 *exsolvere*. Id Hippocratem velle, innuit vox adjecta ξυγγραφῆς, sive *sponsionis ex scripto*, quam jurantes se ἐπιτελήσειν, hoc est, *servaturos* pollicentur. Idemque adhuc manifestius liquet ex ijs, quæ sub finem τοῦ ὅρκου adduntur, ubi, qui jurejurando se obstringit, optima sibi quæque τὸν ὅρκον ἐπιτελέα ποιέοντι, hoc est, *sancte jusjurandum servanti*, & vicissim συγχέοντι καὶ παραβαίνοντι, sive *confundenti & transgredienti*, contraria omnia ab DIS imprecatur. Est autem ξυγγραφὴ, sive, ut communiter dicunt, συγγραφὴ, ἀπὸ τοῦ συγγράφειν, quod inter alias notiones *scripto cavere*, sive *spondere* significat: συγγραφὴ *sponsio ex scripto*, sive *per scriptum facta cautio, aut pactum*. Demosthenes aliubi: ἐπειδὴν συγγραφὴν συγγράψωνται ναυτικήν. *ex quo stipulatione nautica ex scripto caverint*. Vide Guil. Budæum in Comm. Lin-
5 guæ Græcæ. In Glossis Scaligeri συγγραφὴ exponitur συμφωνία, *pactum*, à συμφωνέω *paciscor*. Lexicon Græco-Lat. Cyrilli: σύμφωνον, *pactum, compactum, conventum, pactio*. Hesychio
6 συγγραφὴ est ἀσφάλεια, *securitas, cautio*. Græci alio nomine χειρόγραφον vocant; quod propria manu in fidem rei scribi soleat; idque Attici olim simpliciter χεῖρα vocabant; ut ex Hyperide notat Pollux, lib. II. cap. IV. & Suidas. Quanquam Ausonius Popma de differ. verbor. lib. I. inter χειρόγραφον & συγγραφὴν distinguat; & χειρόγραφον dicat esse *privatam scripturam manu cujusque subscriptam*; συγγραφὴν vero, *quam simul plures subscripserint*: sive *quæ ex utrjusque stipulatoris consensu facta sit, & ab utroque subscripta & obsignata*, ut vult Iul. Cæs. Scaliger

Comm.

Comm. in lib. II. Theophr. de cauſſ. plant. cap. xv. Sed vide etiam Gallicæ nobilitatis apicem Salmaſium, lib. de modo uſurar. cap. x. Vſu autem vocabulum συγγραφῆς Latinum factum eſt, ut *ſyngrapha* & *ſyngraphus* diceretur; & utraque ter- 7
minatio non uno in loco apud Scriptores occurrit. Cicero de Aruſp. reſpons. *Alterum habeo Regem, ſi habuerit unde tibi ſolvat, quod ei per ſyngrapham credidiſti.* Plautus Aſinaria act. IV. ſc. I.

Age, iſtum oſtende, quem conſcripſiſti ſyngraphum;
Inter me, & amicam, & lenam.

Alio nomine Romanis, dicebatur *ſtipulatio*, de cujus vocis 8
originatione prolixe & curioſe agentem videas Goeddæum tract. de ſtipulat. cap. I. concluſ. I. Intereſt tamen inter ſtipu- 9
lationem & ſyngraphum, quod ſtipulatio ſit ſolis etiam verbis data promiſſio; ſyngraphus vero ſponſio, vel ſtipulatio ex ſcripto facta. Non contentus itaque Hippocrates futurum 10
Medicum adjurare, ſimul, ut ſyngrapha ſponderet, quod juraſſet, ipſum adigit, ut eo fortius ad promiſſa ſervanda conſtringat. Æque enim ut ex præſtito juramento; ita ex ſtipulatione conceptis verbis facta; & ſyngrapha data, obligatio naſcitur, & utroque modo etiam apud Romanos exigi ſolebat. Teſtis Suetonius in Iulio, cap. XXIV. *Cujus pacti non dubitavit à quibuſdam jusjurandum, atque etiam ſyngrapham exigere.* Et in Caligula cap. XII. *Deque ea re & jurejurando & chirographo cavit.* Et jam ante in Auguſto cap. XCIIX. *juſque jurandum & cautionem exegit à ſingulis.* Sed pergit Hippocrates, & addit, 11
κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμήν; *quantum viribus & judicio valuero.* Ita Polybius lib. VI. ἐξορκίζουσιν, ἦ μὴν πειθαρχήσειν, καὶ ποιήσειν τὸ προσταττόμενον ὑπὲρ τῶν ἀρχόντων, κατὰ δύναμιν; *Dejurant ſe nobis obedituros, & facturos quod imperatum fuerit ab Archontibus, quantum viribus valuerint.* In fœdere Smyrnæorum & Magnetum, apud Ioan. Seldenum, in Marmor. Arondel. eſt, κατὰ δύναμιν τὴν ἐμὴν, & κατὰ δύναμιν τὴν ἐμαυτοῦ. In fœdere Athenienſium cum Argivis apud Thucydidem lib. v. idem ex- 12

primitur per verba *κατὰ τὸ δυνατὸν*, & Græcis aliter etiam dicitur *εἰς δύναμιν*, *εἰς δυνατὸν*; *quantum fuerit possibile*: hoc est, quantum vires animi & corporis, judiciumque humanum in jurisjurandi observatione præstare poterunt. Solenni enim formula jurantes omnia, in quæ jurando adiguntur, servaturos se pollicentur, sed quantum viribus suis, judicioque valuerint,
13 sive *pro nosse & posse*, aut *juxta intelligentiam*, ut alias verba in juramentis concipi solent. Ita juramentum fidelitatis, quod Domino feudi præstat uasallus, lib. II. Feud tit. VII. in hæc concipitur verba: *Si scivero, vel audiero de aliquo, qui velit aliquid contra te facere, PRO POSSE MEO, ut non fiat, impedimentum præstabo* Item: *Contra eum, prout POTERO, auxilium præstabo*. Item: *Meum tibi, SICUT POTERO, auxilium præstabo*. Ita Carolus M. in juramento, quod Leoni III. Pontifici anno Iↄ. ccc. praſtitit, omnia ad quæ se obstrinxerat, servare velle promittit, *quatenus divino fultus fuerit adjutorio, prout scierit, potueritque*. Formulæ similes aliæ videri possunt in Constit. de pace Confluentina; in Clementina, de jurejur. & cap. Tibi Domino. Distinct. LXIII. Pipinus, Galliæ Rex, in Decretis cap. XVI. ut habentur in Constit. Imper. Tomo
14 III. judicibus præcipit, ut jurent, quod *secundum intelligentiam* velint judicare. Aurelius Cassiodorus lib. II. Divinar. Lect.
15 cap. XXXI. Medicos hortatur, ut languentibus *sincero studio* serviant: quod Ferdinandus. I. Imp. de iisdem agens in Reformat. Politiæ, anno cIↄ. Iↄ. LII. publicatæ, vernacula
16 lingna exprimit: Trewlich / vndt mit bestem fleiß. In fragmento fœderis antiqui, apud I. Gruterum in Inscript. pag. Iↄv.
17 est *παντὶ σθένει*, *omni ui & facultate*. Iure autem formulæ ejus-
18 cemodi in juramentis adduntur. *Quum* enim *tria requirantur in agendo*, ut de formula Hippocratica ait Theod. Zuingerus, in Tabb. ad Hipp. jusjur. *posse, scire, velle: voluntas reliquorum veluti pedissequa est. Quum nemo sanæ mentis id velit, quod neque possit, neque sciat; multi è contra possint & sciant, quod tamen nolunt.*

Eo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Eo ipso igitur, quod jurat quispiam, voluntatem suam explicat, non absolute tamen, sed humanitatis suæ memor κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν. *At scelere in arte medica se contaminant,* inquit Heurnius Comm. ad hunc locum, *qui, quum possint juvare, nolunt: & temeritate, quum volunt quæ præstare nequeunt.*

CAPUT NONUM.

Ἡγήσασθαι μὲν τὸν διδάξαντά με τὴν τέχνην ταύτην ἴσα γενέτῃσιν ἐμοῖσιν, καὶ βίου κοινώσασθαι, καὶ χρεῶν χρηΐζοντι μετάδοσιν ποιήσασθαι.]

SUMMARIA.

1. Jurisjurandi pars secunda. 2. Lectio in textu varia. 3. γενέται *qui? 4. Parentes honorandi. 5. post illos maxime Præceptores. 6. & merito. 7. Præceptorum honoratorum exempla. 8. Præceptoribus post Deos libandi mos. 9. Discipulorum in Præceptores impietas. 10. Parentes alendi.* 11. ἀντιθρεπτήρια, ἀντιπελαργήματα. *12. Præceptores alendi.* 13. κοινωνεῖν βίου. *14. Exhibere. 15. P. Memmius notatus.* 16. Βίος, πολύσημον. 17. Τὰ ἐπιτήδεια. 18. Χρεία, ἔνδεια. *19. Siracidis locus à Goldasto explicatus.* 20. χρεῶν χρηΐζειν. 21. Μετάδοσιν ποιεῖσθαι. *22. Exempla eorum qui Præceptoribus benefecerint.*

Vidimus primam hactenus Jurisjurandi Hippocratici 1
partem, quæ Deorum contestationem continet, & juramenti sancte servandi stipulationem. Sequitur altera, qua conceptis verbis plenius proponuntur articuli, in quos servandos juraturi adiguntur. Quædam
autem exemplaria, ut hoc primum moneamus, ἀντὶ τοῦ ἡγήσασθαι, 2
habent ἡγήσεσθαι, ut sit futurum, pro aoristo: quemadmodum exemplaria eadē in consequentibus pro κοινώσασθαι & ποιήσασθαι, legunt κοινώσεσθαι, & ποιήσεσθαι, sensu non parum liquidiori; præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

ſertim quum & præcedentia & ſubſequentia in futuro efferan-
tur. In Baſilienſi editione, quemadmodum & in Excerptis
Scaligeri, ſcriptum quoque invenimus ἶσα καὶ γενέτῃσιν, copula
interjecta; quæ tamen abundat, & nullo ſenſus detrimento ab-
eſſe poteſt. Dicitur ἶσα γενέτῃσιν ἡγήσασθαι, ut apud Callima-
chum, hymno Dianæ ἶσον φαέεσσι φιλῆσαι, *oculorum inſtar diligere*,
& apud Moſchum Eidyll. Megæra, ἶσον τίειν φαέεσσι, *oculorum*
3 *inſtar obſervare.* Sunt vero γενέται hic ijdem, qui γενετῆρες, *geni-
tores* nempe, ſeu *parentes.* Heſychius quidem in Lexico, non
tantum γενέταν notat eſſe πατέρα; ſed γενέτας etiam interpre-
tatur τοὺς ἐκγόνους; quem is ſequitur, cujus pauca Scholia in
hunc locum Joſ. Scaliger Heurnio communicavit, & γενέτας
ait eſſe συγγενέας, ſive ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους, hoc eſt *cognatos*, id-
que exemplis inſuper ex Philebi Colace, & Rinthi lib. περὶ
Ἀττικῆς συνηθείας, docet; ac propterea vocem γενέτῃσιν hoc lo-
co interpretatur γονεῦσιν, ἢ συγγενέσιν, ac ſi æque cognati per
ipſos, ac parentes, intelligi queant. Et poterit ſane vocis
ſignificatio eſſe ambigua. Si tamen penitius paullo contextum
verborum inſpiciamus, liquido patebit, Hippocratem per γε-
νέτας hic non alios intelligere quam *parentes.* His etenim τὸν δι-
δάξαντα, ſeu *præceptorem*, tanquam *alterum parentem* exæquat:
& τοὺς ἐκγόνους, ſive ἐκγενέας τῶν γενετῶν, *poſteros* nempe *parentum*,
mox ſub ἀδελφοῖς ἄῤῥεσιν, ſive *fratribus maſculis* comprehendit,
atque his viciſſim τὸ γένος ἐκ τοῦ διδάξαντος, hoc eſt *præseptoris
poſteros* opponit, ac pari loco utroſque æſtimat. Primum vero
hoc vult divinus Senex, Præceptores à diſcipulis non ſecus
4 ac parentes coli debere. *Sane*, ut Plutarchus ait lib. de fraterno
amore: *hoc omnes dicunt, naturam, & quæ naturam ſervat legem,
primum ac præcipuum ſecundum Deos honorem parentibus deſtinaſſe;
neque quidquam gratius Dijs facere homines, quam ſi parentibus alu-
mniſque ſuis, veteres ſuper novis fœneratas gratias, benigne & alacri-
ter perſolvant: neque contra majus eſſe argumentum impietatis, quam
5 parentum deſpicatus & in eos injuriæ.* Quemadmodum autem
præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

præceptores, qui quidem vere id nominis merentur, aut mereri allaborant, diſcipulos ſuos paterno amore proſequuntur, nec quidquam prætermittunt laboris, induſtriæ aut diligentiæ, quod ad uberiorem eorum informationem facere queat: ita viciſſim à diſcipulis bonæ frugi, piiſque, tanquam patres ac formatores animorum, omni obſervantia coli atque honorari merentur: adeoque tanto majori cum gratiarum actione, ac benefaciendi ſtudio; quanto majori dignitate animus corpus excellit, gravioreſque in illius efformatione præceptoribus curæ incumbunt. Χρὴ τοὺς μαθητευομένους, inquit Iſidorus Peluſiota, lib. II. Epiſt. XXVI. καὶ ὡς πατέρας φιλεῖν τοὺς ὄντως διδασκάλους, καὶ ὡς ἄρχοντας δεδοικέναι. *Diſcipuli veros magiſtros, & ut patres amare, & ut principes vereri debent.* A parentibus enim li- 6
beri vitam; at bene vivendi rationem, & alteram quaſi vitam, aut animi vitam, habent à præceptoribus. Itaque merito Iuvenalis Sat. VII. majores laudat, ipſorumque manibus bene precatur, quod ſingulari favore & veneratione præceptores æque ac parentes complectendos cenſuerint:

Di majorum umbris tenuem & ſine pondere terram,
Spiranteſque crocos, & in urna perpetuum ver,
Qui præceptorem ſancti voluere parentis
Eſſe loco.

Atque hoc eſt quod Quinctilianus Inſtit. Orat. lib. II. cap. X. cõmonefacit diſcipulos, *ut præceptores, non minus quam ipſa ament ſtudia, ac parentes eſſe, non corporum quidem, ſed mentium credant.* Seneca lib. VI. de benef. cap. XVI. de Pædagogo loquens, *Hic in me docendo*, inquit, *& laborem & tædium tulit, hortando bonam indolem erexit, & modo laudibus fecit animum, modo admonitionibus diſcuſſit deſidiam. Tum ingenium latens & pigrum injecta manu extraxit: nec quæ ſciebat, maligne diſpenſavit, quo diutius eſſet neceſſarius: ſed cupit, ſi poſſet, univerſa transfundere. Ingratus ſum niſi illum inter gratiſſimas neceſſitudines diligo.* Idem Pellæus juvenis, orbis terrarum ille ſubactor, & Magni inde nomen adeptus,

 inge-

ingenue fateri de præceptore ſuo nunquam erubuit: Ἀριστοτέλη, ut eſt apud Plutarchum in Alex. θαυμάζων, καὶ ἀγαπῶν οὐχ ἧττον τοῦ πατρὸς· ὡς δι' ἐκεῖνον μὲν ζῶν, διὰ τοῦτον δὲ καλῶς ζῶν. *Ariſtotelem ſuſpiciens, atque amans non minus quam patrem: ut qui ab hoc haberet, quod viveret, ab illo vero quod bene viveret.* Neque idem ante ipſum ejus pater, Philippus Macedo ignoravit, quando apud Agellium Noct. Att. lib. IX. cap. III. in Epiſt. ad Alex. ſcribit, *ſe non tam DIS habere gratiam, quod Alexander ſibi natus, quam quod Ariſtotelis ætate id contigerit: ſperare enim ſe, Alexandrum, ſi ab Ariſtotele educetur atque erudiatur, dignum imperio ſucceſſorem habiturum*: quod ſciret verum eſſe Theognidis illud ἐν γνώμαις·

> Φῦσαι καὶ θρέψαι ῥᾷον βροτὸν, ἢ φρένας ἐσθλὰς
> Ἐνθέμεν.
> *Progeneraſſe hominem facile eſt; at mens bona multa*
> *Inſeritur cura.*

7 Eodem reſpexerunt ſummi Imperatores, Reges, Principes, quotquot inſigni quopiam honore præceptores fuerunt proſequuti. Nec enim aliam ob cauſſam Divus Auguſtus Sphærum Pædagogum ſuum publice ſepelivit, ut auctor eſt Dio lib. XLIIX. aut M. Antoninus Philoſophus præceptorum imagines aureas in Larario habuit, aut ſepulchra additis hoſtijs & floribus honoravit, Cornelio vero Frontoni ſtatuam in Senatu poſuit & Proculum ad Proconſulatum evexit, ut Iul. Capitolinus, & ex Dione Xiphilinus, in ejus vita teſtantur. Idem certe Auguſtus, victoria potitus contra Antonium & Cleopatram, civibus Alexandrinis eo facilius ignovit, quod concivem haberent Areum, cujus ipſe opera in Philoſophia fuerat uſus, ut eſt apud Dionem lib. LI. Quo facto Alexandrum M. eſt imitatus, qui in Præceptoris Ariſtotelis gratiam, ut Stagiræ, quibus is erat natus, à Philippo Patre everſæ, reædificarentur, permiſit, quod referunt Plinius lib. VII. cap. XXIX. & Laërtius lib. V. in Ariſt. cujus etiam rei memoriam ſolenni quotannis feſto, quod Ariſto-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Aristoteleia dicebatur, Stagiræ olim recoluerunt, ut auctor est Ammonius in Arist. vita. Achilles vero, Græcorum fortissimus, missum ad se Phœnicem præceptorem, ab Agamemnone Legatum, non honorifice tantum habuit, sed regni insuper dimidium obtulit, atque in dignitatis parilitatem, versu illo aureo apud Homerum Iliad. ι. invitavit:

Ἶσον ἐμοὶ βασίλευε, καὶ ἥμισυ μείρεο τιμῆς.

Mecum una regnes, parilem sortitus honorem.

Philosophorum etiam Princeps, quamquam à sententia Præceptoris libere sæpius discesserit, non obtrectationis aut invidiæ, sed veritatis studio, pietatem tamen suam, animique gratitudinem erga eundem eo declarare voluit, quod aram ipsi erexit, addita honoris plena inscriptione, quæ est in Epigramm. Græcis.

Βωμὸν Ἀριστοτέλης ἱδρύσατο τόνδε Πλάτωνος,
Ἀνδρὸς, ὃν οὐτ' αἰνεῖν τοῖσι κακοῖσι θέμις.

Hanc suo Aristoteles Platoni dedicat aram,
Quem nec, uti laudet, qui malus est, meruit.

Et notare operæ pretium est, quod Athenæus lib. x. refert, 8
consuetudinis apud Græcos fuisse, ut discipuli DIS primum, mox præceptoribus bene precati, libarent. Atque hic præceptores colendi & venerandi amor, quasi à natura bonæ mentis hominibus, & liberalis animi, insitus videtur, quum & *bruta naturæ suæ ductu pastoribus obtemperent, ut sequi eosdem, ac veluti colere observentur*, ut Dionysius Halicarnassæus in princ. Histor. loquitur: atque etiam *locus ille mutus*, verba sunt Ciceronis ex Orat. pro Plancio, *in quo educatus sis & doctus, subinde cum grata recordatione animo obversetur.* Quanquam non defuerint ab o- 9
mni ævo discipuli, qui instar Plautini Pistocleri in Bacchid. act. I. sc. II. minitarentur præceptoribus, atque Herculem imitari optarent, qui olim Lino præceptori plectro caput confregit, ut Ælianus habet Histor. Var. lib. III. cap. XXXII. aut Neronem, qui *Senecam familiarem præceptoremque, ad eligendæ*

mor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

mortis coegit arbitrium, ut ait Boëthius de consolat. Philos. lib.
III. prosa V. *cuique*, ut Taciti Annal. lib. XV. adscribam verba,
nihil aliud superfuit post matrem fratremque interfectum, quam
10 *ut præceptoris & educatoris necem adjiceret.* Præter honorem au-
tem, atque observantiam liberi parentibus alimoniam præstare
insuper debent, & ipsorum necessitatibus succurrere, quod
justum esse ait Lex II. C. de alend. lib. idque tum de jure
naturali, ut vult Bartolus in L. si quis à liberis. D. de liberis
agnos. tum jure gentium, quo Lycurgus sancijt, ut *liberi aut
alant parentes, aut vinciantur*; sive, ut Solonis lex voluit,
apud Laërtium lib. I. in Sol. *infamia notentur.* Cicero lib. IX.
ad Attic. Epist. IX. *parentes non alere*, ait, *esse nefarium.* Et Se-
neca Pater lib. I. Contr. I. de parente verba faciens, *Egone*, in-
quit, *fame morientem videam, per cujus cineres juraturus sum.*
11 Vocantur autem ea, quæ parentibus ita exhibentur, ἀντιθρεπτή-
ρια, & ἀντιπελαργήματα, quasi *renutritoria*, aut *retributoria* di-
cas. Homerus Iliad. δ. simpliciter θρεπτὰ, Hesiodus ἔργων α.
12 vocavit θρεπτήρια. Quum itaque Præceptores parentum vi-
cem discipulis præstent; hos quoque alimenta illis & necessa-
ria debere, æquum justumque censuit Hippocrates. Hoc vo-
lunt verba quibus adigit jurantes, ut promittant præceptorem
χρεῶν χρηΐζοντα κοινώσασθαι βίου, καὶ μετάδοσιν ποιήσασθαι: hoc est,
13 *alimentis sustentare, & necessarijs instruere, quibus indigeat.* Nam
quod Hippocrati hic est κοινώσειν βίου, id Xenophonti est κοινω-
14 νεῖν σιτοῦ καὶ ποτοῦ, Isocrati ἱκανὸν βίον παρέχειν; Latinis *exhibere*:
qui ea voce absolute utuntur pro *alere*, sive *alimenta præstare*,
ut passim ex Pandectis liquet apud ICtos; quo sensu etiam lo-
15 quutus est Iustinus in Epist. Trogi. Neque aliorsum trahenda
hic est vox βίος, quod Petrus Memmius ex ignoratione
16 πλυσημείας ejus fecit, Comm. ad hunc locum. Ejus enim ac-
ceptionem apud Græcos quinctuplicem esse Euripidis Scho-
liastes in Hecubam, & Philotheus Comm. I. in Aph. Hipp. I.
notavit; sextuplicem Io. Tzetzes, Comm. in Hesiodi ἔργων α.
sin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

singulasque fere vocabuli notiones exemplis uberius illustrarunt Paullus Leopardus, Emend. lib. XI. cap. IV. Iac. Nicolaus Loënsis, Miscellan. Epiphill. lib. VI. cap. III. cum quibus confer Cl. Casaubonum Animadvers. ad Athenæum. lib. XV. cap. V. & Iustum Velsium in præf. Comm. in Tab. Cebetis, & adde ex Nicolao Damasceno lib. καθολικῆς ἱστορίας, sive de moribus gentium, βίον Homero etiam *arcum* significare; atque etiam Heraclito, ut notat Auctor Etymologici. Sane in hoc ipso Hippocratis ὅρκῳ vel triplicem βίου acceptionem observare est. Primo enim per βίον ἀνθρώπων, *communem hominum vitam* is intelligit, qua communiter invicem vitam ducimus: at ubi jurat, se vitam suam sancte servaturum; atque iterum sub finem, ubi jurisjurandi religionem servanti felicē vitam imprecatur, βίον accipit τὸν ἑνὸς ἑκάστου χρόνον τῆς ζωῆς quæ verba sunt Tzetzis) *unius cujusque* nempe *vitæ decursum*: hoc vero in loco βίος notat τὰς συντεινούσας πρὸς τὸ ζῆν τροφὰς, (ut iterum cum Tzetze loquar) sive *ea quæ ad vitam victumque sunt necessaria*. Hæc Græcis alias dicuntur τὰ ἐπιτήδεια: quæ Thucydidis Scholiastes lib. 17
VI. explicat per τὰ βρώσιμα καὶ πόσιμα, sive *esculenta & potulenta*. Latius Dion lib. XXXIIX. τὰ ἐπιτήδεια κεκτημένον αὐτάρκη, interpretatur, τὸν μήτε πεινῶν, μήτε διψῶν, ἢ ῥιγοῦν, ἢ καὶ ἄλλο τι ἄτοπον ὑπ' ἀπορίας ὑπομένοντα. Vult nempe ei, cui τὰ ἐπιτήδεια adfatim adsint, *neque famem propter penuriam, neque sitim, neque frigus, nec aliud quidquam incommodi pertimescendum*. Dicuntur & τὰ πρὸς τὸν βίον, aut κατὰ τὸν βίον, & καθ' ἡμέραν. Ita Euripides Electra, βίον καθ' ἡμέραν, vocat *victum quotidianum*. Lucianus ἄνδρας ἀβίους, *viros egenos atque inopes*; quos Herodotus in vita Homeri ἀπόρους, *rebus ad victum necessariis destitutos* dixerat. Exmpla alia hujus significati habet Tiraquellus de Nobil. cap. XXXI. num. CCCLXVII. & Æmilius Portus Lexico Ionico. Error itaque est Petri Memmii, cujus mentionem modo feci, per βίον non victum, sed vitam simpliciter intelligere velle; quasi & hanc, si necessitas postulaverit, in præceptoris gratiam

discipulus profundere teneatur. Quanquam enim discipuli
gratitudo tam late pateat, ut ad mortis etiam periculum pro
præceptore subeundum extendi possit, tamen expresse id Hip-
pocrates non adfirmat, nec commode eo verba textus detor-
queri possunt. Nam quæ ad victum pertinent, recte quidem
κοινωνεῖσθαι seu *communicari* possunt, & dicuntur; quod verba
volunt: at vita profundi quidem pro alio, non vero eidem
communicari recte dicetur. Porro χρεῶν χρηΐζειν, hoc in loco
18 est ἔνδειαν ἔχειν, sive *indigere*. Χρεία enim, χρεῖα & χρέω idem
sunt, & ἔνδειαν significant Hesychio. Ἔνδεια vero eidem est
πενία, πτωχεία, *paupertas*: & ἔνδειαν ἔχειν, idem quod χρείαν ἔχειν.
Χρηΐζοντα quoque idem interpretatur ἐνδεόμενα, & χρεώδη, χρείαν
ἔχοντα. Χρείας vero παρέχειν, est *necessaria suppeditare*, in ψηφίσματι
Deliorum, quod est inter marmora Arondeliana, à Io. Sel-
19 deno publicata. Vnde & Clarissimus ICtus. Melchior Gol-
dastus, Paradoxo de honore Medicorum, num. VI. id quod
de Medico est apud Siracidem, Ecclesiast. cap. XXXIIX, quo is
jubet eum honorari πρὸς τὴν χρείαν αὐτοῦ, contra, quam hactenus
non pauci alij explicarunt, idem esse vult, ac si diceretur, *pro
necessitate ejus*, sive *ut necessitas ejus postulat*, atque *opus habet Medi-
cus*, aut *indiget*: quo sensu Cicero lib. XIX. ad famil. Epist. IX.
ad Tironem Libertum scribit: *Curioni misi, ut Medico honos ha-
beretur, & sibi daret, quod opus esset.* Sed vide si lubet, Golda-
20 stum ipsum. De formula loquutionis, qua Hippocrates hic
21 utitur, dum ait χρεῶν χρηΐζειν, supra diximus cap. III. At
μετάδοσιν ποιεῖσθαι, est *impertiri & communicare*, atque idem quod
κοινωνεῖν: & μετάδοσις, κοινωνία· *communicatio, participatio*, ut expli-
cant Excerpta Scaligeri, non semel laudata. Quemadmodum
enim Hippocrates præceptores vult honorari, & de victu iis
prospici; ita si aliis quoque rebus indigeant, illis subvenien-
dum censet, paupertatemque ipsorum pro facultate & viribus
22 sublevandam. Hoc Crito Atheniensis Socrati, cui in discipli-
nam se dederat, præstitit, ac nunquam ei quidquam ἐκ τῶν δεόντων,

hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

hoc est, *ex iis quæ ad usum sunt necessaria*, deesse passus est, ut refert Laërtius lib. II. in Socr. & in Crit. Hoc C. Plinius Secundus præstitit Fabio Quinctiliano, quem lib. II. Epist. XIV. præceptorem nominat; ejusque filiæ, ut honestius, & secundum conditiones Nonij Celeris, cui destinata erat, elocaretur, L CIↃ. nummum in dotem obtulit, Plinio ipso id attestante lib. VI. Epist. XXXII. Et Lucius Apuleius, quanquam non valde opulentus, tamen si Apologiæ ejus credimus, libere & animose in judicum consessu, & auditorum frequentia, dicere non veretur: *Et amicorum plerisque opem tuli, & magistris plurimis gratiam retuli, quorundam etiam filias dote auxi*: & addit rationem; *neque enim dubitassem equidem vel universum patrimonium impendere, ut adquirerem mihi quod majus est, contemptum patrimonij.*

CAPUT DECIMUM.

Καὶ τὸ γένος τὸ ἐξ ἑωυτέου ἀδελφοῖς ἴσον ἐπικρινέειν ἄῤῥεσι. Καὶ διδάξειν τὴν τέχνην, ἢν χρηΐζωσι μανθάνειν, ἄνευ μισθοῦ καὶ ξυγγραφῆς.]

SUMMARIA.

1. *Ingratitudinis vitium.* 2. *gratitudo Hippocratis.* 3. *Aristotelis.* 4. *Præceptorum liberis quare benefaciendum?* 5. Ἀδελφοῦ ἔτυμον. 6. Ἀδελφοὶ ἄῤῥενες. 7. *Fratrum discordia.* 8. ἄῤῥην *Græcis quid?* 9. *quid masculum Latinis?* 10. *Hippocratis verborum sensus.* 11. *Diversa in textu lectio.* 12. *Præceptorum liberi à discipulis docendi sine mercede.* 13. *Salariatus ut doceat, an* δίδακτρον *exigere queat?* 14. μισθὸς & δίδακτρον *differunt.* 15. *Gratis docentium præceptorum exempla.* 16. *Præceptoris pauperioris, etiam salariati, ratio habenda.* 17. *Præceptori & Medico non rei meritum, sed operæ locatæ solvitur.* 18. *Sponte oblata à*

discipulis recipere Praeceptoribus licet. 19. *Moderatio in acceptandis praemiis.* 20. *Jacobi Silvii avaritia.* 21. *Andr. Alciati error.*

1 Ravissime Seneca lib. 1. de benef. cap. x. *Erunt homicidae*, inquit, *Tyranni, adulteri, raptores, sacrilegi, proditores; infra omnia ista ingratus est, nisi quod ista omnia ab ingrato animo sunt, sine quo vix ullum magnum facinus accrevit:* nec falso P. Mimus in Trochaicis ait, *complecti* eum *maledicta cuncta, qui ingratum hominem*
2 *dixerit*. Divinus noster Senex, ut in praeceptorem gratus esset, se parentis eum loco habiturum, ut in praecedentibus declaravimus, ac si opus haberet, de victu rebusque necessarijs ipsi provisurum, dejurarat. Vt prorsus omnem ingratitudinem, ut noxium crimen, abs sese procul amoveat, eadem nunc pietate posteros etiam praeceptoris, sive ex ipso prognatos, se prosequuturum sancte promittit. *Noverat enim*, ut de ipso filius Thessalus Orat. ad Atheniens. ait. *gratiam gratia remetiri, & non, veluti re aliqua empta, & ex manu in manum semel tradita, discedere.* Itaque ut praeceptorem pro patre agnoscit, ita ex ipso prognatos in fratres adoptat; atque ut illi in indigentia se subventurum spondet, ita his, ne & ipsi indigeant, artem sincere se edocturum, idque sine vlla mercede, sola grati animi in praeceptorem propensione ductus, pollicetur. Et hoc est, quod Petrus Aponensis in Conciliat. ait, diff. 11. digitum in jusjurandum hoc nostrum intendens: *Qui doctor fuerit, discipulos aptos ut filios diligat & pertractet: gratisque edoceat, indignosque abjiciat. Discipuli vero vice versa, doctorem ut patrem, & adhuc amplius diligant, & exaltent, & discant retributiones illi exhibendo condignas, ejusque filios ut fratres adstringant*
3 *dilectione*. Hoc modo, ut exemplo rem firmemus. Aristoteles, à parentum obitu à Proxeno Atarneo liberaliter educatus, educationis memor, Proxeni filium Nicanota οὐ μόνον, ut Ammonij verbis utar, ex vita Arist. ἀνέτρεψε, καὶ πᾶσαν παιδείαν ἐπαι-

ἐπαίδευσεν, ἀλλὰ καὶ υἱὸν αὐτὸν ὠκειοποιήσατο: *non enutrijt solum, omnesque disciplinas edocuit, sed in filium insuper adoptavit.* Vt vero Hippocrates pollicitatione illa summam animi gratitudinem in præceptorem declarat; ita eundem vicissim ad majorem in erudiendis discipulis diligentiam præstandam invitat. Maxi- 4
ma namque cura merito est præceptorum, si liberos habeant, de educatione ipsis & sustentatione, quantum licet prospicere: maximoque rursus curarum onere levantur, & ad alia quævis expeditissime indaganda accenduntur, si de educatione & institutione in disciplinis, quarum ope vitam sustentare possint, non prospectum liberis tantum sciant, sed discipulos insuper, ad hoc sincere ac sine mercede aut syngrapha præstandum, jurisjurandi religione obligari: Nec contentus Divus Senex posteros præceptoris fratres appellare, seu ἀδελφοὺς, addit vocabulum ἄῤῥενας; quod ut non sine ratione ab ipso factum, nemo negaverit; ita quid proprie ea voce voluerit, non satis hactenus interpretes expediverunt. Equidem ejus primum fui opinionis, ἀδελφοὺς simpliciter dictos, esse *uterinos fratres*, qui eadem quidem matre editi, diversos tamen possint agnoscere parentes. Auctor enim Etymologici ita dici eos notavit 5
à particula α, quæ aliquando vicem ὁμοῦ sumitur, ut simul significet, & à voce δελφὺς (Hippocrati δελφὴ est, lib. de steril.) qua *uterus* notatur: ut sint quasi ὁμόδελφοι, & ex uno eodemque utero. At ἀδελφοὺς ἄῤῥενας arctiori vinculo invicem junctos, 6
eos esse censui, quos alio nomine Græci dicunt κασιγνήτους & αὐτοκασιγνήτους. Hesychius, κασίγνητος, ἀδελφὸς ὁ κατ' ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς. αὐτοκασίγνητος, γνήσιος ἀδελφὸς, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γονέων. Pollux αὐταδέλφους dici notat, lib. III. cap. II. Marcellinus in vita Thucydidis ὁμοπατρίους & ὁμομητρίους, ex uno eodemque germine productos, sive matrem spectes, sive patrem. Ac si esset hoc in loco ἀδελφοῖς ἴσον ἐπικρίνειν ἄῤῥεσιν, id quod Terentius Andria act. I. sc. V. dicebat, *in fratris germani diligere loco.* Atque hoc etiam voluisse puto doctissimum

Zuingerum Notis ad hunc loc. quando ait fratres intelligi ab eodem patre prognatos, artis futura columina, eoque Euripidem trahit, qui in Iphigen. in Tauris, & apud Stobæum lib. LXXV. ait:

Στύλοι γὰρ οἴκων παῖδας εἶναι ἄρρενας,

Domus columnas esse liberos mares.

Quemadmodum autem fratribus germanis, quos natura tales creavit, idem velle convenit esse atque idem nolle, amorque mutuus & non fucatus: ita illis, qui animo inter se ac fide fratres germanos æmulantur, eodem nomine sese adinvicem jure suo meritoque adpellare licet. Recte enim Demea Terentianus, Adelph. act. V. sc. IV. ad Micionem fratrem, cui primo plane adversabatur, postquam in eandem uterque ivit sententiam, tum demum ajebat:

Nunc tu mihi es germanus pariter corpore & animo.

Neque alio sensu Cicero lib. II. de Finib. ait: L. *Cicero frater noster, cognatione patruelis, amore germanus.* Prorsus simili itaque ratione heic etiam loci arbitratus sum, Hippocratem præceptoris posteros fratrum germanorum loco habiturum adfirmare, hoc est, ea fide, eo animo atque amore se prosequuturum ipsos,

7 quo fratres germani invicem solent, aut saltim debent. Nam experientia sæpe docet, nimis vere scripsisse Plutarchum lib. de fraterno amore: *sicut Aristarchus dixerit, olim vix septem fuisse sapientes, nunc vero vix totidem, qui non sapientes se putent: ita se dicere, non tam rara olim fuisse fratrum odia, quam nunc sint amici-*

8 *tiæ.* Verum si acceptionem vocis ἄρρενος paullo pressius contemplemur, ævique Hippocratis morem; aliud omnino quid ipsum voluisse, ac fratres ἄρρενας proprie non *germanos*, sed *generosos masculosque* interpretandos intelligemus. Ἄρρην enim non tantum *marem* Græcis, seu *masculum* significat, sed *hominem virilem*, *strenuum*, *generosum* ac *fortem*. Id docuit nos jam olim Plato in Cratylo, ubi Ἄρης, seu *Martem*, dictum vult Socrates, κατὰ τὸ ἄρρεν τι, καὶ κατὰ τὸ ἀνδρεῖον, hoc est, *ab eo quod* *mascu-*

masculum & forte est, seu virile. Hinc Epigrammatum Græc. lib. II. Antipater Thessalus Homerum vocat ἄρσενα, seu *virilem ac strenuum*. Euripides Oreste, φρένας ἄρσενας, vocat *animum fortem*; & Nonno Dionys. lib. XXXIV. χάρμη ἄρσην, est *pugna audax* & *fortis*. Latini, Græcos imitati, *masculum* simili 9.
modo pro *forti* usurparunt, quod testis est Nonius Marcellus cap. II. Varronem citans ex Satira ὄνος λύρας. & explicat Martianus Capella lib. VI.

Namque ita pulverea est, & agresti robore fortis,
Iure ut putetur mascula.

Ita apud Horatium est *rusticorum mascula militum proles*, lib. III. Carm. Ode VI. *mascula bilis* apud Persium Sat. V. *mascula fides, & charitas*, apud Paullinum ad Cytherium. Ita *mascula Sappho* apud Ausonium Eidyll. VI. Neque enim eos hic audio, qui de Sappho sequius quidpiam à Poëta ibi intelligi volunt, quum alibi maxime eam laudet & *Pierisin additam* dicat *sororem*, Epigram. XXXI. Hoc insuper sensu Horatius in Arte Poët. & Apuleius lib. III. Metam. *mares animos*, & idem Horatius lib. I. Epist. I. *mares Curios & Camillos*, pro *fortibus ac strenuis* dixit; Persius per *marem strepitum fidis Latinæ*, Sat. VI. intelligit *fortem, plenum*, qualis Pindari: Comicus Pœnulo, act. V. sc. V. *mares homines* opposuit *muliebrosis*, ut vocat, & *effœminatis*. Hoc denique sensu Hippocrates ἀδελφοὺς ἄρρενας hic vocat *fratres masculos*, hoc est, *viriles, fortes, strenuos, generosos*. Hoc sensu idem in Præception. ἰητρὸν ἠδελφισμένον vocat *medicum verum, perfectum*. Sed vide Theod. Zuingerum ibid. in Tabulis. Respexit autem Hippocrates ad ævi veteris morem, quo juvenes, qui virilem operam Rebuspub. navassent, strenuisque facinoribus nobilitati essent, publicis ac privatis ornabantur honoribus. Publice donabantur coronis; in conventibus, alijsque συσσιτίοις, cæteris præferebantur. Privatim vero Pater eum filium, qui tale fortitudinis publicum meruerat testimonium, etiam qui natu minor esset, alijs anteponebat; unde & tali gau-

debat prærogativa, ut proximum à patre locum capesseret, ipsiq; ab universa familia proximus à patre honor tribueretur. Et de tali fratre, ejusdemque honore puto accipiendum illud Ecclesiastis, cap. x. vers. xxiii. *In medio fratrum rector illorum in honore est:* ut habet vulgata versio. Sebast. Castalio vertit: *Inter fratres, qui eis præest, honorabilis est.* Tremellius & Iunius;
10 *Inter fratres, qui dux ipsorum est, honoratus est.* Vult itaque Hippocrates: Quicunque natus fuerit ex eo, à quo medicæ artis scientiam accepero, eum æquali amore atque honore prosequuturum me spondebo; quo amore atque honore non quilibet frater, ὁ τυχὼν, sed illi, qui insignem operam Reipubl. navarunt, & fortitudinis præmia reportarunt, adfici solent.
11 In cætero contextu videntur interpretes plerique pro ἣν quod editiones fere omnes habent, legisse ἢν, meliori prorsus sensu, quam si illud retineamus: quasi dicere voluerit Hippocrates se præceptoris posteros non *quam artem* illi; hoc enim præstare non poterat: sed *si artem*, quam nempe callebat, addiscere cupierint, eidemque animum adplicarint, edoctu-
12 rum. Addit insuper, se præceptoris liberos posterosque, sine mercede & syngrapha, ἄνευ μισθοῦ καὶ συγγραφῆς, docturum. Præceptoribus enim à discipulis merces solvebatur; quod Iuvenalis innuit Sat. vii. ubi de ingratis discipulis ait:

Scire volunt omnes, mercedem solvere nemo.

Quin iisdem, ut de mercede certiores essent, syngrapha caveri solitum, vel ex hoc Hippocratis loco manifestum fuerit. Merces ipsa Græcis antiquis à docendo proprie δίδακτρον vocabatur, ut Varro habet lib. iii. de re Rust. Recentioribus διδασκαλίκιον, ut est in Constit. Alexij Commeni, & notat Theod. Balsamon ad Concil. vi. Can. xix. Latinis *Minerval & Minervale*, à Minerva studiorum præside, cui olim etiam festum solenne in scholis celebrabatur, ut meminit Symmachus lib. v. cap. lxxxiii. Et Romæ quidem Minerval præceptoribus solvi solebat Quinquatribus, vel paullo ante: sicut Athenis in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

in χόων festo munera mercedemque Sophistis mittebant, qui vicissim id temporis familiares hospitaliter excipiebant, ut ex Eubulide Dialectico refert Athenæus lib. x. cap. XII. Cæte- 13
rum quia Hippocrates præceptoris liberos posterosque sine mercede & syngrapha se docturum promittit, quæritur an idem etiam ad discipulos cæteros traduci voluerit? & an Medicus, cumprimis qui conductus sit ut doceat, & salarium habeat ex publico, à discipulis exigere præmium pro opera debeat? Quo ad primum dico, Hippocratem præceptoris tantum posteris ex grato animo gratiam illam gratificasse, de discipulis cæteris, ut ut forte mercedem non sumpsit, quum & pecuniæ fuerit contemptor, & rebus omnibus ad vitam necessarijs cumulate se frui, ipsus in Epist. ad Hystanem, Hellesponti Præfectum, testetur; tamen ne à quoquam quid sumeret, nunquam se obstrinxit. Neque etiam, si textum pressius intueamur, δίδακτρον sumere vetat, aut Minerval, à discipulis quibusdam, sed μισθόν. Μισθοὺς enim λαμβάνειν, apud Pollucem lib IV. cap. VI. est πιπράσκειν τὰ μαθήματα, μισθαρνεῖν, ἀργυρολογεῖν, τὰ μαθήματα διατίθεσθαι, πωλεῖν, ἀποδίδοσθαι, ἀντικαταλλάττεσθαι πρὸς ἀργύριον, μισθῷ διδάσκειν· *Mercedes sumere, est disciplinas vendere, mercede servire, pecuniam colligere, disciplinas vendere, locare, argento permutare, mercede docere.* Quique hoc faciunt, eos idem Pollux vocat καπήλους, καπηλικοὺς, μεταβολέας, μισθάρνους; *caupones, tabernarios, propolas, mercede servientes.* Lucianus in Nigrino, eos vocat ἐπὶ μισθῷ φιλοσοφοῦντας, καὶ τὴν ἀρετὴν ὤνιον ὥσπερ ἐξ ἀγορᾶς προτιθέντας, *mercede pacta Philosophantes, virtutemque venalem, tanquam de foro proponentes*: Scholas eorum nominat ἐργαστήρια, καὶ καπηλεῖα, *ergastula & caupones.* Unde aliud 14
longe esse videtur μισθὸν sumere, aliud δίδακτρον; si proprie vocabulis uti velimus, quæ sæpe alias confunduntur. Quod vero Medicum concernit salariatum ex publico, & in id præstitutum ut doceat, sciendum est, sive provisionem is habeat eam ob rem, sive præbendam, ut Canonum Doctores in hoc

 passu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

passu loquuntur, non posse ipsum à discipulis exigere pretium, cujuscunque etiam consuetudinis prætextu, & *Simoniam committere*, quotiens quidpiam exigit, ut placuit Hostiensi, & Panormitano, cap. quia nonnullis. de Magistr. Maxime autem hoc ita se habet, si discipuli sint pauperes & egeni. Hos enim gratis doceri, vult textus, in cap. quoniam Ecclesia Dei. de Magistr. & gratis veterum nonnulli docuerunt. De Da-
15 miano Sophista enim auctor est Philostratus in vitis sophist. quod egenis mercedem dimiserit, ne pecuniaria inopia bona ingenia laterent. Taberij quoque Hieræ Grammatici ex Suetonij libro de Illust. Grammat. nota est honestas, qui Syllanis temporibus proscriptorum liberos gratis, & sine mercede ulla, in disciplinam recepit. Neque alio aliquando animo fuit Isocrates. Demosthenes enim, quum pauperior esset, quam ut cIɔ drachmas solveret, quantis Isocrates docebat, cc ipsi obtulit, rogans ut quinctam saltim partem se doceret. At Isocrates, οὐ τεμαχίζομεν, inquit, τὴν πραγματείαν. ὥσπερ δὲ τοὺς καλοὺς ἰχθῦς ὅλους πωλοῦμεν, οὕτω κἀγώ σοι, εἰ βούλοιο μαθητεύειν, ὁλόκληρον ἀποδώσομαι τὴν τέχνην. *Non in partes dissecamus disciplinam, ô Demosthenes; sed eorum more, qui bonos pisces integros vendunt, agimus: tibi, si discere animus est, totam tradituri artem.* De discipulis aliis vero ac ditioribus id ita demum obtinet, si provisio, ut loquuntur, talis sit, ut reditus docenti ad sustentationem honestam sint sufficientes, atque *ejus necessitas*, ut est in textu adducto, *relevetur*. Atque hanc Hippocratis etiam men-
16 tem fuisse liquido patet. Tametsi enim artes ad quæstum transferri nolit atque *ab iis, qui mercede operam suam locant, scientias liberas in servitutem captivas duci*, in Epist. ad S. P. Q. Abderit. dicat: tamen secus res habet, si pauperior sit docens, nec proventus habeat sufficienter adsignatos. Talis enim, qui sit, ei, utpote χρεῶν χρηΐζοντι & necessarijs rebus indigenti, ut paullo ante loquebatur, se quovis modo subventurum jurejurando adfirmare non dubitat Hippocrates; ejusdemque necessitatem
esse

esse sublevandam, etiam Canon ait, in d. cap. quia non nullis. Ita Zeno olim quum fecisset vasculo cavum operculum, circumferebat pecuniam, ut Crates præceptor haberet promptum ac paratum necessarium victum, ut est apud Laërtium lib. VII. in vita Zenonis. Ita Masurium Sabinum ICtum, quod tenues facultates haberet, ab Auditoribus fuisse sustentatum, notat Andr. Alciatus Parerg. lib. IX. cap. IX. Neque hoc est *vendere scientiam invendibilem*, sed *locare operas suas*, ut ait Lex II. de orig. Iuris. Quare etiam præceptori, 17
qua præceptor est, non secus ac Medico, qua Medicus, non rei quam communicant, sed operæ, quam locant, pretium solvitur. *Salus* enim *hominis nullo beneficio pensatur*, inquit Amm. Marcellinus lib. XIV. & *doctrina pretio nummario æstimari non potest*, ut de civili sapientia dicebat Ulpianus, L. I. §. V. d. de extraord. cognit. Et eleganter Seneca lib. VI. de benef. cap. XXXIV. *Emis*, inquit, *à Medico rem inæstimabilem, vitam ac valetudinem bonam: à bonarum artium præceptore studia liberalia, & animi cultum. Itaque his non rei pretium, sed operæ solvitur, quod deserviunt; quod à rebus suis avocati nobis vacant, mercedem non meriti, sed occupationis suæ ferunt.* Præterea possunt Doctores 18
sponte oblata recipere à discipulis, eaque ratione aliquando à gratis discipulis plus ferunt, quam si de mercede cum iisdem fuerint pacti. Id obtigisse M. Antonio Gnifoni meminit Suetonius, lib. de illustr. Grammat. cap. VII. de quo ait, quod fuerit erga discipulos *comi facilique natura, nec unquam de mercedibus pactus, eoque plura ex liberalitate discentium consequutus.* Sunt enim quædam, quæ *licet inhoneste petantur, honeste tamen accipiuntur*, ait ICtus; in L. I. §. & quidem res. D. de var. & extraord. cognit. Observanda igitur & Medicis unice est moderatio illa, 19
quam Prudentibus & Advocatis ex publico, ut moris olim erat, salariatis, in acceptandis xeniis & donativis à clientibus præscripserunt Severus & Antoninus Impp. Verba rescripti in L. VI. §. VI. D. de offic. Procons. & Legati, sunt ista: *Quantum*

ad Xenia pertinet, audi quid sentimus, Vetus est proverbium οὔ τι πάντα, οὔ τι πάντοτε, οὔ τι παρὰ πάντων. *neque omnia, neque semper, neque ab omnibus; Nam valde inhumanum est à nemine accipere: sed passim*
20 *vilissimum est, & omnia avarissimum.* Quæ si penitius aliquanto in animum demisisset Iacobus Silvius, Vir cætera magnæ eruditionis, & Medicinæ, sub renascentes ævo superiore litteras, instaurator non è vulgo, non tam male apud omnes audivisset. Collatitia enim merces, quam è lectionibus privatis paullo exigebat sordidius, gravem ipsi inussit avaritiæ notam. Nec defuerunt ex auditorum numero, qui inter funeris exequias hosce Buchanani iocosos in eum versiculos, ipsis templi valvis, quantumvis non pio in præceptorem exemplo, adfigerent:

Silvius hic situs est, gratis qui nil dedit unquam,
Mortuus &, gratis quod legis ista, dolet.

21 Testis est Scævola Sammarthanus Elogior. lib. I. Ante vero, quam hinc abeamus, notanda nobis venit insignis hallucinatio Andreæ Alciati, Icti alias doctissimi, quam is ex Hippocratis hoc loco hausit, & erravit, Comm. ad L. Sanum mente. XXVII. D. de transact. num IV. & V. Postquam enim contractum ægroti cum Medico, officio Iudicis rescindendum dixerat, addit: *Tutarim autem Medicum quoque ipsum, ceu periurum puniri posse, cum in tirocinio artis, ex formula iuramenti Hippocratis, hi iurent,* (nempe medici) *absque mercede & ullis pactionibus infirmis se curam adhibituros.* De pactione quidem Medici cum ægroto, res est in controversia, & nos alibi de ea rem expedivimus. De cætero, omnes appello, qui vel à limine Græcas litteras salutarunt, & Hippocratis jusjurandum obiter inspexerunt, an is tale quid vel somniarit. De discipulis enim saltim gratis instituendis ille agit, neque eos omnes sine mercede & pactione artem docendos statuit, sed præceptorum tantum liberos in grati animi contestationem, & meritorum compensationem. Infirmos vero sine mercede & pactione curandos, & medi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

medicum, qui contra fecerit, perjurum fieri; hoc illud est quod, tantum abest ut litteris hic consignarit Hippocrates, ut nec in mentem quidem ipsi venerit. Nec per consequentiam etiam id inde elici posse quisquam judicabit, nisi cui pepo pro capite obtigerit, aut mens laboret. Sed mitto hæc. Εὔηθες γὰρ τὸ τοὺς εὐήθεις τῶν λόγων λίαν ἐξετάζειν, dicebat Philosophus lib. III. de part. anim. cap. III.

CAPUT UNDECIMUM.

Παραγγελίης τε καὶ ἀκροήσιος, καὶ τῆς λοιπῆς μαθήσιος μετάδοσιν ποιήσασθαι.]

SUMMARIA.

1. *Lectio Hippocratis vulgatior adserta.* 2. παραγγελία. 3. ἀκρόασις. 4. *Priscorum mos excerpendi & colligendi.* 5. ἐκλογαὶ, παρεκβολαὶ, *excerpta.* 6. *Scriptorum genus priscis duplex.* 7. *Aristotelis exoterica & acroamatica.* 8. ἐξωτερικὰ *unde dicta?* 9. ἐγκύκλια. 10. *Vatablus, Montecatinus, Ramus, notati.* 11. *Sermones Pythagoricorum* μυστικοί. 12. *Democriti* χειροτόνητα. 13. *Heracliti opus* περὶ φύσεως. 14. *Darii ad Heraclitum Epistola.* 15. *Platonis scriptorum differentia.* 16. *& Pythagoræorum.* 17. *& Hippocratis.* 18. *Epidemiorum & Aphorismorum Hippocratis collatio.* 19. *quid* παραγγελία *&* ἀκρόασις *Hippocrati:* 20. *quid per* λοιπὴν ἁπάσαν μάθησιν *velit.* 21. *Hippocrates ex Aristotele explicatus.* 22. *& Galeno.* 23. *Sensus verborum Hippocratis.*

PRo παραγγελίης Zuingerus hoc loco apud se legi 1
notat παρακλήσιος, quæ vox *hortationem* significat.
Prius tamen vocabulum potius retinendum, ex iis
quæ mox dicemus, manifestum erit. Est autem 2
παραγγελία à παραγγέλλειν, quod inter cætera *monere* significat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

ut παραγγελία *monitum* sit, aut *preceptum*. qua notione etiam παράγγελμα, quod idem est cum παραγγελία, ab Isocrate in Orat. ad Demonic. usurpatur, & ab Hippocrate ipso, lib. de Medico. Suidas in παράγγελμα, προστροπὴν vocat, *præceptum*.
3 Ἀκρόασις vero *auscultatio* est Latinis, & de discipulis potissimum dicitur, qui Præceptores docentes auscultant: quemadmodum ἀκρόασιν ποιεῖσθαι, Hippocrati in Præcept. est, *de re aliqua coram auditoribus disceptare*. Vult igitur hoc dicere Hippocrates, se discipulos suos participes facturum tum præceptionum medicarum, tum auscultationum, atque adeo artis universæ. Vt vero plenius intelligatur, quid in arte per *præceptiones*, & *auscultationes*, proprie sibi velit, res paullo altius fuerit
4 arcessenda. Sane ab omni pene ævo priscis in more positum fuit,

Floriferis ut apes in saltibus omnia libant,

omnia sic itidem hinc inde decerpere, resque plurimas, atque omnis generis colligere, ut notat Ioan. Heurnius in princ. Comm. ad Aph. Hipp. & Mars. Cagnatus Var. Lect. lib. II. cap. VII. Id vero proprie ἐκλέγειν dicebant, ut docet Guil. Bu-
5 dæus in Comm. Græcæ Linguæ, in ἐκλέγω. Collectanea ipsa ἐκλογὰς adpellabant: Plinio Iuniori lib. III. Epist. V. sunt *Electa*. Auctor vitæ Thucydidis σημειώσεις videtur nominare: Breviator Athenæi παρεκβολὰς. Seneca Epist. XXXIII. dixit *Excerpta*. Eadem porro Collectanea, qui collegerant, per ocium solebant digerere, singulaque in suum locum, & congenerem referre materiam, deque ipsis judicare, ac tandem discipulis tradere, aut in publicum emittere. Vt autem in Collectaneis istis alia erant sui natura vulgaria, alia sublimiora: ita illa etiam minus curiose tractabantur, hæc adcuratius elabora-
6 bantur, ac certius determinabantur. Unde duplex passim apud auctores priscos invenire est scriptionum genus, rerum tractandarum humilitate ac sublimitate, tractandique modo, immane quantum, discrepans. In priori genere vulgata tantum, obvia & usi-

& usitata, atque hinc inde collecta & excerpta pertractantur, neque id admodum accurate, sed παχυλῶς, atque ὡς ἐν τύπῳ, quod Philosophus dicere solebat, ut discentibus tantum & tironibus adnotata aut edita videantur. In cætero genere minime protrita, certo definita & recondita, atque subtilia magis, summa cum adcuratione tradebantur, eaque vulgo abstrusa, & solis doctioribus reservata. Hoc modo Aristoteles, ut est apud Agellium, Noct. Attic. lib. xx. cap. iv. scriptorum, quæ discipulis tradebat, duas habuit species. *Alia erant*, inquit Agellius, *quæ* ἐξωτερικὰ, *alia quæ* ἀκροαματικὰ *appellabat.* Ἐξωτερικὰ *dicebantur, quæ ad rhetoricas meditationes, facultatem argutiarum, civiliumque rerum notitiam conducebant:* Ἀκροαματικὰ *autem vocabantur, in quibus Philosophia remotior subtiliorque agitabatur, quæque ad naturæ contemplationes, disceptationesque dialecticas pertinebant. Et Acroamaticis quidem*, ita pergit Agellius, *tempus dabat matutinum, nec ad ea quenquam temere admittebat, nisi quorum ante ingenium & eruditionis elementa, atque in discendo studium laboremque explorasset: Exoterica vesperi tradebat, eaque vulgo juvenibus dabat sine delectu.* Hinc Plutarchus, in Alexandro, Acroamatica τὰς ἀπορρήτους & βαθυτέρας διδασκαλίας, sive *secretiores & profundiores disciplinas* vocat, atque alio nomine ἐποπτικὰ dici notat, quasi *minime protrita, recondita*, non nisi à paucis visa, & quæ non efferebantur in vulgus, sed solis μεμυημένοις seu *initiatis* & γνησίοις ἀκροαταῖς communicabantur. Simplicius, lib. i. de Cœlo, vocat σπουδαιότερα, sive *adcuratius conscripta.* At ἐξωτερικὰ Cicero lib. v. de Finib. *populariter scripta* interpretatur; Clemens Alexandrinus Strom. lib. v. κοινὰ vocat, & opponit ipsis ἐσωτερικά. Unde P. Mosellanus, Comm. ad Agellium, dici ea vult, quasi *præter auditum nota*, & citra auscultationem perceptibilia, voce à particula ἐξ & παρὰ τὰ ὦτα deducta. Themistius lib. iv. Physic. de tempore agens, τοὺς ἔξωθεν λόγους vocavit. Neque enim audiendus Ioan. Sepulveda, Notis ad Arist. lib. vii. Polit. cap. i. qui τὸ ἐξωτερικὸν interpretatur, *aliud*, aitque Aristotelem, quando libros

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

libros citat ἐξωτερικοὺς, intelligere *libros à re præsenti alios*, sive
alia de re scriptos, quam de qua ibi agit. Contra eum vide do-
ctissimum Obertum Giphanium, Comm. ad Arist. Polit.
9 lib. VII. cap. I. Alio nomine dicebantur ἐγκύκλια sive *vulgata*:
quod, docente Suida, & Auctore Etymologici, ἐγκύκλιον sit,
τὸ ἁπανταχοῦ καθολικὸν, *prorsus universale*, sive *passim obvium*: aut
ut Simplicius lib. I. de Cœlo, explicat, τὸ πολλοῖς προτιθέμενον,
quod *multis*, hoc est, *communiter & in vulgus proponitur*. Hinc
Aristot. Oeconom. lib. II. in princ. ait, fructus Politicæ præ-
stantissimos esse ex ijs, quæ fert proprietas cujusque regionis,
mercatura, ludis, & demum ἀπὸ τῶν ἐγκυκλίων, hoc est, *ex rebus
cottidianis & communibus*, ut recte transtulit Germaniæ ille Phœ-
nix, Ioachimus Camerarius. Et idem Aristoteles lib. I. Me-
teor. cap. I. acturum se ait, de fulminum casu, vorticibus, ac-
censis turbinibus, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐγκυκλίων, hoc est, *de cæteris,
quæ communiter accidunt*. Ita enim vertendum omnino censeo,
non *de circularibus*, ut contra apertam Philosophi sententiam
10 vertit Franc. Vatablus. Nec minus male Petrus Victorius,
Hug. Montecatinus, & Petrus Ramus, apud Aristotelem lib. I.
Polit. cap cap VII. τὰ ἐγκύκλια διακονήματα, verterunt *circula-
ria munia*, & *in orbem redeuntia*: quæ rectius Perionius *munia
sordida & vulgaria*; Dionys. Lambinus *usitata & vulgaria*; Se-
pulveda *vulgaria ministeria*, interpretati fuere. Eadem exote-
rica Aristoteles lib. de arte Poët. vocat λόγους ἐκδεδομένους, *ser-
mones vulgatos*. Philoponus Comm. in Arist. lib. I. de an. & IV.
Physic. exoterica ait, οὐ πρὸς τοὺς γνησίους ἀκροατὰς, ἀλλ' εἰς τὴν
κοινὴν, καὶ τὴν τῶν πολλῶν ὠφέλειαν, *non ad legitimos auditores, sed ad
communem multorumque utilitatem* scripta esse. Simplicius in
procem. Phys. eadem ait, non ἄκρας ἀκριβείας φροντίζειν, ut
acroamatica; & l. IV. Phys. dicit esse κοινὰ, καὶ δι' ἐνδόξων πε-
11 ραινόμενα, ἀλλὰ μὴ ἀποδεικτικὰ, μηδ' ἀκροαματικά. Proclus quo-
que lib V. Comm. in Parmenidem Plat. à Pythagoricis ser-
mones quosdam ait vocari μυστικοὺς, sive *secretos* (acroamaticos
intelli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

intelligimus,) alios *exotericos*: quotum illos Zeno ἀληθεῖς, ſeu
veros; hos χρειώδεις, ſive *uſuales* vocarit. Quam vero rationem
in ſcriptis ſuis obſervavit Ariſtoteles, eandem & antiquiorum
Ariſtotele, & recentiorũ plerique, non minus fuere amplexi.
Nam & aliquot ante ipſum ſeculis Democritus, quem Hippo- 12
crates noſter in Epiſt. ἄριστόν τε φύσεως καὶ κόσμου ἑρμηνευτὴν,
præſtantiſſimum naturæ & mundi interpretem, compellat, eun-
dem in ſcribendo morem ſervaſſe videtur, atque iccirco poſt
multas animadverſiones, alijs abs ſe editis libris adjecit, quem
τῶν χειροτονήτων, ſive *Electorum* vocavit, in quo non, ut in cæteris,
communia & vernacula, ſed ſublimia, certoque definita, &
determinata pertractaret. Quod opus, licet ad noſtram me-
moriam non pervenerit, à ſe tamen viſum lectumque meminit
Victruvius, Architect. lib. IX. cap. III. ad quem vide Ber-
nardinum Baldum lib. de verbor. Victruvianor. ſignificat. &
nos in Vitis Medicorum, in Democrito. Atque huic ſimile 13
fuiſſe autumo Heracliti Epheſij opus, περὶ φύσεως, cujus ἀκρόα-
σιν Darius Perſarum Rex deſideravit, ut ex ejus Epiſtola videre
eſt, cujus verba quia ad hunc locum non parum faciunt ſubij-
ciemus. *Edidiſti*, inquit, *ſermones de natura conſcriptos, intellectu* 14
& interpretatu difficiles. Adeo, ut etiam qui multum in Græcis lite-
ris profecerunt, & plurimum in meteororum conſideratione ſtudij &
diligentiæ poſuerunt, tractatum illum non percipiant, qui tamen ſo-
lidis rationibus à te conſcriptus eſt. Rex igitur Darius, Hyſtaſpis fi-
lius, te audire & ſecundum rationem à te informari cupit. Velociter
ergo in conſpectum meum & aulam regiam pervenias. Hactenus
Darius de Heraclito. Neque alium morem in ſcribendo ob- 15
ſervavit Plato, ſi Galeno credimus, lib. de facult. natur. in
princ. ubi alia ipſum vulgari modo ait tradidiſſe, alia ὀλιγίστοις
ἀκροαταῖς κατακολουθεῖν ἐπιστημονικοῖς λόγοις δυναμένοις, ſive, *pau-*
ciſſimis auditoribus, ſcientificos ſermones adſequi valentibus. De 16.
Pythagoræis idem teſtatur Clemens Alexandrinus, Strom.
lib. V. vocatque diſcipulos ipſorum alios ἀκουσματικοὺς, alios

μαθηματικοὺς: quorum illos Jamblichus ait esse, *qui simpliciter audita credebant*, hos vero, *qui ad secretiorem doctrinam admissi, rationes simul rerum edocebantur.* Hipparchum vero Pythagoræum, quod Pythagoræ quædam paullo explicatius tradidisset, accusatum Scholaque ejectum narrat idem Clemens.
17 Quod si divini Senis nostri monumenta contueamur, idem in ijs advertemus. Scripsit hic quoque non eodem semper stylo, nec omnia ubique eadem cura, neque omnibus sine discrimine & delectu. Discentibus quippe quæ edidit, stylo descripsit explicato & fuso, atque ad doctrinæ perspicuitatem maxime apto, cujus generis sunt *libri de arte*, *de veteri medicina*, compluresq; alij. At quæ doctis & doctrina provectioribus scripsit, stylo brevi, & per summa quasi capita memoriæ caussa complexus est, ut sunt *Aphorismi*, *Coacæ prænotiones*, *Prognostica*, *li-*
18 *bri de Alimento*, *de Humoribus*, *Epidemiorum*. Quanquam in his vicissim, si recte advertas, non levis videatur esse differentia, ut clarius meridiana luce illi manifestum erit, qui *Epidemiorum* & *Aphorismorum* libros inter se contulerit. *In illis enim*, ut loquitur hac in re Marsilius Cagnatus, & Heurnius locis citatis, *præter cotidianas rerum observationes, nonnullasque rationes nondum digestas, nondum constitutas ac definitas, nihil fere notabat; in his vero, quos jam senior conscripsit, mature excogitatas, certas ac determinatas sententias colligebat*: sive, ut Duretus ait, Annotat. ad Holler. lib. 1. de morb. int. cap. XLII, *in illis theoremata sunt particularia, quæ particulariter etiam ibi proferuntur; in his*
19 *omnia prolata sunt per simplicem emanationem*. Ex quibus omnibus facile nunc fuerit colligere, quid Hippocrati sit παραγγελία, quid ἀκρόασις. Per παραγγελίαν ea nempe intelligit scripta, quæ Aristoteles vocasset *exoterica*, & tironibus satis esse poterant: per ἀκρόασιν vero, quæ Aristoteli *acroamatica* dice-
20 rentur, & magis in arte versatis reservabantur. At per λοιπὴν ἅπασαν μάθησιν, seu *reliquam disciplinam totam*, recte Zuingerus & Heurnius heic loci intelligunt *exempla singularia*, atque in ijs
exerci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

exercitationem, quæ ἐγχειρήσει constat, in qua merito potissimum totius artis momentum collocamus. Recte enim Philosophus 21
lib. I. Metaphys. cap I. *Siquis*, inquit, *universale quidem cognoscat, quod autem sub eo particulare est, ignoret, sæpenumero errabit à sanando. Id enim magis sanabile est, quam singulare. Siquidem non hominem* (paullo ante dixerat) *nisi per accidens sanat, qui medetur, sed Calliam aut Socratem, aut alium quempiam, qui sic dicuntur, cui accidit homini esse.* Et disertius Galenus lib. IX. Meth. 22
Med. cap. IX. *Pro comperto habemus*, inquit, *non licere ullius artis scientiam nancisci, nisi & methodum quandam habueris per universalia vocata theoremata, & in particularibus exemplis te exercueris: quum neque fieri possit, ut sine multiplici in ægris exercitatione quod ex usu sit facias, nec sine universalium cognitione probe exercitatio procedat. Quippe quod in universalibus methodus, in particularibus exercitatio consistat.* Et lib. II. de loc. adf cap. IX. *Sola methodi cognitio, absque multimoda circa ipsam exercitatione, perfectos reddere discipulos nequit.* Sensus itaque verborum Hippocratis est: Se 23
tum παραγγελίας, sive *præceptionum generalium*, tum ἀκροάσεως, sive *accuratioris doctrinæ*, tum *exercitationis in particularibus*, atque adeo *totius artis* copiam discipulis suis facturum, & μετάδοσιν ποιήσεσθαι, ac sincere omnia traditurum. Hoc Isocrates, ut paullo ante monebamus, τέχνην ὁμόκληρον ἀποδοῦναι dixit, Ammonius in vita Aristot. πᾶσαν παιδείαν παιδεύειν, nec quidquam quod in rem faciat, invidiose celare. Confer Anutium Foësium in Oecon. Hippocratis, Guil. Budæum in Comm. linguæ Græcæ, Octavianum Ferrarium lib. de sermon. Exotericis, Franc. Patricium Discuss. Peripatet. Tomo I. lib. VI. & præ cæteris τὸν πάνυ Salmasium, Notis ad Simplicij Comm. in Enchirid. Epicteti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

CAPVT DVODECIMVM.

Υἱοῖσί τε ἐμοῖσι, καὶ τοῖσι τοῦ ἐμὲ διδάξαντος, καὶ μαθηταῖσι συγγεγραμμένοις τε καὶ ὡρκισμένοις νόμῳ ἰητρικῷ. ἄλλῳ δὲ οὐδενί.

SUMMARIA.

1. Discipulorum Hippocratis differentiæ. 2. Medicinæ per Asclepiadas propagatio. 3. ἰατρῶν παῖδες. *4. Medicus ex Pæonis familia. 5. Discipuli* συγγεγραμμένοι. *6.* ὡρκισμένοι. *7.* Νόμου *vocabulum* πολύσημον. *8. Vocabuli Legis acceptio apud Plautum. 9. Discipulorum Hippocratis duplex iuramentum. 10. Hippocrates non quosvis docere voluit. 11. Invidia è Medicina furcillanda. 12. Hippocrates invidiæ expers. 13. Res sacræ profanis non revelandæ. 14. Orgia & mysteria quid? 15. Artium solis initiatis tradendarum mos. 16. Mos Armeniorum. 17. Chaldæorum. 18. Hebræorum. 19. Druidarum. 20. Pythagoræorum & Platonicorum. 21. Brachmanum. 22. Liber clausus & apertus Doctorandorum. 23. Initiati, non initiati. 24. Hippocrati Lux à Villanovano. 25. Tralliano. 26. Medicinæ præcepta & remedia male vulgo revelantur. 27. & cum ægrotorum periculo. 28. Iuris Civilis translatio Germanica improbata. 29. Hippocrates vernacula sibi scripsit lingua, nec tamen omnibus, sed doctis. 30. Nec intelligitur nisi ex se ipso, & à Lectore in arte exercitato. 31. Caussa erroris Commentatorum in Hippocratem. 32. Etiam Galeni ipsius. 33. Cratonis sententia. 34. Medicorum quorundam supinitas, & hinc pœnitentia aut pœna. 35. Nec Galenus omnibus scripsit, quæ edidit. 36. Nec ex Arabibus quidam, ut Haly Abbas. 37. & Averrhoes. 38. Rhasis sententia de aptis ad Medicinam.*

1 Vidimus ea, quorum se copiam Hippocrates discipulis facturum promisit. Nunc porro quinam hi sint, paullo pressius explanat. Primo igitur loco suos, secundo præceptoris filios ponit, tertio discipulos cæteros, artis mysteriis initiatos. De Præceptoris liberis, & grati-

gratitudine Hippocratis, in ejusdem posteros, quantum sat erat, paullo ante diximus; de discipulis initiatis mox quædam addemus. Filiis autem propriis merito primum locum defert, sive sanguinis propinquitatem spectes, & naturalem in eos propensionem, sive inveteratam Asclepiadarum consuetudinem. A primo enim Æsculapio, ut ex Galeno discimus, lib. 2
11. exercit. Anat. cap. 1, qui princeps medicam artem discipulos suos edocuit, ars eadem, instar possessionis divinæ, atque à Deo concessæ, quasi per manus à parentibus τοῖς ἐκγόνοις potissimum, sive liberis, aut ex eadem familia agnatis, velut hæreditario jure contradebatur, ut ipsa, tanquam communi symbolo uterentur, ut Aristides, apud Pindari Scholiasten in Nemeis, loquitur. Atque ea ratione factum est, ut artis Medicæ studium in una Asclepiadarum familia per annos plus mille floruerit, liberis semper parentum vestigiis insistentibus, & avitæ artis possessionem conservantibus. Eadem ratione 3
factum, ut qui medicinam hominibus facerent, ἰατρῶν παῖδες, *medicorum filij* dicerentur, Medicique multi vel propterea magni fierent, quod ex Asclepiadis ortum ducerent. Quod quidem in aliis etiam familiis legimus observatum. Nam & Ho- 4
merus ideo Medicum quemvis mortalibus aliis peritiorem censet, quod *ex Pæonis* sit *familia*, quem Deorum Medicum finxerat vetustas. Versus in hanc rem sunt Odyss. δ.

Ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων
Ἀνθρώπων. ἦ γὰρ Παιήονός ἐστι γενέθλης.
Vir Medicus multa ante alios virtute coruscat
Mortales: quianam genus ipso à Pæone ducit.

quos eosdem versus Anonymus Epigr. Græc. lib. 1. eodem sensu de Nicandro usurpavit. Ex quo vero Asclepiadæ artem cum aliis communicare cœperunt, ejusdem hæreditate ipsos paullatim excidisse fatetur Galenus. Ut opinari libeat cum ornamento amisso fortunam etiam familiæ postmodum exstinctam. Qui vero sint μαθηταὶ συγγεγραμμένοι seu *discipuli con-* 5

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

ſcripti, ſi ad verbum Latine dicere velis, Hippocrates ipſe inſi-
nuat, dum eos coniungit cum τοῖς ὡρκισμένοις νόμῳ ἰητρικῷ, hoc
eſt, *medico jurejurando obſtrictis*. Sunt nempe illi, qui medicinæ
nomina dederunt, juramentoque præſtito inter artis cultores
fuerunt adſcripti. Ita Plutarcho in Romulo, Pyrrho, Quæ-
ſtion. Rom. atque alibi πατέρες συγγεγραμμένοι, quos Latini *Pa-
tres* vocabant *conſcriptos*, ſunt qui in ordinem ſenatorium apud
6 Romanos erant allecti adſcriptique. Ὡρκισμένους autem νόμῳ
7 ἰητρικῷ interpretatus ſum, *qui in legem medicam jurarint*. Νόμου
enim vocabulum πολύσημον eſt, & non tantum *legem* notat à
magiſtratu latam, ſed *præceptum* aliquando, ſive *rationem* ſecun-
dum quam aliquid fit. Ita νόμος ἐπιδήσιος apud Hippocratem
in Mochlico, *præceptum* eſt, ſive *ratio deligandi*. Apud Oppianum
Cyneget. lib. III. vers. CLI. notat *conſuetudinem*. Ægy-
ptiis Νόμοι, ſi Diodoro Siculo credimus Biblioth. lib. I. cap.
LXXIII, *certæ regionis* ſunt *partes*, quarum ſingulis *Nomarcha*
præeſt, ſive *gubernator* aut *prætor*. Aliquando pro *modo Muſico*
accipitur, qualis apud Ariſtotelem ſect. XIX. problem. XXXVII.
eſt νόμος ὄρθιος & ὀξὺς, *modus acutus* & *gravis*. de qua vocis ſi-
gnificatione vide quæ prolixe & erudite diſputat Ioan. Sel-
denus I C. Notis hiſtoricis ad Epochas Græcorum, in Com-
mentario ad Marmora Arondeliana. Significationes alias vi-
dere eſt apud Auctorem Etymologici, Suidam, Foëſium in
Oecon. Hipp. Io. Gorrhæum in Definit. & Matth. Marti-
8 nium in lexico Etymol. At hoc in loco Hippocrati νόμος ſu-
mitur pro *conditione*, in quam aliquid promittitur, quo ſenſu
etiam apud Latinos vocabulum *legis* uſurpari ſolere, teſtem do
Plautum in Aſinar. act. I. ſc. III. ubi ait:

Habeo unde iſtuc quod poſcis dem: ſed in leges meas
Dabo, ut ſcire poſſis, perpetuum annum hunc mihi ut ſerviat.

& ibid. act. IV. ſc. I.

Age iſtum oſtende, quem conſcripſti ſyngraphum,
Inter me, & amicam, & lenam: leges pellege.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Ibi utrobique *leges* sunt *conditiones* & *pacta*, *in syngrapho comprehensa.* Ex Hippocratis autem his verbis recte colligit doctissimus Zuingerus, duplici juramento discipulos artis olim constringi solitos, quod ab initio etiam monuimus. De primo hic 9
loquitur Hippocrates, quod statim ab initio tirones præstabant, quando nomina sua apud Præceptorem, aut Scribam medicum professi, interveniente juramento in numerum discipulorum recipiebantur, & *συγγεγραμμένοι* aut *ὡρκισμένοι νόμῳ ἰητρικῷ* dicebantur: Alterum erat præsens hic ὅρκος, *quo obstringebantur ii*, verba sunt Zuingeri, *qui artem medicam sub optimis præceptoribus hausissent, jamque ad artis professionem accingerentur, veluti è palæstra in campum, ex umbra in Solem, in mediam scilicet hominum vitam, ex literariis producendi pulveribus.* Quod tamen Hippo- 10
crates, præter discipulos jam recensitos, excludit omnes alios, atque *ἄλλῳ οὐδενὶ*, *nemini alij*, artis medicæ secreta revelare se velle jurat; id non eo sensu accipi oportet, quasi invidia ductus ita statuerit, à quo crimine longissime abfuit. Ἄφθονοι enim 11
debent esse Musarum fores, & invidiæ expertes; & sibi etiam dictum id putent Medici, quod de Philosophis Theognis ἐν γνώμαις ait:

Χρὴ μουσῶν θεράποντα καὶ ἄγγελον, εἴ τι περισσὸν
    Εἰδείη σοφίης, οὐ φθονερὸν τελέθειν.
Ἀλλὰ τὰ μὲν μῶσθαι, τὰ δὲ δεικνύσαι, ἄλλα δὲ ποιεῖν.
    Τί σφιν χρήσηται μοῦνος ἐπιστάμενος;
Mysta atque interpres Musarum haud invidus esto,
    Eximium si quid noverit in Sophia:
Verum alia inquirens, alia explicet, atque alia edat.
    Quid prosit, solus omnia si teneat!

Et ἀλλότριον (ut in ἀλλ' οὐ θέμις, inquit Suidas) φιλοσόφων τὸ βασκαίνειν καὶ φθονεῖν. οἷς (προσήκει) τὸ κοινωνεῖν περὶ πάντων ἀφθόνως. *Alienum est à Philosophis celare disciplinas & invidere: quos omnia liberaliter communicare decet.* Quod Deorum etiam exemplo cuivis inculcat Phocylides in Nuthetico:

Μὴ

Μὴ φθονέῃς δ᾽ ἀγαθῶν ἑτάροις, μὴ μῶμον ἀνάψῃς.
Ἄφθονοι οὐρανίδαι καὶ ἐν ἀλλήλοις τελέθουσιν.
Invidus esse cave sociis, tibi ne mala dicant:
Ipsa etiam inter se invidia sine Numina degunt.

De Medicis vero eleganter simul & severe Scribonius Largus, in præf. operis sui, *Invidentiæ crimen*, inquit, *cum omnibus animantibus invisum esse debet, tum præcipue Medicis: in quibus nisi plenus misericordiæ & humanitatis animus est, secundum ipsius professionis voluntatem, omnibus DIS & hominibus invisi esse debent.* Et vehementius Alex. Benedictus Aphorism. lib. 1. cap. 1. *Remedia, naturæ munera, non ostendere, & in arcanis habere, non decet,*
12 *perfidiæ atque avaritiæ crimine manifesto.* Longe itaque alia mens fuit Hippocratis, medicinam nempe, ut rem sacram, non sane nulli, sed saltim nemini nisi initiato, & juramento ad fidem servandam constricto, communicari oportere: *non* discipulis *vagis*, ut hic ait Heurnius, *sed firmis*, *nec vulgo*, *quod experimenta capiat, sine notatione caussæ morbificæ. Artis enim utrumque intererat*, tum ne promiscue omnibus ad ipsam iter pateret, tum ne ejus arcana lippis etiam ac tonsoribus communicarentur & vilescerent. Atque hac de caussa de Hippocrate Soranus in vita ipsius ait: quod ἀφθόνως quidem τοὺς ἐπιτηδείους ἐδίδαξε τὴν τέχνην, *candide & liberaliter artem studiosos edocuit*; verum, ut addit, μετὰ
13 προσήκοντος ὅρκου, *debito interveniente juramento.* Neque aliter seipsum explicat divinus vir, quando in lege ait: Τὰ δὲ ἱερὰ πρήγματα ἱεροῖσιν ἀνθρώποισι δείκνυται. βεβήλοισι δ᾽ οὐ θέμις, πρὶν ἢ τελεσθῶσιν ὀργίοισιν ἐπιστήμης. hoc est: *Res sacræ sacris hominibus demonstrantur: profanis vero id facere velle nefas est, prius quam scientiæ orgiis fuerint initiati.* Atque eodem respicit Valens Vettius, Anthologiῶn lib. VII. ubi juramento lectores adstringit, ne artis mysteria non initiatis prodant. Ἐντυγχάνοντας ὁρκίζω, inquit, ἐν ἀποκρύφοις ταῦτα ἔχειν, καὶ τοῖς ἀπαιδεύτοις, ἢ ἀμυήτοις μὴ μεταδιδόναι. *Omnes qui in hæc inciderint, adjuro, ut in reconditis habeant, nec indoctis aut profanis communicent.* Cæterum in Hippocratis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

pocratis verbis ex lege adductis, notanda ſunt, quorum me- 14
minit, ἐπιστήμης, ſeu *ſcientiæ orgia. Orgia* enim, quæ Erotianus
in Lexico Hipp. & Auctor Etymologici interpretantur *my-
ſteria*: licet proprie & primo de Liberi patris & Cereris ſacris
dicebantur, tamen deinde ad quævis alia ſignificanda, quæ
ſecreta haberi volebant veteres, fuerunt detorta. Ita Syne-
ſius Epiſt. CXLIII. dixit, φιλοσοφίας ὄργια; Cicero lib. I. de
Orat. *dicendi myſteria*, Oppianus lib. IV. Cyneget. *artis vena-
toriæ ſcita*, vocat.

Αἴολα παντοίης ἐρατῆς μυστήρια τέχνης.

O*mnigenæ & placitæ myſteria multimoda artis.*

Epigramma vetus in Apuleium, Epigr. Græc. lib. V. per
Λατινίδος ὄργια Μούσης, intelligit *Latini ſermonis peculiarem &
abſtruſam elegantiam.* Nonnus Dionyſ. lib. IV. & XLI. *inventio-
nem literarum*, quæ Cadmo ttibuitur, θεσπεσίης ὄργια τέχνης nomi-
navit: lib. vero VII. ἀθηήτοιο ὄργια κόλπου, hoc eſt, *non videndi
arcana ſinus*, in Semele noviter vocat *partem illam, qua fœminæ id
ſunt quod ſunt*, quam vix alius inter ὄργια ſive myſteria, aut
etiam res ſerias nominarit. Verum, ut redeamus, unde fui- 15
mus digreſſi; mos ille diſciplinas ſecretim habendi, & non
niſi initiatis tradendi, nec in vulgus propalandi, ubivis gen-
tium eruditis omnibus ab omni ævo fuit ſolennis. Veram enim
& Philoſophiam, atque etiam Theologiam, ut ait Clemens
Alexandrinus, Strom. lib. V, ſive ſcientiam quamcumque,
non aliorum voluerunt eſſe, quam τῶν πλησιαζόντων πολλάκις αὐτοῖς,
καὶ δοκιμασίαν δεδωκότων, κατά τε τὴν πίστιν, κατά τε τὸν βίον ἅπαντα.
hoc eſt, *eorum qui ſæpe cum ipſis converſarentur, ſuique dediſſent
experimentum, qua fidem, qua vitam totam.* Nempe ut caverent,
ne incapaces rerum ſublimium, & rude ac profanum vulgus,
Philiſophica ſcita, & religionem, riſum jocumque putaret, &
ſecreta indignis κοινοποιεῖσθαι ἀναίδην τὰ σοφίας ἀγαθὰ, μετὰ τοσούτων
ἀγώνων πορισθέντα, *temere communicari ſapientiæ bona, pluribus
certaminibus parta.* Quod ſi Beroſo credimus, jam olim *Noah* 16

libros ſuos *Armeniis*, *Ægyptiiſque*, atque etiam *Etruſcis* contradidit, quos non niſi Sacerdotes legerent, ſecretim aſſervarent,
17 neque ulli alii communicarent. Ab Armeniis mos idem ad *Chaldæos*, *Perſarum Magos*, atque *Indorum Brachmanas* defluxit.
18 Neque aliunde eſt *Hebræorum Cabbala*, quæ vox *acceptionem* ſignificat, quaſi doctrina ſit aliunde, vel per auditum, aut de manu quaſi in manum tradita ac recepta. Et *Eſdra* lib. IV. Vaticinii cap. XV. à Deo jubetur, quæ ex ore ejus acceperat, *perfectis quædam palam facere, quædam ſapientibus abſconſe tradere.*
19 Cæſar etiam Comm. de bello Gall. lib. V. de *Druidis*, Gallorum Philoſophis ac ſacerdotibus refert, eos ideo nihil litteris mandaſſe, ne diſciplinæ in vulgus efferrentur: & Pomponius Mela lib. III. cap. II. addit, eos diſcipulos clam docere
20 conſueviſſe. De Pythagoræis, Platonicis, Philoſophiſque aliis ita Clemens Alexandrinus Strom. lib. V. *Non ſolum Pythagoræi, & Plato, multa occultabant; ſed etiam Epicurei dicunt, quædam apud ſe eſſe arcana, & non permittere omnibus, ut ea ſcripta legant. Quin & Stoici dicunt, à Zenone primum quædam eſſe conſcripta, quæ non facile permittunt legere diſcipulos, quorum non prius fuerit factum*
21 *ab ipſis periculum, an germane ac ſincere philoſophentur.* De hodiernis Indorum *Brachmanibus* adfirmat Franc. Xaverius in Epiſt. Japon., quod *ludi rector* (ex antiqua procul dubio veterum Brachmanum conſuetudine) *hoc agat, ut quos habiturus eſt diſcipulos, jurejurando compellat, nunquam ſe ea, quæ audituri ſint, myſteria*
22 *ria revelaturos.* Et hoc eſt, quod Andr. Alciatus, Parerg. lib. IIX. cap. X, cenſet denotari per *librum clauſum* & *apertum*, qui hodie ſolenniter iis traduntur & exhibentur, quibus, præhabitis cenſuris, Doctoralia inſignia ab Academiis, ſive univerſitatibus, ut vocamus, conferuntur. Admoneri enim eos putat iſto veluti ſymbolo, ut indignis libros claudant, nec ſecreta & myſtica revelent, doctis vero probiſque viris eadem pandant atque aperiant. Quanquam neſcius non ſim, hoc ab aliis
23 alio trahi. Vocabantur autem *non initiati* Græcis βέβηλοι,

ἀπέ-

ἀτέλεστοι, ἀνοργίαστοι, ἀμύητοι & ἀμυστηρίαστοι; *initiati* vero μεμυημένοι, μυηθέντες, ὠργιασμένοι & τετελεσμένοι, qui libere ad ſecretiora admittebantur, quod notat Pollux Onomaſt. lib. I. ſect. I. cap. XXXI. Cæterum ad uberiorem intellectum Hip- 24
pocratis facit locus Arnaldi Villanovani, qui eſt libro de ſimplic. *Tu audiviſti*, inquit, *quid Hippocrates præcipit in Phyſicis, iis quos docebat, quod ſecreta non pandant, quia redundant in vituperium Sapientum & infamiam. Quia ſi homo ſit ſapiens & inveſtigans, bene veniet ad iſta, & participabit nobiſcum donum Philoſophiæ. Si vero ipſe non eſt dignus eo, nec inveſtigans, nec intelligens, quicquid dicatur ei, perditur: immo dedecus eſt, talibus ſecreta pandere.* Qui- 25
bus adde locum alium ex Alexandri Ttalliani lib. x. ſub finem, ubi agit de remedio ſecreto ad colicam, quanquam ſuperſtitioſo. Ἄτοπον ἐνόμισα, μὴ παραδοῦναι τηλικαύτην πρὸς τὸ πάθος δύναμιν. ἀλλὰ παρακαλῶ ὑμᾶς, μὴ πρὸς τοὺς τυχόντας ἐμφαίνειν τὰ τοιαῦτα. πρὸς δὲ τοὺς φιλαρέτους καὶ τὰ τοιαῦτα δυναμένους φυλάττειν, ὅθεν καὶ ὁ θειότατος Ἱπποκράτης παρακελεύεται. *Abſurdum putavi, tantum remedium non vobis tradere. Sed admoneo vos, ne quibuslibet ejuſmodi oſtendatis, ſed virtutis ſtudioſis, & qui ea poſſunt celare; quod etiam diviniſſimus Hippocrates præceptum dedit.* Et reſpicit ad Hippocratis hoc juramentum Medicus ille apud Lucianum in Tragopodagra, ubi de remedio ad podagræ dolores agit, quod profari non audet.

Μύστης με σιγᾶν ὅρκος οὐκ ἐᾷ φράσαι,
Καὶ λοισθία θνήσκοντος ἐντολὴ πατρὸς,
Ὃς ἔταξε κεύθειν φαρμάκου μέγα σθένος.

Tacere me dejurium cogit ſacrum,
Morientis ultimumque mandatum patris,
Celare grandem vim jubentis pharmaci.

Μύστης enim ὅρκος hic, ſanctiſſimum eſt præſens Hippocratis jusjurandum, quo artis ſecreta ſolis initiatis jubentur revelari. Erubeſcant itaque, quod non incommode hic monendum, 26
profanatores illi artis, &, Magni Zuingeri judicio, Comm. in

lib. Hipp. de vet. Medic. flagris digni, quotquot è Medicis remedia, aut medicamenta (καλὸν πῆμα, ut vocat Heurnius in Notis ad jusjur.) sive vilis lucelli, aut turpis adsentationis caussa, hominibus idiotis, aut scraptis aniculis communicant. Etenim & in sanctissimum hoc jusjurandum peccant, & Medicorum res eo devolvunt, ut ganeonibus, carnificibus, aniculis, agyrtis & cuivis ex infima populi fæce, tantum in arte fidei atque auctoritatis, & sæpe plus tribuatur, quam ijs qui in ejus præceptis vitam fere consumpserunt: & ansam præbent imperitis pro libitu in hominum corpora grassandi atque animas ægro-
27 tantium negotiandi. Licet enim recte medicamenta Herophilus, apud Galenum, οἷον περ θεῶν χεῖρας, seu *Deorum veluti manus* vocarit, lib. VI. de compos. med. κατὰ τόπους· tamen id de recto illorum usu intelligi oportet, ubi ab artis perito, atque ad artis præcepta, ac veram veteremque agendi methodum administrantur: quum temere & ab imperitis adhibita, id sint utentibus, quod gladius in manu furiosi. Erubescant qui medicinæ præcepta & remedia aut ipsi lingua vernacula conscribillant, aut bonorum medicorum labores in eam transferunt, in quos jure invehit Ant. Niger, lib. de Error. Medicinæ, errore IV. & Ioan. Freitagius Noct. Med. cap. XV. *Profanatione enim illa ac prostitutione & auctoritatem arti, & propter contemptum etiam efficaciam videntur suffurari*, inquit iterum Zuingerus, *& fenestram vulgo aperiunt ad omnem deceptionem, nequitiam,*
28 *omnisque generis latrocinia & injurias exercendas.* Et gravius profecto hi peccant, majorique cum periculo, quam illi, quos Udalricus Zasius traducit, in L. II. D. de Orig. Iur. Col. XVII. & XLIV. qui Jus civile, ac I Ctorum quorundam scripta, vulgari lingua traducunt. Nec obstat, Hippocratem ipsum, veteresque alios, non peregrina olim, sed sua sibi vernacula lin-
29 gua omnia divulgasse. Etenim & ipse, & ad unum fere veteres omnes, ut capite præcedenti monuimus, non omnibus scripserunt, sed initiatis atque in arte provectis, scriptaque sua & edi-

ediderunt, & non ediderunt. Ediderunt doctis & eruditis, non idiotis. Σφάλλεται μὲν ὁ ἄπειρος, inquit Clemens Alexandrinus Strom. lib. V, καὶ ἀμαθής· καταλαμβάνει δὲ ὁ γνωστικός. *Fallitur quidem indoctus & imperitus: comprehendit vero qui est cognitione præditus.* Nemo unquam Hippocratem recte intellexit, nisi per Hippocratem, hoc est, sola ejusdem ac sedula lectione, uniusque loci cum altero collatione, nullis interim præoccupatus interpretationibus, 30

Nullius addictus jurare in verba Magistri.

Nemo etiam plane ipsum adsequetur, nisi in artis operibus optime versatus: neque tum unquam resumet in manus, quin doctior evadat peritiorque. Prius tangit Prosper Martianus Vir eruditissimus, & qui olim Romæ multa benivolentiæ nobis documenta dedit, quique nuper adcuratissime omnium difficillima Hippocratis loca τοῖς ἰατρῶν παισὶν explanavit. Tangit, inquam, Præfat. in Annotat. suas ad Hippocr. dum caussam, 31 quur multi docti viri, qui Commentaria in Hippocratem scripsere, veram auctoris sententiam non fuerint adsequuti, non tam referendam censet in negligentes exscriptores & textus corruptores, ut vulgo fit, quam quod plurima ejus viri dicta, non ex ipsius Hippocratis fundamentis, ut par erat, sed aut Galeni alteriusve Medici, aut Philosophi interpretationibus exponere conati fuerint. *Galenum* enim ait, & forte non sine 32 ratione, quod doctiorum etiam plurimi hodie non inficiantur, *doctrinam Hippocratis nomine potius, quam re vera insequutum esse, atque in ejus librorum censura magis, quam expositione laborasse; & quod gloriæ esset avidissimus, contradicendique studium connatum habuerit, ut nullum alium, ita nec Hippocratem irreprehensum reliquisse.* Certe I. C. Scaliger Galenum eandem ob caussam vocat *longe avidissimum carpendi se meliores.* Sed vide plenius de hoc disserentem virum doctissimum, Thomam Reinesium, Variar. Lect. lib. I. cap. XII. De altero audiamus doctissimum Ioannem Cratonem, trium illum Impp. Archiatrum felicissi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

mum, qui Epist. inter Scholtzianas CXIIX, *Lectio Hippocratis*, inquit, *excellentem Physicum, & usu peritum Medicum requirit.* Et paucis interjectis; *Sæpe totius sententiæ cognitio in unius vocabuli explicatione consistit.* Et disertius Epist. CLXIV. *Non parvo studio in Hippocrate sum versatus, sed ut verissime dicam quod sentio, nulla commentaria tam me in lectione ejus adjuvare potuerunt, quam ipsa praxis. Hæc cum iis, qui nunc Hippocratem nobis illustrare student, desit, quam frigide sæpe nos doceant, animadverto.* Atque hoc est, quod doctissimus Hieron Mercurialis ait in Præfat. Lection. Bononiens *eos, qui Hippocratem intelligunt, vere Medicos appel-*
34 *lari posse.* Et quamvis difficultas illa, ut verum fatear, Medicorum plerisque auctorem omnium maximum è manibus excutiat: tandem tamen illi ipsi, Adrasteia puniente, aut errorem suum fateri coguntur, & pœnitentia ducti, sero incipiunt sapere; aut sæpe non sine ignominia, aut conscientiæ exulceratione, negligentiæ in artis exercitio dant pœnas. Similiter vero, ut de Hippocrate dixi, res habet in scriptoribus aliis, qui sua sibi
35 vernacula lingua scripsere. Galenus, qui Asiatico dicendi genere prolixe luxuriat, ex se quidem minus obscurus est, in vestibulo tamen libri VII. de simpl. Medicam. facult. diserte fatetur ipse, *neminem sua recte intellecturum, nisi in præcedentibus non obiter, & velut aliud agendo, sed serio fuerit versatus; nec se scripsisse, nisi* περὶ τὰ πρῶτα γεγυμνασμένοις, sive *circa principia exercita-*
36 *tis:* Arabes idem passim de se suisque scriptis præfari solenne habent. Haly in princ. Theoricæ, lecturum libros suos, ait,
37 *oportere esse perfectum, scientem omnes artes liberales.* Averrhoës lib. I. Collectan. cap II, *Scias*, inquit, *quod aliquis non potest stare super finem hujus libri, nec intelligere partem ejus, nisi ille, qui tantum legerit in logica, quod ad minus possit cognoscere modos trium*
38 *demonstrationum.* Et simpliciter Rhases Aphorism. lib. VI. aph. V, *eum, qui ex scientia naturali, & Philosophia, non fuerit adiutus, nec ex canonibus logicæ, nec ex horizontibus sapientiæ, dubitabilem* ait *esse medicinæ:* hoc est, non æque aptum ad artis scita & de-

creta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

creta percipienda & intelligenda. Sed desino hæc, & abrumpo. Lector, cui ita visum fuerit, post Zuingerum & Heurnium, etiam Petri Memmii Commentaria in hunc locum inspiciat.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

Διαιτήμασί τε χρήσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων, κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμὴν. ἐπὶ δηλήσει δὲ καὶ ἀδικίῃ εἴρξειν.]

SUMMARIA.

1. *Lectio in textu diversa.* 2. ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων. 3. διαίτημα *quid?* 4. Διαίτης *vocabulum æquivocum.* 5. *ejus originatio.* 6. *Diæta in* ὅρκῳ *quid notet?* 7. *ejus utilitas.* 8. *Dea Victa & Potua.* 9. *Paracelsi error, aut inscitia.* 10. *qui paucis refellitur.* 11. *& se ipsum refellit.* 12. *Hippocratis ætas.* 13. κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν. 14. *Ægrorum in diætis peccata.* 15. *Impostorum latebræ sub verbis illis,* κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν. 16. *Magistratus in hoc passu officium.* 17. *Veneficia in cibis.* 18. δήλησις *quid.* 19 ἀδικία *&* ἁμάρτημα *differunt.* 20. εἴρξειν *quid.* 21. *Hippocratis verborum sensus.* 22. *Fabius Calvus notatus.*

Heodorus Zuingerus ἀντὶ τοῦ χρήσομαι, legi notat 1
χρήσασθαι, ut sit aoristus. Ego cum Obsopœo legendum prorsus censuerim χρήσεσθαι, ut sit temporis futuri, cæterisque verbis, quæ præcessere in eodem tempore, respondeat. Quod si quis pertinacius contenderit retinendum esse χρήσομαι, vocabulum εἴρξειν, quod mox sequitur, mutandum erit in εἴρξω, ut cum τῷ χρήσομαι, & quod
sequitur, δώσω, conveniat. Ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων, est, *in la-* 2
borantium salutem, sive *in auxilium laborantium*, ut transtulisse videtur Scribonius Largus Epist. ad Iul. Callist. qua loquutione mox iterum utitur Hippocrates, ubi se in ædes omnes, ἐπ' ὠφε-

3 ὠφελείῃ καμνόντων, ingreſſurum jurat. Cæterum διαίτημα, quam
vocem & alibi ſæpe uſurpat auctor, & non uno in loco Thu-
cydides, idem eſt quod δίαιτα, victus nempe, ſive vivendi ra-
tio, moduſque & lex quædam. Διαιτήμασι vero χρῆσθαι, eſt
victus ratione uti, ſive ipſus ea utaris, ſive alii, ut Medicus, præ-
4 ſcribas; quo ſenſu Hippocrates eam phraſin heic effert. Olim
tamen δίαιταν vocabulum tum apud Græcos tum Latinos
æquivocum erat, nec victus tantum rationem, ſed *cenaculum*
inſuper, ſive *cenationem* notabat, hoc eſt, locum in quo cibus
ſumebatur, & *domicilium*. Pro cenaculo accipit Suetonius in
Claudio cap. x. *In diætam, cui nomen eſt Hermæum, ſeceſſerat*: &
aliquotiens Plinius Secundus lib. v. Epiſt. vi. & ſæpe alibi;
qua de re vide Fulvium Vrſinum, Adpendice ad P. Ciacconii
tract. de Triclinio. Thucydides Hiſtor. lib. ii. ἱκανὴν δίαιταν,
vocat *ſedem*, ſive *domicilium commodum* aut *ſufficiens*, ut in eo ha-
bitare quis poſſit: ſimilique notatione Herodoto lib. iii.
δίαιταν ποιέεσθαι, eſt *diverſari*, aut *domicilium deligere*. Dicta eſt
δίαιτα ἀπὸ δαιτὸς, ſive δαίτης, quæ voces *epulum* ſignificant;
ἀπὸ τοῦ δαίνυμι *epulor*, quod rurſus eſt à δαίω *divido*, *partior*: quam-
vis Varro dictionem Latinam eſſe cenſuerit, dictam quod in
5 *dieta*, ſive *cenaculo*, de die edere ſolebant. Cæterum apud
Medicos, ut dixi, communiter victus rationem deſignat.
Victus autem ratio, licet proprie de cibi potuſq; regimine in-
telligatur, tamen recte Theod. Zuingerus & Franc. Ranchinus,
Comm. ad jusjur Hipp., per diætam cæterarum etiam rerum,
quas communiter non naturales vocamus, adminiſtrationem
6 heic loci notari cenſent. Eas etenim omnes jam olim hoc no-
mine veniſſe, teſtis eſt Galenus, tum lib. ad Thraſyb. cap.
xxxv. & lib. art. Med. cap. lxxxiii. tum lib. iii. Epid.
comm. iii. text. ix. ubi & otium, exercitationem, balneum.
venerem, ſomnum, vigilias & alia eo refert; idemque ex Hip-
pocrate ipſo probare ſatagit Anutius Foeſius in Oecon. Hipp.
De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

De diæta autem, quod notatu quidem dignum ſit, veteres vix quidquam ſcriptis mandaſſe, Hippocrates ait, lib. de vict. rat. in morb. ac. ſect. I. text. VI. additque, magni fuiſſe momenti, ſi id præſtitiſſent. In diæta enim rite ordinata, atque obſervata, 7
corporis atque animæ conſiſtit vinculum, vitæque ſuſtentaculum, inquit Memmius, Comm. in jusjur. & immane, quantum ad bene medendum adferat emolumenti. Nec quiſquam rectius id diſcat experiaturque, quam ij, quibus quotidie cum morbis colluctandum. Congruente enim diæta, vires ægrotantis conſervantur, augentur, facultas ipſa erigitur: at indebita quæ ſit, vires diſſolvit, morbum auget, naturam proſternit. Ac rem ita habere pulchre docet Hippocrates, lib. de vet. medic. nec adfirmare dubitat Galenus, omnia alia remedia, quantumvis generoſa, irrita eſſe, ſi vivendi ratio accommodata non acceſſerit, lib. de diff. feb. cap. ult. lib. de uſu theriacæ ad Pamphil. &. lib. XI. meth. med. cap. XV. Cui fini 8
etiam ne diæta male ſibi verteret, aut in ea peccaretur, Romani *Victam* & *Totuam*, peculiares diætæ Deas coluiſſe, teſtis eſt Arnobius lib. III. contra gentes. Itaque merito hoc in loco Hippocrates victus ratione ægris convenienti, quantum licuerit, uſurum ſe jurat, aut diſcipulos potius, ut id jurent, adigit; qualiſque ea pro morborum ægri diverſitate ac differentia eſſe debeat, cum paſſim alibi, tum præcipue lib. I. Aphoriſmor. & lib. de vict. rat. in ac. adcurate docet. Repertus tamen fuit 9
noſtro ſeculo *Paracelſus*, qui quum ad principia artis convellenda (de Chymiæ illius ſtudio nihil dico) πάντας παρεπεμψάμενος, καὶ οἰμώζειν κελεύων, animum adjeciſſet, diætam quoque & inſuper habuit, & in morborum curatione, ut inutilem, imo noxiam damnavit, Comm. ad Hipp. aph. ſect. I. Aph. V. quod remediis, ut putat, in morbum pugnare oporteat, morbuſq; diætæ beneficio abactus, diæta rurſus immutata ſoleat reverti. Vnde ægrotos, quos curandos recipiebat, ſi Oporino in Epiſt. de vita Parac. ad Wier. & Solenand. fides

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

arbitranda, nulla victus ratione præscripta, aut observata, sed noctes diesque cum ipsis potando, *pleno ventre*, ut aiebat, *curare*
10 gloriabatur. Verum ut paucis hæc refellamus, quemadmodum negari nequit, remediis in morbum esse pugnandum: ita victum quoque, sive cibum potumque, ex remediorum numero exterminare non licet. Nam & diæta, si adfectui contraria præscribatur, morbum oppugnat, & sæpe nullo remedio alio interveniente expugnat. Quid potus abstinentia potuerit in Hydrope, exemplum docet Iulii Viatoris, equitis Romani, cujus Plinius meminit lib. VII. cap. XIIX. & rustici, quod habet Benivenius lib. de abd. rer. causs. cap. XIII. quodque his addit Heurnius lib. VII. aph. Comm. LIX. Quin experientia ostendit quotidiana, quantum cibus potusque inconvenienter sumptus, aut qualis non debebat, febribus obsit, easque ex brevibus diuturnas, ex minimis maximas faciat, aut recidivam morbo principali nocentiorem inducat. In arthritide vero bonam victus rationem dimidium esse sanationis, recte prorsus adseruit Erastus Disput. Antiparac. Tomo IV. Quod vero Paracelsus diætam ex eo improbabat, quod morbus diæta mediante abactus, eadem immutata recurrat, risum meretur, quum id non fieri omnino non possit. Neque enim unquam lautus erit, qui statim à lavacro iterum cœno se immergat: neque à morbis manebit immunis, qui vix aliquo abacto, licentiosa vivendi ratione novam rursus vel eidem, aut aliis, materiam suffecerit. Si forte etiam fortuna in uno alterove ægroto medicatio illa, citra diætæ observationem instituta, Paracelso bene cessit, naturæ potius robori, aut morbi vi imbecilliori id fuerit adscribendum, & rectum ex errore judicandum, quam ut universalem ex eo conclusionem
11 formare liceat. Itaq; ut ipsemet Paracelsus, sive errorem suum agnoscens, sive præ animi inconstantia, atq; ebriositate parum pensi habens quid loqueretur, alibi diætam magni fecisse legitur, cumprimis in iis, quos de morbis Tartareis conscripsit libris.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

libris. Quemadmodum etiam lib. x. Archidox. varias ægritudines corporis ex inordinato vitæ regimine oboriri fatetur. Poterit lector plenius de his videre apud Mich. Doringium de medicina & med. lib. I. part. II. ſect. v. claſſ. III. cap. v. quæſt. VII. Nos ad Hippocratem revertimur. Is igitur diæ- 12
tam non plurimi ſolum fecit, & ſcriptis illuſtravit, verum ejus etiam uſu in ſemetipſo tantum pæſtitit, ut integra & illibata ſanitate vegetam attigerit ſenectam, ætatiſque annum LXXX. vel ut alii volunt XC. alii CIV. alii vero CIX. Sorano in ipſius vita atteſtante, felici exemplo adimplerit. Sequitur in textu, 13
κατὰ δύναμιν ϗ κρίσιν ἐμὴν, pro *noſſe ac poſſe meo*, de qua loquutionis formula ſupra egimus. Non vero citra rationem denuo eam heic inculcat Hippocrates. Nam diætam quidem ægris ſalutarem ſe præſcripturum promittit, ſed quantum ejus à ſe præſtari queat. Neque enim ſi ſponte, & contra medentis præſcriptum, in diæta æger peccet, (quod Hephæſtio faciebat, apud Plutarchum in vita Alex. & abſente commodum Medico, victus tenuioris impatiens, gallo gallinaceo adeſo, & ingenti vini frigefacti cratere educto, mortem ſibi conſciſcebat) medico mortalitatis eventus debet imputari. Neque 14
etiam Medicus ſaltim ſic comparare ſe debet, ut faciat, quæ facto ſunt opus, ſed & æger, & qui præſto ſunt, dicebat Præceptor in princ. Aphoriſm. Itaque Innocentius III. Pontifex cap. tua nos. de homicid. Monachum, qui Chirurgiæ deditus mulieri tumorem in gutture ferro aperuerat, atque eidem, ne ante vulneris conſolidationem vento ſe aut aëris injuriæ exponeret, injunxerat, poſtquam illa conſilio contempto, mortem ſibi aëris mutatione adſciviſſet, ab homicidio abſolvit. Ab ægrotis enim, aut adſtantibus, ſi quid delinquatur, medicus erit extra culpam; qui etiam, ſi prudens ſit, ad ea, quæ extra ſuam ſunt potentiam, nunquam ſe obligabit. Verum iſta omnia, quod recte hic monuiſſe video P. Memmium, in Comm. hujus loci, de vero Medico, & artis perito

ſunt accipienda, minime vero de ſpuriis, imperitis, artiſque
15 propudiis & dehoneſtamentis. Hi namque ſub Hippocratica
illa phraſi κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμὴν, latebras quærunt & effugia,
ſive peſſimis aliquando modis ægrotos exceperint, ſive
Orco etiam victimas demiſerint; & ſæpe plures, quam Achilles
ille Homericus, Iliad. α.

> Πολλὰς ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προϊάπτων.
> *Illuſtres animas multas ſub Tartara mittens.*

Nihil enim fere aliud circulatoribus iſtis in ore, quo ſcelera
ſua vel excuſent, vel palliant, quam ſe omnia *pro noſſe & poſſe*,
& *quantum viribus animoque valuerint*, peregiſſe; artis omnis interim
ignari, nec quidquam ex artis præſcripto agere prompti
parati. Neque aliud mantellum ſuis animarum nundinationibus
quærunt putidæ anus, quam omnia ægri commodo ſe
feciſſe, bonoque animo; quod noſtrates triobolariæ, ſuo
16 loquendi modo dicunt: Es iſt gutt gemeinet geweſen. Verum
hoc genus bipedum illud eſt, in quod Leges & Conſtitutiones
Imperii animadverti jubent, Magiſtratuſque officium flagitat,
ſevere ſerioque inquirere, ac delinquentes ſine diſcrimine ac
reſpectu ad commeritas pœnas vocare, & cavere, ne delicta
in Republ. maneant impunita, nec maleferiati & ſceleroſi
graſſatores liberis civium capitibus impune illudant. *Nec iniquum*
enim *videtur, ſi infirmitas* (immo inſcitia) *culpæ adnumeretur;
quum adfectare quiſquam non debeat, in quo intelligit, vel
intelligere debet, infirmitatem ſuam alii periculoſam futuram*, dicebat
Gajus Ictus, L. IIX. D. ad L. Aquil. Videtur autem inter
illa hoc eſſe, quæ ut corrigantur, optanda potius, quam ſperanda
cordati omnes judicant, & querulantur. Cæterum non
contentus Hippocrates ſancte adfirmare, ægris ſalutarem victum
ſe præſcripturum; addit porro, ſe eoſdem à victu contrario,
qui pernicioſus ſit & noxius, adeoque ab omni in victu
δηλήσιος καὶ ἀδικίης εἴρξειν, hoc eſt, *ab omni nocumento injuriaque vo-*
17 *luntaria eoſdem prohibiturum. Veneficium enim nullibi aſtutius fallit*,

inquit

inquit hic Heurnius, *quam in cibis*. Livia Augustum ficubus medicatis, ne Agrippæ Imperium traderet, sustulisse credita fuit, ut Dio habet lib. LVI. & *boletis, optimo quidem cibo, sed immenso exemplo in crimen adducto*, Claudium Imp. uxor Agrippina sustulit, inquit Plinius, lib. XXII. cap. XXII. & tangit Suetonius in Claudio, cap. XLIV. & in Nerone, cap. XXXIII. Nero Imp. libertos divites & senes, olim adoptionis, mox dominationis suæ fautores atque rectores, veneno partim cibis, partim potionibus indito intercepit. & damnatorum liberos cum pædagogis & capsariis uno prandio aliquando pariter necavit, ut auctor Suetonius in Nerone, cap. XXXV & XXXVII. L. Verus Imp. Faustinæ socrus dolo, adspersis veneno ostreis, exstinctus creditur, ut habet Iul. Capitolinus in Vero. Commodus Imp. Metylenum, præfectum prætorio, per ficus veneno interemit, teste Ælio Lampridio in Commodo. Emanuel Byzantii Imp. exercitum fere integrum Conradi III. delevit, gypsum contusum, & in farinæ speciem redactum triticeis commeatibus remiscens, & Byzantio in castra militi cibando submittens, ut refert Sabellicus lib. IV. Enneade IX. nec negat è Græcis ipsis Nicetas Choniates, Annal. lib. VII. Exempla passim occurrent alibi alia. Est autem δήλησις à 18
δηλέω, *noceo, lædo*, & *nocumentum, damnum*, immo & *venenum* aliquando significat. Hesychius inter alia κακουργίαν, λώβησιν, φθορὰν interpretatur. Hinc δηλητήριον, *mortiferum*. Ἀδικία est *injuria* & *noxa* quæ infertur, & quidem deliberato. Differunt 19
enim ἀδικία & ἁμάρτημα, sive *injuria*, & *delictum*, quod illa semper cum deliberatione fiat, hoc etiam ab errore: quum ἀδικεῖν, sit *consulto, & ex malitia peccare*, ἁμαρτάνειν, *lapsu quodam delinquere*. Τὸ γὰρ ἀδικεῖν, dicebat Philosophus lib. I. Rhetor. cap. X. ἐστὶ τὸ βλάπτειν ἑκόντα, παρὰ τὸν νόμον. *Injuria afficere, est sponte lædere, contra legem*. Et ibid. cap. XIII. τὸ ἀδικεῖν ὡρίσαμεν ἑκούσιον εἶναι. *Injuria afficere, definivimus spontaneum esse*. Vtrumque jam ante etiam dixerat idem lib. V. Ethic. cap. XI. ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

præterea cap. XII. distinxerat inter ἀδικεῖν, & ἄδικα ποιεῖν, *injusta facere, & injuste*: quum illud casu fieri possit, hoc non fiat nisi ex προαιρέσεως, seu *prælectione*. Itaque Hippocrates paullo infra, ubi promittit, se in quascunque ædes ingrediatur, alienum futurum ab omni injuria, addit vocabulo ἀδικίης, epitheton ἑκουσίης ut vocis significatio plenius explicetur, atque id quod
20 implicite hic dicitur, ibi manifestius exprimatur. Vocabulum εἴργειν, Glossæ Scaligeri explicant per ἐμποδίζειν, quod Hesychio est μαστᾶσθαι, & proprie significat *pedes implicare*, aut *obstaculum injicere*: quasi τὸ εἴργειν, non simpliciter *prohibere* à mala diæta, aut *arcere*, sed *omni conamine impedire, atque avertere*.
21 Itaque verba textus commode ab interpretibus fere omnibus ad ægros referuntur, quos ὁ ὀμνύων ab omni in victu noxa & injuria se vindicaturum promittit. Et à δηλήσεως quidem eos vindicat, *si optimo cibo utatur, & videat ne victus monstri quid alat*, ut inquit Heurnius, *& ut philtra absint*. Ab ἀδικίας autem, si bono etiam cibo recte & suo tempore utatur. Nam & qui talis est, enecare potest, si indebito loco & tempore exhibeatur; ut si detur in vigore morbi acuti, ubi nihil erat dandum, aut pleuriticis, dum os madet à ptyalo, quod notat divinus Senex lib. de victu acut. in Princ. Quo in loco etiam, licet summis laudibus efferat decoctum hordei, si non loco & jure in usum veniat, idem summe noxium esse ait, & veneni modo interimere. Simili autem circumspectione uti convenit Medicum in exhibendis iis, quæ venerem stimulant, ac somnum inducunt, quibus improbos sæpe scelestè abuti con-
22 stat. Cæterum Fabius Calvus verba hæc jurisjurandi ad jurantem ipsum, quam ad ægros, referre maluit, quasi is, quo sanctius medicinam tractet, juret se ab omni sibi maleficio & malitia temperaturum, longeque omnem à se culpam amoturum; ac si verborum sensus ad dignitatem Medici & integritatem spectet. Quæ interpretatio licet inepta prorsus non sit, tamen repetitionem minus necessariam, & ab Hippocratis stilo

ſtilo alienam ſecum trahit. Quum enim in mox ſequentibus præmeditato ejuretur omne maleficium, atque improbitas, quorſum attinebat idem hoc etiam in loco facere, ubi alia de re, & quidem de diæta agebatur.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

οὐ δώσω δὲ οὐδὲ φάρμακον οὐδενὶ αἰτηθεὶς θανάσιμον·
οὐδὲ ὑφηγήσομαι ξυμβουλίην τοίηνδε.]

SUMMARIA.

1. *Tres negationes apud Græcos ſumme negant.* 2. *φαρμάκου etymon duplex.* 3. *& ſignificatio duplex.* 4. *ut & medicamenti.* 5. *& veneni.* 6. *& virus.* 7. *φάρμακον θανάσιμον.* 8. *Medicus nec hoſti det venenum.* 9. *Iul. Alexandrinus notatus.* 10. *& Iuſtus Velſius.* 11. *ſed dubitanter.* 12. *Hippocrates an in hoc paſſu aliquando peccarit?* 13. *Romani venenorum fraudes nec in hoſtes probarunt.* 14. *Fabricij Coſ. Romani memorabile exemplum.* 15. *M. Aquilii factum improbatum.* 16. *Eudemi & Xenophontis Medicorum ſcelera.* 17. *& Fridanci.* 18. *& Zedechiæ Iudæi.* 19. *& aliorum.* 20. *Servi pius dolus in Domitium.* 21. *& Medici apud Apuleium.* 22. *Conſimilis Cleophanti pietas.* 23. *Medici occidentis pœna.* 24. *συμβουλίην ἡγήσασθαι, & ὑφηγεῖσθαι.* 25. *in conſcientiam adhibere, aut ſumi.* 26. *De venenis ut agendum Medico.* 27. *Veneficus quis?* 28. *Etiam venditio veneni prohibita.* 29. *Statii Annæi Medici factum improbatum.* 30. *An differant exhibere venenum, & dare ut exhibeatur.* 31. *Archigenes Medicus an peccarit in jusjurandum Hippocratis?* 32. *An liceat Medicis veneni vim & alexipharmaci in morti damnatis experiri?* 33. *Heropholi carnificina.* 34. *& Carpi.* 35. *& Fioravanti.*

VUlgatum apud Græcos eſt, duas negationes non adfirmare, ut apud Latinos, ſed vehementius negare; 1
& ſuperfluum fuerit rei probandæ exempla proferre. At tribus negandi particulis copulatis intenſius negari non adeo eſt frequens. Exemplum tamen eſt in præſentibus

tibus Hippocratis verbis, ubi ait, οὐ δώσω γὰρ οὐδὲ φάρμακον οὐδενὶ θανάσιμον; quas negationes omnes ſimul includens, Latine ſimpliciter efferes, *nemini prorſus dabo medicamentum mortiferum.* Simile exemplum aliud eſt lib. de arte: ἐγὼ δὲ οὐκ ἀποστερέω μὲν οὐδ' αὐτὸς τὴν τύχην ἔργου οὐδενός: *neque ego fortunam fraudo ulla efficacia.* Neque aliter Plato aliubi; Οὐ δυνατὸν οὐδεπώποτε οὐδὲν τούτων πράττειν: *impoſſibile horum quidquam facere.* & Demoſthenes; οὐδέποτε οὐδὲν οὐ μὴ γένηται τῶν δεόντων: *nunquam quidquam fiat eorum quæ oportet.* Et occurrent exempla interdum apud alios alia. Guil. Budæus Attici idiomatis proprium id eſſe docuit,
2 in Comm. Ling. Græcæ. Cæterum τὸ τοῦ φαρμάκου nomen Suidas deducit ἀπὸ τοῦ φέρειν ἅμα ἄκος. Agellius lib. XII. cap. IX. vel ἀπὸ τοῦ φέρειν ἄκος, vel ἄχος, *quod vel medelam vel dolo-*
3 *rem adferat,* deducit, prout in bonam malamve partem accipias; quod Auctor Etymologici etiam monuit, & Euſtathius Iliad. δ. ubi ait, τὸ φάρμακον δὲ μέση λέξις, ἐπί τε μὴ ἀγαθοῦ λαμβανομένη, παρὰ τὸ φέρειν ἄχος, καὶ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ, παρὰ τὸ φέρειν ἄκος, quemadmodum & τὸ φαρμάξαι, quod eſt *pharmacum exhibere*, ἀμφίβολον eſſe ait Pollux, lib. IV. cap. XXV. Etenim ſimpliciter pharmacum & ſine epitheto poſitum, non
4 ſecus ac *medicamenti* apud Latinos vocabulum, nunc medici-
5 nam aut remedium, nunc venenum notat. Quemadmodum ipſum etiam *veneni* vocabulum ambiguum eſt, ut propterea Cajus I C. in L. qui venenum. D. de verbor. ſignif. aiat: *Qui venenum dicit, adjicere debet, utrum malum, an bonum: quum & venenum aliud ſit bonum, aliud malum, non ſecus ac dolus alius bonus alius malus:* de qua re prolixius videri poteſt Ioan. Aloyſius Catalanus, tract. de Amneſtia cap. XXXVII. & Scipio Gentilis
6 Parerg. lib. II. cap. XIV. Neque aliter quam medio modo ſe habet *virus* vocabulum. *Malum* enim *virus*, pro *veneno*, dixit Princeps Poëtarum, Georg. lib. I.

Ille malum virus ſerpentibus addidit atris.

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

quod in bonam partem pro *odoribus* usurpavit Statius Papinius, Silvar. lib. II.

—— *Atque omne benigne*
Virus, odoriferis Arabum quod crescit in hortis.

Hippocrates ut per pharmacum hoc in loco vere venenum 7
accipi sciremus, cum adiectione id vocavit θανάσιμον, sive *mortale*; quo epitheto etiam usus est Euripides in Jone, & Josephus Antiq. Judaic. lib. IV. cap. IIX. & Dioscorides sæpius. Nicephoro Calisto, & Herodiano, est δηλητήριον, seu *nocivum*; Homero Odyss. δ. ἀνδροφόνον, *occisorium*, & Odyss. κ. οὐλόμενον, *perniciosum*; Xenocrati apud Galenum lib. x. de simpl. medic. facult. in princ. παθοποιὸν, sive ut Galenus ipse explicat, θανάσιμον, *mortiferum*; Pollux lib. v. cap. XXVII. ὀλέθριον vocat, & φονικὸν, *perniciosum* & *occisorium*. Marcianus I C. L. III. §. ejusdem. D. ad L. Corn. de Sicar. Hyginus Fab. CXXX. & CXXXII. Scribonius Largus Epist. ad Iul. Callistum, Plinius lib. XXIIX. cap. IX. & Apulejus Celsus lib. de herbis cap. x. *medicamentum malum* vocant; L. Florus lib II. cap. XX. *impurum*. Lucius Apulejus Metam. lib. x. *peremptorium*. Eleganter autem totum hunc Hippocratis locum παραφράζει Scribonius,
loco laudato: *Ne hostibus quidem*, inquit, *malum medicamentum* 8
dabit, qui medicinæ sacramento legitime sit obstrictus: sed persequetur eos, cum res postulaverit, ut miles & civis bonus, omni modo. Quia Medicina non personis homines æstimat, verum æqualiter omnibus implorantibus auxilia sua succursuram se pollicetur, nullique unquam nocituram profitetur. Et paucis interiectis: *Scientia enim sanandi, non nocendi, est medicina: quæ nisi omni parte sua plene incumbat in auxilia laborantium, non præstat, quam pollicetur hominibus, misericordiam.* Neque alio respexit L. Apulejus, loco adducto, ubi de servo venenum comparante agit: *Quum venenum*, inquit, *peremptorium comparare, pessimus iste gestiret, nec meæ Sectæ crederem convenire, caussas ulli præbere mortis: nec exitio, sed saluti hominum, Medicinam quæsitam esse didicissem,* &c. Aut Seneca lib. IV. de

benefic. cap. XXIIX. dum ait: *Medicina & sceleratis opem ministrat: & compositiones remediorum salutarium nemo suppressit, ne sanarentur indigni.* Frustra itaque est Iul. Aleaxndrinus, qui hosti
9 auxilium à Medico penitus omne denegandum censuit, quod putaret beneficentiam ab officio suo recedere, & maleficam evadere, si in hostes exerceretur. Ratiuncula enim hæc jampridem à Scribonio, iis, quæ adduximus, verbis confutata est; quum Medico quidem liceat, qua civis est bonus, re postulante, hostes persequi: qua Medicus vero, non personas æstimare, sed æqualiter cuivis imploranti auxilio suo succurrere, & ut ille ait:

Tros Rutulusve fuat, nullo discrimine habere.

10 Neque audiendus est Iustus Velsius, cujus in prosceniis Medicor. cap. IX. meminit Theodorus Zuingerus, qui *improbum hominem non curandum dictitabat, ne propter peccata immissum morbum tollendo, videatur Medicus ire θεομαχεῖν, removendo id, quod*
11 *Deus adesse volebat.* Quanquam ubi hoc Velsius statuerit, equidem nesciam; nam aliquot edidit opuscula. Ex Commentariis sane ejus in Tabulam Cebetis lib. IV. contrarium elicere me posse putem. Rhetorices enim finem ibi ait esse, dictione persuadere. Bona autem an mala sint, quæ persuadere conatur, quod ad artem pertinet, nihil putat interesse: quod ad hominis vero & civis officium, plurimum. Boni enim hominis & civis officium non esse, persuadere mala; bonum nihilominus Oratorem, qui id possit *Accidit autem hoc,* inquit, *& in aliis artibus, & in ipsa statim Medicina. Nam bonum appellamus Medicum, qui quamplurimos & commodissime sanat. Sintne autem Græci illi, an Barbari, Græcorum hostes, quod ad artem pertinet, nihil interesse putamus.* Ex quo colligas non eam ipsius fuisse sententiam, quam putavit Zuingerus. Sed *quod dubium est sit in medio*, dicebat alicubi Suetonius. Medicus certe, improbo homini manum auxiliatricem adhibens, opus charitatis facit; ægrumque porro, si pius sit, hortabitur, ut vitam emendet, Deumque flagi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

flagitet, ut & medicamentis benedicat, & delicta resipiscenti condonet. Non est vero, ut Hippocratis exemplum huc trahamus, qui ad Regem Persarum, maximis muneribus invitatus ire noluit; *ne* (ut ipsus ait, in Epist. ad Hysthanem Hellesponti Præfectum) *barbaros à morbis liberaret, qui Græcorum essent hostes*; patriam vero magnificis prætulit hostis pollicitationibus. Aliud enim omnino est patriam deserere, & pretio conductum ad hostem secedere; aliud unum aut alterum hostium, artis auxilium implorantem, salvis patriæ rebus, opera sua juvare. Venenorum vero in hostes fraudem, nec prisci probarunt Romani. Id in vulgus etiam nota nos docet historia, quam habent Plutarchus in Pyrrho, & Apophtheg. Ælianus hist. var. lib. XII. cap. XXXIII. Val. Maximus lib. VI. cap. V. Agellius lib. III. cap. IIX. Aur. Victor. de Viris illustr. cap. XXXV. Eutropius lib. II. atque alii. Quum enim *Timochares Ambraciota*, sive *Nicias*, aut *Cineas* quidam, Pyrrhi Regis Epirotarum vel familiaris, vel Medicus (nam variant utrobique Scriptores) C. Fabricio Cos. Rom. certo præmio pollicere-tur, se Pyrrhum veneno sublaturum; Fabricius per litteras monuit Pyrrhum, ut circumspecte ageret, sibique caveret à proximorum insidiis, ac salutem tutaretur. Se interim malle virtute & armis hostes suos quam veneno vincere. Et in M. Aquilium, (qui Asiatici belli reliquias confecturus, mixtis veneno fontibus ad deditionem quarundam urbium, maturam sed infamem obtinuit victoriam) graviter Florus lib II. cap XX. invehit, quod *contra fas Deum, moresque majorum, medicaminibus impuris, in id tempus sacrosancta Romana arma violasset*. Nefarie vero egerunt Medici, quotquot contra hoc jusjurandum crimine homicidii se polluerunt, nomenque cum sempiternæ infamiæ dedecore ad posteros transmiserunt. Ex iis *Eudemus* Liviæ, & *Xenophon* Claudii Imp. Medicus. De utroque testis Tacitus, & de Eudemo quidem lib IV. Annal. ait, ipsum à Livia Druso necem moliente *in conscientiam sumtum*. De Xeno-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

phonte Annal. lib. XII. ubi de Agrippina agit, Claudii uxore, maritum veneno tollere satagente: *Provisam*, inquit, *jam sibi Xenophontis Medici conscientiam adhibet: ille enim, tanquam nisus evomentis adjuvaret, pinnam rapido veneno illitam faucibus ejus demisisse creditur: haut ignarus*, ita pergit Tacitus, *summa scelera incipi cum periculo, peragi cum præmio.* Consimilis horum fuit Zoës Augustæ Medicus, cujus illa scitu & opera Ioanni, Michaëlis Paplagonis Imp. fratri, venenum misceri curavit,
17 ut refert Cedrenus. Guntherum quoque Swartzeburgicum Caroli IV. Imp. instinctu *Fridancus* Medicus, Guntheri familiaris, potione venenata interemit, ut est apud Crancium Metropol. lib. IX. cap. XXIX. & Io. Cuspinianum in Cæsarib. Nec alio fato periit Sanctius Castellæ Rex, cognomento Crassus, & Grimoaldus Rex Longobardorum, quos à Medicis intoxicatos referunt Ritius Neapolitanus lib. II. de Reg. Hispan. & Paullus Warnefridus lib v. de gestis Longobard. cap.
18 XXXIII. Carolum vero Calvum Franciæ Regem, Roma redeuntem, sive suæ, sive alienæ obsequens libidini, *Zedechias* Iudæus medicus veneno sustulit, ut est apud Sigebertum & Reginonem lib. II. quo modo etiam superiori seculo Bajazethem II. Turcarum Imp. filius Selymus Hammonis Iudæi
19 medici opera interfecit. Neque excludendi ex horum numero sunt Medicus ille Oppianici, & Pharmacopola circumforaneus, apud Ciceronem in Orat. pro A. Cluentio. Medicum enim, quod ejus opera Oppianicus pridem plures interemisset, *jam cognitum* Cicero vocat, *& sæpe victorem*: pharmacopolam vero pactis L L S. quadringentis Oppianici socrum Dineam prima potione sustulisse narrat. Nec alter ille, apud Apuleium lib x. de quo ait: *Medicum convenit quendam notæ perfidiæ, qui jam multarum palmarum spectatus prœliis, magna dextræ suæ tropæa numerabat.* Nec Gabrina, cujus meminit Lud. Ariostus, Canto XXI. stanza LIX. alterius est farinæ:

Vn

Vn Medico, inquit, *trovò d'inganni pieno,*
Sufficiente & atto à simil vopo;
Che sapea meglio uccider di veleno.
Che risanar gl'infermi di silopo.

Sive, ut Latine dicamus:

Medicum malignis repperit plenum dolis,
Aptum paratum, quodvis ut faceret scelus;
Qui rectius norat veneno tollere,
Quam debitis ægro mederi pharmacis.

Quanto vero omnibus istis religiosior Domitii ille Medicus? 20
de quo Seneca lib. III. de benefic. cap. XXIV. *Corfinium*, inquit, *Cæsar obsidebat: tenebatur inclusus Domitius. Imperavit medico, eidemque servo suo, ut sibi venenum daret. Quum tergiversantem videret, quid cunctaris? inquit, tanquam tua in potestate totum istud sit? mortem rogo armatus. tum ille promisit, & medicamentum innoxium bibendum illi dedit. Quo quum sopitus esset, accessit ad filium ejus. Iube me, inquit, adservari, dum ex eventu intelligis, an venenum patri tuo dederim. Vixit Domitius, & servatus à Cæsare est: prior tamen illum servus servaverat.* Meminit historiæ etiam Plinius lib. VII. cap. LIII & Plutarchus in Cæsare. Non alia 21
pietate fuit Senior ille apud Apuleium lib. x. compertæ præ cæteris fidei Medicus, qui quum à novercæ cujusdam emancipato servo venenum privigno Patronæ occidendo rogaretur, somniferum dedit. *Quum venenum peremptorium*, inquit Medicus ipse, *comparare pessimus iste gestiret: nec meæ Sectæ crederem convenire, caussas ulli præbere mortis: nec exitio, sed saluti hominum Medicinam quæsitam esse didicissem: verens, ne si daturum me negassem, intempestiva repulsa viam sceleri subministrarem, & ab alio mercatus hic potionem, vel postremum gladio, vel quovis telo nefas inchoatum perficeret: dedi non venenum, sed somniferum mandragoræ illud, gravedinis compertæ famosum, & morti simillimi soporis efficax.*
Neque aliter animatus fuit *Cleophantus, Medicus quidem ignobilis, sed homo spectatus*, ut vocat Cicero in Orat. pro A. Cluen- 22
tio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

tio. Hujus ſervum ſollicitarat C. Fabricius ſpe & pretio, ut Avito, quem Cleophantus curabat, venenum daret. Servus frugi & integer, rem omnem ad Cleophantum Dominum detulit, qui deinde Avitum, ut parerat, monuit, & incolumem
23 ſervavit. Tenetur autem Medicus, qui in his peccarit, lege Julia de Sicariis, & capitis fit damnas. *Homicidii enim crimen eſt in ſalute hominis peccare*, inquit Theodericus, Gotthorum Rex, apud Caſſiodorum Variar. lib. VI. Epiſt. XIX. & *plus eſt hominem exſtinguere veneno, quam occidere gladio*, ut habet reſcriptum Antonini Imp. L. I. Cod. de Malef. & Mathemat. Præſertim ſi id fiat à Medico, à quo ſalutem exſpectas, & cujus *medicamenta veluti Deorum manus* eſſe debebant auxiliares. Hinc illa Caroli V. Imp. Conſtitutio in Ordin. Crimin. artic. CXXXIV. Hette ein artzt die todtung williglich gethan / ſo were er als ein furſetzlicher mör-
24 der zuſtraffen. Sed pergamus ad cætera contextus verba. Ξυμβουλίη, ſive συμβουλίη, Latinis eſt *conſilium*, ἀ συμβουλεύω, quod eſt *conſulere, cenſere, auctorem eſſe*; ὑφηγεῖσθαι vero *commonſtrare, oſtendere, dare, ſuadere, hortari* aut *auctorem eſſe*, ut docuit nos pluribus Guil. Budæus. in Comm. Ling. Græcæ. ὁ χαριέστατος Medicorum, Heurnius, οὐδὲ ὑφηγήσομαι. interpretatur ἑτέροις οὐκ εἰσηγήσομαι, *aliis conſilio meo non præibo*. Vt enim Plutarcho, in Pompeio, ὑφηγεῖσθαι ὁδὸν, eſt *commonſtrare viam*: ita hoc in loco ὑφηγεῖσθαι συμβουλίαν, eſt *dare conſilium, demonſtrare*. Ita enim reddidiſſe etiam videtur Scribonius Largus, loco antelaudato, ubi de jurejurando hoc verba faciens, ait *in eo ſanctum eſſe ne prægnanti medicamentum, quo conceptum excutitur, aut detur, aut demon-*
25 *ſtretur à quoquam medico*. Cum Tacito, Annal. lib. IV. & XII. ubi de Eudemo Liviæ, & Xenophonte Claudii Medico agit, *in conſcientiam adhibere*, & *in conſcientiam ſumi*, & Annal: lib. II. *conſcientiam ſceleris*, & Hiſt. lib. I. *conſcientiam facinoris*, dixeris. Cicero in Orat pro A. Cluent. *conſilia & conſcientiam facinorum*; Columella lib. I. de re ruſt. *conſcientiam fraudis*; Minutius Felix Octavio. *conſcientiam ſceleris* vocavit. Non tantum enim Hip-

Hippocrates discipulos adigit ut jurent, se medicamentum mortiferum nemini daturos, sed neque, ut detur, alicui velle dare, ostendere, auctorem esse, conscire, aut consentire. Huc respicit Cassiodorus, loco quem dixi, quando ait: *Si homicidium facere nullo modo licet, nec interesse omnino conceditur, nec conscientiam perfundat omnis cruor.* Neque aliam ob caussam Galenus 26
lib. de medic. fac. parab. cap. xxvii. & Oribasius lib. de morbor. curat. cap lxiii. etiam de venenis fusius se acturos negant, quod prævideant male faciẽdi occasionem, quæ tractationi ei possit accedere, si qui male facere voluerint. Et lib. x. de simpl. med. fac. in princ. Galenus idem ait, *non minus odio habendos esse, qui venenis aliquid patrant, quam qui eorum usum docent, & scriptis produnt, immortali malitia se obligantes, dum arma pravis hominibus ad male agendum suppeditant.* Adde quæ Scribonius Largus habet libri sui cap. lxvii. Veneficus nempe non solum 27
is dicitur, & lege Cornelia de Sicariis tenetur, qui malo animo medicamentum alicui propinat, sed & ille, *qui hominis necandi caussa*, ut Marcianus I C. loquitur L. i. & iii. D. ad L. Corn. de Sicar. *venenum confecerit, vendiderit, vel habuerit*; & pari loco habet Iuvenalis Sat. xiii.

—— *Artifices, mercatoremque veneni.*

Repetijt eadem Carolus v. Imp. in Ordinat. Crimin. artic. cxxx. etiam olim apud Israelitas lege cautum fuit, ne quis venenum lethale, aut in alios usus noxios paratum, penes se haberet; quod si quis habere deprehensus fuisset, morte mulctabatur, ut memoriæ prodidit Iosephus, Antiq. Iud. lib. iv. cap. iix. quemadmodum & aconitum possidere, capitale fuisse, auctor est Theophrastus Hist. plantar. lib. ix. cap. xvi. *Venenum* 28
nempe *leges habere, emere, nosse denique vetant*, inquit Quinctilianus, declamat. xiii. & *pigmentarii*, ut iterum ait Marcianus, *si cui temere cicutam salamandram, aconitum, pityocampas, buprestin, mandragoras, cantharides, aut quid lustramenti dederint, pœna Legis Corneliæ tenentur.* Itaque nunquam Lex ea absolvisset Statium 29
An-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Annæum, amicitiæ fide & arte Medicinæ Senecæ probatum, ſi quis eum poſtulaſſet, quod *oranti patrono, ut proviſum venenum, quo damnati publico Athenienſium judicio extinguerentur, promeret, id attuliſſet*, quæ verba ſunt Taciti Annal. lib. xv. Nec enim dare debuerat, ſed negare venenum; aut innoxio medicamento
30 ſubſtituto, orantem fallere. Vt enim dicebat Siciliæ Rex apud Nicetam, lib. I. Hiſt. Iſaaci Ang. cap. III. Μηδὲν διαφέρει, τὸ φονεῦσαι, καὶ φόνου παρασχεῖν πρόφασιν. & Ulpianus L. xv. D. eod. *Nihil intereſt, occidat quis, an cauſſam mortis præbeat*; quod Canones etiam volunt, c. ſicut dignum. de homicidio. Quanquam idem Vlpianus L. IX. in princ. D. ad L. Aquil. *multum intereſſe* ex Labeone IC. dicat; quod *is, qui malum medicamentum ſuppoſuit, aut eo unxit, occidat: qui vero dat, ut offeratur, cauſſam magis det, quam occidat, atque ideo hoc caſu in factum actionem*
31 *dandam cenſeat*. Cæterum an ὑφηγεσίας etiam crimen ſubijſſe dicemus, ſive *conſcientiæ*, aut *demonſtrationis*, *Archigenem* Hadriani Imp. medicum? Xiphilinus in Epit. *Hermogenem* vocat. De eo enim Dion Caſſius lib. LXIX. ait, quod Hadriano, vitæ pertæſo, ſub ſiniſtra mamilla locum indicarit, qui deinde loco commonſtrato, in extremo hydropis morbo ſervo ſe necandum obtulerit. Dico ſubijſſe id crimen, ſi Imperatori talem locum in ſui perniciem ſcire deſideranti, ſcius volenſque indicavit: purum vero eſſe ſecundum conſcientiam, ſi vel longo ante tempore, vel per diſcurſum, aut etiam propoſiti Imperatorii inſcius, locum eundem illi commonſtrarit. Nam ut Seneca dicebat Rhetor, Epit. l. III. controverſ. IX. *Aliam ubi remedium eſt mori, ſcelus eſt occidere*. Ac *licet iis, qui miſere vivunt, mori beatum ſit; Medico tamen nobili mortem inferre, aut docere, nefas*
32 *ducitur*, ait Aretæus lib. VI. cap. VI. Quæritur autem porro, an Medicus, quum vi jurisjurandi Hippocratici, omni veneni exhibitione ipſi ſit interdictum, recte faciat, ſi ad mortem damnato venenum præbeat, ſive veneni cujuſpiam, ſive antidoti virium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

virium experiundarum id fiat. Equidem recte facere ipsum puto, si eo fecerit fine, ut dexterius subveniri in posterum possit ægrotis aliis, qui venenum forte hauserint; si fecerit insuper non proprio collibitu, sed vel consentiente Magistratu, vel jubente, quod potius est, in pnblicæ salutis commodum. *Quæ enim Reipub. caussâ fiunt, non sunt redarguenda*, inquit Paullus, L. quod Reipub. D. de jnjur. Ita Mithridates Ponti, & Attalus Pergami Rex, alexipharmacorum simplicium vires in hominibus morti damnatis periclitabantur, referente Galeno lib. de Antidotis cap. I. Iussu Clementis VII. Pontif. Max. Romæ, & Imperante Divo Rudolpho II. Pragæ, ut antidotorum famosorum vis probaretur, damnatis venena se præsente exhibita testatur And. Matthiolus. Comm. in lib. IV. Dioscor. cap. LXXIII. Anno CIↃ.IↃ.LXXX. Wolffgangus Comes Hohenloius, ut terræ sigillatæ Silesiacæ virtutes probaret, furi ad furcam damnato Mercurii sublimati drachmam semis, & ex intervallo duplum terræ sigillatæ in vino veteri Medicos exhibere jussit; fure post exantlata gravissima symptomata, & morti & furcæ se subducente, ut refert Andr. Berchtoldus Tract. de Terra sigillata. In Galliis, quum non pauci calculo laborarent, Sagittarium Modunensem, latrocinio infamem, & calculosum, morti adjudicatum, sibi dedi rogarunt Medici, & impetrarunt, ut ventre viventis refecto calculum, calculique locum, aliorum simul saluti inveniendæ perquirerent: qui mox calculo reperto & extracto, non tantum sanitati hominem restituerunt, sed sententia etiam Iudicii rescissa, supplicio capitali subtraxerunt, & ut magna pecuniæ summa donaretur, effecerunt. Meminerunt Historiæ Ambr. Paræus lib. XXIV. cap XIX. Franc. Roussetus Tract. de partu Cæs. sect. III. cap. VII. & Io. Riolanus fil. Anatomicus celeberrimus, Anthropographiæ lib. I. cap. X. Verum enim hic est, quod Corn. Celsus ait, in præf. lib. I. *crudele non esse, hominum nocentium, & horum quoque*

paucorum suppliciis, remedia populis innocentibus seculorum omnium quæri. Neque hoc modo peccatur in salutem hominis, quod homicidii crimen paullo ante diximus. Damnati enim illi, jam tum servi erant pœnæ, antequam necarentur, *hominesque sacri*, hoc est, ut Festus explicat, *à populo judicati ob maleficium*, quibus occisis, ut lex habebat Tribunicia, reus parricidii damnari non poterat. Ne dicam mitius secum agi putare ipsos damnatos, si in carceris secretis veneno perire jubeantur, quam si in crucem aut furcam sublati, æque magnos sustineant cruciatus,
33 maioremque in omnium conspectu ignominiam: spe interim ipsos consolante, fieri etiam posse, ut exhibito simul cum veneno antidoto serventur, vitamque ex ipsis Orci faucibus, spolii instar secum asportent. Alia longe res esset, & maximum profecto conscientiæ scrupulum inijceret, si quis *Herophilum* imitatus, aut *Iacobum Carpum*, aut empiricum illum Bononiensem, *Leonardum Fioravantum* horrendo ausu viventium corpora ferro aperiret, & in visceribus spirantium latentia, digitis oculisque crudelibus rimaretur. De Herophilo certe Corn. Celsus loco adducto refert, quod *nocentes homines, ex carcere acceptos, vivos inciderit, ut consideraret, etiam spiritu remanente, ea, quæ natura*
34 *arte clauserat.* De Carpo auctor est Gabriel Falloppius, lib. de morbo Gall. cap. LXXVI. *quum infensus esset Hispanis, geminos ex eis, laborantes morbo gallico cepisse, & vivos anatomicis administrationibus destinasse; eamque ob rem patria profligatum, Ferrariæ obiisse.*
35 Fioravantus ipse, lib. II. Chirurg. cap. IIX. *non mortuos tantum, sed vivos in bello contra Mauros infideles se incidisse* gloriatur. Sed *carnificis* hoc munus est, aut *lanij*, ut Herophilum vocat Tertullianus lib. de an. cap. X. seu *medici latrocinantis*, quam vocem usurpat Celsus, loco dicto.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

CAPVT DECIMUM QUINCTUM.

Ὁμοίως οὐδὲ γυναικὶ πεσσὸν φθόριον δώσω· ἁγνῶς δὲ καὶ ὁσίως διατηρήσω βίον τὸν ἐμὸν· καὶ τέχνην τὴν ἐμὴν, &c.]

SUMMARIA.

1. Πεσσοὶ & πεσσὰ *communiter.* 2. *Pessi & pessaria Medicis.* 3. πρόσθετα. 4. ἐγκολπισμοὶ *à pessariis differunt.* 5. πριαπίσκος, βάλανος. 6. πεσσὸς φθόριος. 7. φάρμακα φθόρια. 8. *Eijcere.* 9. ἀμβλωτικά. 10. ἀγώγιμα. 11. *Poculum abortionis.* 12. *abortus.* 13. ἐκτρωσμὸς, ἔκρυσις, ἄμβλωσις. 14. ἔκρυσις *differt à cæteris.* 15. *abortus & aborsus differunt.* 16. *Fæminarum maximum munus, accipere & tueri conceptum.* 17. *Abortum provocare, summum scelus.* 18. *Hippocratis religiositas.* 19. *Sub pesso corruptorio etiam alia* φθόρια *comprehenduntur.* 20. *Hippocrates ex Scribonio explicatus.* 21. *Galenus Hippocrati* ὁμόψηφος. 22. *Excussi fœtus pœna in sacris litteris.* 23. *Ex Canonum jure.* 24. *Sixti V. Bulla.* 25. *Solonis & Lycurgi in abortionum auctores animadversio.* 26. *Iuris Civilis sanctiones variæ.* 27. *Valentiniani, Valentis, & Gratiani decretum.* 28. *Supponere pessum* φθόριον, *& dare ut supponatur, an differant?* 29. *Canonum sententia.* 30. *Conscientiæ ut consulendum?* 31. *Abortum quando procurandum nonnulli putaverint?* 32. *Et quidem Hippocratis exemplo muniti.* 33. *& Exodi loco super distinctione fœtus formati à non formato.* 33. *quam Canones etiam recipiunt.* 35. *& Constitutiones Imperii.* 36. *Non sunt facienda mala, ut eveniant bona.* 37. *Parvitas uteri non est caussa, ob quam excuti debeat fœtus.* 38. *Fæminæ etiam parvæ sæpe sine periculo pariunt.* 39. *Vteri parvitatis an certa sint signa?* 40. *Angustia colli uteri non indicat fœtus corruptionem.* 41. *Fæminæ* ἄτρητοι, *imperforatæ.* 52. *Sectionis Cæsariæ in gravidis administratio.* 43. *Ob vesicam imbecillem non provocandus abortus.* 44. *nec ob morbum matris acutum.* 45. *Abortus per se periculosi:* 46 *& magis accedente morbo acuto.* 47. ἔκρυσις *in gravida non solicitanda.* 48. *Tertulliani de hoc sententia.* 49. *Historiam Hippocratis de Psaltria, ut quidam excusent?* 50. *liber de natura pueri an Hippocratis?* 51. *Exodi locus sub trutinam vocatus.* 52. *Græci inter-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

pretis sententia. 53. & Latini. 54. Græca translatio non authentica. 55. Textus Hebræus ad verbum redditus. 56. Rabbi Avenezra & Salomon notati. 57. Hebraici textus sensus. 58. Dionysii Richel, & aliorum sententia. 59. Fœtus quo tempore animetur. 60. an circa xxx. vel xxxv. diem? 61. Probabilius esse, citius fœtum animari. 62. Et quidem in ipsa statim conceptione. 63. Sixti V. Bulla laudata. 64. Disputationis conclusio. 65. Hippocratis sententia aurea. 66. à Zuingero explicata. 67. Zenonis Alexandrini laus. 68. & Daphni Ephesii. 69. & Iamblichi.

1 ΠΕσσοὶ, & πεσσὰ, communiter Græcis dicebantur *calculi lusorii*, aliquando etiam ipse *calculorum ludus*; quod docent Hesychius, Eustathius, & Etymologici Auctor, vocemque deducunt ἀπὸ τοῦ πεσεῖν, quod futurum est à πίπτειν, tanquam inter
2 jaciendum calculi decidant. At Medicis πεσσοὶ, quæ & πεσσάρια adpellant, remediorum sunt formulæ, in mulieribus intra uterum, partesque illas, qua sunt fœminæ, adhiberi solitæ. Atque ut ex Paullo Ægineta, lib. III. de re Med. cap. LXI. colligere licet, erant olim pessi lana pexa, vel aliud quidpiam, quod teres pyramidali figura, & in digiti humani formam effingebatur, excipiendis medicamentis, quæ, pro diversa intentione Medici, utero ad ejus adfectus necessum videbatur im-
3 mitti. Hippocrates in libris de morb. mul. & sæpe alibi, atque etiam Aristoteles lib. II. de gen. an. cap. IX. vocant alio nomine πρόσθετα, *suppositoria* nempe, aut *subdititia*; eodemque
4 sensu Dioscorides lib. I. cap. XV. & alibi, προσθέματα. Aliis ἐγκολπισμοὶ dicuntur, quod *intra pudoris sinum* applicentur. Quanquam Theod. Priscianus lib. III. Gynæc. cap. IV. distinguere videatur inter ἐγκολπισμὸν & πεσσάριον. Ait enim; *Prius encolpismo uti convenit, & post matricis delavationem, ex eodem medicamento spissiore pessarium exhibere.* Ut ita *encolpismus* sit medicamentum liquidum, ac veluti clyster, qui utero colluendo immittatur; *pessarium* vero solidius, & tale, quale jam ex
5 Paullo descripsimus. Hoc à forma virilis fascini, aliis etiam

πεσα-

πεσσαρίσκον, & πεσσαρίσκιον nominari invenio. Cælius Aure-
lianus Chron. lib. IV. cap. VII. βαλάνους vocat, & βαλανισμούς.
Pessus vero φθόριος, sive *corruptorius*, ἀπὸ τοῦ φθείρειν dictus, ille 6
est, qui in gravidis tantum, nec alio fine adhibetur, quam ut
id, quod utero conceptum est, corrumpatur. Plutarchus lib. de 7
Fortuna, non pessos hosce tantum, sed quævis alia medicamen-
ta, quibus fœtus ejicitur, φάρμακα φθόρια vocat: Dioscorides
lib. II. cap. LXIII. atque idem Plutarchus loco adducto,
ἐκβόλια, quæ Latine dixeris *ejectoria*. Siquidem *ejicere*, Latinis 8
verbum est, quod abortum respicit. Unde in L. fornacarius.
ad L. Aquil. *Si mulier pugno, vel equa ictu à te percussa, ejecerit, &c.*
& Plinius lib. XIV. cap. XIIX uvam in Ægypto, abortum
facientem vocat *ecbolimam*, sive ut alii legunt, *ecbolada*, ἀπὸ τοῦ
ἐκβάλλειν, eodem sensu; qua de re vide magnum Budæum, in
annot. prior. ad Pandect. Hippocrates lib. V. Epid. aph. LIII.
& lib. VII. aph. LXXXIII. ἀπόφθαρμα, vocat medicamen-
tum ejectorium; ἀπὸ τοῦ ἀποφθείρειν, quod est *disperdere*. Attici, 9
teste Galeno lib VI. Epid. I. comm. text. I. medicamenta ea-
dem appellabant ἀμβλωτικὰ; Suidas & Pollux lib. IV. cap.
XXVI. ἀμβλωθρίδια. Xenocrates apud Galenum lib X. de sim- 10
plic. medic. facult. in princ. ἀγώγιμα, hoc est, *subducentia*, vocis
significatione leniori magnitudinem sceleris extenuante. Paul-
lus I C. L. XXXIIX. §. qui abortionis. D. de pœnis, quod 11
sæpius per os adsumptis medicamentis & potionibus concep-
tus abigatur *poculum abortionis* vocavit, id quo fœtus perditur.
Est autem *abortio* ut Galenus lib. VI. Epid. comm. I. text. II. 12
definit, *imperfecta fœtuum emissio*, sive fœtus immaturi ante ju-
stum legitimumque terminum ejectio. Græcis dicitur ἔκτρωμα, 13
ἐκτρωσμὸς & ἔκρυσις: Hippocrati ἀποφθορά, seu *deperditio*. lib.
VI. Epid. sect. I. text. II. Atticis, teste Galeno in comm.
ἄμβλωσις; item ἀμβλύωσις & ἀμβλυωσμός, teste eodem in
explic. vocum obsolet. Hipp. Antiphoni apud Pollucem lib.
II. cap. II ἄμβλωμα, ab ἀμβλίσκειν, ἀμβλώσκειν, ἀμβλυσκάνειν,

quæ idem quod φθεῖραι, ut tam apud Pollucem est, quam apud
14 Suidam. Ubi hoc tamen notandum, Hippocratem lib. de septim. partu; & ex ipso Aristotelem, lib. VII. de nat. animal cap. III. ἔκρυσιν (quæ vox proprie *effluxionem* significat) eam tantum vocare conceptus ejectionem; quæ intra septimum fit diem; ἐκτρωσμὸν autem, & ἄμβλωσιν, illam quæ intra quadragesimum. Latini *abortionis*, *abortus* & *aborsus* vocabulis utuntur.
15 Distinguit tamen Nonius Marcellus inter *abortum* etiam, & *aborsum*: aborsumque dicit esse, qui primis fit mensibus, ubi conceptui factum est exordium; abortum vero, qui prope
16 tempus pariendi obvenit. Quemadmodum autem *maximum & præcipuum munus fœminarum est, accipere & tueri conceptum*, ut
17 inquit Ulpianus, in L. quæritur. D. de ædilit. Edict. ita summum scelus est abortui conciliando operam dare, sive mulier ipsa visceribus suis vim intulerit, sive alterius auxilio conceptum abegerit. Neq; enim ab homicidio abit, ubi vita adimitur ei, cui non nos, sed natura Deusque illam elargitur, unaque opera, ut Cicero ait, in Orat. pro A. Cluentio; *spes tollitur parentis, memoria nominis, subsidium generis, hæres familiæ, designatus Reipub. civis*; ipsi denique matri ex abortu periculum arcessitur manifestarium. Ne dicamus, qui Christiani sumus, de sanctissimo lavacro regenerationis, quo fœtus in peccato originali
18 conceptus, data opera privatur. Religiosior divinus fuit præceptor, quanquam Ethnicus, atque uti omnibus aliis in rebus pietatem semper ob oculos habuit, castamque & ab omni scelere puram, tum vitam, tum artem suam servare annixus fuit: ita hoc etiam in loco simpliciter, sine ulla circuitione, mu-
19 lieri *pessum corruptorium* subdere nefas putavit. Ac licet pessum tantum corruptorium nominet, nihilominus tamen medicamenta omnia alia, quæ conceptum abigunt sub illo sunt intelligenda. Quum enim non alius pessus hic ejuretur, quam qui sit φθόριος, seu *corruptorius*, neque id aliam ob caussam, quam quia corruptorius; facile liquet, una opera medicamenta etiam

omnia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

omnia alia, quæ parilem vim ſortiuntur, ejurari. Unde Scribo- 20
nius Largus, Epiſt. ad Jul. Calliſtum. πεσσὸν φθόριον Hippocratis
interpretatur nõ *peſſum*, ſed *medicamentum quo conceptum excutitur*;
Theod. Priſcianus Gynæc. lib. III. cap. VI. ſimpliciter *abor-
tivum*. Præceptori ac Dictatori conſentanea ſenſiſſe Galenum 21
ex lib. de ſimpl. med. fac. in pr. ſatis liquet; ubi graviſſime in-
vehit in Xenocratem medicum, quod medicamenta, amorem,
aut odium, aut ſomnum inducentia, & abortifera temere con-
ſignarit atque evulgarit. Nam & ignominiæ id ipſi eſſe docet ac
dedecori, ac ſi exhibeat, hominem impiiſſimũ vocat, & ſummæ
malitiæ, omnique odio proſequendum. Nec defuerunt officio
ſuo illi, quibus incumbit operam dare, ne delicta maneant im-
punita, ſive ſacras litteras, ſive Canonum decreta conſulas, aut 22
legum civilium. Exodi enim cap. XXI. verſu XXII. *qui mulierem
percuſſerit prægnantem; ut egrediantur nati ejus, nec mors ſubſequatur,
puniendo, puniri jubetur, & dare judicibus; ſi vero mors ſubſequuta
fuerit, animam dare pro anima*; ut ſonant verba textus Hebræi,
de quo poſtmodum plura addemus. Canones vero, *qui abor- 23
tum procurat, & ſterilitatis venena exhibet, homicidam eſſe*, ajunt, *&
mortaliter peccare*. XXXII. quæſt. II. aliquando &c. ſi aliquis. de
homicidio. quo reſpectu in Synodo Conſtantinopolitana VI.
Can. XCIII. ſancitũ, τὰς τὰ ἀμβλωθρίδια διδούσας, καὶ τὰς δεχομένας,
τῷ τῶν φονέων ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλεσθαι; *tam eas quæ propinant, quam
quæ adſumunt abortiva, homicidarum pœnis ſubjiciendas*. Eoſdẽ Con-
cilium Ilerdenſe Can. II. *ſi pœnitentes ad Eccleſiæ manſuetudinem
redierint, omne vitæ tempus reliquum in fletu & humilitate tranſigere*
jubet. Sixtus vero V. Pontifex in Bulla quam IV. KAL. IX BR. 24
publicavit, Anno cIↃ. IↃ. XXCIIX. eoſdem ſimpliciter punien-
dos ſancijt, ut homicidas, qui voluntariũ homicidium actu pa-
trarint. Ex Legumlatoribus & Jctis, Solonẽ olim, & Lycurgum, 25
in abortus auctores indicta pœna advertiſſe, teſtatur Auctor li-
bri Galeno adſcripti, an animal ſit, quod in utero contin. cap V.
In jure Romano nonnulli olim ſatis remiſſe id crimen punien- 26
dum

dum censuerunt. Vlpianus quidem L. IV. D. extraord. crimin. & L. si mulierem. D. ad L. Corn. de Sicar. *mulierem, si visceribus suis vim intulisse constiterit, quo partum abigeret, à Præside Provinciæ in exilium* saltim *exigendam* putavit: idque adhuc *temporale* tantum debere esse, Tryphonianus I C. voluit, L. XXXIX. D. de pœnis. *si factum fuerit à muliere post divortium prægnante, nec marito jam inimico filium parere cupiente.* Paulus vero L. XXXIIX. D. eod severius animadvertendum ratus, abortionis poculum dantes, *licet dolo non faciant, tamen quia mali exempli res sit, honestiores in insulam amissa parte bonorum relegari, sin mulier aut homo*
27 *eo perierit, summo supplicio adfici decrevit.* Valentinianus vero, Valens & Gratianus A. A. A. *infantis necandi piaculum aggressos* simpliciter *supplicio capitali puniendos censuerunt*, ut est in L. pen. C. ad L. Corn. de Sicar. Cicero insuper, in Orat. pro A. Cluentio, & ex ipso Tryphonianus loc. cit. notarunt, *mulierem Milesiam, quod ab hæredibus secundis accepta pecunia partum sibi medica-*
28 *mentis ipsa abegisset, rei capitalis damnatam.* Et de *obstetrice* Vlpianus L. IX. in princ. D. ad L. Aquil. *si medicamentum dederit, & inde mulier perierit*, ex Labeone distinguit ut *si quidem suis manibus supposuit, sive pessum subdidit, videatur occidisse; sin dedit, ut mulier sibi offerret, in factum actionem esse dandam; quod hoc casu*
29 *caussam mortis potius præstiterit, quam occiderit.* Quam tamen distinctionem Canones vix admittent, nihilque interesse censebunt, sive pessum quis supposuerit ipse, sive supponendum dederit & suaserit. In Concilio enim Lateranensi, sub Innocentio III. simpliciter cautum fuit, *ne Medicus* (quod intellige de quovis etiam alio) *sub interminatione anathematis pro corporali salute ægroto aliquid vel suadeat saltim, quod in periculum animæ*
30 *cedat.* c. cum infirmitas XIII. de pœnitent. & remiss. Et licet de jure civili, & in foro contentioso, ubi agitur ad pœnam, interpretatio fieri possit in partem mitiorem, L. XLII. interpretatione. D. de pœnis. in foro tamen conscientiæ, ubi agitur

de

de placando Deo, & emendatione, quivis qui abortui quovis
modo anſam præbuerit, homicidam ſe putare debet. Hoc paſſu
enim *maxime eligenda eſt via tutior, atque in dubiis tenendum, quod ex-*
iſtimamus certius, c. juvenis de ſponſal. & matrim *bonarumque eſt*
mentium, ibi culpam timere, ubi culpa non eſt, c. ad ejus vero diſt. v.
Quanquam vero hæc recte habeant, reperti tamen fuere ab 31
omni fere ævo, qui contrarium licere, certis effictis caſibus,
certiſque adductis limitationibus, perſuadere nobis ſategerunt.
Inter eos alij licitam voluere abortus concitationem, ſi mulier
parva ſit & tenella, nec partus laboribus ſuffectura; ſi uterus
fœtæ ſit parvus, qui fœtum ob parvitatem uſque ad juſtum
pariendi terminum continere nequeat; ſi collum uteri ſit an-
guſtum, aut intra ſe condyloma habeat, aut ἐμβόλιόν τι, unde in
partu poſſit periclitari; ſi veſica ſit debilis, ut ex incumbente
utero pleno timeatur ruptura; aut denique fœtus ex ſe ſit
moriturus, ut videre eſt apud Aëtium tetrab. IV. ſerm IV. cap.
XVI. Theod. Priſcianum lib. III. cap. IV. Moſchionem de
adf. mul. cap. XLII. Avicennam lib. III. fen. XXI. tract. II.
cap. XII. & XVII. nec diſſentiunt Rhaſes lib. IX. Contin.
Halyabbas lib. IIX. Pract. cap. IIX. Recentiores addunt mor-
bum acutum, ſi eo corripiatur prægnans, nec ſubveniri poſſit
ægræ ſine fœtus eiectione: inter quos Thomas Cornacchinus
Tab. Medic. I. Mart. AKAKIA de morb. mul. lib. II. cap.
IV. Anton. Guainerius lib. de ægritud. uteri cap. XXX. Alii
cum Hippocrate & Ariſtotele inter effluxiones & abortum
diſtinguentes, abortionem quidem procurare nefas eſſe, efflu-
xiones autem prolicere licitum putarunt. Trahunt huc inſuper 32
Hippocratem, qui lib. de nat. pueri, part. IV. pſaltriæ com-
preſſæ conſuluit, ut in terram deſiliret, atque ita genituram
eijceret. Nec longe ab his abeunt, qui ex loco Exodi XXI. 33
ſupra adducto, verſionem ſequuti ſeptuaginta interpretum, ut
vocant, elicere conantur, ἐμβρύον ἐξεικονισμένον, ſeu *fœtum for-*
matum, eijci non debere, conceptum vero nondum formatum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

nec anima rationali informatum, sine crimine ad salvandam
34 matrem elici posse. Hoc docent Canones, cap. sicut ex litterarum. de homicidio. XXXII. quæst. II. cap. quod vero & cap. Moyses. Hoc voluerunt Antoninus in Summa, part. III. tit. VII cap. II. §. II. Silv. Prieras, verbo Medicus. quæst.
35 IV. Navarrus in Manuali cap. XXV. num. LXII. atque alii. Nec delictum esse capitale volunt, Carolus V. Imp. Peinlicher halsgerichts ordnung art. CXXXIII. & Augustus Elector Sax. Ordinat part. IV. constit. IV. Quanquam autem speciose horum pleraque proferantur, tamen specie recti fallunt, & facile corruunt,
36 ubi ad veræ rationis trutinam expenduntur. Quia vero pene omnia hoc nituntur fundamento, licere fœtum ejicere, ut mater ab imminente periculo vindicetur; merito omnibus in genere Divi Paulli illud opponimus, ex Epist. ad Rom. cap. III. vers. IIX. *Non esse facienda mala, ut inde eveniant bona; quod talium damnatio*, ut addit Apostolus, *sit justa*. Valde enim fallitur Plutarchus, lib. de sera Num. vindicta, quando ait, in Medicina τὸ χρήσιμον καὶ δίκαιον εἶναι, *quod utile sit, etiam justum esse*. Licet namque in iis forte, quæ Plutarchus ibi adducit, id locum habeat, dum ridiculum esse notat, si quis injuste fieri dicat, quod coxendicibus laborantibus inuratur pollex, aut jecinore vitiato venter incidatur circa umbilicum; tamen in iis quæ cum vitæ fiunt discrimine, & conscientias cauterio inurunt,
37 idem tentare minime licebit. Atque hoc posito facile fuerit ad argumenta adducta respondere. Nam quod primo de fæmina tenella, & uterum parvum sortita, adferebatur; satius esse, ut si conceperit, ante tempus conceptum excutiatur, quam in partu illa periculo exponatur: id tanti non est, ut abortum suadere debeat aut possit. Uteri quidem ob parvitatem abortum aliquando contingere, Hippocrates jam olim docuit, lib. I. de morb. mul. & lib. de superfœt. non tamen perpetuum id est, aut necessarium, sed contingens Experientia enim docet, sæpius fœminas tenellas, & debiles satis, hoc ævo, præsertim in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

in magnatum familiis, duodecimo aut tertiodecimo anno nuptum locari, annoque vix evoluto fœtum vivum parere citra detrimentum. Vnde Aristoteles loco adducto, puellas parvas facile quidem abortire dixit, & in partu magis laborare, & earum plures obire, non tamen semper, neque omnes: quibus proinde optime consuluit oraculum Trozeenum, ne immaturæ nuberent. Si historias consulere velimus, exempla occurrent, quæ fidem pene omnem superent, multasque anno V. VI. 38
VII. IIX. IX. X. peperisse aut parere solitas discemus, ex Plinio lib. VII. cap. II. Arriano rer. Indic. cap. CLXXIV. Sigismundo Barone, Comm. rer. Moschovit. pag. CIV. Alberico Rosate, in Indice, in verbo Matrimonium. Aloysio Cadamusto, Navigat. cap. LXXV. Augerio Busbequio, Legat. Turc. Epist. III. Jo. Schenckio, Observ. lib. IV. & aliis, ut pluribus docuimus in Disquisit. Medic. de utero gerent. III. Quæ omnia docere poterunt, non impossibile esse, fœminam parvam, aut uteri parvi, parere sine periculo, & fere proportione correspondere utero magnitudinem fœtus, nec majus hunc sumere incrementum, quam uterus ambiens, ejusque capacitas, ipsi concedat, quod manifeste tradidit Aristoteles, sect. X. probl. XIV. cui adde, quæ docet Carsias Carrerus, Disp. med. ad Gal. de loc. adf. LXXV. cap. III. num. IX. Et quibus quæso 39
signis fœminam cognosces uterum habere parvum? Nulla enim auctores ab omni ævo consignarunt, nulla hactenus novimus. Nisi cum Lud. Mercato dicere velimus, parvi uteri signum, esse absentiam omnium signorum, quæ aliis adsignantur caussis, lib. IV. de adf. mul. cap. II. Pone tamen fœminam esse tenellam, quam scias uterum habere parvum, & concepisse. Ea, quum & sine periculo possit parere, ut exempla docent, forte etiam periculum incurrere, annon rectius feceris, & melius consulueris conscientiæ, si totam rem naturæ committas, atque ea adhibeas remedia, quæ fœtum matremque confortare, uterum dilatare, ac partum suo tempore facili-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

tare queant, quam si maximo conscientiæ vulnere vitam adimas fœtui, vitæque periculum una eademque opera accersas matri. Recte D. Ambrosius lib. de Offic. ut refertur in cap. denique. XIV. quæst. V. *Si alteri*, inquit, *subventri non potest, nisi*
40 *alter lædatur, commodius est neutrum juvare*. Quod de angustia colli uteri, atque ei adnato tuberculo afferebatur, non majoris est ponderis. Angustia enim illa (sive à natura talis, sive à tuberculo) si magna fuerit in fœmina, non conceptum tantum impediet, sed omnem etiam cum viro congressum. Quale quid iis accidere solet, quæ vitio laborant, quod Arabes *Alraticam*,
41 interpretes *clausuram* vocant; fœminas vero eo laborantes Græci ἀτρήτους, seu *imperforatas*, Latini *concretas* adpellant. Solinus cap. IV. *conserto virginali*, Cicero lib. II. de Divinat. *obsignata vulva* natas dixit. Quo modo natam Corneliam Gracchorum matrem, auctor est Plinius lib. VI. cap. XVI. memineratque adfectus ejus jam pridem Aristoteles Hist. anim. lib. X. cap. IV. & lib. IV. de gen. anim. cap. IV. & nos in duabus puellulis eundem observavimus, & ministerio λιθοτόμου corrigendum curavimus. Sin parva fuerit angustia, ignorabitur fere, nihilque aliud eam consequetur, quam partus forte difficilior, quem, si caussam cognoscat Medicus, omnibus modis faciliorem reddere prudentiæ suæ industria adnitetur. At si non quidem magna sit angustia, talis tamen, quæ periculum in partu minetur, id facile mulieri innotescet ex molestia & difficultate, quam in venerio congressu percipiet, atque ideo opem implorabit Medici aut Chirurgi, qui eam, si necdum conceperit, periculo denunciato, jubebunt à congressu abstinere, donec debitis medicamentis impedimentum possit auferri: sin jam conceperit, intervallo gestationis operam dabunt, ut quovis modo ante instans partus tempus tuberculum exstirpetur, tanquam quod sui tantum amolitionem, non fœ-
42 tus deperditionem indicet: aut si contumax id nimium fuerit, & rebelle, omnemque Medici operam respuat, potius, quam ut abor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

abortum quis provocet, fœtus jam maturus & ad exitum pronus, *sectione* illa extrahi curetur, quam *cæsariam* vocamus, quamque citra periculum esse, si dextre administretur, ac fœtum ea, matremque feliciter salvari, pluribus docuere, qua rationibus, qua exemplis, Franc. Roussetus. lib. de partu Cæsar. & Casp. Bauhinus ibi in Adpend. Ob vesicam debilem, ne ab 43
incubitu & pondere uteri pleni rumpatur; aut si fœtum ex se moriturum sciamus; Avicenna abortum provocare licitum putavit. At quænam utriusque, tum vesicæ adeo imbecillis, tum fœtus morituri sunt τεκμήρια? Sane fœtum sæpe, quem moriturum ars ex signis conijciebat, adhibita auxilia Deo favente sospitarunt. *Sanantur* enim *interdum ægritudines*, ut dicebat Averrhoës lib. VII. Coll. cap. XXXI. *quibus nec Medicus, nec natura videbantur ad curam sufficere*; Consimilique id modo fieri putat, quo *aliquando in rebus naturalibus monstra*. Vesica insuper licet imbecillis, ex sua natura oneri prementi cedit, & pressa subsidit, urinamque tantum sæpius deponit, quod plerisque gravidis familiare esse novimus; & in non gravidis etiam usu venire, si uterus tumore præter naturam correptus, vesicæ incumbat, exemplo docet IC. Claudinus, Consult. Med. XVI. Præterea fœtus moriturus non certum simul ponit matris interitum: quum illo exstincto, hæc nihilominus salvari queat, nec fas sit, ad interitum ambiguum præcavendum, abortum concitare, ac certo periculo ambiguum prævertere. Multo minus ob matrem morbo acuto laborantem abortivis utendum 44
fuerit, quum illa hoc modo non tam sæpe servetur, quam in manifestarium periculum data veluti opera præcipitetur. Neque enim Medicus ullus in artis operibus tam exercitatus est, aut esse poterit, qui dum fœtum corrumpit, certo sibi habeat polliceri, prægnantem superstitem mansuram. Fœtum siqui- 45
dem corrumpentia medicamenta, tam matri quam fœtui sunt inimica, fœminæque fere semper in abortu plus laborant, quam in tempestivo partu, si Hippocrati credimus, lib. I. de morb.

mul. Ita apud Ovidium lib. II. Amor. Eleg. XIV.

Dum labefactat onus gravidi temeraria ventris,
In dubio vitæ lassa Corinna jacet.

Et subest ratio: partus enim secundum naturam fit, & natura cooperante; abortus contra naturam, naturaque renitente, & fœtum, quantum in se est, salvum cupiente nec ante demittente, quam caussis, aut etiam medicaminibus corrumpentibus succumbat, cum periculo etiam matris. Siquidem

Sæpe suos utero quæ necat, ipsa perit.
Ipsa perit, ferturque rogo resoluta capillos;
Et meruit, clamant, qui modo cunque vident:

inquit iterum Ovidius, loco laudato, Eleg. XIV. Periitque eo modo Tesimi uxor apud Hippocratem, lib. V. Epid. aph. LIII & VII. Epid. aph. LXXXIII. quum ultro pharmacum corruptorium hausisset. Et non sine caussa Domitianum Imp. fratris filiæ, ut conceptum abigeret coactæ, caussam mortis exstitisse refert Suetonius in Domit. cap. XXII. ne alia exempla à Medi-
46 cis petamus. Præterea mulierem utero gerentem acuto morbo corripi, lethale pronunciavit Hippocrates, Sect. v. aph. xxx. & docuit exemplis duarum abortientium, lib. III. Epid. sect. II. hist. x. &. XI. item uxoris Olympiadæ, lib. VII. Epidem. Galenus duplicem reddit rationem in comm. dicti aphor. quia nempe, metu abortus, nec venæ sectionem, nec purgationem in acutis prægnantium statim administrare, nec tenui victus ratione uti liceat. Quanto igitur, si præterea data opera concitetur abortus, res periculi plenior erit? quum Hippocrates loc. cit. aph. L. eas etiam fæminas, quæ febribus lenioribus gestationis tempore tentatæ abortiuntur, periclitari dicat. Unde si quis abortum per se periculosum concitare satagat, idque eo tempore, quo ob morbum acutum prægnans est in summo discrimine; quid aliud is aget, quam ut de industria, innocentis fœtus cæde patrata, matri insuper jam fatiscentem ereptum eat spiritum? Neque est quod dicas, fœtu ejecto debitis medica-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

dicamentis expugnari posse acutiem morbi, matremque salva-
ri. Nam id virium deiectio, tum abortum consequens, tum
morbum ipsum; tum puerperij fluxus ex abortu copiosus, mi-
nime omnium admittent. Sit tamen, qui ex voto sibi successisse
abortus provocationem; fœtuque exturbato matrem à morbo
vindicatam glorietur; *id rectum ex errore erit judicandum*, inquit
Rod. à Castro de morb. mul. lib. III. cap XXI. in Schol. quod
imitari non licet, nec prudentiæ Medici tribuendum est, sed
mulierum robori, quod erratum medicantis valuit sufferre. Ve- 47
rum & iis satisfacere oportet, qui distinctionem Hippocratis
& Aristotelis, inter effluxionem & abortum urgentes, si non
abortum, tamē effluxionem citra scelus procurari posse conten-
dunt, & Hippocratis de Psaltria exemplo sententiam suam sta-
biliunt, quique eodem fere collimant, atque ex adducto Exodi
loco fœtum nondum formatum excuti salva conscientia opi-
nantur. Sane distinctio inter effluxionem illa, atque abortum,
aut fœtum formatum, & non formatum, recte suas ob caussas
admittitur. Interim id, quod utero conceptum, etiam eo
tempore, quo effluxionis nomine adhuc censetur, vel nondum
formatum creditur, medicamentis aut quovis alio modo cor-
rumpere, non magis licet, quam abortum concitare. Siquidem
ista omnia, si finem spectes cui fiunt, eodem prorsus tendunt.
Ut enim procurato abortu vita tollitur animātis: ita effluxione
prolecta spes vitæ & hominis præciditur, argum. L. si quis §. qui
abort. D. de pœnis. Et parum profecto interest, primis an po-
stremis mensibus occidas, præsentemve, aut mox affuturam ho-
minis animam perdas, & fœtum sive anima rationali jam infor-
matum, sive conceptum tantum, qui dispositionem tamen ha-
beat, & potentiam proximam ad animam rationalē formamque
ultimam recipiendam, nefario abigas conatu. Qui Christiani su-
mus, audiamus Tertullianum Apologetico. *Nobis homicidio semel
interdicto, etiam conceptum utero, dum adhuc sanguis in hominem
delibatur, dissolvere non licet. Homicidij festinatio est, prohibere nasci:*

nec

nec refert natum quis eripiat animam, an nascentem disturbet. Homo
49 *est, & qui est futurus, & fructus hominis jam in semine est.* Neque historia de Psaltria, cui saltum dicitur consuluisse Hippocrates, ut fœtum perderet, patrocinari huic sententiæ potest. Neque opus erat tam operose præceptorem excusare, ut fit à Mauritio Cordæo, lib. I. de morb. mul. com. III. text. III. Ioh. Matthæo, Quæst. Med. LXXXVII. Hier. Mercuriali, lib. I. de morb. mul. cap. II. Theod. Zuingero, Comm. in jusjur. Hipp. atque alijs. Homo fuit Hippocrates, & humani aliquid potuit pati; Ethnicus fuit, veræ religionis ignarus; nec factum ejus quodpiam, nisi ex se justum fuerit, pro exemplo
50 nobis obtrudi debet. Ego vero, nisi contrarium mihi demonstretur, libellum de natura pueri, in quo Psaltriæ historia habetur, genuinum Hippocratis fœtum esse vix ausim affirmare. Quanquam enim à Galeno lib. de sem. cap IV. ut Hippocraticus adducatur; tamen ab eodem lib. de fœt. format. cap. I. non tam Hippocratis quam Polybi nomine citatur. Andreas vero Cæsalpinus, vir doctissimus, Artis Medicæ lib. IIX. cap. I. Almæoni Crotoniatæ tribuendum censet, quod pullum in ovo nasci ex luteo, augeri ex albumine, in eo statuatur. Hanc enim sententiam Alcmæonis fuisse, Aristoteles testis est, lib. III. de gen. anim. cap. II. Stilus profecto maiestatem Hippocraticam non sapit, sed luxuriat, ut sæpe etiam ταυτολογεῖν videatur. *Tum ratiocinandi modus*, ut Theod. Zuingerus ait, Comm. ad hunc locum, *crebras ἀναλήψεις & anacephalæoses, repetitiones item, & collectiones ratiocinationum continens, longioribus digressionibus interiectis, ab ejusdem brevitate est alienus. Tum vero illud*, ut pergit Zuingerus, *quod longa admodum digressione Physicam disputationem de terræ calore & frigore interjicit, & si ἀπροσδιόνυσον non sit, ἐξώτερον tamen est.* Computatio insuper mensium in prægnantibus ex mensibus solaribus deducitur, quam fieri ex mensibus lunaribus oportere, solide ostenderat Hippocrates lib. de septim partu. Quin vel ipsa hæc historia, Hippocratis jura-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

juramento, vitæque, quanquam Ethnici, illibatæ, ac morum sanctimoniæ adversissima, fœtus adulterini suppositionem arguere sufficerit. Neque aliter præter Zuingerum, sensere non pauci, iique non ex vulgo Medici; Jo. Bapt. Silvaticus Controvers. medic. LXXXII. Horatius Augenius Epist. & Consult. medic. tomo I. lib. XII. cap. V. Franc. Ranchinus Comm. in Iusjur. Hipp. Lege V. quæst. I. quo etiam inclinat præceptor olim & amicus noster honorandus, Cæsar Cremoninus lib. de orig. & principatu membror. dict. XVII. Superest ut 51
Exodi locum consideremus, quo illi se tuentur, qui nondum animatum fœtum excutere, licere contendunt. Græca quidem versio, quam Septuaginta vocant, huc manifeste inclinat. Ἐὰν δὲ μάχωνται δύο ἄνδρες, καὶ πατάξωσι γυναῖκα ἐν γαστρὶ ἔχουσαν, καὶ ἐξέλθῃ τὸ παιδίον αὐτὸ μὴ ἐξεικονισμένον, ἐπιζήμιον ζημιωθήσεται, καθ' ὅτι ἂν ἐπιβάλῃ ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικὸς, καὶ δώσει μετ' ἀξιώματος. Ἐὰν δὲ ἐξεικονισμένον ᾖ δώσει ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς. Latina versio vulgata, quæ inepte D. Hieronymo adscribitur, aliquantum variat: *Si rixati fuerint viri, & percusserit quis prægnantem, & abortivum quidem fecerit, sed ipsa (*mulier*) vixerit; subiacebit damno, quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint. Sin autem mors ejus fuerit subsequuta, reddet animam pro anima.* Græci nem- 52
pe interpretis sensus est; si fœtus abortu rejectus nondum fuerit animatus, percussorem ad postulationem mariti, & arbitrium Judicis; sin animatus, vita puniri debere. Quam interpretationem sequitur Theodoretus Quæst. XLIIX. in Exod. & lib. de curandis affection. Græcor. qui est de natura hominis, serm. V. ut & Augustinus Tomo IV. Quæst. LXXX. At La- 53
tinus interpres percussorem ob concitatum abortum, nisi mulier ipsa pereat, arbitraria saltim pœena vult adfici; sin perierit, capitali. Verum Græca translatio (non auctoritate Philadelphi 54
Regis, ut creditum, sed Judæorum suadente utilitate conscripta, qui parum Hebraice sciebant, Græce vero loqui & scribere à Regibus cogebantur) mendosa admodum est, nec semper

ad Hebraici textus veritatem accedit, ut ex ipſo Judæorum Thalmud Petrus Galatinus pluribus docet, lib. de Arcanis Cathol. verit. De Latina, diſerte & libere Joan. Azorius Jeſuita, Inſtit. Moral. lib. IIX. cap. III. *Multi*, inquit, *ſunt, qui poſt Concilium Tridentinum ſcripſere, ut Vega, Sixtus Senenſis, Andradius, Lindanus, Canus, & fatentur eſſe in vulgata Latina errores, non ſolum vitio Scriptorum, ſed etiam ipſius Interpretis incuria, vel ignorantia.* Operæ igitur pretium fuerit textum Hebræum conſulere, atque ad ejus veritatem, tanquam obruſſam, verſio-
55 nes examinare. Is autem, ut ad verbum rectiſſime verterunt Xantus Pagninus, Arias Montanus, Emanuel Tremellius, Franciſcus Iunius, aliique Hebrææ linguæ peritiſſimi, ita habet: *Quum rixati fuerint viri, & percuſſerint mulierem utero gerentem, ut exeant nati ejus, & non fuerit mors, aut exitium, puniendo punietur, quemadmodum impoſuerit illi maritus mulieris, dabitque juxta judices. Sin autem mors fuerit, dabit animam pro anima.* Neque aliter habet Onkelos, ſive Chaldaicus interpres, in translatione, quam Targum vocat. Verba enim illa, אִם לָא יְהֵי מוֹתָא. *ſi non fuerit mors*; & poſtea אִם מוֹתָא יְהֵי *ſi fuerit*
56 *mors*; indefinite proferuntur, ut propterea & Rabbi Abenezra, & Rabbi Salomon, in Comm. & Latinus Interpres, male ea
57 ad mortem ſolius mulieris reſtrinxerint. Hoc enim vult & Chaldæus interpres: ſi percuſſionem mors nulla fuerit ſubſequuta, puta nec fœtus, nec mulieris, percuſſorem arbitraria pœna puniendum; quod præter voluntatem mulierem ſibi occurrentem percuſſerit: ſin mors alterutrius, aut etiam utriuſque fuerit ſubſequuta, capitali ſupplicio adficiendum. Quanquam enim percuſſor imprudens matrem aut fœtum privarit vita; tamen animi atque intentionis ratio habenda, quæ
58 fuit vitam proximi petere. Hinc Dionyſius Richel, Carthuſianus, Comm. ad hunc locum, *mortem* interpretatur *vel matris vel fœtus jam animati.* Et Thomas de Vio, Cajetanus Cardinalis, *Pondera*, inquit; *Et non erit mors: quoniam negatur mors*

tam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

*tam matris quam prolis. Considerat enim lex ista de percussore mulieris
gravidæ duos casus. Alterum, si non erit mors, sive matris, sive prolis,
& tunc punietur percussor pœna arbitraria: alterum, si intervenerit
mors; & tunc punietur pœna homicidii.* Neq; aliter sentiunt, aut
rem explicant Corn. à Lapide, Thomas Fienus de format. fœ-
tus, quæst. 11x. sub fin. Tremellius, Iunius, & doctissimus Six-
tinus Amama, Anti-Barbari Biblici lib. 11. qui addit, *legem totam
esse supervacaneam, si mors de sola muliere sit intelligenda; quum hujus
occisor lege generali teneatur.* Quæ quidem omnia docent textum
Hebræum, sive fontem ipsum, nihil discriminis ponere inter
fœtum animatum, vel non animatum, nihilq; ex ipso elici posse,
quod fœtus nondum animati excussionem suadeat, sive per-
mittat, aut prædictę opinionis sectariis patrocinetur. Ponamus
tamen, licere fœtum nondum animatum aliquam ob caussam
perdere. Quęro, quo tempore is animetur? Si enim ex traduce, 59
ut loquimur, propagatur anima, statim traducta cum semine ab
initio conceptionis aderit; licet propter organorum defectum
operationes ne quidem minimas exercere possit; & propterea
excussio ejus, quod conceptum est, etiam primis diebus non
abibit ab homicidio. Sin divinitus creando infunditur, & in-
fundendo anima creatur, quæ plurium & olim, & hodie est
sententia, quæro iterum, quo tempore præcise infusio ista
fiat, quam exacte sciri necessum est, ne animatus fœtus pro in-
animato excutiatur? Dicunt communiter, fieri id intra xxx & 60
xiv. diem, quod temporis spatium Hippocrates lib. de nat.
fœtus, & ex hoc Medici cæteri, id definiverunt, quo fœtus
jam plene conformatus est, omnibusque partibus, quas infor-
mare anima debet, insignitus. At quid prohibet, animam 61
etiam ante id tempus infundi, partibus tantum præcipuis
delineatis, operationes tamen suas tum primum exercere, ubi
organa debitam pro operationibus perfectionem fuerint in-
depta? Neque enim fœtus. xL. aut circiter dierum, licet plene
conformatus, ratione utitur, quæ rationalis animæ propria est

T 2 opera-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

operatio ; immo nec ſtatim in lucem editus, licet pridem ani-
ma id temporis corpori putetur infuſa ; ut propterea ex par-
tium perfecta conformatione, de animæ præſentia, aut abſen-
tia, nihil certi colligi poſſit. Itaque difficultates haſce perpen-
dens Ferdinandus Mena, Comm. ad lib. Hipp. de ſeptim part.
cap. XIV. fœtum voluit animari anima rationali die ſeptimo.
Nuper vero Thomas Fienus, vir doctiſſimus, lib. de fœtus
format. quæſt. IIX. conclus. XI. pluribus docuit, fœtum ani-
mari rationali anima circa diem tertium, aut etiam citius. Im-
62 mo Sennertus ὁ πάνυ, Hypomn. Phys. IV. cap. X. ſolidiſſimis
fundamentis oſtendit, animam humanam, ſive per traducem
propagetur, ſive à ſummo Numine inſpiretur, ſtatim ab initio,
& in ipſa conceptione, aut conceptionis momento adeſſe,
operationeſque ſuas exercere. Qua de re etiam vide virum
doctiſſimum, Vop. Fortun. Plempium, lib. II. de fundam.
Medic. cap VII. Conſideret vero hæc Medicus, atque id eli-
gat, quod eſt tutius, neque ullo tempore abortum provocare
63 in animum inducat. Rectiſſime enim cenſuiſſe autumo Six-
tum V. in Bulla, cujus paullo ante meminimus, *ut ſine diſcrimine
tum illi, qui fœtum ſive animatum, ſive inanimatum abegerint, ut ho-
micidæ punirentur: tum ij etiam, qui ſterilitatis venena, & potiones
mulieribus propinaverint; vel quo minus fœtum concipiant impedie-
rint; aut talia facienda vel exequenda curaverint, ſive quovis modo in
his conſuluerint.* Ac, licet minus omnino videatur peccatum,
ſterilitatem inducere, aut effluxiones ciere, quam abortum
prolicere ; aliudque ſit peſſus corruptorius, aliud effluxio,
aliud ἀτόκιον, ſeu *ſterilitatis medicamentum:* tamen Pontificem,
ut æquali pœna in delicta ſingula animadverteret, vel illud
moviſſe puto, quod tum effluxionum citatio, tum ſterilitatis
inductio, ſit res mali exempli, quod in cauſſa eſſe ſolet, ut
gravius crimina puniantur, arg. Can. præcipue. XI. quæſt.
III. Siquidem *plus aliquando malo exemplo, quam peccato,
64 noceatur*, ut ait Cicero lib. III. de Leg. Itaque ut finiam, ſive
abor-

abortum Medicorum quiſpiam procuret, aut effluxiones proliciat, aut ſterilitatem inducat, idque animo deliberato, quocunque etiam modo id fiat, quibuſve mediis, ſive etiam ejus rei conſcientiam ſaltim habeat, is nefario ſcelere vitam artemque contaminabit, dignus eas ſuſtinere pœnas, quas criminibus iſtis leges ultrices deſtinarunt. *Sunt enim cæli qui arguunt, elementaque ſæviunt, & ſi non aliud, ſupereſt in poſterum cruciatus gehennæ*, ut ex Jo. Meſue, in præf. lib. de morb. particul. Iaſon à Pratis hic ait, lib. II. de uteris. cap. V. Caveat vero Medicus ab aſtutis etiam mulierculis, nec nimium iis ſit credulus, dum varia ſæpe remediorum genera, ſub prætextu gravium morborum, pro abſentibus à Medicis petunt. Nec facilis ſit in vehementioribus purgantibus, aut menſes ducentibus præſcribendis remediis, niſi omnia prius exacte perpenderit & de laborantis perſona, morboque ipſi conſtiterit, ne abutantur iis malitioſæ iſtæ ad fœtuum expulſiones nefarias, & feſtina homicidia. Elegans vero eſt, & aurea Hippocratis ſententia, qua ea, 65
quæ præſenti ac ſuperiori capite explicavimus, cōcludit, rationemque reddit, quare nec medicamentum mortiferum, nec peſſum ſuppoſitorium, aut dare aut commonſtrare velit; aitque, ἁγνῶς καὶ ὁσίως διατηρήσειν τὸν βίον τὸν ἐὸν, καὶ τέχνην τὴν ἐμήν, *tum vitam ſuam, tum artem, caſtam & ab omni ſcelere puram ſe præſtiturum*. Et Ἁγνῶς *quidem*, ut ait Zuingerus in Comm. *ut ſemetip-* 66
ſum caſtum atque purum conſervet ab omni animi libidine. Ὁσίως *vero, ne quem artis ſuæ operibus quomodocunque lædat*. Eruditiſſimus tamen, Heurnius, Notis ad Iusjur. τὸ ἁγνῶς καὶ ὁσίως etiam de illis accipit, qui *Innocentia & Iuſtitia duce medicinam faciunt, non vero gemmatis & inique appreciatis remediis in alienas opes degraſſantur*. Quales hodie ſunt vulturii illi, & noctuæ ad aucupia crumenarum, qui credulos magnates & imperitum vulgus circumducunt paſſim, & pecunia περιμύσσουσιν, ſive *emungunt*, quo verbo appoſite hac in re utitur Hippocrates in παραγγελίαις. Qui non auri tantum ac gemmarum, ſed quarumvis aliarum

rerum mera jactant secreta chymica, quæ non nisi à se solis peculiari cheirotechnias, & pynotechrias modo elaborari queant. Qui his iisdem miracula se confecisse gloriantur, ac propterea αἰετοὶ ἐν νεφέλαις haberi volunt, præ quibus alii velut umbræ volitent. Quorum tamen si scrinia excutiendi facultas forte se sistat, aut occasio, mera saltim deprehendas aliorum inuenta, ac remedia in vulgus etiam nota, quæ si tollas,

Aut si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas,

nihil offendas reliqui præter jejunam maciem,

Aut apinas tricasque, & si quid vilius istis,

quibus eruditiorum choro

—— —— *deplumis moveat cornicula risum.*

Sed revertamur ad Hippocratem, & ad ejus mentem cum Erasistrato, ex Sorani Ephesii Isagoges cap. 1. dicamus, *felicissimum esse si utrumque coincidat, ut & in arte sit Medicus perfectus, &*
67 *moribus optimus.* Talis post Hippocratem nostrum, quem propterea in Hipp. vita σεμνὸν τρόποις vocat, fuerit Zeno apud Alexandrinos. Eum Iulianus Imp. in Epist. ad ipsum scripta, ait non tantum ἰατρικῆς τέχνης εἰς τὰ πρῶτα ἀνήκειν, verum etiam καὶ ἤθους, καὶ ἐπιεικείας, καὶ βίου σωφροσύνης, συμφώνως πρὸς τὴν τέχνην ἔχειν. *non ad summum tantum medicæ artis gradum pervenisse, sed et parem morum moderationem, ac vitæ temperantiam adjunxisse.* Ta-
68 lis Daphnus Ephesius, quem unum ex interloquutoribus facit Athenæus in Dipnosoph. & Auctor Epitomes in Athenæum ait fuisse, ἱερὸν τὴν τέχνην καὶ τὰ ἤθη, *qua vitam qua mores*
69 *sanctum.* Talis demum Iamblichus in quem sequens Leontii Scholastici tetrastichon exstat, Epigrammatum Græcorum lib. IV.

Ὁ γλυκὺς ἐν πάντεσσιν Ἰάμβλιχος, ὃς ποτὶ γῆρας
Ἤλυθεν, ἁγνὸς ἐὼν κυπριδίων ὀάρων.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Ἔργα τ' ἀκεστορίης ἐφέπων, σοφίην τε διδάσκων,
Κέρδεσιν οὐδ' ὁσίοις χεῖρας ὑποσόρεσεν.
In cunctis Iamblichus amabilis, attigit ævi
Vltima, contemtis illecebris Veneris.
Idem artem exercens, Sophiamque professus, iniquis
Dicitur à lucris abstinuisse manus.

Loquitur tamen Hippocrates in textu jam explicato, potissimum de animi castitate & morum puritate; nam de corporis castitate infra monebit.

CAPUT SEXTUM DECIMUM.

Οὐ τεμέω δὲ οὐδὲ μὴν λιθιῶντας. ἐκχωρήσω δὲ ἐργάτῃσιν
ἀνδράσι πρήξιος τῆσδε.]

SUMMARIA.

1. *Calculi in quavis corporis parte generantur.* 2. *Calculus in gena generatus.* 3. *in linguæ ligamento.* 4. λιθὶς & λιθίασις. 5. λιθῶντες, & λιθιῶντες, *an differant?* 6. *Quos Hippocrates hic intelligat per* λιθιῶντας. 7. *Renum sectio.* 8. *An remedium calculo infringendo noverit Hippocrates?* 9. *An* λιθίασις *citra sectionem curabilis?* 10. *An Chirurgia, seu manuum operatio ad Medicinam pertineat?* 11. *Avenzoaris sententia, & Oribasii.* 12. *sententia vera.* 13. *Chirurgia pars Medicinæ.* 14. *Chirurgiæ auctores.* 15. *Machaonis & Podalirii studium diversum.* 16. *Apollo* ἠπιόχειρ. 17. *Medici Clinici & Chirurgi.* 18. *Operationes Chirurgicæ Medicis adscriptæ.* 19. *& instrumenta Chirurgica.* 20. *Hippocratis scripta Chirurgica..* 21. *Galenus Chirurgiam exercuit.* 22. *Medicus etiam Chirurgus.* 23. *Minister Medici & Chirurgi.* 24. *Hujus requisita.* 25. *Barbatores hodierni, an mereantur nomen Chirurgi?* 26. *Medici carnifex.* 27. *Medicus quo respectu manibus operetur?* 22. *Medici certarum partium.* 29. *Medici Ocularii, Dentarii, Auriculares.* 30. *Ex horum censu lithotomi.* 31. ἐργάτῃ *qui?* 33. *Medicus* ἐγχειρήσεως *sit peritus.* 33. *An Hippocrates intuitu crudelitatis calculi sectionem abs se removerit?* 34. *Caussa verior.* 35. *Duplex verborum Hippocratis sensus.*

Calcu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

1 CAlculos in quavis corporis parte progigni expe-
rientia docet, rerum omnium magiſtra. Prolixum
catalogum ex pluribus auctoribus recenſet Clar.
Sennertus noſter, Inſtit. Med. lib. II. part. II.
cap. IX. quem repetere heic loci ſupervacaneum
2 foret. Vidimus nos ante quadriennium, & quod excurrit, ex
vitrorum conflatoris gena dextra, à balneatore Lubecenſi
exemptum lapidem teretem, colore ſubruffum, magnitudine
oſſis dactylorum, quem per triennium fere æger geſtaverat. Pri-
mis annis tumorem hic tantum ſenſit durum, & ex eo non
nihil incommodi, cui emolliendo & tollendo, multis uſus
fuit inunctionibus, cataplaſmatibus & emplaſtris, ſed fruſtra.
Tandem proceſſu temporis ſorex ſuo indicio ſe prodidit, vel
exitum potius ipſe quæſivit, dirupta parum cute; quam mox
balneator paullatim latius diduxit, hoſpitemque latentem in
3 lucem protraxit. Plures ſunt anni, quum Helmæſtadii ad huc
agerem, Ioanni Ludero Icto, Profeſſori, Collegæ & amico
meo, dum in vivis erat, ſincero lapidem calcis induratæ colore
& conſiſtentia, duorum hordei granorum magnitudine, in
linguæ ligamento genitum, pollice atque indice digito linteolo
involutis, compreſſum extraxi. Subinde in aliis etiam cor-
poris partibus calculos pronaſci poſſe, nemo puto dubitaverit.
Peculiariter tamen & frequentius in renibus & veſica prove-
niunt; quæ proinde κατ' ἐξοχὴν calculo laborare dicuntur. Ad-
4 fectionem ipſam Hippocrates & λιθίδα, & λιθίασιν vocat. Et
λιθιάσιος quidem paſſim, λιθιδος vero lib. IV. de morb. men-
tionem facit. Cælius Aurelianus Chron. paſſ. lib. V. cap IV.
5 *Calculationem*; Lexicon Græco Latinum *Calculoſitatem* nomi-
nat. λιθῶντας tamen Hippocrates maxime eos appellat, qui
vel in renibus, vel in veſica calculos habent: λιθιῶντας, qui in
veſica ſolum. Eſt vero ubi & λιθίασιν renibus tribuit, & λιθιῆν
renem dicit, lib de morb. int. ſecus, quam putavit Io. Gorrhæus
in Definit. Med. Communiter nihilominus λιθιᾶν, & λιθίασις,
de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

de renum calculo usurpatur. Vnde & hoc in loco Interpretes per λιθιῶντας vesicæ calculo laborantes intelligunt, idque propterea, quod his solis sectione subveniri queat. Quanquam non sim nescius in renum etiam adfectionibus, calculi sectionem ab Hippocrate non improbari, lib. de intern. adfect. de qua & Avicenna lib. III. Fen. XIIX. tract. II. cap. XIIX. & Serapio Pract. tract. IV. cap. XXII. meminerunt, quam rationabiliter insuper fieri posse contendit Fr. Roussetus lib. de partu Cæsar. sect. III. cap. VII. & Jo. Riolanus filius Anthropographiæ lib. II. cap. XXVI. Colligit autem ex præsenti textu Lud. Duretus, lib. I. de morb. int. cap. XLIX. Hippocratem, quia medicamentis & diæta ægris se præsto futurum jurat, calculo autem laborantes ad λιθοτόμους dimittit, nullum scivisse remedium, quo vesicæ calculus confringi posset: disertisque deinde verbis adfirmat, λιθίασιν, præsertim primogeniam, non nisi sectione percurari posse. Rationes rei confirmandæ addit ex Iac. Silvii explicat. in Gal. loc. de lap. Iudaico: quod medicamentum calculo atterendo destinatum, integris viribus ad vesicam pervenire nequeat, aut si pervenire posse fingamus, infringi tamen ejus vim solere, tum vesicæ amplitudine, tum urina cui remiscetur, tum calculi duritie & ejusdem involucro, & pituita, qua circumvolvitur. Neque aliter sentiunt Io. Heurnius Notis in ὅρκον, Horatius Augenius, Tomo II. lib. IX. Epist. IIX. Andreas Dudithius, in Epist. Scholtzianis Ep. XIV. Nic. Monardes, Simplic. med. Novi Orbis, lib. III. cap. de Cachos. Sanctorius, lib. XIII. Meth. vitand. error. cap. IV. atque alij. Porro quia idem Hippocrates omnem hic operationem in calculo exsecando abs se removet, & viris rei ejus operariis transscribit, colligere inde alij volunt, Chirurgiam à Medicina omnemque operationem manuariam prorsus separandam, veluti Medico indignam. Avenzoar certe, lib. II. Theisir. tract VI. cap. I. in hæc verba prorumpit. *Ad Medicum nobilem & honoratum non pertinent operationes manuum, sed ad*

7 8 9 10 11

ministros Medicorum, ut ſunt phlebotomia, cauterium, inciſio arteriarum. Immo & alia debent facere miniſtri illi Medicorum, ut eſt inciſio palpebrarum, & elevatio venarum in albedine oculorum, & ſublatio cataractæ. Ad Medicum autem honoratum nihil aliud pertinere dicimus, niſi ut conſilium ſolummodo præſtet ciborum medicinarumque infirmo, abſque operatione manuum. Hæc Avenzoar. Et ſimpliciter Oribaſius de omnibus Chirurgicis operationibus, *Quæ manuum*, inquit, *opera curantur, melius ab exercitoribus obeuntur,*
12 Synops. lib. I. cap. I. Vt ex quæſtione hac nos expediamus, ſciendum eſt Medicinæ partes principes à fine deſumptas (de cæteris enim nunc nihil dicimus) duas eſſe, ut Galenus lib. I. de ſan. tuenda. cap. I. & ad Traſybulum cap. XXX. Averrhoës lib. I. Coll. cap. I. & Halyabbas lib. I. Theor. cap. IV. docent, ὑγιεινὴν & θεραπευτικὴν; quarum illa ſanitatem in corpore præſentem conſervat, hæc amiſſam reſtituit. Poſterioris tres viciſſim ſunt ſpecies, διαιτητικὴ, quæ victus præſcriptione, φαρμακευτικὴ, quæ medicamentis, & χειρουργικὴ quæ manuum adjumento medetur. De harum poſtrema, res in quæſtione eſt,
13 an ad Medicum ſpectet. Quidni vero? ſi Medicinæ pars eſt, ſi iiſdem nititur fundamentis & præceptis, ſi eaſdem habet demonſtrandi leges, eandem methodum, ſub iiſdemque auctoribus fuit prognata? Sane qui primam Medicinæ originem ſpectarit, à Chirurgia & manuum operatione bonam partem
14 cœpiſſe advertet, ut ab ea, quæ magis incurrebat in ſenſus. Et ne ulterius rem arceſſamus, à Chirone, qui in Græcia communis fere Medicorum plurium fuit præceptor, Chirurgiam maxime excultam, *ulcera Chironia* docere poterunt, quæ id nominis acceperunt, quod Chiron ſolus ipſis mederi crederetur, ut Paullus Ægineta lib. IV. cap. XLVI. teſtatur. Hujus diſcipulus Æſculapius dentium evulſionem invenit, ſi Ciceroni credimus, lib. III. de nat. Deor. atque ut de ipſo Pindarum audiamus, in Pythiis Ode II. qui & morbos recenſet quos curavit, & medicinæ modum declarat.

Ὅσσοι

Ὅσσοι μόλον αὐτοφύτων
Ἑλκέων ξυνάονες, ἢ πολιῷ
Χαλκῷ μέλη τετρωμένοι,
ἢ χερμάδι τηλεβόλῳ,
ἢ θερινῷ πυρὶ περ-
θόμενοι δέμας, ἢ
χειμῶνι· λύσαις ἄλλον ἀλ-
λοίων ἀχέων
ἔξαγεν· τοὺς μὲν μαλακαῖς
ἐπαοιδαῖς ἀμφέπων·
τοὺς δὲ προσανέα πί-
νοντας, ἢ γυίοις περιάπτων πάντοθεν
φάρμακα, τοὺς δὲ τομαῖς ἔστασεν ὀρθούς.
Quotquot venerunt, ſponte natorum
Vlcerum participes, aut coruſco
ferro membra ſauciati,
aut ſaxo eminus miſſo,
vel quibus æſtivus ignis de-
populabatur corpus, aut
frigus; liberans alium a-
liis doloribus
eripuit: hos quidem mollibus
incantamentis tractans;
illos vero lenia bi-
bentes, aut membris aptans undique
medicamina, alios etiam ſectionibus reſtituit ſanitati.

Parentem æmulati filii, Podalirius & Machaon, atque Aga- 15
memnonem ad Troiam ſequuti, commilitonibus ſuis non mediocrem attulerunt opem, nec tamen in peſtilentia aut aliis morbis, ſed vulneribus tantum, ferro aut medicamentis curandis, ut notant Cicero lib. II. de orat. & Celſus lib. I. in præf. Exemplum eſt Iliad. δ. ubi Machaon Menelao jaculum eximit, mox vulnus diſpicit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Αἷμ' ἐκμυζήσας, ἐπ' ἄρ' ἤπια φάρμακα εἰδὼς
Πάσσων.
Sanguine deterso, medicamina lenia doctus
Inspergens.

Quanquam Eustathius Machaonem saltim Chirurgiæ, Podalirium vero abditorum & latentium morborum curationi incubuisse, hosce Homeri versus argumento esse notet:

——— Ἕτερον δ' ἑτέρῳ κύδιον ἔθηκεν·
Τῷ μὲν κουφοτέρας χεῖρας πόρεν, ἔκ τε βέλεμνα
Σαρκὸς ἑλεῖν, τμῆξαί τε, καὶ ἕλκεα πάντ' ἀκέσασθαι.
Τῷ δ' ἄρ' ἀκριβέα πάντα ἐνὶ στήθεσσιν ἔθηκεν,
Ἄσκοπά τε γνῶναι, καὶ ἐπαλθέα οἴσασθαι.
——— *Aliumque alio præcellere jussi.;*
Huic agiles dedit esse manus: si quando sagittas
Extrahere hærentes opus, aut exscindere ferro,
Altaque vel peterent medicatum vulnera succum:
Ast alius melior morborum arcana sagaci
Indagare animo, placidamque afferre medelam.

16 Certe Apollo ipsus non aliam ob caussam ἠπιόχειρ, quam quod *manu delinifica* fuerit *præditus*, ab Orpheo in hymno salutatur. Ex hoc autem liquido patet, Chirurgiam apud antiquos præcipue floruisse, & fere primo omnium inventam fuisse & excultam. Ac licet illa artis pars, per interna medicamenta morbos internos curandi, quam φαρμακευτικὴν diximus, non prorsus veteres latuerit, ut exemplo Podalirii jam ex Eustathio ostendimus, & porro liquet exemplo Melampi, qui melampodio sive helleboro Proëti Thraciæ Regis filias ab insania liberavit (ut præter Hippocratem in Epist. ad Cratevam, habet Diodorus Siculus Biblioth lib. IV.) & Helenæ, quæ apud Homerum, loco citato, pharmaco suo, (quod habebat

Νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.
Nepenthes, reprimensque iram, mala cunctaque pellens)

tristitiam curasque abigebat: licet etiam procedente tempore à

Medicis posterior hæc artis pars felicius excoleretur; tamen nunquam hæc ab illa, aut illa ab hac sequestrata mansit, sed ut geminæ germanæ sorores, una docebantur, atque uno Me- 17
dici nomine & *Clinici* & *Chirurgi* censebantur, quod notat Plinius lib. XXIX. cap. I. Hinc passim Chirurgorum operatio- 18
nes Medicis adscribuntur. Ælianus Var. Hist. lib. XI. cap. XI. de Dionysio Siciliæ Tyranno loquens, quod Medicinæ operam navarit, ait: *curationes, sectiones, ustiones, & reliqua, ipsummet, exercuisse* Appianus lib. II. de bell. civil. de Catone agens, qui vulnus sibi inflixerat: *Medici*, ait, *recentia adhuc intestina in vulnus retruserunt, consutumque obvinxerunt fasciis.* Et Var- 19
ro Quinquatribus, quam Satyram in sui temporis Medicos scripsit, inter Medici instrumenta connumerat

Bipensiles forcipes, dentharpagas:

& Lucillius Satyr. lib. XIX.

Scalprorum forcipumque millia viginti.

Paullus vero I C. L. XIIX. §. X. D. de instructo inter eadem Medici instrumenta recenset, *collyria, emplastra & ferramenta:* Quæ Herodot. lib. III. de Democede Crotoniensi Medico agens, τὰ πρὸς τὴν τέχνην ἐργαλήϊα, *instrumenta ad artem pertinentia* nuncupat. Et prolixius enumerantur Polluci, lib. IV. c. XV. σμίλη, ψαλλὶς, τομεὺς, ὑπογραφὶς, ὠτογλυφὶς, μήλη, βελόνη, ξυστὴρ, ὀδοντοξεστὴς, ὀδοντάγρα, σκείδιον. *Scalpellum, forfex, sector, scarificatorium, auriscalpium, mele, acus, novacula, dentiscalpium, dentium extractorium, evedium.* Atque ea respicit Tertull. lib. II. adversus Marcionem, *Quid enim*, inquit, *si Medicum dicas esse, & ferramenta ejus accuses, quod secent, & inurant, & amputent, & constringant? quia sine instrumento artis medicus esse non potest.* Et Seneca Epist. XCI. *Non opus erat tã magna suppellectile, nec tot ferramentis, nec pyxidibus.* Ac ne alios operose in testimoniũ citemus, Hippocrates ipse, lib. de Medico, & lib. de Elegantia, inter ea, quæ Medicũ in parato habere fas est, *lintea* enumerat *puris detersoria, spongias, deligacula, emplastra, cucurbitulas, gladiolos, volsellas, machi-*

nas, *atque inſtrumenta alia*, convenienti ſingula magnitudine,
20 gravitate, aut tenuitate, ad uſum apte comparata. Idem ille
de *Fracturis*, *Vlceribus*, *Articulis*, & *Vulneribus capitis* ſcripſit, quæ
21 ad Chirurgiam ſpectare nemo negaverit. Galenus denique
lib. VI. Meth. med. cap. VI. diſerte fatetur, ſe opera Chirur-
gica, citra alterius opem, ſuis manibus exercuiſſe, præſertim
in Aſia. Nam Romæ agens, ait *ſe Vrbis morem ſequutum, per-
miſſa Chirurgis, quos ita vocabant, maxima manualium operationum*
22 *parte*. Vt jure optimo concludere liceat, Medicum & Chirur-
gum unum eundemque eſſe, aut ſaltim eſſe debere, nec per
rerum naturam eſſentiales has Medicinæ partes ab invicem ſe-
parari poſſe, fruſtraque eſſe, qui inter ipſas diſtractionem aut
diſſidium volunt, adeo arcte cohærent, alteriuſque

Altera poſcit opem pars, & conjurat amice.

Unde recte Corn. Celſus in præf. lib. V. *illud ante omnia ſcire con-
venit, quod omnes medicinæ partes ita innexæ ſunt, ut ex toto ſeparari
non poſſint.* Et ex Celſo Scribonius Largus cap. LXIIX. *Impli-
citas medicinæ partes inter ſe, & ita connexas eſſe conſtat, ut nullo modo
diduci, ſine totius profeſſionis detrimento, poſſint. Ex eo intelligitur,*
pergit, *quod neque Chirurgia ſine diætetica, neque hæc ſine Chirurgia
perfici poſſint: ſed aliæ ab aliis adjuvantur, & quaſi conſummantur.*
23 Interim tamen hoc quoque notandum; quemadmodum
Hippocrates, lib. de Medico, ei qui medicamentis & diæta
curat, præſto ſemper eſſe jubet ex diſcipulis quempiam,
in arte non inexcercitatum qui operam det, ut ipſo abſente
ægri imperata faciant, & præſcriptis recte utantur: ita idem
lib. de officina. Med. ei quoque, qui circa manuum operatio-
nes verſatur, miniſtrum addit, qui ipſum ſublevet, atque ea
quæ à Medico fieri artis dignitas non admittit, exſequatur; ut
ita, niſi velint, neque ille, neque iſte manu operari neceſſum
24 habeant. Debet vero Chirurgi miniſter adoleſcens eſſe, aut
adoleſcentiæ propior, manibus promptus, nihilque tremens,
animo intrepidus, immiſericors: quum contra Medicus Cli-
nicus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

nicus, ut vocabant Romani, sive etiam Chirurgus, senior esse debeat, atque in arte exercitatus, ut recte discipulis ministrisque, ex usu quod sit, possit imperare. Hinc apud Gallos proverbio dici consuevit:

Ieune Chirurgien, vieil Medecin;
S'ils sont autres, ne valent pas un brin.
Iuvenem Chirurgum laudo, sed Medicum senem:
Ejusmodi qui non sient, nihil valent.

Tantum tamen abest, ut *barbatores*, aut *barbitonsores* nostri, me- 25
reantur nomen Chirurgi, ut ejus, quem ministrum diximus, personæ sustinendæ ipsorum plurimi vix sint satis. De his enim, aliisque Chirurgi Medicique ministris, accipiendus Plinius Valerianus, de re Med. lib. I. cap. LVI. quando ait: *Atque ita potes curari, ut nec sanguisugas ponas, nec carnificem Medici*
patiaris. Vbi recte advertit Casp. Barthius, Adversar. lib. II. 26
cap. XIV. *Carnificem Medici*, esse *sectorem*, quem adhibet, sive
ministrum. Si tamen, quod sæpius contigit, & contingere sæpe 27
potest, Medicus ipse manum ad hibeat, facit id ille non officij ratione, sed eum in modum, quo aliquando Imperator militis gregarii munus obit. Id à Mario, Romano Duce, subinde factum Sallustius in bello Ingurth. & Plutarchus in Mar. testantur, & de Hannibale auctor est Polybius, Histor. lib. V. de Antonino Caracalla Imp. Herodianus, lib. IV. De Philippo atque Alexandro Macedonum Regibus idem commemorat Galenus, lib. VI. Epidem. comm. V. text. I. cujus verba, quia maxime huc faciunt, ipsamet subiungo. *Multi Imperatores*, inquit, *sæpe & arcu uti, & jaculari & pugnare gladio hastaque sciunt, & faciunt, & Reges pariter, sed non ut Rex, ut Imperator erat Alexander Macedo, aut ejus pater Philippus; sed per alias artes, imperatoriæ atque regiæ subservientes, hæc militaria munera obibant. Ita & nos, ut Medici, cujusque auxilii qualitatem, quantitatem, occasionem & utendi modum cognoscimus: ut ministri vero venam rescindimus, & cucurbitulas admovemus; &*

reliqua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

reliqua manibus operamur. Adde quæ in eandem ſententiam habet Palladius Sophiſta, Comm. in eundem locum. Verum ad Hippocratem revertamur, & videamus quare is calculi
28 ſectionem ab ſeſe prorſus amoveat. Sciendum autem hic eſt, primum apud Ægyptios, mox alias etiam gentes, certarum partium corporis humani, morborumque in iiſdem, certos olim fuiſſe Medicos, qui ex partibus etiam quas curabant,
29 denominationem ſortiebantur, ut *Ocularii*, *Auricularii*, *Dentales*, aut aliter, dicerentur. De Ægyptiis audiamus Herodotum, Hiſtor. lib. II. ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ τάδε σφι δέδασται· μίης νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι, καὶ οὐ πλειόνων· πάντα δ' ἰητρῶν ἐστι πλέα. οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστέασι· οἱ δὲ κεφαλῆς. οἱ δὲ ὀδόντων. οἱ δὲ κατὰ νηδὺν· οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νούσων. *Medicina apud eos in hunc modum eſt diſtributa, ut ſingulorum morborum ſinguli ſint medici, non plurium, mediciſque referta omnia. Alij enim ſunt oculorum Medici, alij capitis, alij dentium, alij alvi & vicinarum partium, alij occultorum morborum.* Et lib. III. idem Herodotus meminit Medici *Opthalmici*, qui in Ægypto fuerit, ab Amaſi judicatus omnium optimus. Corn. Celſus Evelpidis Chirurgi, & *Medici Ocularii*, mentionem facit lib. IV. Suo etiam tempore Medicos Romæ fuiſſe, qui *Ocularios* ſe nominarent, ſeu *Opthalmicos*, teſtis eſt Galenus lib. x. de uſu part. cap. XI. Vnde etiam *Ocularii Medici* in Inſcriptionibus vetuſtis; ut Romæ in hortis Carpenſibus.

TI. JULIVS.
AVG. ET.
AVGVSTAE. L.
CVTISONVS
MEDICVS
OCVLARIVS
H. S. E.

Et

Et ibidem in Museio Carpensi.

P. ATTIVS. ATIMETVS
AVG. MEDICVS
AB. OCVL.
H. S. E.

Et de hoc Medicorum genere agit Vlpianus L. III. D. de extraord. cognit. *Medicos*, inquit, *fortassis quis accipiet etiam eos, qui alicujus partis corporis, vel certi doloris sanitatem pollicentur: ut puta si auricularius, vel fistulæ, vel dentium.* Facete in eos ludit Martialis lib. x. Epigr. LX.

Eximit, aut reficit dentem Casellius ægrum,
Infestos oculis uris, Hygine, pilos.
Non secat, & tollit stillantem Fannius uvam;
Tristia saxorum stigmata delet Eros.
Enterocelarum fertur Podalirius Hermes;
Qui sanet ruptos, dic mihi Galle, quis est?

Ad hanc vero classem *Lithotomi* etiam pertinebant, seu *Calcularii* 30
Medici. Vt enim isti omnes Empirici tantum erant, nec quid
quam aliud norant, quam quod in certa aliqua parte manu
operandi, & medicandi peritiam haberent: ita hi quoque de
solo hoc remedio, in calculi curatione extremo, arduo, difficili
& cum maximo periculo conjuncto, dextre administrando
fuere solliciti. Hos itaque ἐργάτας vocat Hippocrates, seu 31
operarios. Jul. Pollux Onomast. lib. I. sect. I. cap. v. interpretatur χειροτέχνας, seu *manuarios*. Hesychius ἐργαστικὸς, in
Lexico. Hos tanquam veri Medici, sive Clinici, sive etiam
Chirurgi nomine indignos, & potius ministros, à veris Medicis Hippocrates separat, artisque discipulum adigit, ut omnes
istorum operationes ejuret, atque exercere nolle promittat;
sed viris circa illas versatis, easque profitentibus, quique istis
rebus particulatim navant operam, quidquid muneris ejus est,
committere. Interim tamen, dum operæ ejuscemodi suis 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

exercitoribus committuntur, quique ſerio eas profitentur, ἐγχείρησιν ipſam non ignorare Medicum par eſt, ut eam operariis imperare poſſit; ne auxilium implorantibus defuiſſe, aut id videatur non intellexiſſe, quod quis varicoſis pedibus, aut calloſis manibus feliciter præſtet. *Quæ* enim *ſervum*, ſive miniſtrum, *ſcire facere oportet*, *Dominum oportet ſcire jubere* dicebat Ariſtoteles lib. 1. Polit. cap. VII. Qui vero aliis agendi & operandi modum præſcribere aut dictare poterit, qui eundem nec calleat ipſe, nec unquam didicerit? Non itaque cum Avenzoare hic facere poſſum, qui calculi extractionem è veſica, *tam turpem rem, & abominabilem, miſeramque* eſſe ait, *ut non tantum non exerceri, ſed ne adſpici quidem ab honorato viro debeat.*

33 Nec ſimpliciter adſentior Theod. Zuingero, Proſcen. Med. cap. 11. Scævolæ Sammarthano, in Metaphraſi Poet. jurisjur. Hipp. atque aliis, qui ſaltim ideo Hippocratem calculi ſectionem abs ſe amoliri putant, quod ab omni crudelitate abhorrens, noluerit morbum vulnere, novoque morbo, aut dolorem dolore curari: ſed, quidquid ejus ſit, cædentibus operariis relinquere, generi hominum duro ac crudeli. Etenim ſi id crudele eſt, morbum morbo, aut vulnus vulnere ſanare, ac dolorem dolore mitigare aut tollere, multa profecto eſſent, quæ ſimili modo à ſe ſpernere atque ejurare haberet Medicus. Æque enim crudele eſt cauterium inurere, ſanis etiam partibus, & immedicabile vulnus enſe recidere, ne pars ſincera trahatur, aut ulcera vulneraque parva immiſſis medicamentis acribus, aut denique ferro dilatare, vel febres in morbis à materia frigida excitare; quæ tamen ſubinde à Medico fieri jubentur, quædam etiam aliquando ab ipſomet fiunt, ubi collubitum fuerit, & uſus poſtularit. *Ita nullum eſt auxilium Medicum, quod non laceret, quod noxam animo & corpori non inferat*, inquit, Sanctor. Sanctorius vitand. error. lib XIII. cap. x. Et *circumſpecti eſt Medici*, dicebat Celſus lib. III. cap. IX. *novare interdum, & augere morbum & febres accendere*. Si nempe bono fini id fiat, atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

atque in ſalutem ægri, aut ad majus malum, morbumque
vehementiorem averruncandum. *Nulla* enim *dura videtur*, ut
Seneca ait, *curatio, cujus ſalutaris effectus eſt*, lib. I. de Ira. cap. V.
Itaque ut dixi, eam potius ob cauſſam Hippocrates ſectionem 34
calculi à Medicis amolitur, quod ſciat operationem iſtam
tum artis dignitatem dedecere, tum adeo difficilem eſſe, ut
in uſum trahi nec poſſit, nec debeat à quoquam, qui non parti-
culatim ac ſedulo in ea dudum ſe exercuerit, modum operandi
legitimum exacte callens, & dextre adminiſtrare ſcius. Ejus-
modi vero operatores, quum cætera Medici non ſint, atque
in prædicta ſaltim operatione ἐμπειρίαν, peritiamque nudam
habeant, verorum Medicorum nomine venire nequeunt. Vul-
gi tamen errore, & per abuſum vocabuli, non ſecus atque Ocu-
lariis, aliiſque, Medici iis nomen aliquando tribuitur, quod par-
tem aliquam in medicando videantur obire. Ita enim & *Ob-
ſtetrices, Medicæ* ſubinde dicuntur, *quod*, ut Vlpianus ait, L. I. §.
XI. D. de extraord. cognit. *medicinam utique exhibere videan-
tur.* Cæterum duplex videtur eſſe ſenſus in verbis illis Hippo- 35
cratis (ἐκχωρήσω δὲ ἐργάτῃσιν ἀνδράσι πρήξιος τῆσδε) quod etiam
obſervavit Jo. Obſopœus in Comm. Vel enim hoc dicit, *ſe
ceſſurum* ἐργάτῃσιν πρήξιος τῆσδε, ſive *magiſtris ejus operationis*: vel
ſe ἐκχωρήσειν πρήξιος τῆσδε, ſeu *ceſſurum hoc munere, ſive opera-
tione, operatoribus*, locumque calculi ſecandi & facultatem datu-
rum. Quod ſi cui aliorum de prædicta quæſtione ſententiam
noſſe libuerit, is adire poterit Jo. Bapt. Silvaticum, Controv.
Medic. XCIV. Franc. Valleriolam, Enarrat. Medic. lib. VI.
enarr. IV. Leonh. Botallum, lib. de Medici & ægri munere.
Mich. Doringium, de Medicina & Med. lib. II. part. III.
ſect. VI. cap. III. Jo. Freitagium, Noct. Med. cap. XIII.
Rod. à Caſtro, Med. Polit. lib. II. cap. III. Theod. Zuinge-
rum, in Proſcen. Med. & poſt hos P. Laurenbergium, Porticu
Æſculapii cap. IX. &c.

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

Εἰς οἰκίας δὲ ὁκόσας ἂν ἐσίω, ἐσελεύσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων, ἐκτὸς ἐὼν πάσης ἀδικίης ἑκουσίης, καὶ φθορίης, τῆς τε ἄλλης, καὶ ἀφροδισίων ἔργων.]

SUMMARIA.

1. Pleonasmi Græcis familiares. 2. Malorum Medicorum mos. 3. Plinio Secundo adscripta Epistola. 4. Præmii inter morbi cruciatus extorsio. 5. Martialis jocus. 6. & Philippi Macedonis. 7. Medicis prohibitum durante morbo cum ægroto pacisci. 8. Medicorum infamia summa, opus quærere. 9. Ægri salus, suprema Medici Lex. 10. Medicus etiam doctus leviter aliquando errare potest. 11. præsertim in morbi principio. 12. Hippocratis exemplum. 13. Galeni. 14. Avenzoaris, & Matthæi à Gradis. 15. Nec tamen qui ita errant imperitiæ tenentur. 16. Ægyptiorum Lex. à Bocchoride lata. 17. Austrigildis facinus. 18. Et Alexandri M. 19. Et Antonini Imp. 20. Medico imputatur, quod per imperitiam peccat. 21. & punitur, sed pœna extraordinaria. 22. Sensus verborum Hippocratis. 23. Varia in contextu lectio. 24. Gorrhæus notatus, item Glossæ Scaligeri. 25. φθορίη, corruptela. 26. Ulterior Hippocratis verborum sensus. 27. Gorrhæus iterum notatus. 28. ἄλη quid? 29. quid planus. 30. ἔργα ἀφροδίσια. 31. ἐργάζεσθαι, ἐργασία. 32. opus, opera. 33. ἐνεργεῖν. 34. ἐπ' αὐτοφώρῳ. 35. Castitas Medico servanda. 36. Æsculapius Agnites 37. κνίζα apud Scholiasten Theocriti. 38. Zona lumbaris Medicorum quid notet? 39. Medici luxuriosi & adulteri. 40. Didymon. 41. Apollonides Cous, & ejus pœna. 42. Vectius Valens. 43. Eudemus.

1 Εἰσιέναι & εἰσέρχεσθαι εἰς οἰκίας, dicitur pleonasmo Græcis familiari. Ita infra est ἐκλαλέεσθαι ἔξω. Ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων, est ad ægrotantium salutem, quo
2 modo supra etiam loquutus est auctor. Repetit autem eadem verba hoc etiam in loco, ut removeat abs sese suspicionem, qua pseudomedicorum & agyrtarum greges labo-

bant,

rant, qui augere morbos ſolent ſæpe, accruciatus, tempuſque curationum extrahere ut diutius ægros in reditu habeant, majuſque miſeris extorqueant præmium. De iis Corn. Celſus lib. v. cap. XXVI. *Hiſtrionis eſt, parvam rem attollere, quo plus præſtitiſſe videatur.* De iiſdem Mimnermus, antiquiſſimus Poëta ait, quod ament dicere,

Τὰ φαῦλα μείζω, ϗ τὰ δεῖν' ὑπὲρ φόβον,
Πυργοῦντες αὐτοὺς.

Et Auctor Epiſtolæ de Medicina ad amicos, quam quidam Plinio Secundo apud Marcellum Empiricum inſcripſerunt; 3
Frequenter mihi, inquit, *in peregrinationibus accidit, ut propter meam, aut meorum infirmitatem, varias fraudes medicorum experirer: quibuſdam viliſſima remedia ingentibus pretiis vendentibus: aliis ea quæ curare neſciebant, cupiditatis cauſſa ſuſcipientibus. Quoſdam comperi hoc genere graſſari, ut languentes, qui pauciſſimis diebus, vel etiam horis poſſent ſanari, in longum tempus traherent, ut & ægros diu in reditu haberent, & ſæviores ipſis morbis exiſterent.* Ex qua 4
cohorte is fuit, cujus meminit Vlpianus in L. III. D. de extraord. cognit. qui, *quum curandos quoſpiam ipſi commiſiſſet oculos periculum amittendorum per adverſa medicamenta inſerendo, compulit ægrum, ut poſſeſſiones ſuas ſibi contra bonam fidem venderet.* In anguſtiis enim conſtitutus æger nihil non promiſerit Medico exigenti; ut optime in exactores iſtos id quadret, quod lepide ſe facturum ait Martialis, ſi quid à tonſore, novacula gutturi imminente, rogaretur, lib. XI. Epig LIX. 5

Quid ſi me tonſor, quum ſtricta novacula ſupra eſt,
Tunc libertatem divitiaſque roget?
Promittam, nec enim rogat illo tempore tonſor,
Latro rogat, res eſt imperioſa timor.

Notuſque eſt iocus Philippi Macedonis, qui quum vulneratus eſſet ea parte, qua collo adnectitur pectus, quæ Græca 6
voce κλεὶς, ſive *clavis*, Medicis *clavicula* dicitur, Medicoque uteretur avaro, & ſubinde aliquid flagitanti, inſuſurravit ipſi,

λάμβανε ὅσα βέλῃ, τ̃ γὰρ κλεῖν ἔχεις; *cape quantum voles, nam*
7 *clavem habes*, referente Plutarcho in Apophthegm. Atque huiusmodi bipedum cauſſa (licet Hippocrates in Præception. à mercedis conſtitutione initium facere jubeat Medicum, quo fiduciam excitet in ægro, ſe eo derelicto non emanſurum) Legibus caveri cæpit, ne durante ægritudine Medicus cum ægroto paciſceretur de precio. L. III. D. de extraord. cognit. L. IX. Cod. de profeſſ. & Med. L. VI. §. I. & ſeq.
8 Cod. de poſtulando. De iiſdem Medicis etiam capiendus Seneca lib. VI. de benefic. cap. XXXVI. *Graviſſima*, inquit, *infamia eſt Medici, opus quærere. Multi quos auxerant morbos & irritaverant, ut maiore gloria ſanarent, non poterant diſcutere, aut cum magna miſerorum vexatione vicerunt.* Iidem ſunt, quos Philemon ait,

Κακῶς ἔχειν, ἐαὐ κακῶς μηδεὶς ἔχει:
Male habere, nemo ſe quotiens habet male.

9 At noſter ſalutem ægri ſupremam ſibi legem dixerat, *longe ſatius eſſe* ducens, ut in Præception. ait, *à morbo ſervatis exprobrare ingratitudinem, quam pernicioſe habentes emungere.* Ideoque addit porro, *ſe* prorſus *alienum futurum ab omni injuria voluntaria.* Licet enim ſupra docuerim, ἀδικίην ex ſemetipſa eſſe injuriam, quæ ex deſtinata malitia proficiſcatur, & voluntarie & præmediate alicui deſtinetur; nihilominus tamen, ut vim vocabuli preſſius exprimat Hippocrates, eam hoc loco ἑκϐσίην, ſeu *vo-*
10 *luntariam*, ex abundanti vocat. Quemadmodum enim, homines qui ſumus, nihil humani alienum à nobis putare debemus: ita & Medicum aliquando humanitus quid pati credere licet, & vel doctiſſimum quemque, vel in primo ad ægrum acceſſu, primove morbi intuitu, aut alia ex cauſſa, circa ægrotantem aliquando labi, aut ipſam etiam morbi ſpeciem non perfecte
11 apprehendere; *Ego*, inquit Galenus lib. IIX. meth. med. cap. III. *nec in omnibus ægrotantibus fateor exacte me ſcire primo die affectum, nec ullam diariam febrem me fugere.* Confuſa autem morbi

morbi cognitio, qualis fere in principio est, confusas parit indicationes; confusæ indicationes confusa auxilia. *Quum tamen aliquid ignoratur ex iis, quæ scitu necessaria sunt, methodus medendi optima est: sequi indicationes eorum quæ sciuntur*, inquit Phil. Scherbius, Disp. Med. IX. Avicenna hoc casu, lib. I. fen. IV. doct. V. cap. I. *naturæ rem relinquere* jubet, *aut subtiliare regimen*, sive *diætam*, ut loquitur lib IV. fen. I. cap. de curat. febr. putr. in univers. *Ipse Hippocrates*, inquit Quinctilianus 12
lib. III. instit. Orat. IIX. *clarus arte Medicinæ, videtur honestissime fecisse, quod quosdam errores suos, ne posteri errarent, confessus est.* Atque id quidem *more magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium*, ut de hac ipsa Hippocratis confessione ait Celsus. lib. IIX. cap. IV. *Levia enim ingenia*, ita pergit Celsus, *quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magno ingenio, multaque nihilominus habituro, convenit etiam simplex veri erroris confessio, præcipueque in eo ministerio, quod utilitatis caussa posteris traditur, ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus est.* Itaque Hippocratem sequutus, etiam Galenus lib. II. 13
de loc. adf. cap. II. coli dolorem, quo laborabat, primum pro nephritico se habuisse ingenue fatetur. Alii decepti ex 14
ignorantia imprægnationis, cathartica validiora, quanquam sine periculo, gravidis exhibuerunt, ut de semetipsis testantur Avenzoar, Arabum doctissimus, lib. II. Theisir tract. III. cap. I. & Matth. Gradis, lib. de ægrit. uteri cap XXXIIX. Simile exemplum Medici Itali notat Bruno Seidelius lib. de morb. incurab. cui alia subiungere possem, nisi res odiosa quidem esset, per se tamen satis liquida. *Difficile* enim *est*, inquit Galenus lib. II. *κατὰ τόπους.* cap. I. *ut qui homo est, in multis non peccet.* Vnde Hippocrates lib. de veteri Medic. *se* τοῦτον τὸν ἰατρὸν ἐπαινεῖν, τὸν σμικρὰ ἁμαρτάνοντα; *eum laudare Medicum, qui minimum delinquat.* Idque propterea, ut mox subjungit, quod τὸ ἀκριβὲς ὀλιγάκις ἐστὶ καθιδεῖν. *exacta certitudo rara sit conspectu:*

ſpectu: quodque, ut Galenus ſcribit in fin. Comm. in Prognoſt.
nunquam errare, ſupra hominem ſit, rariſſime autem, ſolius artificis.
Quo etiam ſenſu optime Medicum monet Hippocrates lib.
VI. Epid. ſect. II. text. L. *ut in morbis ad hoc ſe exerceat, quo vel*
15 *proſit, vel ſaltim non lædat.* Quæ tamen dextre intelligenda ſunt
omnino, ne qui dicta ratione aliquando, & leviter quidem à
ſcopo aberravit, ſtatim ex imperitia teneri exiſtimetur, nec
viciſſim prætenſio levis erroris multorum imperitiæ patroci-
netur. *Quivis* enim *Medicus*, ut Plato vult, lib. IX. de LL.
ἂν ὁ θεραπευόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἄκων τελευτᾷ, καθαρὸς ἔστω
κατὰ νόμον: *ſi is, cujus curæ præeſt, moriatur ipſo invito, purus eſt ſecun-*
dum legem; nec Medico mortalitatis eventus imputari debet, ſi
nihil eorum intermiſerit quæ ex artis præſcripto, & medendi
16 methodo præſtare potuit, aut debuit. Itaque Bocchoris,
Ægyptiorum Legiſlator antiquiſſimus, lege lata abſolvebat
Medicos à culpa, *ſi ſacri codicis normam*, hoc eſt, *medendi ratio-*
nem longi temporis uſu firmatam, & ab optimis artificibus probatam
in curandis ægris fuiſſent inſequuti, ut refert Diodorus Sicu-
17 lus lib. I. cap. LXXXII. Crudele vero facinus cluet Auſtrigil-
dis, uxoris Guntchramni, Gallorum Tetrarchæ, quæ dyſen-
teria maligna laborans, quum morbus indies augeret, mari-
tum jurejurando adegit, ut par Medicorum, quo uſa fuit, qui-
que omnibus adhibitis fatum exorare nequiverant, ſe etiam-
num ſpiritum ducente, morti addiceret: crudelius ſcelus, quod
maritus deteſtandæ uxoris voluntati, & legibus prohibitæ,
paruit, oculoſque morituræ innoxii ſanguinis profuſione, im-
pio ad poſteritatem exemplo, ſatiari voluit. Referunt facinus
Aimoinus, lib. III. de reb geſt. Francor. cap. XXXIII. Gregor.
Turonenſis, Hiſt. Franc lib. V. num. XXXV. Jo. Tritthemius,
Compend. Annal. lib I. Steph. Forcatulus, de Imp. & Phi-
18 los. Gallor. lib. IV. Parili infamia laborat Alexander. M. qui
Glaucum Medicum, Hephæſtione mortuo, egit in crucem.

Neque

Neque enim hic Medici, sed sua ipsius culpa perierat, quod capit. XIII. monuimus. Scelestior omnibus Antoninus Caracalla Imperator, qui, quum frustra Medicis persuadere conatus esset, ut Severum Imperatorem veneno tollerent, crimen recusantes, mortuo ex intervallo Severo, supplicio adfecit, si Herodiano credimus, Historiarum lib III. Superiori etiam seculo Gabriel Zerbus, Medicus Italus doctissimus, in Illyricum vel Mysiam vocatus, quum sanitati Satrapam Turcicum restituere non posset, Satellitum acinacibus crudeliter concisus fuit, referente Brunone Seidelio, lib. de morbis incurabilibus. *Quidquid* ta- 20
men *Medicus per imperitiam commisit, imputari ipsi omnino debet*, inquit Ulpianus, *nec prætextu humanæ fragilitatis, delictum decipientis in periculo, innoxium esse*. L illicitas. VI. §. sicuti D. de officio Præsidis. *Imperitia enim culpæ annumeratur*. L. Si servus. XXVII. §. si calicem. XIIX. D. ad L. Aquiliam. Et jam olim actio in tali casu data est in Medicum, affinibus juvenis cujusdam, ut refert Galenus, lib. I. Prognost. in princ. Ac tametsi, qui ita peccant, non 21
plectantur pœna ordinaria Legis Corneliæ de Sicariis, quæ in eos statuta est, qui dolo interficiunt, extra ordinem tamen puniuntur, non corporali, aut capitali pœna nisi circumstantiæ suadeant pœnam exasperandam, sed arbitraria: Nach gestalt vnd gelegenheit der sachen / vnd nach Rath der verstendigen. ut habent verba Caroli V. Imp. Constitut. Criminal. artic. XXXIV. Exilio quosdam, vel interdictione medicinam in posterum faciendi punitos, exemplis docent Julius Clarus in §. homicid. num. XVII. Petrus Heigius part. II. quæst. XXVI. num. LVI. Verum ut eo revertamur, unde sumus digressi, imperitiæ crimen nunquam cadit in eos, quos σμικρὰ ἁμαρτάνειν dixit Hippocrates, quum neque se ipsum horum numero eximere videatur, dum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

in Epist. ad Democr. *se quanquam senem*, *artis finem*, summam nempe perfectionem, *nondum attigisse*, ingenue fate-
22 tur. Itaque sensus est verborum; utut leviter aliquando,
etiam à perito Medico, errari possit, se tamen longissime
absuturum ab omni malitia injuriave voluntaria, nec daturum operam, ut prolongetur morbus, aut augeantur dolores, nec momentum illud καιροῦ, seu *occasionis curandi*,
quod ὀξὺ vocat Hippocrates in princ. Aphoris. & caput
sanationis, aut quidquam aliud, quod ex usu esse queat,
maligne necglecturum: sed κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν, ut alias loqui solet, solam ægri salutem quæsiturum, neque alia in-
23 tentione ægrotantium ædes ingressurum. Videamus vero
& cætera contextus verba, in quibus alia exemplaria pro
φθορίης, legunt φθορῆς, sensu neutiquam diverso, si pres-
24 sius rem intueamur. Joannes Gorrhæus quidem per φθορίην abortivi fœtus ejectionem & corruptionem hic intelligit. At ego caussam non video, ob quam Hippocrates, qui concisus admodum esse amat, & plura paucis involvere, denuo recoquere heic loci id voluerit, de quo
jam ante in præcedentibus rem satis expediverat. Postquam enim jurarat se mulieri pessum φθόριον non præscripturum, quid opus erat altera nunc vice, odiosa reiteratione, denuo φθορίην, si Gorrhæi sensu vocabulum
capias, ejurare? Glossæ Scaligeri φθορίην interpretantur
βλάβην. βλάβη autem *noxam*, *damnum* notat. Unde δίκη
βλάβης, *actio damni dati*; & δίκη βλάβης τετραπόδων, *actio
damni*, seu *pauperiei*, *quam quadrupes fecerit*; de qua Legem
olim à Solone latam, Plutarchus auctor est, in ejus vita.
Verum & hæc interpretatio ταυτολογίας insimulat Hippocratem. Qui enim ægrotantium ædes non nisi ad eorundem emolumentum, & ab omni injuria voluntaria alienum, se ingressurum dejerat, is eadem opera omnem si-
mul

mul damni illationem deteſtatur. Itaque cum Anutio 25
Foëſio per φθορίην *omnem morum corruptelam*, & *vitam omni ſcelere inquinatam* intelligo, nec tam animi, uti ſupra, quam *corporis impuritatem*, & *pudorem devoratum*, aut *pudicitiam proſtitutam*, Hippocratem innuere æſtimo. Eſt enim φθορίη, idem quod φθορὰ, quam Gloſſarium vetus διαφθορὰν, & *ſtuprum* indigetat, quo ſenſu Apulejus, lib. III. Florid. utitur vocabulo *corruptelæ*. Notumque alias eſt, διαφθείρειν, & *corrumpere*, inter verba eſſe nupta. Ita Plutarchus in Camillo, διεφθαρκὼς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα· qua phraſi aliquotiens etiam in Galba, & alibi utitur. Heraclides de Politia Samior. τὸ γύναιον αὐτοῦ διαφθείρων, atque ita paſſim alii. E Latinis Suetonius in Julio Cæſare cap. L. *Conſtans opinio eſt, plurimaſque & illuſtres fœminas corrupiſſe*. & in Domitiano cap. XXII. *poſt alii collocatam ultro corrupit*. Juvenalis Sat. I.

—— —— *Nurus corruptor avaræ.*

Hanc genuinam Hippocratis eſſe ſententiam, verba do- 26
cent quæ ſequuntur, quibus ejurare diſcipulos adigit, φθορίην τῆς τε ἄλλην, καὶ ἀφροδίσια ἔργα. Hoc enim vult dicere, alienos eos oportere eſſe ab omni φθορίῃ, ſeu *corruptela*, tum alia, tum maxime ea, quæ *res venerias* concernit. Fruſtra nempe hic iterum eſt Gorrhæus, & citra 27
neceſſitatem pro ἄλλης legendum cenſet ἄλης, ſimplici λ,
quam interpretatur *fraudem*. Sane non nego ἄλην, ut 28
Heſychius in Lexico. Erotianus in voce ἀλαζόνες. Suidas in voce ἄλη, & Auctor Etymologici, explicant, idem eſſe quod πλάνην. Et Phavorinus in Lexico: ἄλη, inquit, ἡ πλάνη. παρὰ τὸ ἀλῶ, τὸ πλανῶ· & paullo poſt ἀλῶμαι, τὸ πλανῶμαι. πλάνην vero idem eſſe quod ἀπάτην, ſeu *fraudem*, Heſychius iterum notat; quemadmodum viciſſim,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

τὸ ἐξαπάτησιν, quod est apud Oppianum Halieut. lib. III. Scholiastes Græcus explicat per ἐπλάνησεν. Neque aliunde
29 est Latinum *planus*, quod *erronem* significat, *impostorem*, *circulatorem*. Cicero Orat. pro A. Cluent. *Hic ille planus improbissimus*. Balbus Catholico: *Implanare*, *decipere*, vel *in errorem ducere*. Antiqua bibliorum versio, in Siracidis cap. XV. *Non dicas, me implanavit*, & cap. XXXIV. *Qui implanatus est, abundat nequitia*. Sed de his alibi plenius. Hæc vero omnia opinioni Gorrhæi confirmandæ adducere possem, essetque ex ipsius mente sensus Hippocratis verborum; alienum se futurum ab omni fœtus corruptione, fraude, reique veneriæ cupiditate. Verum, ut dixi, neque tautologia hæc nobis placet, ab Hippocratis stilo aliena, nec lectio mutanda, quæ proba est, & priora
30 cum sequentibus recte & immediate connectit. Porro ἔργα ἀφροδίσια, honesta circumloquutione Hippocrates vocat ipsum Veneris usum, loquendi formula aliis etiam auctoribus familiari. Ita de virgine ἐρώτων ἀμυήτῳ (aut ut Musæus Heronem Leandri vocat, γάμων ἀδιδάκτῳ) Hesiodus ἔργων β.

> Οὔπω ἔργ' εἰδυῖα πολυχρύσου Ἀφροδίτης.
>
> *Aureolæ nondum congnoscens res Aphrodites.*

Quemadmodum Anthol. lib. III. tit. εἰς γυναῖκας. matura virgo dicitur,

> Ἀκμαίη πρὸς ἔρωτα, καὶ ἡδέα κύπριδος ἔργα.
>
> *Jam matura ad amorem, & jucundas Veneris res.*

Longus Sophista, Pastoral. lib. III. ἔρωτος ἔργα, eodem sensu non una vice dixit: quemadmodum & Lucretius lib. IV. fœminam viro ait jungi, per *jucundas Veneris res* Opia-

pianus Halieut, lib. I. ἔργα εὐνῆς, τὴν συνουσίαν vocat: Home-
rus Iliad. ε. & Nonnus Dionys. lib. XLII. ἔργα γάμοιο,
ipſas nuptias. Plutarchus in Solone, nuptiis ſenum deeſſe
dixit ἔργον γαμήλιον, καὶ τέλος, ac propterea eſſe ἀώρους καὶ
ἀχάριτας ἐπιπλοκὰς, ſive *incongruas ingrataſque copulatio-
nes*. Vbi ἔργον γαμήλιον, eſt *patratio* ipſa *nuptialis*, τέλος, *li-
berorum procreatio*. Longus, quem dixi, Paſtoral. lib. IV.
& Anonymus Antholog. lib. II. titulo. εἰς ἀσελγεῖς. ἔργα
γυναικῶν, appellant τὴν ἀσέλγειαν τῶν γυναικοπαθούντων. Neque 31
aliter fere Demoſthenes non uno in loco utitur verbo
ἐργάζεσθαι. Quemadmodum idem Orat. in Neæram,
ἐργαστήριον, vocat tabernam meritoriam; & alibi ἐργασίαν,
quæſtum corporis: ut docet doctiſſimus Guilielmus Budæus
in Commentario Linguæ Græcæ. Petronius Satyrico *opus* 32
dixit: *Qui muliebre opus in ergaſtulo fecit*; Plautus *operas*.
Aſinar. act. III. ſc. III.

Opto annum hunc perpetuum mibi hujus operas.

Hinc Solon & Draco, ut eſt in L. XXIV. §. quod ait. D.
ad L. Iul. de adult. ἐν ἔργῳ deprehendi dixerunt *in ipſo opere* 33
venerio, aut *patratione*, ſive ut loquitur L. XCVI. D. de
verborum obligat. *in ipſo facinore* Theocritus Eidyll. IV.
hoc ſenſu honeſte ἐνεργέοντα dixit ſenecionem illum, cui
μύλλοντι ἐρώτιδα ſuam ſupervenerat Corydon. Græcis alias 34
eſt ἐπ' αὐτοφώρῳ, methaphora à furtis deducta, ut videre
eſt apud D. Ioannem Evangeliſtam cap. IIX. verſu IV.
In lege Attica, quam recitat Lucianus in Eunucho, ſic
deprehenſi dicebantur ἄρθρα ἐν ἄρθροις habuiſſe. Cæte- 35
rum de caſtitate Medico ſervanda, & pudicitia, quam non
immerito *primum virtutis honorem* Horatius vocat, lib. I.
Sat. VI. elegans alius eſt locus Auctoris noſtri lib. de Me-
dico, *Cum ægris*, inquit, *Medico non parum eſt commercii*.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Illi enim huic sese tractandos submittunt, isque nunquam non fere cum mulieribus & virginibus conversatur, resque magni pretij contrectat, à quibus omnibus sibi temperare debet. Atque eodem respicit Galenus, quando lib. quod opt. Med. sit Philos. ait, *non licere cuiquam esse industrio, qui se aut vino obruat, aut cibis expleat, aut Veneri dedat, pudendis denique & ventri indulgeat.* Idem inculcat Arnaldus Villanovanus, *Medicus*, inquit, *sit honestus in thalamis; delitescat in eo flamma libidinis.* lib. de calculo cap. III. Atque iterum, lib. de cautelis Medic. *Hoc unum*, inquit, *praeterea moneo, ne Medicus aegroti vel ancillam, vel filiam, vel uxorem respiciat oculo sinistro, nec cupido, nec funis eum decipiat mulierum.* Nec, quod Franciscus Ripa ait, tract. de remed. ad curand. pestem. num. LXIII.

Morborum caussas per candida brachia quaerat;

aut Medicos imitetur illos apud Ioan. Baptistam Mantuanum, Ecloga VI.

—— —— qui tangere venas
Non nunquam illicitas audent.

36 Lacedaemonii, ut castitatem Medico servandam innuerent, *Aesculaptum* colebant *Agniten*, ut refert Pausanias in Laconicis. Ejus simulachrum erat ex ἄγνῳ (Latini *viticem*, & *agnum castum* vocant) frutice seu arbuscula castimoniae servandae & libidini restinguendae dicata: è cujus foliis iccirco olim matronae Athenienses in Thesmophoriis (quando segregatae cubabant à viris,

Terque novem noctes venerem tactusque viriles
In vetitis numerabant:

ut Ovidii verbis utar, ex lib. X. Metamorp. fabula XI)

cubi-

cubitus ſibi ſternebant, quod Dioſcorides lib. I. cap. CXVI.
Plinius lib. XXIV. cap. IX. Galenus lib. VI. de ſimpl. medicam. facult. Ælianus de animal. lib. IX. cap. XXVI. teſtantur. Scholiaſtes tamen Theocriti, ut obiter hoc no- 37
tem, ad Eidyllion IV. non ἀγνὸν, ſeu *viticem* nominat, cujus folia αἱ θεσμοφοριάζουσαι ſibi ſubſtraverint, ſed κνίζαν, ſive, ut textus ipſe habet, κνύζαν. Hanc vero, quo minus viticem credamus, addit, φυτὸν eſſe χορτῶδες, hoc eſt, *plantam herbaceam*, ſive quæ *herba* ſit, proprie dicta. Nam vitex arbuſcula eſt rei herbariæ ſcriptoribus, ſive frutex in arborem tendens. Κνίζαν autem porro Scholiaſtes ait eſſe βοτάνην ψυχρὰν, *herbam frigidam*, ac propterea ἐπέχειν τὰς πρὸς συνουσίαν ὀρέξεις, ſeu *cohercere appetitus venerios*. Sed alius 38
loci eſt de his inquirere. Franciſcus Ranchinus comm. in jusjur. Hipp. Lege VII. caſtitatis neceſſitatem in Medicis denotare ait inſigne illud, quod lauream Apollinarem adeptis, in Galliis atque etiam in Italia datur: Zona videlicet, cujus proprium ſit renes coercere, lubidinis magnam partem habitaculum, ut alibi docuimus, & effrenatas lumborum cupiditates temperare. Quam tamen 39
ſæpe parum penſi hæc habeat Medicorum non nemo, exempla teſtantur & hiſtoriæ. Didymonis cujuſdam memi- 40
nit Laërtius in Diogene, qui & vulgo mœchus audiebat, & ſalſe ob flagitia ſua aliquando à Diogene tactus fuit. Quum enim puellæ forte oculum curaret, *vide*, inquit Diogenes, *ne* τὴν κόρην *corrumpas*; quæ vox & *pupillam* & *virginem* deſignat. Meminit Bartholomæus Brixienſis quæſt. XXXII. medici adulteri, qui ægrotantis uxorem ſubagitarit, quod Hoſtienſis etiam retulit, Joannnes Andreæ, & Panormitanus, in cap. diſcretionem. de eo qui cogn. con. uxor. ſuæ. Exemplum aliud, & vindictam ſi- 41
mul addo ex Photio Patriarcha, Biblioth. Cod. LXXI.

CX

ex Ctesiæ lib. XVII. de reb. Perſ. *Mortuo Megabyzo*, inquit, *Amytis uxor* (Xerxis Perſarum Regis filia) *cum multis conſuetudinem habebat*, *& ante hanc ſimiliter mater Amyſtris. Apollonides vero Cous Medicus, cum Amytis leviter ægrotaret, & ipſe amore ejus captus eſſet, fore dixit, ut convaleſceret, ſi cum viris rem haberet; uteri enim eſſe morbum. Quæ cum illi ars ex voto ſucceſſiſſet, ac cum ea concubuiſſet, ubi fœminam contabeſcere vidit, abſtinuit à congreſſu. Igitur illa, morte adpropinquante, matri indixit, Apollonidem ut ulciſceretur. Hæc Regi ipſi Artaxerxi* (Xerxis filio, & Amytis fratri) *rem omnem expoſuit, ut ei conſueverit, ut poſt contumeliam abſtinuerit, & quomodo filia velle de Apollonide ſupplicium ſumi ſibi indicaſſet. Rex, quidquid matri viſum, agendi fecit poteſtatem: quæ cum vinctum Apollonidem integro bimeſtri excruciaſſet, vivum poſtea defodi eodem ipſo tempore cura-*
42 *vit, quo Amytis diem ſuum obijt.* Conſimili ſceleri obnoxius fuit Vectius Valens, celebris & inſignis cætera Medicus, ut in vitis Medicorum docuimus. Is Meſſalinæ, Claudii Imp. uxoris valetudinem regere ſolitus, adulterio ejus famam partam conſpurcavit, ſi Plinio credimus, lib. XXIX. ad ſupplicium tandem tractus à Narciſſo liberto, quod
43 Tacitus notavit, Annalium lib. XI. ſub finem. Neque aliud ob crimen male audit Eudemus, Liviæ Druſi Imperatoris uxoris Medicus, quem idem Tacitus Annal. lib. IV. *Liviæ amicum* vocat, *& ſpecie artis frequentem ſecretis*; nec omiſit Plinius loco dicto, in criminatione Medicorum. Sed artificum iſta ſunt vitia, non artis, neque huic imputari par eſt, quæ illi famæ, decoris & juramenti obliti, peccant.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

Ἐπὶ τε γυναικείων σωμάτων, καὶ ἀνδρώων, ἐλευθέρων τε καὶ δούλων.]

SUMMARIA.

1. Lectiones in textu diversæ. 2. Lex ὕβρεως Solonis. 3. σώματα οἰκετικά. 4. Servorum conditio apud veteres. 5. Quur Hippocrates etiam servis noluerit contumeliam fieri? 6. Iuris Consultorum opinio. 7. quæ in dubium vocatur. 8. Sententia propria. 9. Sensus verborum Hippocratis. 10. Quibus masculam venerem damnat. 11. Hujus impuritas, & crimen nefandum. 12. Sodomitis olim familiare. 13. & Græcis. 14. Persis. 15. Romanis. 16. Gallis. 17. Germanis priscis incognita. 18. Dubium de his, dilutum. 19. Pœna sceleris in sacris litteris. 20. Apud Græcos, 21. Gothos. 22. Romanos. 23. Lex Scantinia. 24. Exempla à Romanis punitorum. 25. Rescriptum Constantii & Constantis, & Iustiniani Imp. 26. Leonis & Constantini. 27. Valentini, Theodosii & Valentiniani. 28. Iustiniani alia sententia. 29. Censura Ecclesiastica in scelus illud. 30. Constantini & Constantis rescriptum explicatum. 31. Nubere in fœminam. 32. Porrigere, arrigere, ἀφροδίσια. 33. A Dionysio Gothofredo dissensum. 34. Charondæ Lex. 35. & Persarum.

QVanquam præsens textus cum superiori proxime cohæreat, unaque opera de eo in præcedentibus agi potuisset, tamen quia plura de eo dicere habemus,
peculiare ipsi caput dare voluimus. Pro ἀνδρώων autem, Ba- 1
silienſis editio legit ἀνδρείων; Zuingeri editio habet ἀνδρῶν, & in margine ἀνδρείων, quam lectionem etiam esse in MS. Mauritii Cordæi, notat Obsopœus. Rectius omnino ἀνδρώων legemus, aut ἀνδρείων, quam ἀνδρῶν: quod hoc non æque respondeat substantivo σωμάτων, jam ante cum adjectivo γυναικείων copulato, ut par erat. Ejurata autem in genere libidine, Hippocrates ulterius pergit, & pressius personas omnes tangit, notatque in quas libidinari Medicum futurum
nolit. Digitum autem videtur intendere in Solonis Νόμον 2
τοῦ ὕβρεως, sive *Legem Contumeliæ*, quæ apud Demosthenem

extat, Orat. in Midiam, & Æſchinem Orat. adu. Timarch.
Ea enim non tantum pueris ingenuis contumelia inferri prohibetur, ſed quibuſvis etiam perſonis aliis, quas uno com-
3 plexu σώματος Æſchines vocat οἰκετικὰ, ſeu *domeſtica*, aut *familiæ corpora*. Contumelia nempe omnis, ſive εἰς παῖδα, ἢ ἄνδρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τῶν ἐλευθέρων τινὰ, ἢ τῶν δούλων. Quæ verba eadem fere ſunt cum Hippocraticis. Erant quidem ſervi ſervæque olim apud gentes conditionis duriſſimæ, ut nec perſonam haberent, neque jus ullum, ut vult Paullus JC. L. quod attinet. D. de R. I. & L. III. D. de cap. dimin. ac propterea nec injuria adfici poterant, arg. §. ſervis. III. Inſtit. de
4 Injur. Quare non ſine cauſſa Æſchines ait, quæri poſſe, quur Legi Contumeliæ ſervorum nomen adſcripſerit Legiſlator, ſi injuria adfici nequeunt? Reſpondet autem ipſus. Non ſervos quidem tanti feciſſe Solonem; ſed quia Athenienſes conſuefacere voluerit, ut ab ingenuorum contumelia ſibi temperarent, adſcripſiſſe, ne ſervis quidem eam faciendam. Atque huc reſpexiſſe Solonem in alia etiam lege, qua ſpontaneam ſervi necem capitis ſupplicio luendam ſtatuerat, auctor eſt Diodorus Siculus lib. I. cap. LXXVII. Et Solonis quidem, leges illas laturi, mens ea eſſe potuit.
5 De Hippocrate, quem eodem reſpexiſſe dici poterat, aliter ſentio. Neque enim hunc adſcriptione ſervilis nominis in jusjurandum, tantum longius ab ingenuorum contumeliis diſcipulos abducere; ſed in utriſque idem crimen eſſe τὴν ὕβριν, maximeque deteſtandum, docere voluiſſe, perſua-
6 ſiſſimum habeo. Et ſi Juris civilis interpretes hic conſulere velimus, dicent illi, opinor, reſpexiſſe Hippocratem *Ius naturæ*, quo *omnes ſunt æquales*, L. quod attinet. XXXII. de R. J. *omnes liberi*, L. IV. de Iuſt. & jure, & Inſt. de libertin. *Iure* enim *gentium ſervitutem primum introductam*, vult Lex IV. §. I. de ſtatu hom. *& ab eo jus naturæ ſuppreſſum, & conſtitutam ſervitutem contra naturam*, §. ſervitus. Inſt. lib. I.

contra:

contra libertatem naturalem, Cod. de S C. Claud. toll. Atque hoc ajunt velle Senecam Philosophum, quando ait Epist. XXXII. *Quid est eques Romanus, aut libertinus, aut servus? nomina ex ambitione aut injuria profecta*: & Philonem lib. de vita contempl. *Natura liberos omnes genuit, sed avaritia, legum contemtrix, servitutem induxit*. Itaque ex horum opinione Hippocrates Legis naturæ respectu non minus à servorum quam liberorum contumeliis abstinendum censuerit: quod, ut iterum loquamur cum Seneca, lib. I. de Clem. cap. XIIX. *quum in servum omnia liceant, sit tamen, quod in hominem non licere commune jus animantum vetet; quia ejusdem naturæ sit, cujus omnes*. Verum sub judice adhuc lis pendet, nec Phi- 7
losophi Juris Consultis concedent, servitutem esse contra naturam, sed naturalem potius, quæ Aristotelis est sententia lib. I. Polit. cap. III. & IV. quam sequuntur Jo. Sepulveda, Jo. Casus, Obertus Giphanius, Anton. Montecatinus, Jul. Pacius in Commentariis suis ad Arist. Franc. item Piccolhomineus Moral. virt. Gradu X. cap. VI. Dominicus à Soto de Iust. & Iure libr. IV. quæst. II. artic. II. Franc. Connanus lib. II. Comm. Jur. Civil. cap. I. num. IV. & V. Jo. Bodinus lib. I. de Rep. cap. V. atque alii. Maxime tamen eam defendit CL. Henningus Arnisæus, amicus olim noster, & in Academia Iulia Collega, lib. I. de Rep. sect. III. num. II. & seqq. cumprimis vero Opusculo peculiari de servitute adversus calumniatorem quendam suum, quod opera heredum brevi nos habituros speramus. Præstabit itaq; 8
dicere, licet maximum semper fuerit dominium, magnaque potestas Dominorum in servos, semper tamen eos, qui Rebuspubl. præfuere, id operam dedisse, ut caverent prohiberentque, ne quis etiam servis privatis abuteretur pro libidine, ad contumeliam infamemque injuriam, ut patet ex Justiniano, Inst. lib. I. tit. IIX. & Vlpiano L. II. de his qui sunt sui juris. Licet enim operas Dominis negare nequeant

 servi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

servi, tamen per eas non aliæ intelliguntur, quam quæ honeste fieri possunt. *Quæ* enim secus se habent, & *pietatem lædunt, existimationem, verecundiam, & contra bonos mores sunt, ea nec facere nos posse credendum est*, ait Papinianus L. filius. xv. D. de condit. Instit. Unde ad scelera & facinora vocati servi Dominis parere non tenentur, aut si pareant, non impune habent, ex mente Ulpiani, L. is qui puteum. xi. §. an ignoscitur. D. quod vi aut clam. & Alfeni Vari, L. servus non in omnibus. xx. D. de obligat. & act. quum publica delicta prætextu domestici dominii excusari non possint. Unde etiam servi, licet alias Dominos accusare non poterant, ex Arcadii & Honorii Impp. rescripto, L. si quis. xx. C. de his qui accusare non possunt: tamen, ut verecunde expostulent coram Urbis Præfecto, si ad obscœnitatem compellantur, concessit Ulpianus §. quod autem. IIX. D. de Off. Præf. Urbis. Atque hoc est quod tangit Seneca lib. I. de Clement. XIIX. ubi ait: *In mancipio cogitandum est, non quantum illud impune*
9 *pati possit, sed quantum tibi permittat æqui bonique natura*. Dicamus itaque, Hippocratem rem ipsam hoc in loco æstimasse, & in discipulis detestatum, non personas: omnes tamen disertim enumerasse, ut in nulla flagitium licere ostenderet. Hoc tantum addo, si in priscorum servilibns personis res ita habet, nemo sequius quid de nostri temporis servis præsumat, qui mitiorem longe, fereque diversam servitutem
10 serviunt. Per corpora autem sive serva, sive libera, quia tam mascula, quam fœminea intelligit Hippocrates; ostendere porro voluit, se non eam tantum, quæ secundum naturam luxuriat inter mortales, damnare venerem, sed & alteram illam, qua παρὰ φύσιν homines nequam operantur iniquitatem: de quibus Anthologia Græca, lib. II. tit. εἰς ἀσελγεῖς, ait:

Ἀνέρας ἀρνήσαντο, καὶ οὐκ ἐγένοντο γυναῖκες·
Οὔτ' ἄνδρες γεγάασιν, ἐπεὶ πάθον ἔργα γυναικῶν.
Οὐδὲ γυναῖκες ἔασιν, ἐπεὶ φύσιν ἔλλαχον ἀνδρῶν.
Ἀνέρες εἰσὶ γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσιν εἰσὶ γυναῖκες.

quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

quæ interpretari latine non libet. Eſt enim flagitium exe- 11
crandum, ut & *abominatio* in ſacris vocetur, Levitic. cap. xiix. verſ. xxii. Juſtinianus Imp. *luxuriam illicitam atque diabolicam, actum & auſum ſacrilegum & impium, actionemque abominabilem & Deo exoſam*, vocat Novella prædicta, & Novella cxli. Plutarcho in ἐρωτικῷ, actio eſt νόμῳ πεπράποδος, ἄχαρις παντάπασι, καὶ ἀσχήμων, καὶ ἀναφρόδιτος. *Actio* profecto ea, *propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ*, ut ex D. Paulo ad Epheſ. v. verſ. vi. & ad Coloſſ. iii. verſ. vi. docent Canones, cap. ut Clericor. de vita & honeſt. Cler. & cap. Clerici extravag. de exceſſ. prælat. & *quo ipſa ſocietas, quæ cum Deo eſſe nobis debebat, violatur, dum eadem natura, cujus ipſe eſt auctor, libidine polluitur.* Can. flagitia. xxxii. quæſt. vii. cujus dedecus ex Ethnicis Paullus IC. L. iſti quidem. iix. D. de eo quod metus cauſſa. tantum eſſe cenſuit, ut mortem potius eligendam, quam id patiendum, reſponderit. Scelus 12
id Sodomitis familiare fuiſſe, atque ex eo *Sodomiæ* nomen defluxiſſe, ſacrarum litterarum docent interpretes, & Canones cap. hoc ipſum. ſſ. hoc autem. xxx. quæſt. ii. Inter profanos auctores, ejus nefariam inventionem Scholiaſtes Æſchyli, ἐν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, Laio tribuit, Oedipi patri, de quo ait, quod πρῶτος ἐν ἀνθρώποις τὴν ἀρρενοφθορίαν ὑπέδειξεν. Heraclides in Politiis, Cretenſibus adſcribit, nihilque ait 13
eam rem apud ipſos ignominiæ habuiſſe aut turpitudinis. Heraclidi adſtipulatur Timæus, apud Athenæum lib. xiii. & poſt Cretenſes, multas Græciæ civitates, licet cætera legibus recte adminiſtrarentur, idem crimen recepiſſe addit, & probaſſe. A Græcis flagitium ad Perſas ivit, Herodoto 14
auctore lib. i. quanquam Græcos à Perſis habere contendat Plutarchus, lib. de Herodoti malignit. A Græcis recta tran- 15
ſiit ad Romanos, ab initio pro delicto adeo tenui habitum, ut Seneca Rhetor lib. IV. Controverſ. ex Aterii tamen Declamatoris ſententia, non vereatur dicere, *impudicitiam illam in ingenuo quidem crimen eſſe, at in ſervo neceſſitatem, in liberto*

 officium.

16 *officium.* Demum & Gallis, à Massiliensibus Græcis edoctis,
sive infectis, tantopere idem flagitium complacuit, ut nulli
apud ipsos fuerit pudori, aut se aut alios eo contaminasse.
Aliquando etiam apud eosdem rem eo devenisse, ut nefa-
riam sancirent legem, ne cui duxisse uxorem liceret, qui prius
uxoriam non implesset functionem, refert Cæl. Rhodogi-
nius, antiqu. lect. lib. xv. cap. x. Hinc Celtas hoc nomine
traducunt passim Aristoteles, lib. II. Polit. cap. IX. Dio-
dorus Siculus, Biblioth. lib. v. Strabo, Geogr. lib. IV. A-
17 thenæus, lib. XIII. De majoribus nostris, priscis illis Germa-
nis, Quinctilianus in Declamat. pro Mariano milite, cujus
pudicitiam tentaverat Tribunus; *nihil tale*, inquit, *novere Ger-*
18 *mani : & sanctius ad Oceanum vivitur.* De Taciti tamen loco,
qui est lib. de German. cui similis est alius apud Sextum
Philosophum, Pyrrhon. Hypotypos lib. III. cap. XXIV.
qui nostræ nationi à non nemine objici solet, adi I. Lipsium
in Comm. ad Tacit. & præ aliis Phil. Cluverium, qui de
Gallis id accipiendum, aut Gallorum accolis Germanis,
pluribus ostendit, German. antiq. lib. I. cap. XIX. Pro-
gressu vero temporis graviter à plerisque, & ut magnitudo
19 sceleris postulabat, in delinquentes animadversum fuit. Di-
vinis sane legibus morti jam olim præstinabantur. Levit.
20 cap. xx. vers. XIII. Athenis capite plecti solitos, Æschines
loco laudato ex Solone notat. De Spartanis ait Ælianus,
Histor. Var. lib. III. cap. XII. *Sive adolescens ausus sit stu-*
prum pati, aut amator inferre, neutri consultum fuerit Spartæ mane-
re: aut enim è patria discedendum eis, aut, quod gravius, è vita.
21 Gotthi partem illam, quæ potissimum peccarat, præseca-
bant, ut est in L. III. Cod. Wisigotthi. de incest. L. III. tit.
v. Legem eam à Chindiswaldo, Gotthorum Rege latam, re-
22 citat Petrus Gregorius Syntagm. lib. XXVI. cap. x. Ut ad
Romanos transeamus, scribit quidem Clemens Alexandri-
nus, Pædag. lib. III cap. III. cum qui contra naturam fæmi-
nis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

nis abuſus fuiſſet, vivum defodi cenſuiſſe veteres Romanos Legiſlatores. Quinam vero hi fuerint, me quidem latet. Hoc ſcio Romanos ab initio cum ἀῤῥενοφθόροις egiſſe *Lege* 23
Scantinia, cujus mentio apud Ciceronem lib. IIX. Epiſt. XII. Suetonium in Domitiano cap. IIX. Auſonium Epigramm. LXXXIIX. nomenque obtinuit à C. Scantinio Capitolino, Trib. plebis, apud Valerium Maximum lib. VI. cap. I. & Plutarchum in Marcello: cui dies dictus erat à M. Claudio Marcello, Ædili Curuli, quod hujus filium de ſtupro compellaſſet. Ejus tamen pœna non erat capitalis, ſed pecuniaria, decem millium, ut habet Quinctilianus, lib. IV. cap. V. ſub fin. quod crimen, ut dixi, leviculum cenſeretur. Atque ita cenſuiſſe etiam arbitror Vlpianum, L. I. §. remanet. D. de poſtul. quando muliebria paſſum non alia pœna adfici à Prætore notat, quam remotione à ſubſelliis. At poſt- 24
modum pœna cœpit exaſperari, factumque, ut primum C. Marius Imp. Cluſum ſororis ſuæ filium, Tribunum militum, à Cælio Plotio manipulario milite, quem Cluſus de ſtupro compellarat, juſte cæſum pronunciaret, referente Cicerone, Orat. pro Milone. Valerio Maximo, lib. VI. cap. I. Plutarcho in Mario. Lucullus porro Conſul, Romanum, Chæroneæ præfectum, à Damone Peripolta, cujus pudicitiam tentarat, mox recuſantem vi cogere conatus fuerat, in foro ſacrificantem, juſte ob turpem injuriam cæſum judicavit, Damonemque & adoleſcentes aliquot alios, cædis adjutores abſolvit, ut Plutarchus habet in Lucullo. Cajus Latorius item, cognomento Marcus, militum bello Samnitico Tribunus, quod contubernali, libidini ejus morigerari nolenti, vim paraſſet, apud Pop. Rom. accuſatus, capitis damnatus fuit, auctore Suida in Λατώριος. Et C. Feſcenninus Triumvir, C. Cornelium militem fortiſſimum, quod cum adoleſcente ſtupri commercium habuiſſet, vinculis primum oneravit; mox, licet Cornelius prætenderet, quod puerum

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

non primus corrupiſſet, qui pridem vulgo quæſtum corpore feciſſet, atque adhuc faceret, in carcere mori coëgit: nefas illud, quia natura, legibus, & moribus ſit prohibitum, neque in volentem committi oportere cenſens, ut ait Valer. Maximus, loco adducto. Quin etiam, quum Cominius, Tribunus plebis, M. Lectorio Mergo, Tribuno militum, qui Cornicularium ſuum ſtupri cauſſa appellarat, diem ad Populum Rom. dixiſſet, atque hic metu ferendæ ſententiæ ante diem judicii primum fuga ſe ſubtraxiſſet, mox etiam vita privaret: fato tamen functus, poſt mortem adeo univerſæ plebis ſententia crimine impudicitiæ eſt damnatus. *Atque illum*, ut iterum inquit Val. Maximus, *militaria ſigna, ſacratæ aquilæ. & certiſſima Romani Imperii cuſtos, ſevera caſtrorum diſciplina, uſque ad inferos proſequuta eſt. Quoniam cujus virtutis magiſter eſſe debuerat, ſanctitatis corruptor tentavit exi-*
25 *ſtere*. Deinceps id genus ſceleroſos Conſtantius & Conſtans Impp. ultore gladio puniri, peculiari Reſcripto juſſerunt: quos ſequitur Juſtinianus Imp. ∫. item Lex Julia. Inſt. de publ. judic. & in Novellis laudatis ſubdi præcipit acer-
26 bioribus & ultimis ſuppliciis. Eclogæ etiam Leonis, & Conſtantini Augg. tit XXIIX. L. XXI. de pœnis criminal. delict. Romanas leges ſequutæ, τοὺς ἀσελγεῖς, τόν τε ποιοῦντα, καὶ τὸν ὑπομένοντα, ξίφει τιμωρεῖσθαι jubent: niſi ὁ ὑπομένων minor ſit annis XII. hujus enim ætatem indicio eſſe, non ſcire eum quæ pa-
27 titur. Valentino, Theodoſio & Arcadio Imppp. comburi
28 eos placuit, ut eſt in L. VI. Cod. Theodoſ. Immo & Juſtinianus, quod de Gotthis diximus, partem illam, qua ſumus id, quod ſumus, amputari impuris iſtis voluit. Cauſſam rogatus, *annon*, inquit, *ſi ſacrilegium commiſiſſent, manus illis fuiſſent amputandæ?* referente Zonara Annal. Tomo III. & Paullo Diacono lib. XVI. Quumque anno Imperii ejus ſecundo Eſaias Rhodi, & Alexander Dioſpoleos Thraciæ Epiſcopi, aliique multi hoc ſcelere inquinati deprehenderentur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

tur, aliis quidem idem Imperator veretrum præſecari, aliis calamos acutos in meatus genitalis inſeri, ac nudos quaſi in triumpho produci juſſit. Senatorum quoque, civium, & ſummorum Pontificum multi, eidem culpæ obnoxii, caſtrati & publice nudi in forum producti, miſerabiliter perierunt, ſuoque exemplo alios pudicitiam colere docuerunt, inquit Cedrenus. Cenſura vero Eccleſiaſtica τ ἀῤῥενοφθόρων, 29
ſub Orientis Imperatorum regimine graviſſima erat. Domum enim precationis, ut Harmenopulus refert, in Epitome SS. Canonum. ſect. v. tit. III. num. XLI. non ante ipſis ingredi licebat, quam à nefario ſcelere deſtitiſſent; & tunc ploraſſenr triennium (hoc eſt, ut Philotheus Patriarcha explicat in ſchol. ſtantes extra Eccleſiam, & rogantes eos, qui ingrediebantur, ut pro ſe orent) triennium deinde ſuccubuiſſent (hoc eſt, ſtantes intra Eccleſiam poſt ſuggeſtum, & cum cathechumenis ante κοινωνίαν exeuntes) & demum triennium ſtetiſſent (ſcilicet cum fidelibus orantes, necdum tamen ſacramenta percipientes, niſi triennio iterum exacto) atque ita demum rurſus admitterentur in ſinum Eccleſiæ, & ad κοινωνίαν, atque ἁγιάσματος, ut vocant Græci, ſive *ſacrorum communionem*. Cæterum Conſtantini & Conſtantis Re- 30
ſcriptum, cujus meminimus, extat Codicis lib. IX. tit. IX. quod quia elegans eſt, & quædam in eo minus liquent, non pigrabor adſcribere. Ita autem habet: *Quum vir nubit in fœminam viris porrecturam quid cupiatur ubi ſexus perdidit locum? ubi ſcelus eſt, quod non proficit ſcire? ubi Venus mutatur in aliam formam? ubi amor quæritur, nec videtur? Iubemus inſurgere leges, armari jura gladio ultore, ut exquiſitis pœnis ſubdantur infames, qui ſunt, vel futuri ſunt rei.* Jac. Revardus lib. IV. Variar. hic legendum cenſet, *in fœmina viris porrectura*, caſu ſexto; alii, *in fœmina viris projectura*; alii, *paritura*: omnes male. Etenim vulgata lectio rectiſſime habet, liquido manifeſtoque ſenſu. *Nubere* enim *in fœminam* vir dicitur, quando γυναικο- 31

παθεῖ; additurque *viris porrecturam*, ut plenius res exprimatur.
32 *Porrigere* enim in fœminis, & *arrigere* in viris, inter ea ſunt, quæ
honeſte apertius dicere non licet. Quod vero dicitur *vene-
rem mutari in alteram formam*, eſt id, quod D. Paullus Epiſt.
33 ad Rom. cap. I. verſ. XXVI. & XXVII. ait: μετάλλαξαι τὴν φυ-
σικὴν χρῆσιν; ut non opus ſit hoc interpretari de mutatione habitus, qua οἱ παθοῦντες fœminarum in morem veſtiebantur, ut Dionyſ. Gothofredus ad d. L. pluribus ex Lampridio, Dione ac Martiali probare ſatagit. Quod placuiſſe etiam video Rævardo, loco adducto, & Jac. Menochio arbitrar. Judic. lib. II. centur. III. caſu CCLXXVI. num. XI. Pro *videtur*, rectiſſime ex MSS. reponas, *invenitur*. Volunt enim Impp. *quæri, non inveniri amorem*: quod talis ſit,

——— qui non utrinque reſolvat,

ut Ovidius, à flagitio hoc averſus, judicat, lib. II. de arte. qua de re adeat qui volet, & videat Lucianum Dialogo, quem Amores inſcripſit. Mihi plenius iſta non lubet, nec operæ fuerit precium, explicare. Stobæus Charondæ legem
34 oggerit: ΜΗΔΕΙϹ ΑΙϹΧΡΟΡΡΗΜΟΝΕΙΤΩ. Idem Per-
35 ſarum lex volebat, quam commemorat lib. I. Herodotus: Ὁπόσα ποιέειν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι; *quæ facere eſt nefas, ea nec profari licet*: & Iſocrates repetit Parænesi ad Demonic. Ἃ ποιέειν αἰσχρὸν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν; *quæ factu turpia, ea nec dictu pulchra arbitrare*. Verum jam pridem ſatis dixi, quum recte, quidquid hujus eſt ſceleris, id eſſe dicant optimi Impp. *quod non proficiat ſcire*. Quod ſi cui tamen ſcire libeat, is una & pœnas diſcat nefandi flagitii; cui fini iſta diximus.

CAPUT

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

CAPUT DECIMUM NONUM.

Ἃ δ' ἂν ἐν θεραπείῃ ἢ ἴδω, ἢ ἀκούσω, ἢ καὶ ἄνευ θεραπείας κατὰ βίον ἀνθρώπων, ἃ μὴ χρή ποτε ἐκλαλέεσθαι ἔξω, σιγήσομαι· ἄρρητα ἡγεύμενος τὰ τοιαῦτα.]

SUMMARIA.

1. *Diversa in textu lectio.* 2. *Anacharsis Scytha quo schemate dormierit.* 3. *Hippocratis monitum de silentio servando.* 4. *De silentio consilium Periandri.* 5. *& Siracidis.* 6. *& Agamemnonis.* 7. *Silentii usus.* 8. *Garrulitatis noxæ.* 9. *Ejus abominatio.* 10. *Philosophorum silentii indictio.* 11. ἐχεμυθία. 12. *Pythagoricorum silentium.* 13. *Medico maxime convenit silentium.* 14. *Harpocratis simulachrum in templis Isidis & Sarapidis.* 15. *Silentium Medicorum fundatur in Iure naturali.* 16. *Medicus à Iudice interrogatus an secreta ægrotorum revelare teneatur?* 17. *Scrupulus à Valleriola injectus.* 18. *qui amovetur.* 19. *Virgilii Medicina quur muta dicta.* 20. *Sententia quorundam.* 21. *Sententia propria.* 22. *Hippocratici textus sensus.* 23. *Hippocrates ex D. Hieronymo illustratus.*

Libri alii in textu habent ἐν θεραπίῃ, & ἄνευ θεραπίης, 1
quam vocem Hippocrates etiam in Præception. & alibi usurpavit; & magis ad Jonicam dialectum. Sed ad textus explicationem progrediamur. *Anacharsin* 2
Scytham dormientem, Clemens Alexandrinus Strom. lib. v. refert, *sinistra manu continuisse pudenda, os dextera; ut significaret, utrumque oportere quidem, majus tamen esse linguam cohibere, quam voluptatem.* Fallor, an ejusdem fuerit sententiæ Hippocrates? 3
Certe postquam satis de libidine coërcenda egerat, ultimo nunc tandem loco de linguæ continentia discipulos monet, & serio quidem. Agit autem de silentio servando, quod etiam lib. de Medico, ab artis studioso exegerat: agit de linguæ continentia, quam non immerito Plutarchus lib. de cap. ex inim. utilit. οὐ μικρὸν ἀρετῆς μέρος, *non minimam virtutis partem* esse ait. Et profecto rationem habere unumquemque

 decet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

decet, ut dicenda, tacendaque calleat, nec temere statim
4 aliis eloquatur, quod norit. Sequatur potius Periandri præceptum apud Laërtium lib. 1. quo λόγων ἀπορρήτων ἐκφο-
5 ρὰν ποιεῖν vetat; aut Siracidis qui cap. XLII. verſ. XXIX. & XXX. quemvis jubet αἰσχύνεσθαι ἀποκαλύψεως λόγων κρυφίων, *erubescere à revelatione verborum occultorum*: ita enim ἔσεσθαι αἰσχυντηρὸν ἀληθινῶς, καὶ εὑρήσειν χάριν ἔναντι παντὸς ἀνθρώπου, *futurum sine confusione, & inventurum gratiam in conspectu omnium homi-*
6 *num*. Consilium non dissimile Agamemnonis umbra Odyss. λ. dat Ulyssi, consuadetque

Οὔ μὲν μῦθον ἅπαντα πιφαυσκέμεν, ὅν κ' εὖ εἰδῇ·
Ἀλλὰ τὸ μὲν φάσθαι, τὸ δέ τοι κεκρυμμένον εἶναι.
Non temere ore loqui, quod fors sub pectore condat:
Sed quædam effari, quædam secreta tenere.

Siquidem ut Menander olim dicebat,

Οὔτ' ἐκ χερὸς μεθέντα καρτερὸν λίθον
Ῥᾶον κατασχεῖν, οὔτ' ἀπὸ γλώσσης λόγον.
Retineri ut à te non potest jactus lapis:
Sic ore emissa verba quæ semel tuo.

Ex quibus suum illud deprompsit Horatius, Epist. lib. 1. Epist. XIIX.

Et semel emissum volat irrevocabile verbum.

7 *Silentii* contra *tutam esse mercedem*, seu ἀκίνδυνον γέρας, ait Aristides in defens. Periclis. & *tacere*, dicente Plutarcho lib. de curios. in fin. *non sitim tantum tollit*, quod volebat Hippocrates VI. Epidem. sect. III. *sed molestia insuper & dolore*
8 *liberat*. Contra vero multiloquentia & garrulitas multis obfuit, multosque perdidit, ut recte Xenocrates apud Valer. Maximum lib. VII. cap. II. aut Simonides apud Stobæum, Serm. XXXIII. responderit: *Dixisse me aliquando pœnituit, tacuisse nunquam*. Recte etiam Ovidius lib. II. de arte amandi:

Eximia est virtus præstare silentia rebus:
At contra gravis est culpa, tacenda loqui.

Neque

Neque sine ratione eum, qui, ut Terentius loquitur, Eunu- 9
cho act. I. sc. II.

Plenus rimarum est, hac atque illac perfluens,

Horatius *nigrum* vocat, & *caveri* jubet lib. I. Sat. IV.

——— ——— *commissa tacere*

Qui nequit, hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.

comitemque in eadem aut navi aut domo habiturum pernegat, lib. III. Carm. Ode II.

——— *Vetabo, qui Cereris sacrum*
Vulgarit arcanæ, sub iisdem
Sit trabibus, facilemque mecum
Solvat faselum.

Hanc taciturnitatis & silentii utilitatem considerantes Phi- 10
losophi, quotquot perfectiorem doctrinam profitebantur, discipulis silentium imperabant, usque dum sincero doctri-
næ gustu imbutis, id tandem liceret rumpere. Id genus si- 11
lentii Lucianus in Gallo, vocat ἐχεμυθίαν, quam explicat A-
gellius Lib. I. cap. IX. Cumprimis *Pythagoras* sapientissimus 12
Philosophorum, *nihil prius discipulos suos docuit,* ut verbis utar Apuleji, ex lib. Florid. *quam tacere, primaque apud eum meditatio sapienti futuro, linguam coërcere; verbaque, quæ volantia Poëtæ appellant, detractis pinnis intra murum candentium dentium premere*. Homerus Iliad, ξ. ἕρκος ὀδόντων, seu *vallum dentium* vocat. Atque istis Pythagoræ meditationibus Apuleius addit, *utrumque se didicisse: & cum dicto est opus impigre dicere; & cum tacito opus est, libenter tacere*: quod pridem Menander dixerat brevissime:

Οὗ δεῖ, σιωπᾷν· καὶ λαλεῖν ὅπου χρεών·

Tacere, quando opus: & quando est opus, loqui.

Cumprimis tamen Medico silentium est servandum, quod 13
multa sæpe in praxi occurrant, quæ omnium auribus instillari non decet: multis ægri morbis graventur, quos curari, non divulgari, studiose cupiunt: multa sæpe Medico com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

mittant concredantque ægroti, quæ tacere ipſum prorſus, nullique hominum unquam revelare diſcupiant, ſed ut Poëta ait:

Ἕξειν ἠΰτε περ κρατερὴ δρῦς, ἠὲ σίδηρος.

Tam tacita ut ferrum, vel quercus dura tenere.

Aut ut Herodotus lib. III. de Prexaſpe, jurisjurandi religione à Magis conſtricto, loquitur, ἕξειν παρ' ἑωυτῷ, μηδ' ἐξοίσειν πρὸς μηδένα ἀνθρώπων: *intra ſe habiturum, neque cuiquam mortalium patefacturum.* Hinc eſt quod Iudæus Medicus, cujus crebra apud Arabes mentio, *Medicum* jubet *eſſe pium, ſepelientem privata, revelata ipſi,* ut habet Rhaſes, lib. xxv. Cont. cap. IX. Petrus Aponenſis conciliat. diff. II. jubet eſſe *paſſionum ignominioſarum ſibi revelatarum, occultatorem ſagacem.* Ludoicus de Avila, lib. IV. delle infermita cortegiane, cap. CXXVII. ait: *Deve il Medico eſſer diligente, ſtudioſo, di buona conſcienza, honeſto, & ſecreto, come un confeſſore:* hoc eſt; *Diligentem fas eſt eſſe Medicum, ſtudioſum, conſcientiæ puræ, honeſtum, & Confeſſionarii inſtar taciturnum:* qui

——— quod ſuæ concreditum eſt
Taciturnitati clam, fidei & fiduciæ,
Non enunciet cuiquam, neu faciat palam,

14 ut Plauti verbis utar, ex Trin. act. I. ſc. II. Atq; hæc fuit cauſſa, ob quam Ægyptii in Iſidis & Sarapidis tẽplis, Præſidum apud ipſos Medicinæ Deorum, Harpocratem Silentii Deum, labia digito comprimentem, adorarint, ut eſt apud Auguſtinum, lib. XIIX. de C. D. cap. V. *Quæ* enim *Medicus in morborum curationibus viderit, quæque retecta, notam ſunt ægro allatura, ceu arcanum contineat, nec cuiquam pandat: quod ignominiæ ſit plenum, ægri famam prodere, & fidei ſuæ commiſſa continere non poſſe,*
15 inquit Fr. Valleriola Enarrat. Med. lib. IV. enarr. X. Atque hæc, tenore jurisjurandi Hippocratici, ſilentii exactio & promiſſio, fundamentum habet in jure naturali, quod obligationem inducit ſervandi ſecretum, in cujus revelatione fama ho-
16 norque proximi alioquin periclitaretur. Quamobrem re-

cte Joan. Azorius Inſtit. Moral. part. III. lib. III. cap. XXIIX. dubit. II. ſtatuit Medicos & Chirurgos, interrogatos à Judice, ſive per denunciationem, aut inquiſitionem procedat, non obligari ad teſtificandum de ſecretis, quæ ſecreto ipſis detexerint ægroti, conſilium petentes. Majus enim eſt vinculum Juris naturalis, ſervare ſecretum, quam parere Judici interroganti. Judex enim, ſi legitimo modo interroget, nihil, quod contra jus naturale ſit, quemquam interrogare debet; minime omnium eum, quem jurejurando ad ſilentium ſervandum jam ante norit conſtrictum. Vide etiam Io. Nevizanum, Silvæ Nupt. lib. III. num. XLV. Scrupulum tamen 17
hic nobis injicit Franc. Valleriola, Enarr. Medic. lib. VI. Enarr. V. Ait enim Magiſtratuum eſſe, ne extreme contagioſi, ut ſunt Elephantiaci, à quibus infici alii poſſunt, in civitate habeantur. Et quærit proinde, ſi quis elephantiaſi laborans conſulat Medicum, auxiliumque poſcat, an non Medicus indicare illum Magiſtratui debeat, atque ita cavere, ne alii per ipſum inficiantur. Diſtinguit autem Valleriola ipſe, inter 18
diſpoſitum atque in Elephantiaſin pronum, & Elephantiacum conſummatum. Quantum ad priorem, abeſſe jubet à ſancta Medicorum fide & probitate flagitium indicinæ. *Impietati enim proximum videri*, ait, *quem conſilio regere*, *fide tueri*, *arte ſervare debes ac potes*, *hunc exilii reum mendacio facere*, *maximi mali inſimulare*, *fama ſpoliare*, *& contemptibilem vulgo facere*. Talis ſecretim potius à Medico admoneatur, ut ſibi ſapiat, Medici dicto audiens ſit, ejuſque præceptis conſiliiſque pareat, & à Deo Opt. Max. auxilium & ſanitatem expectet. Quem vero Medicus perfecte Elephantiacum primo intuitu ex ſignis omnibus deprehenderit, eum citra jurisjurandi violationem Magiſtratui indicare non dubitabit, ſi ſuper veritate fuerit interrogatus. *Nam* inquit porro Valleriola; *ut impietatis eſt*, *nondum lapſum* (plane infectum) *noxæ dare*: *ſic certe proditæ fidei*, *jam inquinatum*, *jam Elephantiacum factum*,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

non ab hominum cætu removere, ne majorem privati hominis, quam Reipub. curam habuisse videri queat. Salus enim Reipub. su-
19 prema lex omnibus esse debet. Cæterum ad silentium Medico servandum respexisse etiam Virgilium autumo, quando Æn. lib. XII. Medicinam *artem mutam* appellavit, ubi de Japide Medico ita fatur:

Ille, ut depositi proferret fata parentis,
Scire potestates herbarum, usumque medendi
Maluit, & mutas agitare inglorius artes.

20 Fulvius quidem Ursinus in Collation. Io. Raph. Moxius lib. I. Meth. med. morb. mul. per venæ sect. cap. XXXVII. Hieron. Mercurialis Variar. lect. lib. III. cap. XIII. Andr. Tiraquellus lib. de Nobil. cap. XXXI. num. CCCXC. Zacutus Lusitanus in Introitu ad praxin, præcepto III. atque alii, Medicinam ideo artem mutam dici putant, quod opere potius quam verbis niti debeat Medicus; quum *morbi non eloquentia*, ut loquitur Celsus, in præfat. lib. I. *sed remediis curentur*, & juxta Menandrum:

Ἰητρὸς ἀδόλεσχος νοσοῦντι πάλιν νόσος:
Medicus loquutor morbus ægro sit novus.

Ac proinde recte dicat Seneca Epist. LXXV. *Non quæri ab ægro Medicum eloquentem, sed sanantem: si vero ita competat, ut idem ille, qui sanare potest, compte de his quæ facienda sunt disserat, boni consulendum: non tamen esse quare æger gratuletur sibi quod inciderit in Medicum etiam disertum; hoc enim tale esse, quale si peritus*
21 *gubernator etiam formosus sit.* At ego quod pace aliorum interpretum dixerim, non ineptum putaverim, si quis artem nostram, etiam hanc ob causam à Poëta mutam vocari censeat, quod taciturnum Medicum esse oporteat, & cum primis silentio ea premere, quæ ab ægris ipsi concreduntur, quæque secreta hi esse cupiunt, & aliis, aut in vulgus esse
22 nota, minus conducit. Hippocrates sane duo à futuro Medico stipulatus, jurejurando eum adigit, ut non minus ea, quæ in com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

in communi vita, quam artem factitando, sive viderit, sive audierit, tacita habeat. Itaque, quod de servo dicebat Plautus Mostellar. act. III. sc. V. de se omnino dictum putet γνήσιος Hippocratis sectator;

Plus oportere scire Medicum, quam loqui.

Concludo autem totum hunc locum elegantibus verbis D. 23
Hieronymi, Epist. III. ad Heliodorum, quem Hippocratis exemplo admonet, hortaturque, ut silentio studeat, & secreta non revelet. *Officii tui est*, inquit, *visitare languentes, nosse domos matronarum, ac liberos earum, & nobilium virorum custodire secreta. Officii tui est, non solum oculos castos servare; sed & linguam. Nunquam de formis mulierum disputes: nec quid agatur in alia, domus alia per te noverit. Hippocrates adjurat discipulos, antequam doceat, & in verba sua jurare compellit; extorquet sacramento silentium; sermonem; incessum; habitum moresque praescribit. Quanto magis nos, quibus animarum cura commissa est, omnium Christianorum domos debemus amare, tanquam proprias.* Haec Hieronymus.

CAPUT VICESIMUM.

Ὅρκον οὖν μοι τόνδε ἐπιτελέα ποιέοντι, καὶ μὴ ξυγχέοντι, εἴη ἐπαύρασθαι βίου καὶ τέχνης.]

SUMMARIA.

1. *Iurisjurandi Hippocratis pars tertia.* 2. Ἐμμένειν ὅρκῳ. 3. εὐορκεῖν, εὔορκος. 4. *Formula finiendi juramenta.* 5. συγχέειν ὅρκον. 6. *Conturbatores.* 7. παραβαίνειν ὅρκον. 8. *Lectio in textu gemina.* 9. ἐπαύρασθαι. 10. *Votum Hippocratis duplex.* 11. *quod utrumque est consequutus.* 12. *Hippocratis longaevitas.* 13. *& in arte facienda successus.* 14. *An Medicus in artis exercitio peculiari indigeat fortuna.* 15. *Aliorum opinio.* 16. *& Astrologorum.* 17. *Fortuna quid?* 18. *Quaestionis decisio.* 19. *Ubi multum artis, ibi parum fortunae.* 20. *Chilonis Apophthegma.* 21. *Medico non semper res ex*

voto succedit. 22. Ἀκεσίας ἰάσατο. 23. *Medicina ars* στοχαστική. 24. *Finis non est in potestate operantis.* 25. *Aliud officium artificis, aliud finis.* 26. *Medicum ut nonnulli fortunatum putent?* 27. *ut vere fortunatus esse possit?* 28. *Medicina Diis concedit.* 29. *Iapidis Virgiliani exemplum.* 30. *Aliorum de fortuna Medici sententiæ.*

1 ABsolvimus & alteram nunc Hippocratici Jurisjurandi partem: restat ultima, quam absolvit κατάρα, seu imprecatio. Ea juraturi sibi jusjurandum sancte servantibus felicia quævis, pejerantibus contraria imprecantur.
2 Quid vero sit ἐπιτελέα ποιεῖν ὅρκον, supra diximus. Græci aliter id dicunt ἐμμένειν ὅρκῳ, ut Euripides Medea. Isocrates ad
3 Demonic. in Paragr. & alibi: & una voce εὐορκεῖν; εὔορκον vero vocant, qui juramentum sancte præstat servatque,

Ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.
Posteritas sancte jurantis læta vigebit;

inquit Hesiodus ἐν ἔργοις. atque ut vult Pindarus in Olymp. Ode II.

——παρὰ τιμίοις
Θεῶν, οἵτινες ἔχαιρον εὐορκίαις
ἄδακρυν νέμονται
αἰῶνα:
Apud eos quos honorant
DI, qui felicitate gaudent jurisjurandi,
illachrumabili fruuntur
ævo.

4 Formulæ, ab Hippocratica hac, jusjurandum finiendi, & juramentum servantibus prospera quævis imprecandi, non abludentes, apud Auctores non uno in loco Lectori occurrent. Demosthenes Orat. adv. Cononem: εἰ μὲν εὐορκῶ, πολλά μοι ἀγαθὰ γένοιτο. *Si recte juravero, multa mihi eveniant bona.* Et Orat. adv. Timarch. ἐπαρώμενοι εὐορκοῦσι μὲν ποιεῖν τ' ἀγαθὰ τοὺς Θεούς:

Θεὺς: *recte juranti ut Dii bona multa faciant, exopto.* In Smyrnæorum & Magnetum fœdere, apud Joan. Seldenum, in Marmoribus Arondelianis: Εὐορκοῦντι μὲν μοὶ, εὖ εἴη. *Recte juranti bene ſit mihi.* Polybius lib. III. Εὐορκοῦντι μὲν ποιεῖν τ' ἀγαθὰ τοὺς Θεὺς· *ſanctè juranti DI benefaciant.* In fœdere antiquo in Creta reperto, apud Gruterum, Inſcription. pag. DV. Εὐορκῶσι ἦ ἁμῖν τὼς τε Θεὼς ἱλέως ἦμεν, καὶ γίνεσθαι πάντα ἀγαθά: *recte jurantibus nobis DI propitii ſint, bonaque eveniant omnia.* Valens Vettius Antiochenus, Anthologiωn lib. IV. Καὶ ταῦτα μὲν διαφυλάσσουσιν, οἱ προειρημένοι Θεοὶ πάντες εὐμενεῖς ἔσονται, καὶ βίος εὐπαθὴς, καὶ καταθύμιος λογισμῶν συντέλεια. *Hæc ſervantibus DI nominati benivoli erunt, & vita commoda, ac conſiliorum ex animi ſententia conſummatio.* Addit vero Hippocrates, μὴ ξυγχέοντι, 5
non confundenti. Hoc modo loquendi Iſocrates quoque Orat. adv. Callim & Euripides Hippol. Coron. ὅρκους συγχέαι, vel συγχῦσαι; & Thucydides lib. V. συγχέαι σπονδὰς; *confundere juramenta & fœdera*, dixerunt. Hinc illa lib. Δ. Iliados, ex ipſa re nata inſcriptio: Ὁρκίων σύγχυσις. Heſychius τὸ συγχέαι, explicat per συγκόψαι, συντρίψαι· quod eſt, *diſcindere, diſſolvere*; item *conterere, confringere*, & quaſi *annihilare*, & *irritum facere*. Eleganter autem hoc ita dicitur, & non ſine tranſlatione ab iis, qui numerorum aut calculorum rationes permiſcent, confundunt, perturbant, & inanes reddunt. Qua 6
ratione & *Conturbatores*, dicuntur debitores, qui commiſcent & confundunt rationes omnes & fortunas, ut ea, quæ bonis plurimis debent, non diſſolvantur, niſi univerſis, aut ne univerſis quidem: quique id beneficii ab Impp. impetrare ſolent, ut toto quinquennio, aut velut nuper novo exemplo introduci cœpit, etiam octennio, atque ultra, à creditoribus compellari non poſſint. Hoc ſenſu loquitur Terentius Eunucho act. V. ſc. II. *Conturbaſti mihi rationes omnes.* Martialis lib. IX. Epigr. IV. *Conturbavit Atlas, &c.* Niſi metaphoram malis deſumptam à rebus liquidis, quæ confundi & miſceri ſolent,

 idque

idque eo magis, quod juramenta in fœderibus dari ſolebant
7 præviis libationibus. Excerpta Scaligeri τὸ συγχέειν interpretantur παραβαίνειν ὅρκον, quod eſt *tranſgredi jusjurandum.* Sed
8 videamus cætera contextus verba. Baſilenſis editio, pro βίου, hic legit βίον, & pro τέχνης, τέχνην, caſu quarto: neutrum male. Licet enim verbum ἐπαύρασθαι utplurimum cum ſecundo caſu jungatur, eſt tamen, ubi & quartum admittat, ut in hemiſtichio illo Homerico, Odyſſ. σ.

——— *μή πού τι κακὸν, καὶ μεῖζον ἐπαύρῃς·*

——— *ne forte malo majore petaris.*

9 Eſt autem ἐπαύρασθαι, vel ἐπαυρέσθαι; nam utrumque Græcis dicitur, idem quod *frui*, aut, ſi in contrariam partem accipiatur, *luere*, ſive *participem fieri ſeu boni, ſeu mali.* Excerpta laudata, τὸ ἐπαύρασθαι explicant per ἀπολαῦσαι; Heſychius per ἐπιτυχεῖν, ἐπιψαῦσαι: *fructum capere*, vel *commodum* ex re aliqua, aut etiam *damnum*: item *aſſequi, conſequi.* Βίος vero *vitam* hic ſignificat, non victum, aut ad victum neceſſaria, uti ſupra Hippocrates vocula hac utebatur, & nos eam explicavi-
10 mus. Igitur duo ab DIs optat Auctor, ſi juramentum ſervet; ut & felici vita, & proſpero in arte ſucceſſu utatur. Felicem vitam ſibi optat; ut diu ſuperſtes, & Reipub. civibuſque quibuſcunque ope operaque ſua prodeſſe poſſit: proſperum vero in arte ſucceſſum; tum ſui honoris, tum maxime ægrotorum cauſſa, quorum ſalutem ſibi ſupremam legem dixerat,
11 Deos poſcit. Utrumque in pietatis veræ & non fucatæ mercedem ex voto etiam fuit conſequutus, ut eam ob cauſſam non immerito *beatiſſimus* à Theodoro Priſciano appelletur, lib. IV. de ſcientia Phyſ. part. II. cap. I. Nam & vitam vixit beatam, quantum in his terris licet, & cum primis honoratam, cumulate neceſſariis omnibus fruens, ſine incommodo, æta-
12 tiſque annum attigit CIV. ut vult Suidas, in voce Hippocrates, ſive ut alios velle dixi, CIX. in quo vivere deſiit, facilem exitum ſortitus, & εὐθανασίαν; qualem Divus olim Auguſtus ſibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

ſibi optare ſolebat, & conſequutus fuit, ſi credimus Sueto-
nio, in Aug. cap. xcix. In arte vero quam proſpero ſucceſſu 13
fuerit uſus, Epidemiorum libri teſtantur, in quibus diffici-
lium morborum felices ſæpius eventus annotavit. Teſtantur
Athenienſes, quos à truculentiſſima peſte artis dexteritate
defendit. Teſtatur Perdiccas Macedonum Rex, quem ex
amore erga Phylen, Alexandri Parentis demortui pellicem,
graviter decumbentem, & ab aliis pro tabido derelictum,
ſanitati priſtinæ mira reſtituit induſtria, ut in Hipp. vita, pro-
lixius narrat Soranus. Et optime in ipſum quadrat. Nicome-
dis illud, aut Baſſi diſtichon παλίνδρομον, quod eſt Anthol.
Græcæ lib. I. tit. εἰς ἰατρούς.

Ἱπποκράτης φάος ἦν μερόπων, ὃ σώζετο λαῶν
Ἔθνεα, καὶ νεκύων ἦν σπάνις εἰν ἀΐδῃ.

Lux hominum Hippocrates, populos tutatus, in orco
Fecit, ut umbrarum copia rara foret.

Quæri autem poſſet, quum εὐορκίας ſuæ præmium depoſcat 14
Hippocrates proſperum in arte ſucceſſum, an Medicus etiam
fortuna peculiari in arte factitanda opus habeat? Et ſunt pro- 15
fecto, qui in illa plurimum hic ſitum arbitrentur, nec cum
Plauti Pſeudolo, act. II. ſc. III. adſerere dubitent,

Centum doctum hominum conſilia ſolam devincere
Fortunam, ac proinde, ut quiſque ea utitur,
Ita præcellere, atque exinde ſapere eum.

Sunt qui fortunam ab arte abeſſe non oportere, contentioſe
adfirmant, & Agathonis illud huc detorquent, quod eſt apud
Ariſtotelem, lib. VI. Ethic. cap. IV.

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην.

Fortuna ut artem, ita rurſus ars fortunam amat.

Nec deſunt officio ſuo Aſtrologi, qui magnam vim in aſtris 16
poſitam, multumque referre credunt, quæ

Sidera te excipiant modo primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem,

 ut cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

ut cum Juvenali loquar, Sat. VII. Itaque bonum feliceemque & fortunatum Medicum ajunt futurum, *in cujus primo ortu Mars & Venus*, *aut Venus & Mercurius corporaliter*, ut loquuntur, *aut benivolo aspectu fuerint conjuncti*: aut *cui Mars & Venus affulserint in sexta cœli domo*, seu congressus horum in Arietem incidat, ut ex Ptolomæo, & veteribus, notant Manfredus in Centiloquio, verbo III. Franc. Junctinus tractat. de Judiciis Nativit. doctissimus Casp. Peucerus, lib. de Divinat. cap. de Astrologia, Henr. Rantzovius Tractat. Astrolog.
17 part. II. cap. III. pluresque alii. Verum sciendum est, fortunam, si proprie vocabulo uti velimus, nihil aliud esse, quam *caussam per accidens eorum*, *quæ in iis*, *quæ per electionem fiunt*, *finis alicujus gratia*, *neque semper*, *neque ut plurimum*, *sine ordine*, *ac ut res forte ceciderit accidunt*; ut definit Aristoteles lib. II. Phys. cap. V. text. LI. & LII: & Ethic. ad Eudem. lib. II. cap. XIV. Ea ratione, qui, dum terram fodit, thesaurum invenit, fortuito ipsum invenisse dicitur. Recte itaque Philemon Comicus, apud Clementem Alexandrinum, Strom. lib. V.

Οὐκ ἔστιν ἡμῖν οὐδεμία τύχη Θεός;
Οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ ταὐτόματον, ὃ γίγνεται,
Ὡς ἔτυχ' ἑκάστῳ, προσαγορεύεται τύχη.
Fortuna nulla est ullibi nobis Deus?
Non est: sed unicuique si quid obvenit,
Casuque fit, fortuna nobis dicitur.

18 Atque hoc posito, rem totam non nostris, sed elegantibus Hippocratis verbis, quæ lib. de loc. in hom. habet, atque unice huc faciunt, decidemus: *Qui exactam*, inquit, *artis medicæ cognitionem habet, is minimum ex fortuna pendet; sed & citra fortunam & cum fortuna recte operatur. Neque enim ars ipsa, quæ certa est, aut præceptiones ex quibus constat, fortuna opus habent: neque medicamenta, quorum quidem vis & facultas comperta est, fortunam morantur, quo minus agant id, quod agere nata sunt, aut cui*

cui fini destinantur. Si enim à sola fortuna istorum actio dependet, mirum, si non aliæ etiam res, præter medicamenta, cum fortuna adhibitæ, sanitatem non minus procurent. Et paucis interjectis. *Illi enim soli, vel potiuntur successu, vel frustrantur, qui bene vel male agere noverunt. Prospere enim succedere, est recte agere; recte autem agunt qui sciunt. Successu autem frustrari, est quando quis, quod minus novit, non recte facit. Ignaro etenim quid prospere succedat? Quin etsi quid forte succedat, non magni id erit æstimandum. Qui namque non recte agit, ei ex animi sententia succedere nihil potest; quum reliqua, quæ sunt consentanea, non faciat.* Hactenus ille. Atque hinc quidem natum puto vulgatum 19
illud veriverbium, quo *parum fortunæ* esse dicitur, *ubi multum* sit *artis*; sive ut Aristoteles habet, Ethic. ad Eudem. lib. II. cap. IIX. *Ubi plurimum est mentis & rationis, ibi minimum est fortunæ: at ubi plurimum fortunæ, ibi minimum est mentis & rationis.* Et lib. I. Metaph. cap. I. *Experientia artem efficit, imperitia casum:* Immo ante Aristotelem Plato in Gorgia, in princ. *Peritia,* inquit, *efficit, ut vita nostra per artem incedat: imperitia ut per fortunam temere vagetur.* Huc respicit Juvenalis Sat. X.

Nullum numen abest, si sit prudentia: nos te,
Nos facimus fortuna Deam, cæloque locamus.

Lepide vero Chilon, unus ex VII. Græciæ sapientibus, quæ- 20
renti quid esset *fortuna?* respondit; *imperitus Medicus*: quod imperiti, non docti, fortuna opus habeant, fortuitoque sanentur, qui illis sese committunt curandos. Hoc innuit Hippocrates lib. de Arte, quando ait: *Existimo morbis, qui male curantur, ut plurimum infortunium accedere: qui bene, eos bonam fortunam nancisci.* At illud interim hic notandum, sæpius qui- 21
dem, dum è Medicis, etiam doctissimus & experientissimus quisque, omnia ex artis præscripto agit, nihilque prætermittit omnino, quod ad rem faciat, ægrum nihilominus fatis concedere. Non quod fortuna hic Medico minus faverit,

aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

aut adverſata fuerit; ſed quod fatali neceſſitate eo devenerit morbus, ut vi medicamentorum omnium, atque omni artificis ſtudio ac cura, infringi non potuerit. *Adeo in Medicina,* inquit Corn. Celſus, lib. VII. cap. XII. *etiam ubi perpetuum eſt, quod fieri debet, non tamen perpetuum eſt id, quod ſequi con-*
22 *venit.* Itaque nec caſu hoc Medicus infortunatus dici debet, nec vulgatum illud in ipſum torqueri dicterium, quod eſt apud Suidam, Ἀκεσίας ἰάσατο; *Aceſias curavit*: quo in imperitos recte utaris, minime in eos, qui dum omnia dextre agunt, fine tamen ſuo non potiuntur. Ὑγιέας γὰρ ποιέειν ἅπαντας τοὺς ἀσθενέοντας ἀδύνατον, *ægros omnes ſanos facere impoſſibile,* dicebat lib. I. Prognoſt. Hippocrates: & *Medici, ſi quid tale ipſis liceret, Deorum potentiam anteirent,* inquit Aretæus morb. Chron. lib. VII. cap. V. Fatalis enim neceſſitas omnes tan-
23 dem tangit, & *calcanda ſemel via lethi.* Unde optime Medicina in earum diſciplinarum cenſum refertur, quas, ex Platonis Philebo, Galenus lib. ad Thraſyb. cap. IV. & Auctor Introductorii, στοχαστικὰς, ſive *conjecturales* vocant: quæ fine ſuo non ſemper potiuntur, ut eſt Oratoria, Logica, Navigatoria. Juriſprudentia, Militaris, ſimileſque aliæ, utcunque etiam harum artifices officio ſuo ſatisfaciant, omniaque ex artium ſi-
24 ve diſciplinarum præſcripto peragant. Officio enim ſuo ſatis facere poteſt artifex bonus, licet finem artis non ſemper conſequatur: Illud enim præſtare in artificis poſitum eſt arbitrio; hoc vero minime eſt in poteſtate operantis, quod quidem putavit Quinctilianus lib. II. Inſtit. Orat. cap. XII. & XIV. ex quo poſtmodum errorem eundem hauſit P. Ramus, & qui hunc ſequuntur, minorum aliquot gentium ſcriptores.
25 Propterea recte Cicero, lib. I. de invent. inter *finem artificis,* & ejuſdem *officium* diſtinguit; & *finem Oratoris* eſſe ait, *perſuadere; officium, bene dicere.* Et parili ſenſu jam ante Ariſtoteles, lib. I. Rhetor. cap. I. dixerat: *Perſuadere non eſt officium Rhetoricæ, ſed videre quid in ſingulis probabile, aut ad perſua-*

dendum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

dendum idoneum, sicut & in aliis artibus. *Neque enim*, inquit porro Philosophus, *Medicinæ est sanare, sed laborare in sanitate restituenda. Licet enim & illos, qui non possunt recuperare sanitatem, bene curare, &c.* Unde Seneca lib. VII. de benef. cap. XIII. *Quædam ejus sunt conditionis, ut effectum præstare debeant: quibusdam pro effectu est, omnia attentasse, ut proficerent. Si omnia fecit, ut sanaret, peregit Medicus partes suas: etiam damnato reo, Oratori constat eloquentiæ officium, si omni arte usus sit.* Quæ brevius iterum Aristoteles lib. I. Topic. cap. II. *Nec Rhetor*, inquit, *omnibus modis persuadere solet, nec Medicus sanare; sed si nihil eorum, quæ adhiberi possunt, omiserint, recte artem suam scire dicemus.* Vide eam in rem alia etiam apud Senecam, Epist. LXXXV. quæ loco huic sint illustrando. Si quis tamen 26
fortunatum esse Medicum contendat, qui ad minus periculose adfectos, aut in morbi declinatione ad ægrotum vocetur, aut medicamentum exhibeat fini uni destinatum, geminique ad exhibitionem sequantur effectus. Ut qui febricitanti medicamentum ex amarioribus ad bilem subducendam exhibeat, & simul febrem eo jugulet, ac vermes expellat, quos adesse non suspicabatur. Si quis contra infortunatum esse aiat, qui sæpius ad lethaliter decumbentes vocetur, aut medicamentum quidem exhibeat ex artis præscripto, ac debito tempore; forte tamen, non vi medicamenti, sed alia ex caussa, vel vena rumpatur, vel abscessus latens, atque inde res ægri pessum eant. His sane adversari nolim, quum talia casu plane fiant, nec uni soli, aut semper, sed nunc huic, nunc illi, obvenire queant, vere autem felix, aut fortunatus, aut infortunatus ex iis nemo dicatur. Si quis vero prosperum o- 27
mnem in medendo successum à Deo Opt. Max. caussaque omnium prima dependere, atque hoc modo fortuna opus esse statuerit; is vocabuli quidem fortunæ genuino significatu abusus fuerit, nihil vero falsi, sed quod fas piumque est, dixerit. *A primo* enim *illo omnis medela, is Medicum creavit; is*

 Medi-

Medicinam ex terra produxit, ut eſt apud Siracidem, Eccleſia-
28 ſtici cap. XXXIIX. verſ. II. & IV. Neque aliter, quanquam Ethnicus, hac in re ſenſit Hippocrates, quando lib. de Elegantia ait: *Scientia profectò de DIs penitiſſime Medicinæ animo implexa eſt. Cumque in aliis adfectibus & ſymptomaſin Medicina erga Deos valde reverenter ſe habere comperitur: tum vero Medici DIs locum dant, numenque omnia regens, in Medicina minime ſuperfluum & otioſum eſſe animadvertunt, & in iis morbis, quos ipſimet aggrediuntur, & in iis, quos per ſe abſq; ſua opera ſuperari vident. Quotquot enim Medicina vincit, Deorum ope vincit. Nam & Medicinæ via ſecundum ſapientiam, eſt Deorum munus: & remedio-*
29 *rum efficacia ab iiſdem pendet.* Neq; aliter ſe gerit *Iapis Virgilianus*, vivum boni Medici exemplar; qui lib. Æn. XII. quum Æneæ vulnerato operam ſuam commodaret, atque omnia, quæ fieri par erat, ex artis præſcripto adminiſtraret, prudentique diligentia in gravi caſu maxime trepidaret, libere fatetur, ſe omni opera ſua vix quidquam proficere. Vulnere vero conſolidato, atque opere perfecto, Numini ſupremo

Lætus, lubens, laudes agit, & grates gratiaſque habet,

ut Comicus loquitur; elegantique & pio epiphonemate curationem totam divinæ poteſtati acceptam defert:

Non hæc humanis opibus, non arte magiſtra
Proveniunt, neque te, AEnea, mea dextera ſervat:
Major agit Deus, atque opera ad majora remittit.

Quod tanto plus nobis, qui Chriſtiani audimus, faciendum fuerit, quanto plus Ethnicis vera pietate nos præſtare con-
30 veniebat. Si quis plura de prædicta quæſtione, quidque alii ſtatuant, ſcire haveat, adire poterit CL. Dan. Sennertum Inſtit. Medic. lib. V. part. III. ſect. III. cap. ult. CL. Joan. Freitagium Noct. Medicar. cap. IIX. IX. X. Brun. Seidelium lib. de morb. incurabilib. Joan. Matthæum quæſt. Medic. III. Roder. à Caſtro, Medico Polit. lib. II. cap. XIV. Mich. Doringium de Medicina & Med. lib. II. part. III.

ſect.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

sect. III. cap. II. III. IV. & V. Guil. Ballonium Consil. Medic. lib. I. cons. CVI. Raym. Mindererum Threnod. Med. cap. IV. Zacutum Lusitanum, Histor. Princip. Medic. lib. VI. Hist. I. Quæst. I. &c.

CAPUT VICESIMUM PRIMUM.

Δοξαζομένω παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον.]

SUMMARIA.

1. Δοξαζόμενοι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις. 2. εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον, *Græcismus.* 3. *Hippocrates gloriæ amans.* 4. *Gloria virtutis præmium.* 5. *Hippocrates gloriosus.* 6. *Atheniensium SC. de Hippocrate.* 7. *Prytaneium Athenis.* 8. *Artaxerxes Rex Hippocratem accersit.* 9. *Coorum responsum masculum pro Hippocrate.* 10. *Abderitanorum Hippocrati habitus honor.* 11. *Hippocratis encomia.* 12. *Cos insula dicta,* θεοὺς φέρειν. 13. *Paracelsici Hippocratis auctoritate se tueri satagunt.* 14. *Sepulchro Hippocratis insidentes apes, mel medicatum stipant.* 15. *Apes insidentes ori Platonis & Stesichori.* 16. *Epigraphe imaginis Hippocratis, Urbini.* 17. *Inscriptio Tumuli Hippocratis.*

Δοξαζομένους παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ex Marciano in periegesi vocaveris, 1

——— ὧν ἡ δόξα καὶ τεθνηκότων
Παρὰ πᾶσιν ἡμῖν ζῶσα διὰ παντὸς μένει.
Quorum, licet demortuorum gloria
Ubique gentium perennat perpetim.

Quod vero addit Hippocrates, εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον, id loquutione 2 Græcis familiari protulit, qua Isocrates etiam dixit, διὰ παντὸς ἀεὶ τοῦ χρόνου. His adfinia sunt, quæ alias Græcis in usu, ἐν τοῖς ἐπέκεινα χρόνοις, ἐν τῷ ἔμπροσθεν, ἢ πρόσθεν χρόνῳ, *præterito tempore;* ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις, *superiori tempore;* ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις, *priori tempore:* Multa enim hujusmodi Isocratem & Demosthenē perlustranti occurrent, ubi articulus adverbio additus

 vim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

3 vim habeat adjectivi. Præter vero prosperitatem in facienda arte, & felicitatem in vita, quas sibi juramentum sancte servanti optat Hippocrates, recte gloriam quoque addit & famam nominis sempiternam, atque ut perpetuo apud omnes bene audiat. Vt enim Pindarus ait, Pyth. Ode I.

Τὸ παθεῖν εὖ, πρῶτον ἀέθλων·
Εὖ δ' ἀκούειν δευτέρα μοι-
ρ'· ἀμφιτέροισι δ' ἀνὴρ
ὃς ἂν ἐγκύρσῃ, καὶ ἕλῃ,
στέφανον ὕψιστον δέδεκται.
Fortuna bene frui, primum est inter præmia:
Bene audire autem secuuda felici-
tas, in utrumque autem vir
qui inciderit, & obtinuerit,
coronam supremam nactus est.

Itaque non ambitione, aut φιλοτιμίᾳ ductus, hæc sibi optavit Hippocrates, aut animi quadam elatione. Galeni enim testimonio, omnia ista sprevit abs se procul, *non honoris*, ut ait, *aut inanis gloriæ, sed veritatis amator*, lib. de atra bile, cap. VII. ut qui eam ob caussam domi privatim agere maluerit, quam apud Persarum Regem Principis loco censeri, ut mox dicemus. Verum, ut virtutis suæ laborumque testem haberet & mercedem,

Arripuit traxitque Virum fax mentis honestæ
Gloria, & quæ sola animum mentemque perurit,

4 ut Silius Italicus loquitur lib. I. & VI. *Gloria* enim, inquit Cicero, lib. III. Tuscul. quæst. *est solida quædam res, & expressa, non adumbrata. Ea est consentiens laus bonorum, incorrupta vox bene judicantium de excellenti virtute: ea virtuti resonat, tanquam imago. Quæ quia recte factorum plerumque comes est, non est bonis viris repudianda.*

Ἀνέρι γὰρ πινυτῷ, καὶ ἐπίφρονι, πολλὸν ἄμεινον
Κῦδος καὶ χρυσοῖο, καὶ οὔδεος, ἠδὲ καὶ ἄλλων

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Ἐσθλῶν, ὁππόσα ἐστὶ, καὶ ἔσσεται ἀνθρώποισιν.
Namque cato gnaroque viro præstantior auro,
Et fundis, aliisque bonis, est gloria, quotquot
Vel sunt vel poterunt nobis mortalibus esse.

ut versus habent Quinti Calabri lib. XIV. Ac propterea, ut iterum ait Cicero, lib. III. de Finib. *ingenui hominis est, & liberaliter educati, consectari justam gloriam, quæ est veræ virtutis fructus honestissimus.* Et, teste eodem, lib. I. de Offic. *vix invenitur qui laboribus susceptis, periculisque aditis, non quasi mercedem rerum gestarum desideret gloriam. Hac vero detracta,* ut iterum Orat. pro Archia inquit, *quid est, quod in tam exiguo vitæ curriculo, & tam brevi, tantis nos laboribus exerceamus?* Itaque homini virtuoso ἥδιστον ἄκουσμα εἶναι ἔπαινον, monebat Xenophon in Hierone; *nullamque humanam voluptatem numini propius accedere, quam ea sit, quæ ex honoribus percipiatur, delectatio.* Quam ob caussam etiam Lucillius Satyr. lib. XXIX. unumquemque jubet,

Hunc laborem sumat, laudem sibi qui ac fructus ferat.

Quemadmodum autem sanctissime jusjurandum suum Hip- 5
pocrates servavit: ita idem voto etiam suo, neque hac in parte excidit, sed summam, si quis unquam, jure merito apud omnes adeptus gloriam, vivus vidensque non Medicos sibi honores haberi gavisus fuit, & κατὰ σύμπασαν Ἑλλάδα θεραπευόντων ἐθαυμάσθη, ut de ipso ait Soranus in vita. Eademque gloria etiamnum hodie post funera, & bis mille ferme annorum decursus, citra invidiam fruitur: εὐκλεὴς, ut alia in re ait Philo, in explic. Gen. τῷ μὴ κολακείᾳ νοθευόμενον ἀλλὰ βεβαιούμενον ἀληθείᾳ καρπούμενος ἔπαινον; *clarus nominis, laude non adulterata per blanditias, sed stabilita per veritatem fruens.* Atque ut ex plurimis pauca saltim delibemus, eum S. P. Q. Atheniensis honoribus fere divinis atque ut numen quoddam tutelare sunt prosequuti, ut partim Soranus in Hipp. vita, & Pætus in Epist. ad Artaxerxem Regem, testes sunt, partim Plinius attingit lib.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

lib. VII. cap. XXXVII. plenius vero ex ipso Atheniensium SC^to liquet, quod eam ob caussam integrum adscribemus.

6 S.P.Q. ATHENIENSIS

sic censuit.

Quandoque Hippocrates Cous, Medicus ab AEsculapio oriundus, summam benivolentiam in servandis Græcis ostendit, quum peste à Barbaris in Græciam pervadente, dimissis per loca suis discipulis, medelas indicavit, quibus qui uterentur, instantem pestem secure effugere possent, & quonam modo Medicina Græcis tradita eos laborantes tuto servaret. Quin & exacte à se scripta de re medica in publicum emisit, quum multos cuperet esse Medicos, qui servare possent. Persarum etiam Rege ipsum ad honores suis optimatibus æquales, & munera, quæ ipse Hippocrates optaret, accersente, Barbari policitationes, quod hostis & communis Græcorum inimicus esset, contemsit. Vt igitur constet, Populum Atheniensem Græcis semper utiliter consuluisse, utque dignam pro meritis gratiam referat, decrevit Populus, ut is magnis mysteriis, non secus ac Hercules Iovis filius, publice initiaretur, & corona aurea mille aureorum coronaretur, coronam ipsam Quinquatribus magnis, in gymnico certamine, præcone proclamante: & omnibus Coorum liberis liceat, non secus ac Atheniensium Athenis pubertatem agere, quod eorum patria ejusmodi virum procrearit. Hippocrates vero, ut civitatis jure, & victu in Prytaneio, toto vitæ tempore donetur.

7 Erat autem *Prytaneium*, ut hoc obiter notem, locus Athe-
nis, in quo Iudices Reipub. jus dicebant, atque οἱ εὐεργέται.
ut Demosthenes vocat, Orat. de falsa legat. sive ii, qui de
Rep. optime meriti fuerant, alebantur: quem honorem
omnium maximum fuisse ex Cicerone lib. de Oratore colli-
8 gere licet. De vocatione vero Hippocratis ad Persarum Re-
gem, cujus mentio in Atheniensium SC^to, res ita habet.
Artaxerxes Magnus, Persarum Rex, ad Hystanidem Helle-
sponti Præfectum scripserat, *Hippocratis Coi AEsculapio oriundi
gloriam ad se pervenisse; sumeret igitur auri quantum is voluerit,*

ac qui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

ac quibus indiguerit effuse, atque ipsum ad se mitteret. Cum optimatibus enim Persarum in pari honore futurum. De Regis hac voluntate, quum certiorem Hippocratem reddidisset Hystanes, rescripsit huic ille; *se victu, vestitu, domo, omnique re ad vitam necessaria cumulate frui, Persarumque opibus non indigere, nec Barbaros, qui Græcorum sint hostes, à morbis liberare velle.* Hoc responsum, licet ægre ferret Rex, & Cois per litteras minaretur, se urbem & insulam ipsam eversurum, & pelagus effecturum, ut sciri non posset, urbs an insula eo loci sita fuisset, nisi confestim Hippocrates sibi traderetur. Responderunt 9
tamen Coi mascule, *se minime id facturos, etiam si universis pessimo letho esset moriendum; Deos vero sui rationem habituros.* Extant etiamnum hodie, tum Regis, tum Hystanis, tum Hippocratis Epistolæ, lectu quidem jucundæ, sed quas singulas hic describere nimis longum foret. Eidem porro Hippo- 10
crati, Abderam vocato ad Democritum, Philosophum id temporis summum, animi morbo laborantem, ut vulgo putabatur, S. P. Q. Abderitanus extra portas obviam occessit, & *Patrem Patriæ* salutavit. Eidem Coos quotannis, die xxvi. mensis Agriani, ad sua usq; tempora parentasse, auctor est Soranus in Hippocr. vita. Idem vere est Homeri Medicus 11
ille, Iliad. λ. πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων; & Odyss. δ. ἐπιστάμενος περὶ πάντων. Pætus in Epist. ad Artax. vocat *divina natura ingenioque præditum,* & ὑγείας πατέρα, σωτῆρα, ἀκεσώδυνον, καὶ ἁπλῶς ἡγεμόνα τῆς θεοπρεποῦς ἐπιστήμης. *sanitatis parentem, servatorem, dolorum sopitorem, & summatim dicendo divinæ scientiæ manuductorem,* Corn. Celsus in procem. lib. i. *virum arte & facundia insignem,* lib. vi. cap. i. *omnis Medicinæ parentem,* & lib. iix. cap. iv. *professorem magnum,* Theodorus Priscianus lib. iv. de scientia Phys. part. ii. cap. i. *Medicorum primarium,* Paullus ICtus l. xii. D. de statu hom. *virum doctissimum,* Seneca lib. de brevit. vitæ. cap. i. & Epist. xcv. *Medicorum maximum, & Medicinæ scientiæ conditorem, & naturæ*

peri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

peritissimum, Plinius lib.VII. cap.LI. *Medicinæ Principem*, Galenus lib. quod an. mores seq. temper. corp. cap.VII. & lib. I. de facult. nat. cap. XIII. *Medicorum & Philosophorum omnium primum*; lib. II. de temperam. cap. II. & lib. de Theriaca ad Pison. cap. XI. *virum admirabilem*, lib. I. de sem. cap. IV. *speculationis subtilitate & verborum, suavitate præstantem*. Trallianus vocat Ἡόπατον lib. VI. cap. ult. Largius Designatianus *Medicinæ auctorem peritissimum*, Epist. ad filios. Garyopontus lib.V. cap.XXX. *sapientissimum*, & lib. VI. cap.XI. *omnium peritissimum*, D. Augustinus *Medicum nobilissimum*, lib. V. de Civit. Dei cap. II. Censorinus de die natali. cap. VI. *naturæ scrutatorem egregium*, Theoph. Protospaltiarius lib. V. de fabrica hum. corp. cap.XIX. *Medicinæ Prometheum*, Suidas, in voce Ἱπποκρ. ἀστέρα καὶ φάος τῆς βιωφελεστάτης ἰατρικῆς, *sidus ac lumen Medicinæ utilissimæ*, Galenus lib. II. de nat. fac. cap. IX. *in rerum naturæ speculatione nullo inferiorem*, lib. III. Meth. med. cap. II. & lib. I. de nat. facult. *nec falsi quidquam, nec quod fieri non possit, præcipientem*, lib. I. de usu part. cap. IIX. *nihil falsi scribentem*, Oribasius *in omnibus veracem*, Comm. in Aphor. Hipp. *tam fallere, quam falsi nescium*, & *experimenti certum*, Macrobius in Somn. Scip. lib. I. cap. VI. *AEsculapii successorem*, Plato in Protagora. *maximum Medicinæ auctorem*, Macer. lib. de herb. virtut. cap. XIII. *cujus dogmata recta sint & vera*, Galenus lib. I. de fac. nat. cap. XIII. *cujus sententiæ Dei vocibus aquiparentur*, lib. I. de usu part. cap. IIX. *nec humano ore putentur prolatæ, sed humanum ingenium excedant*, Suidas in voce Ἱπποκρ. *cujus de natura rationum interpres sit Aristoteles*, Galenus lib. I. Meth. med. cap. II. *qui omnium posteriorum judicio AEsculapii gloriam sit indeptus*, lib. de subfig. Empirica. cap. XIII. *primus præcepta medendi clarissime condiderit*, Plinius lib. XXVI. cap. II. *primus quæ ad artis officia pertinent prodiderit*, Galenus lib. de atra bile. cap. I. *primus perfectam apud Græcos Medicinam in lucem protulerit*, Auctor Introductor.

troductor. cap. I. *eandemq; ex parvis initiis in magnam artem provexerit*, Pætus Epist. ad Artaxerx. *primus recta via instite-rit*, Galenus lib. II. Meth. med. cap. VI. *& firmis certisque usus fuerit demonstrationibus*, lib. quod an. mores seq. temp. corp. cap. IX. *omnium in Medicina bonorum, optimarumque disciplinarum dux nobis & auctor*, lib. de præcogn. ad Posthum. cap. I. lib. III. de Crisib. cap. XI. lib. I. de curat. ad Glauc. cap. I. lib. de venæ sect. adv. Erasist. cap. I. *vir honestus bonusque, non gloriæ aut honoris, sed unius veritatis amator*, lib. de atra bile cap. VII. *cujus diligentiam omnes Medicos, non gloriæ aut lucri studiosos, imitari oporteat*, lib. VI. Epid. comm. II. text. XXIV. *Medicorum omnium Α & Ω, cujus monumentis, sanctis præcipue insudamus*, Theophilus in præf. lib. de urinis. Cos demum ipsa, urbs & Insula, quod Hippocratem luci 12
dederit, cæterosque Asclepiadas, & Ptolomæum Philadelphum Ægypti Regem, (qui, æterna omnes memoria digni, cœlum veluti virtute sua sibi aperuerunt, ut prisci loquebantur) à Damoxeno Comico apud Athenæum lib. I. dicta est Θεοὺς φέρειν. De recentiorum encomiis, quæ in divinum Senem infinita exstant, ὅση κόνις, nihil dicam. Etenim μᾶλλον, ut de Marco Antonino dicebat Suidas, αὐτὸν ἐκπλήττεσθαι σιωπῇ, ἢ ἐπαινεῖν ῥᾴδιον· οὐδενὸς λόγου τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς ἐξισουμένου· *Facilius multo est, tacite ipsum admirari, quam laudare: quod oratio nulla viri virtutibus exæquari possit.* Nec enim vitio verti cuiquam potest, si minus digne laudet, quem omni laude majorem universus orbis suspicit & veneratur. Hoc addo; 13
Paracelsi sequaces, licet qua principia artis, & medendi methodum, à vera veterique & Hippocratica Medicina divortium ac secessionem fecerint; tamen, quum tantam viri auctoritatem, tot seculorum adsensu stabilitam, videant, ne caussa ob dogmatis novitatem cadant, hoc unum agere, ut Hippocratis nomine se suaque tueri videantur, quæq; somniant deliramenta, eidem minime ignota, aut etiam ad-

 serta,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

ſerta, collectis hinc inde, & perverſim explicatis ſententiolis, imperitioribus perſuadeant. Hæc nempe vis eſt veritatis;
14 hæc Adraſteias pœna. Id vero miraculi inſtar habet, quod de tumulo Hippocratis Soranus in Hipp. vita prodidit. *Sepulchro ejus*, inquit, *diu poſt mortem apes inſederunt mellificantes, quo melle infantium oris ulcuſculis juxta tumulum illito, nutrices ea perſanabant.* Ac ſi natura ex ipſo ſepulchro quaſi clamaret, per Hippocratem hominibus Deum veram Medicinam
15 monſtraſſe. Quod nemo minus miretur, quam quod de Platone & Pindaro Ælianus, Hiſt. Var. lib. XII. cap. XLV. de Virgilio Focas Grammaticus, in Virg. vita. de Steſichoro poëta Plinius, lib. X. cap. XXIX. & Anonymus Anthol. Græc. lib. V. narrant, ipſis in lucem editis examen apum in os conſediſſe, bombiſque ſuis perſtrepuiſſe, aut luſciniam in infantis ore ceciniſſe, & eloquentiam futuram, & linguæ facun-
16 diam ſuavitatemque jam tum præſagiiſſe. Concludo tamen hæc tandem, & Epigraphen ſubjungo, quæ Urbini in aula, quam Fredericus Dux præſtantium Virorum imaginibus exornavit, Hippocratis imagini addita hodie legitur:

HIPPOCRATI. COO.
OB. SALUBRITATEM. HUMA-
NO. GENERI. DATAM. BREVI-
BUSQUE. DEMONSTRATAM. COM-
PREHENSIONIBUS. BONA. COR-
PORIS. VALITUDO. DICAT.

17 Cui Tumuli addo inſcriptionem, quæ extat Anthol. Græcæ lib. III. tit. εἰς ἰατρούς.

Θέσσαλος Ἱπποκράτης, Κῷος γένος, ἐνθάδε κεῖται,
Φοίβου ἀπὸ ῥίζης ἀθανάτου γεγαώς.
Πλεῖστα τρόπαια νόσων στήσας ὅπλοις ὑγιείης·
Δόξαν ἑλὼν πολλὴν, οὐ τύχῃ, ἀλλὰ πόνῳ.

Theſſa-

Thessalus Hippocrates, Cous genere, hac jacet urna,
Phœbi immortalis germine progenitus.
Crebra trophæa tulit morborum armis Hygieiæ;
Laudem aptus nulla sorte, sed arte suam.

CAPUT VICESIMUM SECUNDUM.

Παραβαίνοντι καὶ ἐπιορκοῦντι τ' ἀναντία τουτέων.]

SUMMARIA.

1. παραβαίνειν ὅρκον. 2. *aut* ἐκλείπειν. 3. ἐπιορκεῖν. 4. *Ius pejeratum.* 5. ἐπίορκον ὀμνῦναι. 6. ψευδορκεῖν, *differt ab* ἐπιορκεῖν. 7. *ut mentiri, à mendacium dicere.* 8. *perjurium quid?* 9. *à mendacio facilis descensus ad perjurium.* 10. *Medico aliquando mentiri licet.* 11. *Palladius Sophista notatus.* 12. *In Medicis humanitas laudata.* 13. *Callianactis Medici austeritas.* 14. *Medicus mendacium licitum perjurio non confirmet.* 15. *Medico ægros decipere licet.* 16. ἀραὶ *in juramentis.* 17. *earum formulæ & exempla.* 18. *Perjurium, scelus gravissimum.* 19. *& omnino puniendum.* 20. *Per genium Principis jurantis pœna.* 21. *In Deum perjuris nulla de jure civili definita pœna.* 22. *Censores tamen apud Romanos de perjurio cognoscebant.* 23. *Et Pontifex Maximus.* 24. *Perjuros qui capite plectebant?* 25. *& quare?* 26. *ratio alia.* 27. *Canones perjurium æquiparant homicidio.* 28. *& perjuros infames pronunciant.* 29. *quod & Carolus V. facit.* 30. *& digitos præcidi jubet.* 31. *ut Indi olim solebant.* 32. *Deorum gentilium pejerantium pœna.* 33. *eam cur finxerit vetustas?* 34. *Hippocratis imprecatio in pejerantes.* 35. *Admonitio ad artis initiatos.* 36. *quos citra juramentum satius erat τοῦ ὅρκου præcepta servare.* 37. *quod morum probitas potior sit juramento.* 38. *Operis Conclusio.*

ΠΑραβαίνειν ὅρκον, est *transgredi*, seu *violare jusjurandum.* 1
Utitur eadem phrasi Ælianus, Histor. Var. lib. XIII.
cap. II. Demosthenes Orat. adv. Timocrat. Thucydides
lib. II. atque alii. Euripides Supplic. & Iphigen. in Taur. 2
dixit ὅρκον ἐκλείπειν. At ἐπιορκεῖν, est *pejerare* Latinis, & ἐπίορ- 3
κος seu ἐπιορκία, *perjurium.* Horatio lib. II. Carm. Ode IIX. 4
jus pejeratum, & Ode XVII. *sacramentum perfidum,* Plauto

 Pseud.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

5 Pseud. act. I. sc. II. *jusiurandum malum*. Diciturque ἐπίορκον ὀμνῦναι, quod Latine esset, *perjurium iurare*, Homero Iliad τ. Aristophani in Ranis. Hesiodo in Theog. plurimisque aliis, eodem pleonasmo, quo ὅρκον ὀμνῦναι dici ab initio docuimus.
6 Cum τῷ ἐπιορκεῖν, sunt qui idem esse putent, quod alias Græci dicunt ψευδορκεῖν. Recte tamen jam olim Chrysippus apud Stobæum serm. de perjurio, inter ea distinxit, ut Nigi-
7 dius Figulus inter *mentiri* & *mendacium dicere*, apud Agellium lib. XI. cap. XI. Qui enim jurat, duo præstare debet; primum, ut verba animo congruant, quod ἀληθορκεῖν dicebat Chrysippus: alterum, ut factum congruat verbis, quod idem appellat εὐορκεῖν. Qui in illo peccat, ψευδορκεῖν, qui in hoc, ἐπιορκεῖν Chrysippo dicitur. *Qui* vero *mentitur*, ait Agellius, *non fallitur, sed alium fallere conatur: at qui mendacium dicit, ipse fallitur.* De priori Cicero, lib. III. de Offic. *Non falsum jurare*, inquit, *peierare est: sed quod ex animi sententia iuraveris, sicut concipitur more nostro, id non facere periurium est.* Quemadmodum igitur, ut porro dicebat Figulus, *vir bonus præstare debet, ne mentiatur, vir prudens ne mendacium dicat*: ita vicissim, *vir bonus operam dabit ne peieret, vir prudens ne falsum juret.* Nec tamen tam subtiliter aut rigorose ista apud Aucto-
8 res semper distingui, sed sæpe confundi solent. Quid vero proprie sit perjurium, ignorare non poterit, qui consideret, quæ cap. II. de jurejurando diximus. Opposita enim sive contraria invicem sunt ὅρκος & ἐπίορκος. Contrariorum autem eadem est ratio, eadem scientia, ut dicebat Aristoteles sect. XXX. probl. IIX. & XII. atque ea natura, ut cognito uno alterum penitus non ignoretur: quod rectum & sui sit index & obliqui. Quemadmodum enim jusjurandum ostendi esse religiosam adfirmationem, Deo adhibito teste: ita *perjurium* nihil aliud erit, quam *mendacium falsa divini numinis obtestatione firmatum.* Sive ut P. Lombardus habet, lib. III. sentent. dist. XXXIX. *mendacium iureiurando firmatum*; eo

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

quod insit in omni perjurio mendacium, ut docet Jo. Azorius Instit. Moral. part. I. lib. XI. cap. XII. quæst. II. facilisque à mendacio descensus sit in perjurium. *Qui* enim, ut 9
ait Cicero, Orat. pro Roscio Comœdo, *mentiri solet, peierare consuevit.* Et Orat. pro Rabirio Posthumo: *Quem ego, ut mentiatur, inducere possum; ut peieret, exorare facile potero.* Quæ 10
quamvis ita fere se habeant, est tamen, ubi Medico non liceat tantum, sed expediat quoque mentiri, ægri sæpe commodo & emolumento. Mendacium interim ejuscemodi perjurio firmare, minus convenire autumo, quanquam Palladius Sophista citra hæsitantiam id facere suadeat, Comm. ad 11
lib. VI. Epid. Hipp. sect. IV. aph. IX. Recte quidem Palladius hoc docet, officii Medicorum esse, ægrotos perniciose decumbentes consolari. φιλανθρωπίη enim est, & plenus mi- 12
sericordiæ animus, quem desiderant in Medico tum Hippocrates, lib. de Medico, & in præception. tum Scribonius Largus, Epist. ad C. Julium Callistum. Et bonum factum, si Medici id esse studerent, quod Basilius M. eos esse adfirmat, Epist. IIX. ubi ait: Ἔστι πᾶσιν ὑμῖν, τοῖς τὴν ἰατρικὴν μετιοῦσιν, φιλανθρωπία τὸ ἐπιτήδευμα. *Omnibus vobis, qui artem Medicam tractatis, humanitatis est studium.* Sane rationem, quur Medicos tales esse oporteat, reddit Hippocrates lib. de Elegant. *quod austeritas & sanis & ægris sit inaccessa.* Recte præterea Callia- 13
nactem, Herophileum Medicum, Palladius carpit, quod ægrotanti cuidam desperabundo, ac subinde ingeminanti, se moriturum, in os dixerit: *Male habes, & moriere*: sive ut Galenus de eodem refert, Comm. ad eund. Hipp. locum:

Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων·
Et Patroclus obiit, qui te præstantior ipso:

aut, ut græcum versum περιφράζει Lucretius, lib. III.

Lumina sis oculis etiam bonus Ancu' reliquit,
Qui melior multis, quam tu, fuit, improbe, rebus.

Minus vero recte habet, quod addit Palladius: *Quod si te* 14

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

jurejurando adfirmare, quod dixisti, oporteat, perjurio uti non dubites, nam boni caussa id facies. Etenim mentiri apud ægrum, aut eundem decipere, si ejus bono & salute id fiat, Medico, ut dixi, sæpe licet. Et pluribus id ostendit Franc. Valleriola, Enarrat. Med. lib. VI. enarrat. VI. Salus enim ægri suprema Medici lex est, quacunque etiam ratione præstare eam possit. Nec male hoc sensu Neoptolemo, apud Sophoclem, in Philoctete, quærenti,

Οὐκ αἰσχρὸν ἡγῇ δῆτα, τὰ ψευδῆ λέγειν·
An turpe non videtur, falsa proloqui?

respondet Vlysses:

Οὐκ· εἰ τὸ σωθῆναι γε τὸ ψεῦδος φέρει·
Non; si saluti conferat mendacium.

Ut propterea Clemens Alexandrinus Strom. lib. VII. etiam homini Christiano mentiri concedat, si *pro remedio* id fiat, sive ἐν θεραπείας μέρει, atque eo modo, quo ἰατρὸς πρὸς νοσοῦντας ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν καμνόντων ψεύδεται. *ut Medicus mendacio utitur ad ægrotantes, pro salute ipsorum.* In deceptione res consimili modo habet. Ut enim Maximus Tyrius ait, serm. III. Καὶ ἰατρὸς νοσοῦντα ἐξαπατᾷ, καὶ στρατηγὸς στρατόπεδον, καὶ κυβερνήτης ναύτας· καὶ δεινὸν οὐδέν. *Et Medicus ægrotum, & imperator exercitum, & gubernator nautas decipit: nec quidquam in eo est mali.* Utrobique enim, & in mendacio, & in deceptione, τὸ ἀγαθὸν κρεῖττόν ἐστι τῆς ἀληθείας· *id quod bonum est, melius est vero*, inquit Proclus ad Platonem IV. Socr. & ut porro ait Maximus; ἤδη καὶ ψεῦδος ὤνησεν ἀνθρώπους, καὶ τ' ἀληθὲς ἔβλαψεν· *aliquando mendacium juvit mortales; & veritas iisdem obfuit.* Medicus nempe ἀπατᾷ μὲν, ἀπατεὼν δ' οὐκ ἐστίν· *decipit quidem, deceptor tamen non est.* οὐ γὰρ τέλος ἔχει τὴν ἀπάτην τοῦ νοσοῦντος, ἀλλὰ σωτηρίαν· *Neque enim propositum sibi habet decipere, sed servare ægrotum*, ut optime olim distinguebat Andronicus Rhodius, Aristotelis vetus interpres. At mendacium ejuscemodi, aut deceptionem, licet ægri bono fiant, perjurio confirmare, quod volebat Palladius,

Non mihi tam prudens quisquam persuadeat auctor,
ut sequar, & conscientiam religione obstringam, etiam ibi, ubi
nihil ejus rei facere necessum habeam. Sed pergit Hippocra- 16
tes in contextu, & diras capiti suo, ac τ'ἀναντία seu contraria
iis, quæ prius optarat, si pejeret, imprecatur. Simili formula
utitur Cambyses, apud Herodotum lib. III, μήδ' ἀναζωσα-
μένοισι, τὰ ἐναντία τούτοισι ἀρέομαι ἡμῖν· *non servantibus nobis, con-
traria his, quæ dixi, imprecor.* Et Valens Vettius, Antholo-
giων lib. IV. Ἐπιορκοῦσι δὲ τὰ ἐναντία. *Peierantibus contraria eve-
niant.* Fit autem hoc etiam more solenni, quo execratione
jusjurandum veteres finire solebant, quam ἀρὰν & κατάραν
dixere, sive *imprecationes & diras.* Πᾶς γὰρ ὅρκος εἰς κατάραν
τελευτᾷ τῆς ἐπιορκίας. *Iusjurandum omne in diris & execrationi-
bus periurii finit*, inquit Plutarchus Roman. quæst. XXXIX.
Exempla dirarum execrationum, δεινῶν τε καὶ φρικωδέων, & 17
ut Synesius vocat, παλαμναιοτάτων, passim apud Auctores est
invenire. Nos aliquas tantum adducemus, quæ exempli lo-
co sint, & peculiari solemnitati jurijurando præstito subjun-
gi solebant. Demosthenes Orat. adv. Conon. Εἰ τ' ἐπιορκῶ,
ἐξώλης ἀπολοίμην, αὐτός τε, καὶ εἴ τι μοί ἐστιν, ἢ μέλλει ἔσεσθαι. *Si peie-
ro, funditus peream & ipse, & si quid mihi est, aut futurum est.*
Homerus Iliad. τ.

Εἰ δέ τι τῶνδ' ἐπίορκον, ἐμοὶ θεοὶ ἄλγεα δοῖεν
Πολλὰ μάλ', ὅσα διδοῦσιν, ὅτις σφ' ἀλίτησεν ὀμόσας.
At mihi DI superi tribuant, si peiero, quidquid
Ferre solent, quorum superos periuria lædunt.

Euripides Medea:

Med. ——— τί δ' ὅρκῳ τῷδε μὴ 'μμένων πάθοις;
AI. Ἃ τοῖσι δυσσεβοῦσι γίγνεται βροτῶν.
Med. *Sed quid lues, periurium si feceris?*
Ag. *Quod evenire suevit improbis viris.*

Demosthenes iterum, Orat. adv. Timocr. Ἐπάρωμαι ἐξώλειαν
ἐμαυτῷ, καὶ οἰκίῃ τῇ ἐμαυτοῦ, εἴ τι τούτων παραβαίνομαι. *Exitium mihi*

ipse

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

imprecor, meæque familiæ, si quid horum violavero. In fœdere Smyrnæorum & Magnetum, apud Io. Seldenum, in Marmor. Arondelianis: Ἐφιορκοῦντι ἢ ἐξώλεια ϰ αὐτῷ, ϰ γένει τῷ ἐξ ἐμοῦ. *Peieranti vero exitium sit, & mihimet ipsi, & posteris meis.* Hippolytus apud Euripidem;

Ἤτ' ἂν γ' ὀλοίμην ἀκλεὴς, ἀνώνυμος,
Ἄπολις, ἄοικος, φυγὰς ἀλητεύων χθόνα·
Καὶ μήτε πόντος, μήτε γῆ δέξαιτό μου
Σάρκας θανόντος, εἰ κακὸς πέφυκ' ἀνήρ.
Ita occidam ipse inglorius, expers nominis,
Extorris, exul, sedibus dubiis vagans;
Nec pontus olim, terra nec meos sinu
Recondat artus; si scelus siem viri.

Propertius lib. II. Eleg. XXI.

Ossa tibi iuro per matris, & ossa parentis:
Si fallo, cinis, heu! sit mihi uterque gravis.

Et lib. IV. Eleg. VII.

——— *Si fallo, vipera nostris*
Sibilet in tumulis, & super ossa cubet.

Gravissima est execratio illa apud Æschinem, in Oratione, quam dixerunt Amphictyones & Athenienses, juramento mutuo se obstringentes in bello sacro, quod Solon, ut Plutarchus in ipsius vita habet, suadebat. *Si quis hæc non servaverit, sive civitas, sive privatus, sive gens, piaculum sit Apollini & Dianæ, ne ipsis terra fruges ferat, neque uxores liberos similes parentibus pariant, sed monstrosos, neque pecudes naturales fœtus edant, & succumbant in bellis, iudiciis & foro, & funditus pereant ipsi, & domus ipsorum & nunquam queant sacrificare Apollini*
18 *& Dianæ, neque illi sacrificia eorum respiciant.* Cæterum perjurium gravissimum esse scelus, nemo expectet, ut prolixe ostendam. *Deum* enim, ut ait Philo, lib. de Decal. μάρτυρα ποιεῖν ἐπὶ ψεύδει, ἀνοσιώτατον· *testem citare super mendacio, facinus est nefarium;* &, *ni fiat in veritatis favorem. scelus est haut*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

expiatu facile, ait idem, lib. de Special. Legib. Et Plato lib. II. de LL. Ψεῦδος μηδεὶς μηδὲν, μηδ' ἀπάτην, μηδέ τι κίβδηλον, γένος ἐπικαλούμενος Θεῶν, μήτε λόγῳ, μήτε ἔργῳ πράξειεν, ὁ μὴ θεομισέστατος ἔσεσθαι μέλλων, οὗτος δ' ἐστιν ὃς ἂν ὅρκους ὀμνὺς ψευδεῖς, μηδὲν φροντίζει Θεῶν. *Nemo quisquam, invocatis DIs, falsum dolosum, depravatumque quidquam, vel verbis vel reipsa admittat, nisi DIs infensissimus esse velit, qualis est, qui sacrosancta numinis auctoritate insuper habita, falsum iuramentum dicit.* Tum Phocylides Nuthethico:

> Μήτ' ἐπιορκήσῃς, μήτ' ἀγνὼς, μήτε ἑκόντι·
> Ψεύδορκον στυγέει Θεὸς ἄμβροτος, ὅστις ὀμεῖται.
> *Ne iusiurandum violes nolensve, volensve:*
> *Numen enim superum quemvis, qui peierat, odit.*

Et præterea, ut Homerus ait Iliad. γ.

> ——— Χαλεπὸν τὸ λαθεῖν Θεὸν ἄνδρ' ἐπίορκον,
> *Difficile est hominem periurum fallere Divos.*

Unde Agesilaus apud Ælianum Histor. Var. lib. XIV. cap. II. de Barbaris, perjurio fallentibus, sibi gratulabatur: *Ita enim*, inquiens, *Deos sibi ipsis infestos, mihi vero socios & amicos reddunt.* Quemadmodum vero *contra homines factæ blasphe-* 19
miæ non impunitæ manent: ita multo magis, qui per Deum blasphemant, quod perjuri faciunt, *digni sunt supplicia sua sustinere*, ait Imperator Novella LXXVII. cap. I. At quæ sint ista supplicia, nullibi quidem leges civiles exprimunt. Licet enim is, qui 20
per Genium Principis pejerasset, fustibus castigaretur, Prætore subinde occentante; προπετῶς μὴ ὄμνυε· *petulanter ne iurato:* ut est in L. si duo. XIII. ∫. fin. D. de jurejur. tamen 21
in Deum perjuris nulla certa de jure civili decernitur pœna, nulloque ordinario judicio videntur subjici, sed Deo ultori relinqui, L. II. Cod. de reb. cred. in quam sententiam etiam illa dicuntur apud Homerum Iliad. γ.

> Οὐ μέν πως ἅλιον πέλει ὅρκιον, αἷμά τε ἀρνῶν,
> Σπονδαί τ' ἄκρητοι, καὶ δεξιαὶ αἷς ἐπέπιθμεν·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Εἴπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσεν,
Ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ· σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν,
Σὺν σφῇσι κεφαλῇσι, γυναιξί τε, καὶ τεκέεσσιν.
Non fallet jusiurandum, ſanguiſque profuſus
Agnorum, dextræque datæ, & libamina ſparſa.
Quod ſi non ſubito Saturnius omnia faxit,
Perficiet tamen, & magno perjuria ſolvent,
In proprio capite, & teneris cum conjuge natis.

Quæ brevius complectitur Tibullus lib. I. El. IX.

Ah miſer & ſi quis primo periuria celat;
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

22 Cicero tamen lib. II. de Leg. *apud Romanos periurii pœnam divinam exitium eſſe* ait, *humanam dedecus*. Ubi per *dedecus* intelligo *cenſorias notas*, quibus affici ſolitos perjuros à Cenſoribus, idem Cicero teſtatur lib. III. de Offic. & exemplum cenſuræ in duos captivos, ad Hannibalem reverti recuſantes, habet
23 Agellius lib. VII. cap. XIIX. Pontifex quoque Maximus, rerum divinarum & humanarum apud Romanos, ut Feſtus vocat, arbiter & judex, controverſias de juramentis ſolebat decidere. Unde illud Lenonis Plautini, Rudente, act. V. ſc. III.

Libet iurare. tun' meo pontifex perjurio es?

24 At Indorum lege, ut eſt apud Strabonem lib. XV. Scytharum, teſte Herodoto lib. IV. & Ægyptiorum, apud Diod. Siculum
25 lib. II. cap. LXXVII. perjuri capite plectebantur; additurque à Diodoro ratio, quod *duplici teneantur ſcelere, ut qui & pietatem in Deos violent, & fidem inter homines tollant, maximum humanæ ſocietatis firmamentum. Perjurus* enim, ut Iſidorus inquit, lib. II. ſentent. cap. XXII. quæſt. V. *dupliciter reus fit, primum quia nomen Dei in vanum adſumit; deinde quia proximum dolo capit.* Contra, qui juramentum rite ſervare in animo habet, illi, ut ait alicubi Sophocles,

Ὅρκου προστεθέντος, ἐπιμελεστέρα
Ψυχὴ κατέστη· δισσὰ γὰρ φυλάσσεται,
Φίλων τε μέμψιν, καὶ εἰς Θεοὺς ἁμαρτάνειν.

Atten-

Attentior mens redditur deiurio
Constricta, cogitet ut duo ista: proximi
Diras cavere, & in Deum delinquere.

Rationem tamen aliam, capitalis in periuris pœnæ, ex Ca- 26
nonum jure colligere liceat, quo *periurium æquiparari* vide- 27
tur *homicidio*, cap. cum non ab hom. de judiciis. *immo supera-*
re homicidium dicitur, XXII. quæst. V. cap. ille qui. *quod plus*
sit perdere animam, ut fit à periuris, quam corpus; uniusque animæ
iactura gravior sit, quam multorum corporum. XXIV. quæst. III.
cap. si habes. Eodem etiam Canonum Jure *periuri infames* 28
habentur, cap. infames. VI. quæst. I. & *arcentur à testimonio*
cap. quicunque VI. d. quæst. I. quam infamiam iisdem etiam
inurit Carolus V. Imp. in Ordinat. Criminali, hæc insuper 29
addens verba, art. CVII. & CIIX. Nach dem im Heiligen Reich ein 30
gemeiner gebrauch ist/ solchen falschen schwerern die finger damit sie geschwören/
abzuhawen/ dieselbe gemeine gewohnliche leibstraffen wollen wir auch nicht endern.
Sed de hac re plenius agentem vide Jo. Azorium Institut.
Moral. part. I. lib. XI. cap. XII. quæst. VI. & VII. Digitorum 31
tamen abscissionem, cujus Imperator mentionem facit, jam
olim apud Indos in usu fuisse, quos manuum extremitates per-
juris amputasse, auctor est Strabo, loco proxime adducto.
Nec malo consilio quidem prisca antiquitas, ex quo Deos 32
suos per Stygem jurare commenta est, eosdem perjurii con-
victos, pœnis etiam subjacere voluit. Nam & per annum
integrum muti & veterno oppressi, sine nectare & ambrosia,
à perjurio commisso decumbere coguntur; novemque to-
tos annos alios à DIs cæteris, eorumque contubernio, ac
conviviis seorsim agere; donec decimo tandem anno in pri-
stinæ primum dignitatis locum recipiantur: si Hesiodo in
Theogon. fides arbitranda est, Deorum secreta revelanti.
Sunt etiam, si recte memini, qui Deos pejerantes novem mil-
libus annorum in Tartaro puniri, ex Orpheo referant. Non 33
alii nempe fini hæc fabulis, quæ seria tamen ducerent, immis-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

cuit antiquitas, quam ut eo magis nos à perjurio committendo, homines qui ſumus, deterreret. Qui enim animo infixum haberet, nec DIs impune eſſe perjurium, quid ſe futurum eſſet, ſi idem committeret, conjectari facile poſſe arbitrabantur.
34 Sed ad noſtra revertimur. Divinus Senex, ut jusjurandum tandem finiat, ſibi diſcipuliſque ſuis, ſi pejerent, contraria iis imprecatur, quæ jusjurandum ſervantibus ab DIs optarat. Pro vitæ nempe fruitione proſpera, vitam miſeram atque infelicem, pro ſucceſſu in artis operibus ſecundo, infauſtum, pro gloria & exiſtimatione, dedecus atque infamiam, Deos perju-
35 rii vindices poſcit. Conſideret hæc artis tiro, medicinæq; faciendæ animum manumque adplicaturus, ita rem ſacram tractet, ita jurisjurandi hujus placita obſervet, ſervetq;, ut ſi vitam beatam, quantam agere quidem in his terris licet, felicemq; in arte ſucceſſum, & ex hoc gloriam, quæ Ethnicus ſaltim reſpicit, tanti non facit; at Deum Opt. Max. ſpectet, memorem fandi atque nefandi, qui ἔκδικον habet ὄμμα,

Et quæ nos gerimus, auditque & videt;

aut extremas tandem meritaſque in extremo judicio delicto-
36 rum exſpectet pœnas. Sane qui bonæ mentis eſt, non tam jurabit, quod nolit is eſſe non juratus, quem interveniente juramento ſe futurum ſpondet: quam ne de ipſius animo ac voluntate illi dubitare habeant, quorum valitudo operam ju-
37 rantis, atque auxilium, aliquando ſit imploratura. Alioquin morum probitas juramento quovis firmior habenda: quum ut Philo loco laudato ait, ἤδη ὅγε ὀμνὺς, εἰς ἀπιστίαν ὑπονοεῖται. *Etiam eius, à quo iuramentum exigitur, fides in ſuſpicionem venit.*
38 In qua ſententia finio, ac Deum veneror ſubmiſſe, precorque, ut unicuique gratiam ſuam, tum jusjurandum hoc recte præſtandi, tum vitam artemque ab omni ſcelere puram conſervandi, largiri clemens bonuſque dignetur, cui ſoli laus, honor & gloria ſit in omne ſeculum.

FINIS.

TYPO-

TYPOGRAPHUS LECTORI.

Finem operarum facturus, benivole Lector, non abs re fore, immo ex usu tuo putavi, si Indicem rerum verborumque, quæ notatu operæ pretium fuisset, operi subjungerem. Sed & temporis intercessit angustia, & quædam supervenere alia, quo minus præstare id potuerim. Ne tamen plane μείουρος videatur liber, atque ut uno quasi intuitu res præcipuas perlustrare tibi liceret, Indicem Capitum omnium, & quæ in iis continentur singularia, continua serie heic loci subtexere volui, ut adcuratioris Indicis vicem is quoquo modo præstaret. Tu utere eo, vale & mihi fave.

INDEX CAPITVM COMMENTARII.

CAP. I.

CAP. II.

CAP. III.

1. *Iurisjurandi Hippocratici tres partes.* 2. Τȣ̃ ὀμνύειν ἔτυμον. 3. ὅρκον διδόναι. 4. *Ius-jurandum dare.* 5. *dicere.* 6. *facere.* 7. *patrare.* 8. ὀμνύειν ὅρκον, *pleonasmus.* 9. ὁρκωμοσία, ὁρκωμοτεῖν. 10. *Pleonasmi Græcis familiares.* 11. *Attestatio Numinum in jurejurando Hippocratico,* 12. *Caussa multitudinis Deorum apud Gentiles.* 13. *Caussa alia.* 14. *Macrobii sententia de DIS veterum plurimis.* 15. *Item Philippi Cluverii.* 16. *Sententia & propositum Auctoris.*

CAP. IV.

1. *Apollines quattuor, vel sex.* 2. *Tertius inter eos, medicinæ inventor.* 3. *Ab eo medicina ars Apollinea.* 4. *& Phœbea.* 5. *Apollinis nomen unde?* 6. *item Phœbi.* 7. *Apollo Medicus.* 8. *Apollo Pæan.* 9. *ars pæonia.* 10. *Pæan hymnus.* 11. *Apollo* ἀκέσιος. 12. *cognomina & epitheta varia alia.* 13. *ejus in morbis invocatio.* 14. *Apollini sacrum apud Athenienses Gymnasium.* 15. *Eidem sacer numerus septenarius.* 16. *Apollini divinandi munus tributum.* 17. *Prognosis medica.* 18. Ἀπολλώνια *templa Apollinis.* 19. *Apollinis medici simulachrum.* 20. *quur imberbi facie pingatur?* 21. *apud Syros vero barbata?* 22. *quid additi serpentes notent?* 23. *item arcus?* 24. *& lyra?* 25. *quur Gratiis comitatus?* 26. *medicus* χαρίεις, *seu gratiosus.*

CAP. V.

1. *Æsculapii Ciceroni tres.* 2. *Æsculapius Hippocratis.* 3. *Hujus mater Coronis, Phlegyæ F.* 4. *vel potius Arsinoë Messenia.* 5. *quæ primum Coronis dicta.* 6. *Pater incertus.* 7. *Sed Apollo creditus.* 8. *Sacerdotum Apollinis fraudes.* 9. *Medicina olim Regum Principumque propria.* 10. *Æsculapius recens natus expositus.* 11. *Ejus nominis etymon varium.* 12. *Præceptores.* 13. *In factitanda medicina solertia.* 14. *laudes & præconia.* 15. *uxor & liberi.* 16. *fulmine ictus creditus.* 17. *de quo dubitatur.* 18. *quando divinis honoribus coli cœptus.* 19. Ἀσκλήπεια. 20. *Templa Æsculapii plurima.* 21. *Templi Romæ condendi occasio.* 22. ἐγκοίμησις, *seu incubatio.* 23. *AEsculapius quur barbatus?* 24. *& apud Phliasios imberbis?* 25. *ejus baculus nodosus.* 26. *Draco illi quur additus?* 27. *& canis?* 28. *AEsculapio capra immolari solita.* 29. *& gallinæ nigris rostris & pedibus, digitisque imparibus.* 30. *& gallus.* 31. *AEsculapii simulachrum.* 32. *cur pectore nudum, corpore reliquo tecto.* 33. *Vestitus medicus apud antiquos.* 34. *AEsculapius palliatus.* 35. *Item coronatus, & pileatus.* 36. *In AEsculapium hymnus.* 37. *Quur per Pæonem, Deorum Medicum, jusjurandum non conceperit Hippocrates?*

CAP. VI.

1. *Nominis Hygeiæ significatio triplex.* 2. *Sanitas apud Romanos.* 3. *in* ὅρκῳ *Hippocratis legendum* ὑγίεια. 4. *AEsculapii filii* 5. *filiæ.* 6. *inter has* Ῥώμη, *seu Valentia.* 7. *Filiæ unde appellatæ.* 8. *omnes Medicinam doctæ, & professæ.* 9. *AEsculapius* ἄπαις. 10 *Fœminæ ad Medicinam admissæ.* 11. *Hygeiæ cultus & templa.* 12. *Salus apud Romanos.* 13. *Natalis Salutis, Porta Salutaris, Vicus Salutaris.* 14. *Hygeia cum Pa-*

tre

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

CAP. VII.

CAP. VIII.

CAP. IX.

CAP. X.

sed

sed operæ locatæ solvitur. 18. Sponte oblata à discipulis recipere Præceptoribus licet. 19. Moderatio in acceptandis præmiis. 20. Iacobi Silvii avaritia. 21. Andr. Alciati error.

CAP. XI.

1. *Lectio Hippocratis vulgatior adserta.* 2. παραγγελίαι. 3. ἀκρόασις. 4. *Priscorum mos excerpendi & colligendi.* 5. ἐκλογαὶ, παρεκβολαὶ, *excerpta.* 6. *Scriptorum genus priscis duplex.* 7. *Aristotelis exoterica & acroamatica.* 8. ἐξωτερικὰ *unde dicta?* 9. ἐγκύκλια. 10. *Vatablus, Montecatinus, Ramus, notati.* 11. *Sermones Pythagoricorum* μυστικοί. 12. *Democriti* χειροτόνητα. 13. *Heracliti opus* περὶ φύσεως. 14. *Darii ad Heraclitum Epistola.* 15. *Platonis scriptorum differentia.* 16. *& Pythagoræorum* 17. *& Hippocratis.* 18. *Epidemiorum & Aphorismorum Hippocratis collatio.* 19. *quid* παραγγελία *&* ἀκρόασις *Hippocrati.* 20. *quid per* λοιπὴν ἅπασαν μάθησιν *velit.* 21. *Hippocrates ex Aristotele explicatus.* 22. *& Galeno.* 23, *Sensus verborum Hippocratis*

CAP. XII.

1. *Discipulorum Hippocratis differentiæ.* 2. *Medicinæ per Asclepiadas propagatio.* 3. ἰατρῶν παῖδες. 4. *Medicus ex Pæonis familia.* 5. *Discipuli* συγγεγραμμένοι. 6. ὡρκισμένοι. 7. Νόμος *vocabulum* πολύσημον. 8. *Vocabuli Legis acceptio apud Plautum.* 9. *Discipulorum Hippocratis duplex juramentum.* 10. *Hippocrates non quosvis docere voluit.* 11. *Invidia è Medicina furcillanda.* 12. *Hippocrates invidiæ expers.* 13. *Res sacræ profanis non revelandæ.* 14. *Orgia & mysteria quid?* 15. *Artium solis initiatis tradendarum mos.* 16. *Mos Armeniorum.* 17. *Chaldæorum.* 18. *Hebræorum.* 19. *Druidarum.* 20. *Pythagoræorum & Platonicorum.* 21. *Brachmanum.* 22. *Liber clausus & apertus Doctorandorum.* 23. *Initiati, non initiati.* 24. *Hippocrati Lux à Villanovano.* 25. *Tralliano.* 26. *Medicinæ præcepta & remedia male vulgo revelantur.* 27. *& cum ægrotorum periculo.* 28. *Iuris Civilis translatio Germanica improbata.* 29. *Hippocrates vernacula sibi scripsit lingua, nec tamen omnibus, sed doctis.* 30. *Nec intelligitur nisi ex se ipso, & à Lectore in arte exercitato.* 31. *Caussa erroris Commentatorum in Hippocratem.* 32. *Etiam Galeni ipsius.* 33. *Cratonis sententia,* 34. *Medicorum quorundam supinitas, & hinc pœnitentia aut pœna.* 35. *Nec Galenus omnibus scripsit, quæ edidit.* 36. *Nec ex Arabibus quidam, ut Haly Abbas.* 37. *& Averrhoes.* 38. *Rhasis sententia de aptis ad Medicinam.*

CAP. XIII.

1. *Lectio in textu diversa.* 2. ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων. 3. διαίτημα *quid?* 4. διαίτης *vocabulum æquivocum.* 5. *ejus originatio.* 6. *Diæta in* ἔρχω *quid notet?* 7. *ejus utilitas.* 8. *Dea Victa & Potua.* 9. *Paracelsi error, aut inscitia.* 10. *qui paucis refellitur.* 11. *& se ipsum refellit.* 12. *Hippocratis ætas.* 13. κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν. 14, *AEgrorum in diætis peccata.* 15. *Impostorum latebræ sub verbis illis,* κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν. 16. *Magistratus in hoc passu officium.* 17. *Veneficia in cibis.* 18: δήλησις *quid.* 19. ἀδικία *&* ἁμάρτημα *differunt.* 20. εἴργειν *quid.* 21. *Hippocratis verborum sensus.* 22. *Fabius Calvus notatus.*

CAP. XIV.

1. *Tres negationes apud Græcos summe negant.* 2. φαρμάκου *etymon duplex.* 3. *& significatio*

ficatio duplex. 4. ut & medicamenti. 5. & veneni. 6. & virus. 7. φάρμακον θανάσιμον. 8. Medicus nec hosti det venenum. 9. Iul. Alexandrinus notatus. 10. & Iustus Velsius. 11. sed dubitanter. 12. Hippocrates an in hoc passu aliquando peccarit? 13. Romani venenorum fraudes nec in hostes probarunt. 14. Fabricii Cos. Romani memorabile exemplum. 15. M. Aquilii factum improbatum. 16. Eudemi & Xenophontis Medicorum scelera, 17. & Fridanci. 18. & Zedechiæ Iudæi. 19. & aliorum. 20. Servi pius dolus in Domitium. 21. & Medici apud Apuleium. 22. Consimilis Cleophanti pietas. 23. Medici occidentis pœna. 24. συμβουλεύειν ἡγήσομαι, & ὑφηγεῖσθαι. 25. in conscientiam adhibere, aut sumi. 26. De venenis ut agendum Medico. 27. Veneficus quis? 28. Etiam venditio veneni prohibita. 29. Statii Annæi Medici factum improbatum. 30. An differant exhibere venenum, & dare ut exhibeatur. 31. Archigenes Medicus an peccarit in jusjurandum Hippocratis? 32. An liceat Medicis veneni vim & alexipharmaci in morti damnatis experiri? 33. Herophili carnificina. 34. & Carpi. 35. & Fioravanti.

CAP. XV.

1. Πεσσοὶ & πεσσὰ communiter. 2. Pessi & pessaria Medicis. 3. προσθετά. 4. ἐγκολπισμοὶ à pessariis differunt. 5. πριαπίσκος, βάλανος. 6. πεσσὸς φθόριος. 7. φάρμακα φθόρια. 8. Ejicere. 9. ἀμβλωτικά. 10. ἀγώγιμα. 11. Poculum abortionis. 12. abortus. 13. ἐκτρωσμὸς, ἔκρυσις, ἄμβλωσις. 14. ἔκρυσις differt à cæteris. 15. abortus & aborsus differunt. 16. Fæminarum maximum munus, accipere & tueri conceptum. 17. Abortum provocare, summum scelus. 18. Hippocratis religiositas. 19. Sub pesso corruptorio etiam alia φθόρια comprehenduntur. 20. Hippocrates ex Scribonio explicatus. 21. Galenus Hippocrati ὁμόψηφος. 22. Excussi fœtus pœna in sacris litteris, 23. Ex Canonum jure. 24. Sixti V. Bulla. 25. Solonis & Lycurgi in abortionum auctores animadversio. 26. Iuris Civilis sanctiones variæ. 27. Valentiniani, Valentis, & Gratiani decretum. 28. Supponere pessum φθόριον, & dare ut supponatur, an differant? 29. Canonum sententia. 30. Conscientiæ ut consulendum? 31. Abortum quando procurandum nonnulli putaverint? 32. Et quidem Hippocratis exemplo muniti. 33. & Exodi loco super distinctione fœtus formati à non formato. 34. quam Canones etiam recipiunt. 35. & Constitutiones Imperii. 36. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona. 37. Parvitas uteri non est caussa, ob quam excuti debeat fœtus. 38. Fœminæ etiam parvæ sæpe sine periculo pariunt. 39. Vteri parvitatis an certa sint signa? 40. Angustia colli uteri non indicat fœtus corruptionem. 41. Fæminæ ἄτρητοι, imperforatæ. 42. Sectionis Cæsariæ in gravidis administratio. 43. Ob vesicam imbecillem non provocandus abortus. 44. nec ob morbum matris acutum. 45. Abortus per se periculosi. 46. & magis accedente morbo acuto. 47. ἔκρυσις in gravida non solicitanda. 48. Tertulliani de hoc sententia. 49. Historiam Hippocratis de Psaltria, ut quidam excusent? 50. liber de natura pueri an Hippocratis? 51. Exodi locus sub trutinam vocatus. 52. Græci interpretis sententia. 53. & Latini. 54. Græca translatio non authentica. 55. Textus Hebræus ad verbum redditus. 56. Rabbi Avenezra & Salomon notati. 57. Hebraici textus sensus. 58. Dionysii Richel, & aliorum sententia. 59. Fœtus quo tempore animetur. 60. an circa xxx. vel xxxv. diem? 61. Probabilius esse, citius fœtum animari. 62. Et quidem in ipsa statim conceptione. 63. Sixti V. Bulla laudata. 64. Disputationis conclusio. 65. Hippocratis sententia aurea. 66. à Zuingero explicata. 67. Zenonis Alexandrini laus, 68. & Daphni Ephesii. 69. & Iamblichi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

CAP. XVI.

1. *Calculi in quavis corporis parte generantur.* 2. *Calculus in gena generatus.* 3. *in linguæ ligamento.* 4. λιθὶς & λιθίασις. 5. λιθῶντες, & λιθιῶντες, *an differant?* 6. *Quos Hippocrates hic intelligat per* λιθιῶντας. 7. *Renum sectio.* 8. *An remedium calculo infringendo noverit Hippocrates?* 9. *An* λιθίασις *citra sectionem curabilis?* 10. *An Chirurgia, seu manuum operatio ad Medicinam pertineat?* 11. *Avenzoaris sententia, & Oribasii.* 12. *sententia vera.* 13. *Chirurgia pars Medicinæ.* 14. *Chirurgiæ auctores.* 15. *Machaonis & Podalirii studium diversum.* 16. *Apollo* ἠπιόχειρ. 17. *Medici Clinici & Chirurgi.* 18. *Operationes Chirurgicæ Medicis adscriptæ.* 19. *& instrumenta Chirurgica.* 20. *Hippocratis scripta Chirurgica.* 21. *Galenus Chirurgiam exercuit.* 22. *Medicus etiam Chirurgus.* 23. *Minister Medici & Chirurgi.* 24. *Hujus requisita.* 25. *Barbatores hodierni, an mereantur nomen Chirurgi?* 26. *Medici carnifex.* 27. *Medicus quo respectu manibus operetur?* 28. *Medici certarum partium.* 29. *Medici Ocularii, Dentarii, Auriculares.* 30. *Ex horum censu lithotomi.* 31. ἐργάται *qui?* 32. *Medicus* ἐγχειρήσεως *sit peritus.* 33. *An Hippocrates intuitu crudelitatis calculi sectionem abs se removerit?* 34. *Caussa verior.* 35. *Duplex verborum Hippocratis sensus.*

CAP. XVII.

1. *Pleonasmi Græcis familiares.* 2. *Malorum Medicorum mos.* 3. *Plinio Secundo adscripta Epistola.* 4. *Præmii inter morbi cruciatus extorsio.* 5. *Martialis jocus.* 6. *& Philippi Macedonis.* 7. *Medicis prohibitum durante morbo cum ægroto pacisci.* 8. *Medicorum infamia summa, opus quærere.* 9. *Ægri salus, suprema Medici Lex.* 10. *Medicus etiam doctus leviter aliquando errare potest.* 11. *præsertim in morbi principio.* 12. *Hippocratis exemplum.* 13. *Galeni.* 14. *Avenzoaris, & Matthæi à Gradis.* 15. *Nec tamen qui ita errant imperitiæ tenentur.* 16. *Ægyptiorum Lex, à Bocchoride lata.* 17. *Austrigildis facinus.* 18 *& Alexandri M.* 19. *Et Antonini Imp.* 20. *Medico imputatur, quod per imperitiam peccat.* 21. *& punitur, sed pœna extraordinaria.* 22. *Sensus verborum Hippocratis.* 23. *Varia in contextu lectio.* 24. *Gorrhæus notatus, item Glossæ Scaligeri.* 25. φθορὴν, *corruptela.* 26. *Vlterior Hippocratis verborum sensus.* 27. *Gorrhæus iterum notatus.* 28. ἄλλη *quid?* 29. *quid planus.* 30. ἔργα ἀφροδίσια. 31. ἐργάζεσθαι, ἐργασία. 32. *opus, operæ.* 33. ἐνεργεῖν. 34. ἐπ' αὐτοφώρῳ. 35. *Castitas Medico servanda.* 36. *Æsculapius Agnites.* 37. κνίζα *apud Scholiasten Theocriti.* 38. *Zona Lumbaris Medicorum quid notet?* 39. *Medici luxuriosi & adulteri.* 40. *Didymon.* 41. *Apollonides Cous, & ejus pœna.* 42. *Vectius Valens.* 43. *Eudemus.*

CAP. XVIII.

1. *Lectiones in textu diversæ.* 2. *Lex* ὕβρεως *Solonis.* 3. σώματα οἰκετικά. 4. *Servorum conditio apud veteres.* 5. *Quur Hippocrates etiam servis noluerit contumeliam fieri?* 6. *Iuris Consultorum opinio.* 7. *quæ in dubium vocatur.* 8. *Sententia propria.* 9. *Sensus verborum Hippocratis.* 10 *Quibus masculam venerem damnat.* 11. *Hujus impuritas, & crimen nefandum.* 12. *Sodomitis olim familiare.* 13. *& Græcis.* 14. *Persis.* 15. *Romanis.* 16. *Gallis.* 17. *Germanis priscis incognita.* 18. *Dubium de his, dilutum.* 19. *Pœna sceleris in sacris litteris.* 20. *Apud Græcos.* 21. *Gothos.* 22. *Romanos.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

manos. 23. *Lex Scantinia.* 24. *Exempla à Romanis punitorum.* 25. *Rescriptum Constantii & Constantis, & Iustiniani Imp.* 26. *Leonis & Constantini,* 27. *Valentini, Theodosii & Valentiniani.* 28. *Iustiniani alia sententia.* 29. *Censura Ecclesiastica in scelus illud.* 30. *Constantini & Constantis rescriptum explicatum.* 31. *Nubere in fœminam.* 32. *Porrigere, arrigere,* ἀφροδίσια. 33. *A Dionysio Gothofredo dissensum.* 34. *Charondæ Lex.* 35. *& Persarum.*

CAP. XIX.

1. *Diversa in textu lectio.* 2. *Anacharsis Scytha quo schemate dormierit.* 3. *Hippocratis monitum de silentio servando.* 4. *De silentio consilium Periandri.* 5. *& Siracidis.* 6. *& Agamemnonis.* 7. *Silentii usus.* 8. *Garrulitatis noxæ.* 9 *Ejus abominatio.* 10. *Philosophorum silentii indictio.* 11. ἐχεμυθία. 12. *Pythagoricorum silentium.* 13. *Medico maxime convenit silentium.* 14. *Harpocratis simulachrum in templis Isidis & Sarapidis.* 15. *Silentium Medicorum fundatur in Iure naturali.* 16. *Medicus à Iudice interrogatus an secreta ægrotorum revelare teneatur?* 17. *Scrupulus à Valleriola injectus.* 18. *qui amovetur.* 19. *Virgilii Medicina quur muta dicta.* 20. *Sententia quorundam.* 21. *Sententia propria.* 22. *Hippocratici textus sensus.* 23. *Hippocrates ex D. Hieronymo illustratus.*

CAP. XX.

1. *Iurisjurandi Hippocratis pars tertia.* 2. Ἐμμένειν ὅρκῳ. 3. εὐορκεῖν, εὔορκος. 4. *Formula finiendi juramenta.* 5. συγχέειν ὅρκον. 6. *Conturbatores.* 7. παραβαίνειν ὅρκον. 8. *Lectio in textu gemina.* 9. ἐπαύρασθαι, 10. *Votum Hippocratis duplex.* 11. *quod utrumque est consequutus.* 12. *Hippocratis longævitas.* 13. *& in arte facienda successus.* 14. *An Medicus in artis exercitio peculiari indigeat fortuna.* 15. *Aliorum opinio.* 16. *& Astrologorum.* 17. *Fortuna quid?* 18. *Quæstionis decisio.* 19. *Vbi multum artis, ibi parum fortunæ.* 20. *Chilonis Apophthegma.* 21. *Medico non semper res ex voto succedit.* 22. Ἀκεσίας ἰάσατο. 23. *Medicina ars* στοχαστική. 24. *Finis non est in potestate operantis.* 25. *Aliud officium artificis, aliud finis* 26. *Medicum ut nonnulli fortunatum putent?* 27. *ut vere fortunatus esse possit?* 28. *Medicina Diis concedit.* 29. *Iapidis Virgiliani exemplum.* 30. *Aliorum de fortuna Medici sententiæ.*

CAP. XXI.

1. Δοξαζόμενοι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις. 2. εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον, *Græcismus.* 3. *Hippocrates gloriæ amans.* 4. *Gloria virtutis præmium.* 5. *Hippocrates gloriosus.* 6. *Atheniensium SC. de Hippocrate.* 7. *Prytaneium Athenis.* 8. *Artaxerxes Rex Hippocratem accersit.* 9. *Coorum responsum masculum pro Hippocrate.* 10. *Abderitanorum Hippocrati habitus honor.* 11. *Hippocratis encomia* 12. *Cos insula dicta,* Θεὲς φέρειν, 13. *Paracelsici Hippocratis auctoritate se tueri satagunt.* 14. *Sepulchro Hippocratis insidentes apes, mel medicatum stipant.* 15. *Apes insidentes ori Platonis & Stesichori.* 16. *Epigraphe imaginis Hippocratis, Vrbini.* 17. *Inscriptio Tumuli Hippocratis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Cap. XXII.

1. τὸ παραβαίνειν ὅρκον. 2. *aut* ἐκλείπειν. 3. ἐπιορκεῖν. 4. *Ius pejeratum.* 5. ἐπίορκον ὀμνύναι 6. ψευδορκεῖν, *differt ab* ἐπιορκεῖν. 7. *ut mentiri, à mendacium diccre.* 8. *perjurium quid?* 9. *à mendacio facilis descensus ad perjurium.* 10. *Medico aliquando mentiri licet.* 11. *Palladius Sophista notatus.* 12. *In Medicis humanitas laudata.* 13. *Callianactis Medici austeritas.* 14. *Medicus mendacium licitum perjurio non confirmet.* 15. *Medico ægros decipere licet.* 16. ἀραὶ *in juramentis.* 17. *earum formula & exempla.* 18. *Perjurium, scelus gravissimum.* 19. *& omnino puniendum.* 20. *Per genium Principis jurantis pœna.* 21. *In Deum perjuris nulla de jure civili definita pœna.* 22. *Censores tamen apud Romanos de perjurio cognoscebant.* 23. *Et Pontifex Maximus.* 24. *Perjuros qui capite plectebant?* 25. *& quare?* 26. *ratio alia.* 27. *Canones perjurium æquiparant homicidio.* 28. *& perjuros infames pronunciant.* 29. *quod & Carolus V. facit.* 30. *& digitos præcidi jubet.* 31. *ut Indi olim solebant.* 32. *Deorum gentilium pejerantium pœna.* 33. *eam cur finxerit vetustas?* 34. *Hippocratis imprecatio in pejerantes.* 35. *Admonitio ad artis initiatos.* 36. *quos citra juramentum satius erat* τοῦ ὅρκου *præcepta servare.* 37. *quod morum probitas potior sit juramento.* 38. *Operis Conclusio.*

INDEX

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

INDEX AVCTORVM

quorum testimonio auctor operis usus fuit.

Mari-

Stra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

FINIS.

LUGDUNI BATAVORUM,

Typis VVILHELMI CHRISTIANI.

ANNO cIɔ Iɔ c XLIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479

005643622 u

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.479